
**Belgisch Instituut voor
postdiensten en
telecommunicatie**

HUURLIJNMARKTEN

BESLUIT VAN DE RAAD VAN HET BIPT VAN 8 AUGUSTUS 2013 BETREFFENDE DE ANALYSE VAN MARKT
7 (AANBEVELING 2003) EN VAN MARKT 6 (AANBEVELING 2007):

MINIMUMVERZAMELING VAN HUURLIJNEN (MARKT 7(03))

AFGEVENDE SEGMENTEN VAN HUURLIJNEN OP WHOLESALENIVEAU (MARKT 6(07))

Openbare eindversie

Tabel en lijsten

Inhoudsopgave

Tabel en lijsten	i
Inhoudsopgave	i
Lijst van de tabellen	vii
Leeswijzer	i
0 Samenvatting van het besluit	2
0.1 Woord vooraf	2
0.2 Markt van de retailhuurlijnen	2
0.2.1 Definitie van de relevante markt	2
0.2.2 Relevantie van de markt voor een ex-anteregulering	3
0.3 De wholesalemarkt voor afgevend segmenten van huurlijnen (markt 6(07))	4
0.3.1 Definitie van de relevante markt	4
0.3.2 Analyse van de markt	5
0.3.3 Opgelegde verplichtingen	5
1 Inleiding	7
1.1 Het begrip “huurlijnen”	7
1.2 Doel van dit besluit	9
Openbare eindversie	

1.3	Vorige marktanalyse	9
1.4	Context en wettelijke basis van dit besluit	12
1.4.1	Het Europese kader	12
1.4.2	Het Belgische kader	15
1.5	Beginnelen van het Europese regelgevingskader	16
1.6	Methode voor de definitie van de relevante markten	18
1.6.1	Definitie van de productenmarkten	20
1.6.2	Definitie van de geografische markten	25
1.7	Kandidatuur van de markten voor ex-anteregulering: de driecriteriatest	28
1.8	Methode voor de analyse van de relevante markten	29
1.8.1	Algemene principes	30
1.9	Methode voor het opleggen van gepaste verplichtingen	35
1.9.2	Wholesaleverplichtingen	37
1.9.3	Retailverplichtingen	41
2	Waardeketen	43
2.1	Huurlijnen op wholesale- en retailniveau	43
2.2	Typologie van huurlijnen	45
3	Markt voor retailhuurlijnen (markt 7 (03))	47
3.1	Definitie van de relevante markt	47
3.1.2	Beschrijving van de aanbiedingen op de retailmarkt	49
3.1.3	Definitie van de relevante productenmarkt	55
3.1.4	Algemene conclusie	68
3.2	Definitie van de relevante geografische markt	69
3.3	Marktomvang en marktaandelen	71
3.4	Driecriteriatest	78
3.4.2	1e criterium: bestaan van hoge toegangsdrempels	81
3.4.3	2e criterium: evolutie naar een situatie van daadwerkelijke mededinging	84
3.4.4	3e criterium: efficiëntie van uitsluitend het mededingingsrecht	84
3.4.5	Conclusie	84
3.5	Intrekking van de bestaande verplichtingen	84

4	Markt voor afgevend segmenten van huurlijnen op wholesaleniveau (markt 6 (07))	86
4.1	Definitie van de relevante markt	86
4.1.1	Aanbod op de wholesalemarkt	86
4.1.2	Definitie van de relevante productenmarkt	87
4.1.3	Relevante geografische markt	119
4.1.4	Conclusie	123
4.2	Marktanalyse en identificatie van de operatoren met een sterke machtspositie	123
4.2.1	Voornaamste factoren die de markt structureren	123
4.2.2	Prospectieve marktanalyse en technologische ontwikkelingen	136
4.2.3	Conclusie	138
4.3	Ontwikkeling van de gepaste verplichtingen	139
4.3.1	Herinnering aan de principes wat de op te leggen verplichtingen betreft	139
4.3.2	Problemen en risico's geïdentificeerd op de markt	142
4.3.3	Samenvatting van de verplichtingen die op de relevante markt van toepassing zijn	146
4.3.4	Relaties tussen de verplichtingen die vastgelegd zijn in dit besluit met andere bestaande verplichtingen	148
4.3.5	Verrichtingen inzake toegang en interconnectie	149
4.3.6	Non-discriminatie	181
4.3.7	Transparantie	187
4.3.8	Gescheiden boekhouding	204
4.3.9	Prijscontrole en verplichtingen inzake het kostentoe rekeningssysteem	207
5	Raadplegingsprocedure	219
5.1	Openbare raadpleging	219
5.1.1	Wettelijke basis	219
5.1.2	Resultaten van de openbare raadpleging	220
5.2	Aanhangigmaking bij de Raad voor de Mededinging	220
5.2.1	Wettelijke basis	220
5.2.2	Verslag van de voorlegging aan de Raad voor de Mededinging	221
5.3	Raadpleging van de mediaregulatoren	221
5.3.1	Wettelijke basis	221
5.3.2	Verslag van de raadpleging van de mediaregulatoren	222

5.4	Europese notificatie	222
5.4.1	Wettelijke basis	222
5.4.2	Verslag van de Europese notificatie	223
6	Inwerkingtreding, geldigheidsduur van dit besluit, beroepsmogelijkheden en ondertekening	224
6.1	Inwerkingtreding	224
6.2	Geldigheidsduur van dit besluit	224
6.3	Beroepsmogelijkheden	225
6.4	Ondertekening door de Raad	226
	Bijlagen bij de analyse van de markten van de cluster "huurlijnen"	227
A	Relatie tussen de nodige capaciteit en het aanbod van digitale huurlijnen	228
B	Verslag over de resultaten van de openbare raadpleging	232
B.1	Markt van de retailhuurlijnen	232
B.1.1	Algemene opmerkingen	232
B.1.2	Definitie van de relevante markt	232
B.1.3	Toets van de drie criteria	233
B.1.4	Intrekking van de bestaande verplichtingen	233
B.2	Markt voor afgevendende segmenten van huurlijnen op wholesaleniveau	233
B.2.1	Definitie van de relevante markt	233
B.2.2	Marktanalyse en identificatie van de operatoren met een sterke machtspositie	238
B.2.3	Ontwikkelingen van de gepaste verplichtingen	239
C	Advies van de Raad voor de Mededinging	244
D	Raadpleging van de mediaregulators	246
E	Opmerkingen van de Europese Commissie	250
F	Glossarium en lijst van de afkortingen	260

G Bibliografie 263

Lijst van de figuren

Figuur 2.1:	waardeketen in de sector van de huurlijnen.....	46
Figuur 3.1:	grafische voorstelling van de tariefzones voor digitale huurlijnen van Belgacom [bron: Belgacom, 2009]	52
Figuur 3.2:	volumes per soort van lijnen op de retailmarkt [bron: BIPT- statistieken, 2013].....	72
Figuur 3.3:	marktaandelen in volume (alle soorten lijnen dooreen, Ethernet niet meegerekend) [bron: BIPT-statistieken, 2013]	73
Figuur 3.4:	marktaandelen in volume (analoge en digitale retaillijnen met een capaciteit < of = 2 Mbps) [bron: BIPT-statistieken , 2013].....	73
Figuur 3.5:	marktaandelen van Belgacom in volume volgens snelheid (digitale retaillijnen) [bron: BIPT-statistieken, 2013]	74
Figuur 3.6:	marktaandelen in volume (retaillijnen met een capaciteit > 2 Mbps) [bron: BIPT-statistieken, 2013].....	74
Figuur 3.7:	marktaandelen in inkomsten (retaillijnen alle snelheden dooreen, Ethernet niet meegerekend) [bron: BIPT- statistieken, 2013].....	75
Figuur 3.8:	marktaandelen van Belgacom in inkomsten (retaillijnen alle snelheden dooreen, Ethernet inbegrepen) [bron: BIPT- statistieken, 2013].....	76

Figuur 3.9: marktaandelen in inkomsten (analoge en digitale retaillijnen met een capaciteit < of = 2 Mbps) [bron: BIPT- statistieken, 2013].....	76
Figuur 3.10: marktaandelen in inkomsten van Belgacom volgens snelheid (digitale retaillijnen) [bron: BIPT-statistieken, 2013]	77
Figuur 3.11: marktaandelen in inkomsten (retaillijnen met een capaciteit > 2 Mbps, Ethernet niet meegerekend) [bron: BIPT- statistieken, 2013].....	77
Figuur 3.12: marktaandelen van Belgacom in inkomsten (Ethernet- retaillijnen > 2 Mbps) [bron: BIPT-statistieken, 2013].....	78
Figuur 4.1: architectuur van de klassieke-huurlijnetwerken van Belgacom in België (bron: Belgacom, Analysys).....	90
Figuur 4.2: vergelijking in de infrastructuur van Belgacom tussen de klassieke afgevend segmenten en NGLL-lijnen [bron: BIPT]	91
Figuur 4.3: verschil tussen een “backhaul”-configuratie en een “partial circuit”-configuratie (bron: BIPT)	103
Figuur 4.4: aantal afgevend segmenten per type aansluiting in 2009, 2010, 2011 en 2012 [bron: BIPT, gegevens operatoren, 2013].....	125
Figuur 4.5: aantal afgevend segmenten per bitsnelheid in 2009, 2010, 2011 en 2012 (logaritmische schaal) [bron: BIPT, gegevens operatoren, 2013].....	126
Figuur 4.6: marktaandelen van de historische operator in volume [bron: BIPT, gegevens operatoren, 2013].....	127
Figuur 4.7: marktaandelen van de historische operator op de wholesalemarkt voor afgevend segmenten van huurlijnen [bron: BIPT, gegevens operatoren, 2013]	128

Figuur 4.8: volume van afgeveende segmenten, waaronder de afgeveende segmenten van de nieuwe generatie [bron: BIPT, gegevens operatoren, 2012].....	129
Figuur 4.9: Marktaandelen van Belgacom op de markt voor afgeveende segmenten, waaronder de afgeveende segmenten van de nieuwe generatie [bron: BIPT, gegevens operatoren, 2012].....	130
Figuur 4.10: netwerk vóór NGLL met SDH-transport [Bron: Belgacom].....	145
Figuur 4.11: NGLL-netwerk met MPLS-transport [Bron: Belgacom].....	145
Figuur A.1: relatie tussen de maandelijkse vergoedingen en de vereiste capaciteit [bron: Belgacom 2011]	231

Lijst van de tabellen

Tabel 0.1: resultaten van de substitueerbaarheidstests om de markt voor retailhuurlijnen te definiëren.....	3
Tabel 0.2: resultaten van de substitueerbaarheidstests om de markt voor afgeveende segmenten te definiëren	4
Tabel 0.3: onderzochte criteria om tot een machtspositie te besluiten	5
Tabel 0.4: behoud van de generieke verplichtingen die in de vorige analyse zijn opgelegd	6
Tabel 1.1: beslissing betreffende de substitutie aan de vraag- en aanbodzijde.....	25

Tabel 3.1:	maandelijkse tarieven van de analoge huurlijnen van Belgacom (in EUR zonder belastingen) geldig vanaf 1 januari 2007 [bron: Belgacom, 2010].....	51
Tabel 3.2:	maandelijkse tarieven van de digitale huurlijnen van Belgacom (Zone 1 - in EUR zonder belastingen) [bron: Belgacom, 2010].....	53
Tabel 3.3:	tariefkortingen op nationale digitale huurlijnen gekoppeld aan de duur van het contract en aan de bandbreedte [bron: website Belgacom, 2012].....	54
Tabel 3.4:	kortingen op het tarief voor nationale digitale huurlijnen gekoppeld aan het bedrag van de jaarlijkse factuur [bron: website Belgacom, 2012].....	54
Tabel 3.5:	installatiekosten op basis van de bandbreedte [bron: website Belgacom, 2012].....	55
Tabel 3.6:	verhouding tussen de installatie- en de migratiekosten, 2012].....	55
Tabel 3.7:	substitueerbaarheidstests in het vernieuwingsbesluit van 14 september 2010	56
Tabel 3.8:	resultaat van de substitueerbaarheidstests	68
Tabel 3.9:	lijst van ingetrokken verplichtingen	85
Tabel 4.1:	Europees benchmark over de segmentering van markt 6(07) in de andere lidstaten (bronnen: CIRCA, 2013 en Cullen International, 2013).....	112
Tabel 4.2:	resultaat van de substitueerbaarheidstests	119
Tabel 4.3:	evolutie van de Herfindahl-Hirschfeld-index op de markt voor afgevendende segmenten [bron: BIPT, gegevens operatoren, 2012]	128

Tabel 4.4:	vergelijking tussen de verplichtingen die nu van toepassing zijn en die welke worden opgelegd in het kader van deze analyse	147
Tabel 4.5:	vermelding van de interconnectieverbindingen en collectingdiensten in de andere marktanalyses	149
Tabel 4.6:	indicatoren inzake kwaliteit van dienstverlening.....	195
Tabel A.1:	keuze die de maandelijkse vergoeding optimaliseert volgens de vereiste capaciteit voor huurlijnen van het type Z1-Z1(same) 0-5 km [bron: website Belgacom, 2011]	229
Tabel A.2:	keuze die de maandelijkse huur optimaliseert volgens de vereiste capaciteit voor huurlijnen van het type Z4-Z4 >50 km [bron: website Belgacom, 2011].....	230

Leeswijzer

In dit besluit zijn de referenties naar de documentatie gegroepeerd in bijlage G; die bijlage bevat de lijst van de gebruikte teksten, van de bron waar die terug te vinden zijn en van de verkorte naam ervan. De elementen van die lijst worden geïdentificeerd door een code die bestaat uit de letter G gevolgd door een nummer en een verkorte titel in hoofdletters. In dit besluit zal naar die lijst worden verwezen aan de hand van deze identificatie tussen haakjes.

0 Samenvatting van het besluit

0.1 *Woord vooraf*

0:1 Deze samenvatting heeft enkel tot doel de lezing van dit besluit te vergemakkelijken en te vereenvoudigen voor de verschillende betrokken partijen. Deze samenvatting vervangt geenszins de inhoud van het besluit zelf en dient niet ter interpretatie van dit besluit, dat de enige tekst met juridische waarde blijft.

0.2 *Markt van de retailhuurlijnen*

0.2.1 *Definitie van de relevante markt*

0.2.1.1 *Productmarkt*

0:2 In de onderstaande tabel wordt een samenvatting gegeven van de analyses en conclusies van het BIPT.

<i>Diensten</i>	<i>Subst.</i>
substitueerbaarheid tussen de retailhuurlijnen met verschillende snelheden	☒
substitueerbaarheid tussen analoge retailhuurlijnen en digitale retailhuurlijnen	☒
substitueerbaarheid tussen galvanische huurlijnen en de andere analoge retailhuurlijnen	☒
substitueerbaarheid tussen huurlijnen en transparante datadiensten	☒
substitueerbaarheid tussen huurlijnen en niet-transparante datadiensten	☐

Tabel 0.1: *resultaten van de substitueerbaarheidstests om de markt voor retailhuurlijnen te definiëren*

0:3 De relevante productmarkt is de markt voor de retaillevering van analoge huurlijnen, met inbegrip van galvanische, of digitale huurlijnen, zonder onderscheid wat de bitsnelheid betreft.

0.2.1.2 Geografische markt

0:4 Het BIPT heeft geconcludeerd dat de geografische omvang van de markt nationaal was.

0.2.2 Relevantie van de markt voor een ex-anteregulering

0:5 Het BIPT is tot de conclusie gekomen dat de markt voor retailhuurlijnen niet langer aan de voorwaarden voldoet om een ex-anteregulering te kunnen beogen.

0:6 Bijgevolg worden de verplichtingen die voordien aan Belgacom waren opgelegd op de markt voor retailhuurlijnen met een capaciteit van minder dan of gelijk aan 2 Mbps, ingetrokken.

0.3 De wholesalemarkt voor afgevendende segmenten van huurlijnen (markt 6(07))

0.3.1 Definitie van de relevante markt

0.3.1.1 Productmarkt

0:7 In de onderstaande tabel wordt een samenvatting gegeven van de analyses en conclusies van het BIPT.

<i>Diensten</i>	<i>Subst.</i>
substitueerbaarheid tussen klassieke afgevendende segmenten en afgevendende segmenten van het NGLL-type	☒
substitueerbaarheid tussen afgevendende segmenten en bundelsegmenten	☐
substitueerbaarheid tussen "partial circuit"-afgevendende segmenten en "backhaul"-lijnen	☒
substitueerbaarheid tussen afgevendende segmenten met verschillende bitsnelheden	☒
substitueerbaarheid tussen afgevendende segmenten van huurlijnen en ontbundelde toegang tot metalen netten en subnetten	☐
substitueerbaarheid tussen afgevendende segmenten en dark fibre	☐
substitueerbaarheid tussen afgevendende segmenten en de dienst voor bitstreamtoegang	☐

Tabel 0.2: *resultaten van de substitueerbaarheidstests om de markt voor afgevendende segmenten te definiëren*

0:8 De relevante productmarkt is daarom de wholesalemarkt voor afgevendende segmenten van huurlijnen van het type "partial circuit" of "backhaul", met alle snelheden en met inbegrip van de afgevendende segmenten van het NGLL-type (Next Generation Leased Lines).

0.3.1.2 Geografische markt

0:9 Het BIPT heeft geconcludeerd dat de geografische omvang van de markt nationaal was.

0.3.2 Analyse van de markt

0:10 Het BIPT is tot de conclusie gekomen dat Belgacom op die markt over een sterke machtspositie beschikte.

0:11 In de onderstaande tabel wordt een samenvatting gegeven van de analyses die tot deze conclusie hebben geleid.

	<i>Verrichte analyses</i>
Kwantitatieve criteria	Sterk geconcentreerde markt Hoge marktaandelen van Belgacom
Kwalitatieve criteria	Controle over een moeilijk te dupliceren infrastructuur Verzonken kosten Schaal- en breedtevoordelen Verticale integratie Geen tegenwicht aan de koperszijde

Tabel 0.3: *onderzochte criteria om tot een machtspositie te besluiten*

0.3.3 Opgelegde verplichtingen

0:12 De generieke verplichtingen die tijdens de vorige marktanalyse waren opgelegd, worden gehandhaafd.

	<i>Verplichtingen die nu van toepassing zijn</i>	<i>Verplichtingen voorgesteld in het kader van deze analyse</i>
Toegang en interconnectie	Ja	Ja
Non-discriminatie	Ja	Ja
Transparantie	Ja	Ja
Gescheiden boekhouding	Ja	Ja
Prijscontrole en kostentoerekening	Ja	Ja

Tabel 0.4: *behoud van de generieke verplichtingen die in de vorige analyse zijn opgelegd*

0:13 Deze analyse legt in vergelijking met de voorgaande analyse een aantal nieuwe specifieke verplichtingen op:

- 0:13.1 de verplichting om op verzoek een kostenraming te geven voordat de installatie van een lijn met een zeer hoge snelheid wordt besteld, wanneer het gebouw van de potentiële klant van de alternatieve operator, niet aangesloten is op het toegangsvezelnetwerk van Belgacom;
- 0:13.2 de levering van een toegang tot een NGLL-netwerk bestaande uit twee elementen: het lokale gedeelte en het gedeelte in verband met het NGLL-Ethernet-transport;
- 0:13.3 de toegang tot een inspectieruimte van Belgacom om bij de eindklant een introductievezel te leggen;
- 0:13.4 de verplichting om Fractional Ethernet-lijnen van 2, 4, 6 en 8 Mbps (EVPL - Ethernet Virtual Private Line) in de schaal tot 0 km te verstrekken.

1 Inleiding

1.1 Het begrip “huurlijnen”

- 1:1 In artikel 2, 30°, van de wet van 13 juni 2005¹ wordt een huurlijn gedefinieerd als *“een elektronische communicatiedienst bestaande uit de levering van communicatiefaciliteiten met behulp waarvan transparante transmissiecapaciteit tussen netwerkaansluitpunten wordt geboden, met uitzondering van de schakeling op aanvraag”*.
- 1:2 Een transparante transmissiecapaciteit betekent dat gelijk welke bitreeks kan worden verstuurd, omdat het netwerk ze niet interpreteert en dus geen actie kan ondernemen zoals routing of *traffic shaping* (het weglaten van een deel van de verzonden data bij een gebrek aan beschikbare capaciteit). Dat betekent ook dat de capaciteit niet onder gebruikers kan worden gedeeld (*contention*) aangezien het netwerk geen onderscheid kan maken tussen een aan- en afwezigheid van verzonden gegevens.
- 1:3 Huurlijnen zijn vaste en toepassingsgerichte punt-tot-puntverbindingen die twee afzonderlijke locaties met elkaar verbinden. Ze kunnen worden gebruikt voor de transmissie van alle soorten gegevens.
- 1:4 In de presentatie aan de sector van de NGN-migratie op 24/3/2009² (te raadplegen op zijn website) verklaart Belgacom: *« For today's Leased Lines and related services, Belgacom Explore is designed to provide a future proof solution »*.

---

¹ Zie bijlage F: [G18: WET 13/06/2005]. Verwijzingen naar de bibliografie die vermeld is in bijlage F staan hieronder tussen twee haakjes

² [G37: NGN PRESENTATIE 2008]

- 1:5 In zijn presentatie aan de sector van zijn NGN-migratie op 30/9/2009 (te zien op de website) stelt Belgacom de toekomst voor van de wholesalehuurlijnen onder de benaming “*Regulated Bandwidth Solution*” zonder de aard ervan te preciseren. Dat begrip is nadien overgenomen in andere presentaties.
- 1:6 In bijlage 1 bij zijn document OA11-0865-OUT van 14/11/2011, de Network Transformation Outlook, waarin voor het BIPT de transformatie van zijn netwerk wordt beschreven in het kader van NGN³, kondigt Belgacom in verband met de huurlijnen het volgende aan: « *The classical (SDH and PDH based) Leased Lines are not a long term future proof solution. Bandwidth demand is ever increasing in today’s data networks and these same networks are evolving more and more towards Ethernet. Therefore, a migration to an Ethernet based solution for Leased Lines is required. In general, the SDH based services will have to be outphased by end 2015. This is without prejudice to the fact that at least part of Leased Lines may remain in service beyond 2015.* ».
- 1:7 Deze analyse houdt rekening met deze technologische ontwikkeling onder de benaming NGLL (Next Generation Leased Lines). Verder in dit besluit gebruikt het BIPT de volgende begrippen:
- 1:7.1 NGLL: een huurlijn van de nieuwe generatie, bestaande uit een transportgedeelte en/of een of twee lokale gedeelten;
- 1:7.2 E-Line: het transportgedeelte van een NGLL;
- 1:7.3 Carrier Ethernet of Ethernet MPLS⁴: de technologie gebruikt door de E-Line.

---

3 [G55: NETWORK TRANSFORMATION OUTLOOK 2011-2016], blz. 13.

4 MPLS: MultiProtocol Label Switching.

1.2 Doel van dit besluit

- 1:8 Op 17 december 2007 nam de Europese Commissie de tweede editie aan van haar aanbeveling betreffende de producten- en dienstenmarkten in de elektronischecommunicatiesector die aan regelgeving *ex ante* kunnen worden onderworpen.⁵
- 1:9 Dit besluit heeft betrekking op:
- 1:9.1 markt 7(2003), retailmarkt voor de minimumverzameling van huurlijnen;
  - 1:9.2 markt 13(2003)/6(2007), wholesalemarkt voor afgevend segmenten van huurlijnen.
- 1:10 De markt voor bundelsegmenten van huurlijnen op wholesaleniveau (markt 14 (03)) was tijdens de eerste marktanalyse als concurrerend verklaard. Die markt staat trouwens niet meer in de lijst van de aanbeveling van 2007⁶. Er hoeft geen nieuwe analyse te worden verricht van deze markt.

1.3 Vorige marktanalyse

- 1:11 Op 17 januari 2007 heeft de Raad van het BIPT een besluit⁷ aangenomen betreffende de analyse van de markten voor huurlijnen, die vermeld zijn als de "markten 7, 13 en 14" in de aanbeveling van 2003⁸.
- 1:12 Bij zijn arrest van 15 oktober 2009⁹ heeft het hof van beroep van Brussel het besluit van 17 januari 2007 volledig vernietigd omdat er niet voldoende was samengewerkt met de regulatoren die bevoegd zijn voor omroep. Het besluit van 17 januari 2007 is gecorrigeerd door het vernieuwingsbesluit

---

5 [G29: AANBEVELING MARKTEN 2007]

6 [G29: AANBEVELING MARKTEN 2007]

7 [G23: BESLUIT 17/01/2007]

8 [G12: AANBEVELING MARKTEN 2003]

9 [G28: ARREST 2007/AR/930]

van 14 september 2010¹⁰ ter correctie van het besluit van 17 januari 2007 betreffende de marktanalyses met betrekking tot de huurlijnen.

- 1:13 In het vernieuwingsbesluit van 14 september 2010 heeft het BIPT geconcludeerd dat er op markt 7 (03), namelijk de retailmarkt voor de minimumverzameling van huurlijnen (met een bitsnelheid tot en met 2 Mbps), geen concurrentie heerste. Het heeft Belgacom aangewezen als onderneming met een sterke machtspositie op die markt en een aantal verplichtingen eraan opgelegd.
- 1:14 In het vernieuwingsbesluit van 14 september 2010¹¹ heeft het BIPT geconcludeerd dat er op markt 14 (03), namelijk de markt voor bundelsegmenten van huurlijnen op wholesaleniveau, concurrentie heerste.
- 1:15 Andere besluiten hebben de bepalingen die aangenomen zijn in het besluit van 17 januari 2007 en het vernieuwingsbesluit van 14 september 2010 aangevuld, gewijzigd of verduidelijkt. Het gaat om:
- 1:15.1 Het besluit van 11 juli 2007 tot vaststelling van richtsnoeren met betrekking tot de beoordeling van price squeeze¹²; dit besluit heeft tot doel richtsnoeren op te stellen die erop gericht zijn de methode die door het BIPT zou worden gebruikt bij de toepassing van een price-squeezetoets zo transparant en voorzienbaar als mogelijk te maken, met name wat betreft de reikwijdte van de test, de beoordeling van de kosten en van de ontvangsten, de mate van rentabiliteit en het tijdsbestek waarmee rekening moet worden gehouden.
- 1:15.2 Het besluit van 22 augustus 2007 tot wijziging van de besluiten met betrekking tot de analyse van de markten 1, 2, 8, 9, 10 en 13 (bijlage F_[G27: BESLUIT 22/08/2007 WIJZIGING]); dit besluit wijzigt een

---

10 [G49: BESLUIT 14/09/2010]

11 [G49: BESLUIT 14/09/2010]

12 [G25: BESLUIT 11/07/2007]

paragraaf in verband met het kostentoerekeningssysteem in het besluit van 17 januari 2007¹³;

- 1:15.3 Het besluit van 22 augustus 2007 betreffende de uitvoering van de verplichting voor Belgacom om een kostentoerekeningssysteem in te stellen (bijlage F: [G26: BESLUIT 22/08/2007 TOEREKENING]): dit besluit stelt de voorwaarden vast die Belgacom moet vervullen in het kader van de toepassing van zijn kostentoerekeningssysteem. Die voorwaarden hebben betrekking op de algemene principes, de kwaliteit van de informatie, de toerekenings- en evaluatieregels, de documentatie, de beschrijving en de controle van het kostentoerekeningssysteem, alsook op de na te leven termijnen.
- 1:15.4 Het besluit van 30 januari 2008 betreffende de kwalitatieve aspecten van het referentieaanbod BROTSOLL (bijlage F: [G32: BESLUIT 30/01/2008]); dit besluit bepaalt de technische karakteristieken van het wholesaleaanbod van de afgevend segmenten van huurlijnen. Tegen dit besluit is beroep aangetekend.
- 1:15.5 Het besluit van 3 september 2008 betreffende de kwantitatieve aspecten van het referentieaanbod BROTSOLL (bijlage F: [G32: BESLUIT 03/09/2008]): dit besluit bepaalt de tarieven voor de SDH- en PDH-lijnen. Tegen dit besluit is beroep aangetekend.
- 1:15.6 Het besluit van 18 maart 2009 ter aanvulling van de besluiten met betrekking tot de analyse van markt 13/03 (bijlage F: [G37: BESLUIT 18/03/2009]): dit besluit motiveert diepgaander de verplichting om indicatoren te publiceren inzake dienstkwaliteit (KPI's – *key performance indicators*) en specificeert de desbetreffende indicatoren.

---

13 [G25: BESLUIT 11/07/2007]

1.4 Context en wettelijke basis van dit besluit

1.4.1 Het Europese kader

1:16 Het Europees Parlement en de Raad van de Europese Unie hebben in 2002 vijf richtlijnen aangenomen die tot doel hebben een nieuw regelgevingskader in te stellen voor de levering van elektronische-communicatienetwerken en -diensten:

1:16.1 Richtlijn 2002/21/EG van het Europees Parlement en de Raad van 7 maart 2002 inzake een gemeenschappelijk regelgevingskader voor elektronische-communicatienetwerken en -diensten¹⁴;

1:16.2 Richtlijn 2002/20/EG van het Europees Parlement en de Raad van 7 maart 2002 betreffende de machtiging voor elektronische-communicatienetwerken en -diensten¹⁵;

1:16.3 Richtlijn 2002/19/EG van het Europees Parlement en de Raad van 7 maart 2002 inzake de toegang tot en interconnectie van elektronische-communicatienetwerken en bijbehorende faciliteiten¹⁶;

1:16.4 Richtlijn 2002/22/EG van het Europees Parlement en de Raad van 7 maart 2002 inzake de universele dienst en gebruikersrechten met betrekking tot elektronische-communicatienetwerken en diensten¹⁷;

1:16.5 Richtlijn 2002/58/EG van het Europees Parlement en de Raad van 12 juli 2002 betreffende de verwerking van persoonsgegevens en de bescherming van de persoonlijke levenssfeer in de sector elektronische communicatie¹⁸.

---

14 [G1: RICHTLIJN 2002/21]

15 [G3: RICHTLIJN 2002/20]

16 [G4: RICHTLIJN 2002/19]

17 [G5: RICHTLIJN 2002/22]

18 [G6: RICHTLIJN 2002/58]

- 1:17 Dit Europees regelgevingskader is gewijzigd door de publicatie van twee richtlijnen in het Publicatieblad van de Europese Unie van 18 december 2009 die de vijf voorgaande wijzigen:
- 1:17.1 Richtlijn 2009/140/EG van het Europees Parlement en de Raad van 25 november 2009 tot wijziging van Richtlijn 2002/21/EG inzake een gemeenschappelijk regelgevingskader voor elektronische-communicatienetwerken en -diensten, Richtlijn 2002/19/EG inzake de toegang tot en interconnectie van elektronische-communicatienetwerken en bijbehorende faciliteiten, en Richtlijn 2002/20/EG betreffende de machtiging voor elektronische-communicatienetwerken en -diensten;
- 1:17.2 Richtlijn 2009/136/EG van het Europees Parlement en de Raad van 25 november 2009 tot wijziging van Richtlijn 2002/22/EG inzake de universele dienst en gebruikersrechten met betrekking tot elektronische-communicatienetwerken en -diensten, Richtlijn 2002/58/EG betreffende de verwerking van persoonsgegevens en de bescherming van de persoonlijke levenssfeer in de sector elektronische communicatie en Verordening (EG) nr. 2006/2004 betreffende samenwerking tussen de nationale instanties die verantwoordelijk zijn voor handhaving van de wetgeving inzake consumentenbescherming.
- 1:18 Deze twee richtlijnen zijn omgezet in onder andere de wet van 13 juni 2005 betreffende de elektronische communicatie en de wet van 17 januari 2003 met betrekking tot het statuut van de regulator van de Belgische post- en telecommunicatiesector door de wet van 10 juli 2012 houdende diverse bepalingen inzake elektronische communicatie¹⁹.
- 1:19 Tot slot hebben nog andere Europese bepalingen het basisregelgevingskader uit 2002 aangevuld, namelijk:

---

19 B.S. 25 juli 2012, blz. 40969.

- 1:19.1 Richtlijn 2002/77/EG van de Europese Commissie van 16 september 2002 betreffende de mededinging op de markten voor elektronische-communicatienetwerken en -diensten;
- 1:19.2 de richtsnoeren van de Commissie voor de marktanalyse en de beoordeling van aanmerkelijke marktmacht in het bestek van het gemeenschappelijk regelgevingskader voor elektronische communicatienetwerken en -diensten (2002/C 165/03), (hierna afgekort tot: "de richtsnoeren betreffende aanmerkelijke marktmacht van 17 juli 2002");
- 1:19.3 de Aanbeveling van de Commissie van 11 februari 2003 betreffende relevante producten- en dienstenmarkten in de elektronischecommunicatiesector die overeenkomstig Richtlijn 2002/21/EG van het Europees Parlement en de Raad inzake een gemeenschappelijk regelgevingskader voor elektronischecommunicatienetwerken en -diensten aan regelgeving ex ante kunnen worden onderworpen (de aanbeveling van 11 februari 2003);
- 1:19.4 de Aanbeveling van de Commissie van 17 december 2007 betreffende relevante producten- en dienstenmarkten in de elektronischecommunicatiesector die overeenkomstig Richtlijn 2002/21/EG van het Europees Parlement en de Raad inzake een gemeenschappelijk regelgevingskader voor elektronischecommunicatienetwerken en -diensten aan regelgeving ex ante kunnen worden onderworpen; (hierna afgekort "de aanbeveling van 2007"). Bij deze aanbeveling hoort een toelichting, die enkel beschikbaar is in het Engels (hierna "toelichting bij de aanbeveling van 2007").
- 1:19.5 het besluit van 24 juli 2003 inzake het minimumpakket van huurlijnen met geharmoniseerde kenmerken en de bijbehorende normen als bedoeld in artikel 18 van de universeledienstrichtlijn (PB L 186/43) (hierna het besluit van 24 juli 2003 van de Europese Commissie);

- 1:19.6 de Aanbeveling van 21 januari 2005 betreffende de aanbidding van huurlijnen in de Europese Unie (Deel 1 — Hoofdleveringsvoorwaarden voor wholesalehuurlijnen) (2005/57/EG) (hierna “de aanbeveling betreffende de leveringsvoorwaarden”);
- 1:19.7 de Aanbeveling van 29 maart 2005 betreffende de aanbidding van huurlijnen in de Europese Unie - Deel 2 - Tariefaspecten van wholesale-huurlijndeelcircuits, [kennisgeving geschied onder nummer C(2005) 951] (2005/268/EG) (hierna “de aanbeveling betreffende de huurlijndeelcircuits).
- 1:20 De ERG, de IRG en, sedert 2010, BEREC hebben overigens een reeks documenten aangenomen die erop gericht zijn harmonie te brengen en de Europese regulatoren in te lichten over een aantal thema’s van het regelgevingskader en die als referenties dienen, zowel voor de definitie van een relevante markt als voor de analyse van marktmacht of de bepaling van de gepaste verplichtingen. De meest relevante daarvan zijn te vinden in bijlage F (namelijk [G14: ERG WP SMP-CONCEPT], [G21: ERG CP OBLIGATIONS], [G33: ERG CP PIB WHOLESAL LL], [G34: ERG REPORT THREE CRITERIA], [G36: ERG CP GEOGRAPHIC ASPECTS] en [G45: BEREC REPORT NGA WHOLESAL])

1.4.2 Het Belgische kader

- 1:21 Twee Belgische wetten zijn op deze marktanalyse van toepassing:
- 1:21.1 de wet van 17 januari 2003 met betrekking tot het statuut van de regulator van de Belgische post- en telecommunicatiesector (hierna de wet van 17 januari 2003); en
- 1:21.2 de wet van 13 juni 2005 betreffende de elektronische communicatie (hierna de wet van 13 juni 2005 of de wet betreffende de elektronische communicatie).
- 1:22 Deze twee wetten, die het Europese regelgevingskader van 2002 omzetten, zijn gewijzigd, onder andere door de wet van 18 mei 2009 houdende

diverse bepalingen inzake elektronische communicatie (hierna de wet van 18 mei 2009) en door de wet van 10 juli 2012 houdende diverse bepalingen inzake elektronische communicatie.

- 1:23 Bovendien moet het BIPT in voorkomend geval rekening houden met het samenwerkingsakkoord van 17 november 2006 gesloten tussen de federale staat, de Vlaamse Gemeenschap, de Franse Gemeenschap en de Duitstalige Gemeenschap betreffende het wederzijds consulteren bij het opstellen van regelgeving inzake elektronische-communicatienetwerken, het uitwisselen van informatie en de uitoefening van de bevoegdheden met betrekking tot elektronische-communicatienetwerken door de regulerende instanties bevoegd voor telecommunicatie of radio-omroep en televisie (hierna het samenwerkingsakkoord). Dit akkoord is van kracht geworden op 19 september 2007.

1.5 Beginselen van het Europese regelgevingskader

- 1:24 Om een daadwerkelijke concurrentie op de elektronische-communicatiemarkten te bewerkstelligen, verplicht het Europese regelgevingskader de nationale regelgevende instanties om verplichtingen op te leggen aan de elektronische-communicatieoperatoren met een "aanmerkelijke marktmacht" op een relevante markt. Het begrip "aanmerkelijke marktmacht" is equivalent aan het begrip "sterke machtspositie" in het mededingingsrecht. De Kaderrichtlijn heeft een procedure ingevoerd voor marktdefinitie en een procedure voor marktanalyse naar het voorbeeld van het mededingingsrecht. Die procedures worden door elke nationale regelgevende instantie (NRI) uitgevoerd met betrokkenheid van de Europese Commissie en van de NRI's van de overige lidstaten.²⁰

- 1:25 Artikel 15 van de Kaderrichtlijn, in de originele versie, voordat die werd gewijzigd door Richtlijn 2009/140/EG, schreef het volgende voor: *"Na openbare raadpleging en overleg met de nationale regelgevende instanties neemt de*

---

²⁰ Artikel 15 van Richtlijn 2002/21/EG [G1: RICHTLIJN 2002/21].

Commissie een aanbeveling aan inzake relevante markten voor producten en diensten [...]”²¹. De aanbeveling vermeldt "de markten voor producten en diensten in de sector elektronische communicatie waarvan de kenmerken zodanig kunnen zijn dat het opleggen van wettelijke verplichtingen als beschreven in de bijzondere richtlijnen gerechtvaardigd kan zijn".

- 1:26 Overeenkomstig dat artikel heeft de Europese Commissie in 2003 de "Aanbeveling inzake relevante markten voor producten en diensten" aangenomen.²² Die relevante markten zijn door de Europese Commissie vastgesteld op basis van Bijlage I bij de Kaderrichtlijn, voordat die werd gewijzigd door Richtlijn 2009/140/EG, die de relevante markten aangeeft die in de eerste aanbeveling moeten worden vermeld. Een tweede aanbeveling werd aangenomen op 17 december 2007²³.
- 1:27 Artikel 16 van de Kaderrichtlijn, zoals die werd gewijzigd door Richtlijn 2009/140/EG, schrijft met name het volgende voor: *“De nationale regelgevende instanties voeren een analyse uit van de relevante in de aanbeveling vermelde markten, en houden daarbij rekening met de in de aanbeveling genoemde markten, met maximale inachtneming van de richtsnoeren.”*
- 1:28 Bij hun taak om de relevante markten te definiëren moeten de NRI's rekening houden met de marktdefinities die vervat zijn in de aanbeveling betreffende de relevante markten en met de nationale marktomstandigheden²⁴. De Europese Commissie verduidelijkt dat de lijst van de relevante markten die worden geïdentificeerd in de aanbeveling niet volledig is in het licht van de nationale omstandigheden die variëren tussen de verschillende lidstaten²⁵. De Commissie voorziet immers de mogelijkheid

---

21 In de huidige versie ervan wordt het overeenstemmende gedeelte van het artikel in kwestie, zoals gewijzigd door Richtlijn 2009/140/EG, als volgt geformuleerd: "Na een openbare raadpleging, met inbegrip van raadpleging van de nationale regelgevende instanties, en zoveel mogelijk rekening houdend met het advies van BEREK, neemt de Commissie volgens de raadplegingsprocedure van artikel 22, lid 2, een aanbeveling aan inzake relevante markten voor producten en diensten [...]"

22 [G12: AANBEVELING MARKTEN 2003]

23 [G29: AANBEVELING MARKTEN 2007]

24 Zie artikel 15.3 van de Kaderrichtlijn [G1: RICHTLIJN 2002/21].

25 Toelichting van 2007, p. 11 [G30: TOELICHTING 2007]

dat de nationale context de NRI's ertoe kan brengen extra relevante markten te identificeren of sommige relevante markten verder op te delen. De Commissie beschouwt eveneens dat wanneer een NRI een situatie identificeert die in strijd is met de belangen van de consument, de NRI de mogelijkheid heeft om een nieuwe markt te definiëren.

- 1:29 De NRI zal zich er vervolgens van moeten vergewissen²⁶ dat een dergelijke markt (i) wordt gedefinieerd op basis van de beginselen van het mededingingsrecht zoals vastgelegd in het kader van de Bekendmaking van de Commissie inzake de bepaling van de relevante markt voor het gemeenschappelijke mededingingsrecht, (ii) in overeenstemming is met de richtsnoeren van de Commissie betreffende de marktanalyses en (iii) beantwoordt aan de driecriteriatest bepaald door de Commissie in het kader van de aanbeveling van 2007²⁷.
- 1:30 Om ten slotte een kader te scheppen voor de uitvoering van de aanbeveling door de NRI's heeft de Europese Commissie in 2002 "richtsnoeren voor marktanalyse en de beoordeling van aanmerkelijke marktmacht" aangenomen²⁸(hierna "de richtsnoeren" te noemen). De richtsnoeren herinneren aan de methodologische principes die van toepassing zijn op de marktdefinitie, de marktanalyse en de vaststelling van de verplichtingen. Daar wordt ook bepaald dat de NRI's een prospectieve en dynamische marktanalyse moeten verrichten²⁹.

1.6 Methode voor de definitie van de relevante markten

- 1:31 In dit deel worden de verschillende stappen voorgesteld die door het BIPT worden gevolgd voor de definitie van de relevante markten voor elektro-

---

26 Toelichting van 2007, p. 11 [G30: TOELICHTING 2007]. Zie ook considerans 17 van de aanbeveling van 2007[G29: AANBEVELING MARKTEN 2007].

27 Criteria gedefinieerd in artikel 2 van de aanbeveling van 2007 [G29: AANBEVELING MARKTEN 2007] en verder uitgelegd in punt 2.2 van de toelichting van 2007. Zie deel 3 hieronder [G30: TOELICHTING 2007].

28 Richtsnoeren betreffende de marktanalyse, blz. 6 [G6: RICHTSNOEREN].

29 Zie punt 26 van de richtsnoeren betreffende de marktanalyse [G6: RICHTSNOEREN]

nische communicatie. Het heeft niet tot doel om de richtsnoeren van de Europese Commissie, noch de aanbeveling over de relevante markten, noch het communautaire mededingingsrecht op algemene wijze te vervangen.

1:32 Er dient te worden herinnerd aan wat geschreven wordt in considerans 16 van de aanbeveling van 2007: “Het in deze aanbeveling geschetste proces om markten aan te wijzen, laat de markten onverlet die in specifieke gevallen uit hoofde van het mededingingsrecht kunnen worden bepaald. Voorts laat de werkingssfeer van de regelgeving ex ante het scala aan activiteiten onverlet dat uit hoofde van het mededingingsrecht mag worden geanalyseerd.” De Raad voor de Mededinging heeft in zijn beslissing in de zaak BASE/Belgacom Mobile ter zake ook verklaard: “De raad wenst te onderstrepen dat het verkieslijk is dat de mededingingsautoriteit, in casu de Raad, en de regulerende instanties, met name het BIPT, een soortgelijke aanpak volgen inzake marktanalyse. De analyse van de raad geschiedt echter verplicht op basis van de specifieke feiten van elk dossier en zijn taak verschilt van nature van die van de regulatoren. De concrete toepassing van de methodes inzake marktanalyse kan verschillende resultaten opleveren volgens de aard van het concurrentieprobleem in kwestie³⁰.” (vrije vertaling) Ten slotte verduidelijken de richtsnoeren van de Commissie het volgende: “Ofschoon de NRI's en de mededingingsautoriteiten, wanneer zij dezelfde zaken onder dezelfde omstandigheden en met dezelfde doelstellingen onderzoeken, in principe ook tot gelijklopende conclusies zouden moeten komen, kan, gezien de in het voorgaande beschreven verschillen en met name de bredere oriëntatie van de door de NRI's gemaakte beoordeling, niet worden uitgesloten dat markten die in het kader van het mededingingsrecht worden gedefinieerd en die welke met het oog op de vaststelling van sectorspecifieke regulering worden vastgesteld, niet altijd identiek zijn”³¹.

---

30 Beslissing van de Raad voor de Mededinging van 26 mei 2009, in de zaak CONC – P/K-05/0065: BASE/BMB,16.

31 Richtsnoeren 2002/C 165/03 van de Commissie voor de marktanalyse en de beoordeling van aanmerkelijke marktmacht in het bestek van het gemeenschappelijk regelgevingskader voor elektronische communicatienetwerken en –diensten, 28.

1.6.1 Definitie van de productenmarkten

- 1:33 Alvorens de ondernemingen met een sterke machtspositie op de markt te identificeren, moet het BIPT de relevante producten- of dienstenmarkten en de relevante geografische markten bepalen.
- 1:34 Volgens de jurisprudentie van het Hof van Justitie van de Europese Unie (HvJ) omvat de relevante markt voor een product of dienst alle producten of diensten die daarmee substitueerbaar of voldoende uitwisselbaar zijn, niet alleen op grond van hun objectieve kenmerken, waardoor ze bijzonder geschikt zijn om in een constante behoefte van de consumenten te voorzien, de prijs of bedoelde toepassing ervan, maar ook op grond van de mededingingsvoorwaarden en/of de structuur van vraag en aanbod op de betrokken markt.³² Het HvJ is integendeel van mening dat producten of diensten die alleen in beperkte of relatief beperkte mate onderling uitwisselbaar zijn, niet tot dezelfde markt behoren.³³
- 1:35 Om de relevante markten te definiëren, worden de criteria van substitueerbaarheid aan de aanbod- en vraagzijde gehanteerd. Substitueerbaarheid aan de vraagzijde is een maat voor de bereidheid van de consument om de betrokken dienst of het betrokken product te vervangen door andere diensten of producten, terwijl substitueerbaarheid aan de aanbodzijde aangeeft in hoeverre andere leveranciers dan die welke de betrokken producten of diensten aanbieden, bereid zijn hun productlijn op de zeer korte tot korte termijn om te schakelen dan wel de betrokken producten of diensten kunnen aanbieden zonder aanzienlijke extra kosten.

---

32 Zie bijvoorbeeld: Zaak nr. C-333/94 P, Tetra Pak tegen de Commissie, Jurispr. 1996, blz. I-5951, r.o. 13; zaak nr. 31/80, L'Oréal, Jurispr. 1980, blz. 3775, r.o. 25; zaak nr. 322/81, Michelin tegen de Commissie, Jurispr. 1983, blz. 3461, r.o. 37; zaak nr. C-62/86, AkzoChemie tegen de Commissie, Jurispr. 1991, blz. I-3359.

33 Zie bijvoorbeeld: Zaak nr. C-333/94 P, Tetra Pak tegen de Commissie, Jurispr. 1996, blz. I-5951, r.o. 13; zaak nr. 66/86, Ahmed Saeed, Jurispr. 1989, blz. 803, r.o. 39-40; zaak United Brands tegen de Commissie, Jurispr. 1978, blz. 207, r.o. 22, 29 en 12.

1:36 Om de substitueerbaarheid aan de vraag- en aan de aanbodzijde te bepalen, kan men, indien dit gepast is, gebruikmaken van de toets van de hypothetische monopolist.³⁴ Het principe van die test bestaat erin de markt te beschouwen als een dienst of een geheel van diensten, waarin een hypothetische onderneming haar winsten wil maximaliseren. Die onderneming wordt geacht vrijgesteld te zijn van elke prijsregulering en ze is de enige leverancier van de dienst of groep diensten in kwestie. Die hypothetische prijsverhoging staat ook bekend als de test inzake een "relatieve prijsstijging" of SSNIP-test (small significant non-transitory increase in price). Het gaat over het algemeen om een verhoging van ongeveer 5 tot 10% gedurende een periode van een jaar. De SSNIP-test is nuttig als leidraad bij de analyse, maar kan niet worden gebruikt als een algemene procedure voor marktdefinitie.

1.6.1.2 Substitueerbaarheid aan de vraagzijde

1:37 In verband met de substitueerbaarheid aan de vraagzijde moet een niet-beperkende lijst van de voornaamste criteria worden aangelegd. Het is niet verplicht om al die criteria te gebruiken voor elk geval. Die criteria zijn:

1:37.1 De technische karakteristieken van een product of een dienst worden systematisch als eerste bestudeerd, omdat ze feitelijk (d.i. objectief) de eigenschappen van de producten bepalen.

1:37.2 Het gebruik van een product of van een dienst door een gebruiker is centraal omdat de uitwisselbaarheid van de producten in grote mate afhankelijk is van het gebruik ervan en van de verwachtingen van de gebruikers. Zo kunnen producten met verschillende karakteristieken maar die op dezelfde manier worden gebruikt, worden beschouwd als substitueerbaar aan de vraagzijde. Omgekeerd is het mogelijk dat

---

³⁴ Zoals aanbevolen in punt 40 van de Richtsnoeren 2002/C 165/03 van de Commissie voor de marktanalyse en de beoordeling van aanmerkelijke marktmacht in het bestek van het gemeenschappelijk regelgevingskader voor elektronische communicatienetwerken en -diensten.

producten die qua karakteristieken soortgelijk zijn, maar die niet op dezelfde manier worden gebruikt, niet tot dezelfde markt behoren.

- 1:37.3 De tarifiering van een product of van een dienst. Hoewel dit element op zichzelf niet doorslaggevend is om tot de substitueerbaarheid aan de vraagzijde te besluiten, vormt een aanzienlijk en duurzaam prijsverschil tussen verschillende producten een aanwijzing van de niet-substitueerbaarheid en dus van het feit dat ze niet tot dezelfde markt horen.
- 1:38 De hierboven vermelde criteria zijn niet limitatief. Indien relevant mogen andere criteria worden gehanteerd, zoals de regulerende omgeving, de gebruikte normen, de perceptie van het merk van een product bij de eindgebruikers.
- 1:39 Ten laatste kan worden opgemerkt dat de elektronische-communicatiesector wordt gekenmerkt door snelle technologische ontwikkelingen die verschijnselen van technologische migratie vanwege de gebruikers impliceren. In de sector van de retailinternettoegang bijvoorbeeld kon een migratie van de eindgebruikers van aanbiedingen met lage snelheid naar snelle aanbiedingen vastgesteld worden. Een dergelijk fenomeen is niet noodzakelijk een teken van een substitueerbaarheid aan de vraagzijde. Zo'n technologische migratie is unidirectioneel en is niet (of in geringe mate) ingegeven door tariefschommelingen van het "SSNIP"-type. De reden ligt voornamelijk in de extra diensten die via de nieuwe technologie worden geboden.

1.6.1.3 Substitueerbaarheid aan de aanbodzijde

- 1:40 De substitutie aan de aanbodzijde maakt het mogelijk "rekening [te] houden met de waarschijnlijkheid dat ondernemingen die momenteel niet actief zijn op de relevante productmarkt, toch besluiten tot de markt toe te treden, binnen een redelijk tijdsbestek". De jurisprudentie in de Gemeenschap³⁵ en de beschikkingenpraktijk van de Europese Commissie³⁶

---

35 In Zaak nr. IV/M126 - Accor/Wagon-lit, herinnerde de EC eraan "anders dan Accor meent, omvat de relevante markt niet de collectieve maaltijdverzorging in eigen beheer. Wanneer een bedrijf of een overheidsdienst in eigen beheer een kantine

nemen de eigen levering niet op in de definitie van de relevante markten, d.i. de productie door een onderneming van een intermediair goed voor eigen gebruik. Anderzijds geldt ook: "Louter hypothetische substitutie aan de aanbodzijde volstaat niet om de markt af te bakenen".³⁷ De NRI's moeten rekening houden met de volgende elementen:

- 1:40.1 De totale kosten van de overschakeling van de productie op het desbetreffende product zijn relatief te verwaarlozen.
- 1:40.2 Het feit dat een rivaliserende onderneming een deel van de productiemiddelen bezit die nodig zijn om een bepaalde dienst te leveren, is evenwel niet relevant indien aanmerkelijke aanvullende investeringen nodig zijn om de desbetreffende dienst op te markt te brengen en op rendabele wijze aan te bieden.³⁸
- 1:40.3 De NRI's moeten nagaan of een bepaalde leverancier zijn productieapparaat ook daadwerkelijk zou gebruiken of aanpassen om het betrokken product te vervaardigen of de betrokken dienst aan te bieden (bijv. of het gebruik van diens capaciteit vastligt op grond van langlopende leveringsovereenkomsten, enz.).

---

openhoudt, is er geen sprake van aanbidding van een dienst op de markt van de maaltijdverzorging. Dit vormt geen alternatief voor potentiële afnemers van op dit gebied door derden verstrekte diensten".

36 Zie punt 98 van Bekendmaking COM 2000/C 291/01 van de Commissie van 13 oktober 2000 - Richtsnoeren inzake verticale beperkingen PB C 291, 13 oktober 2000, 1-44: "De in-house-productie, d.w.z. de productie van een intermediair product voor eigen gebruik, kan van groot belang zijn bij een onderzoek uit het oogpunt van de mededinging, als een van de bronnen van concurrentie of om de marktpositie van een onderneming duidelijker te bepalen. Met het oog op de marktbevestiging en de berekening van het marktaandeel zal de in-house-productie echter niet worden meegeteld bij intermediaire goederen en diensten".

37 Richtsnoeren 2002/C 165/03 van de Commissie voor de marktanalyse en de beoordeling van aanmerkelijke marktmacht in het bestek van het gemeenschappelijk regelgevingskader voor elektronische communicatienetwerken en -diensten, 6.

38 Zie ook arrest gewezen in zaak C-333/94 P, Tetra Pak tegen de Commissie, Jurispr. 1996, I-5951, r.o. 19. Zoals hierboven vermeld dienen de noodzakelijke investeringen ook binnen een redelijk tijdsbestek te worden gedaan.

1:41 Om een te doorgedreven segmentering van de markten te voorkomen neemt de Europese Commissie soms een ruimere betekenis aan van de substitueerbaarheid aan de aanbodzijde. In die gevallen onderzoekt de Europese Commissie enkel het vermogen van een onderneming om haar productieapparaat aan te passen om een dienst te verstrekken. Indien de wijziging van het productiemiddel geen investeringen vergt, noch lange termijnen, integreert de Europese Commissie in een en dezelfde markt producten A en producten B die aan de vraagzijde niet substitueerbaar zouden zijn. Die benadering is relevant voor de markten waarop dezelfde concurrentievoorwaarden gelden (zelfde drempels bij het betreden van de markt, zelfde operatoren, zelfde operator in machtspositie, zelfde vooruitzichten inzake evolutie).³⁹ Een te doorgedreven segmentering zou door technologische vernieuwingen snel op losse schroeven kunnen worden gezet. De afbakening van relevante markten belet het de regulator niet om binnen die markten gedifferentieerde regulerende maatregelen aan te nemen. De regulator moet zich dus vragen stellen over het uiteindelijke nut van een fijne segmentering van de markt⁴⁰.

1:42 In de segmentering van de productmarkten hecht het EHvJ een groter belang aan de bepaling van de substitueerbaarheid aan de vraagzijde dan aan de bepaling van de substitueerbaarheid aan de aanbodzijde. Indien de substitutie aan de vraagzijde vaststaat, is het in de praktijk niet absoluut noodzakelijk om over te gaan tot de substitueerbaarheid aan de aanbodzijde, omdat beide aanbieders al op dezelfde productmarkt zijn. In de praktijk zou een analyse van de substitueerbaarheid aan de aanbodzijde in dat geval gewoon neerkomen op de bevestiging van de analyse van de substitueerbaarheid aan de vraagzijde. In sommige gevallen zal de

---

39 Voor een toepassing van dat principe in de context van het nieuwe regelgevingskader, zie advies nr. 05-A-05 van de Franse mededingingsraad van 16 februari 2005, § 19.

40 Zie ook § 116-124 van de beslissing van de Raad voor de Mededinging in de zaak CONC -- P/K-05/0065: BASE/BMB van 26 mei 2009, p. 20-21: "In tegenstelling tot het advies van de auditeur, vindt de Raad dat het niet noodzakelijk is om een meer beperkte markt in aanmerking te nemen. Niets belet om het gedrag van een onderneming op slechts één segment van de relevante markt (de mobiele telefonie) te onderzoeken voor zover de dominante positie op deze relevante markt vaststaat volgens de gepaste juridische criteria." (vrije vertaling)

substitueerbaarheid aan de vraagzijde gering zijn of zelfs onbestaande. In die precieze gevallen kan het bestaan van een substitueerbaarheid aan de aanbodzijde de conclusies aan de vraagzijde ontkrachten en het dus mogelijk maken om de betrokken dienst in de relevante markt op te nemen.

1:43 Deze redenering wordt uitgewerkt in de volgende beslissingstabel.

Voorwaard en	Substitueerbaarheid aan de vraagzijde tussen A en B	ja	nee	nee
	Substitueerbaarheid aan de aanbodzijde tussen A en B	-	ja	nee
Resultaat	A en B in eenzelfde markt	ja	ja	nee

Tabel 1.1: *beslissing betreffende de substitutie aan de vraag- en aanbodzijde*

1.6.2 Definitie van de geografische markten

1:44 Zoals de Europese Commissie heeft gepreciseerd in haar Bekendmaking inzake de bepaling van de relevante markt voor het gemeenschappelijk mededingingsrecht⁴¹ en in de richtsnoeren van de Europese Commissie betreffende de marktanalyse⁴² is een relevante geografische markt "het gebied waarbinnen de betrokken ondernemingen een rol spelen in de vraag naar en het aanbod van de betrokken goederen of diensten, waarbinnen de concurrentievoorwaarden op elkaar lijken of voldoende homogeen zijn en dat van aangrenzende gebieden kan worden onderscheiden doordat daar duidelijk afwijkende concurrentievoorwaarden heersen".

1:45 De Europese Commissie voegt daaraan toe: "Voor de afbakening van de geografische markt wordt niet vereist dat de mededingingsvoorwaarden tussen de handelaars of dienstenaanbieders volstrekt homogeen zijn. Het volstaat dat ze op elkaar lijken of voldoende homogeen zijn, zodat alleen

⁴¹ § 8 van de Bekendmaking van de Commissie inzake de bepaling van de relevante markt voor het gemeenschappelijke mededingingsrecht (PB C 372 van 09/12/1997, blz. 5-13).

⁴² Richtsnoeren van de Commissie voor de marktanalyse en de beoordeling van aanmerkelijke marktmacht in het bestek van het gemeenschappelijk regelgevingskader voor elektronische communicatienetwerken en -diensten (2002/C 165/03), § 56

zones waarin de concurrentievoorwaarden "heterogeen" zijn, niet als een uniforme markt kunnen worden beschouwd⁴³.

- 1:46 Zij preciseert verder in verband met de methode voor de geografische afbakening van de relevante markt hetgeen volgt:

"De vaststelling van de grenzen van de geografische markt verloopt volgens dezelfde lijnen als die welke in het voorafgaande werden besproken in verband met de beoordeling van de substitutie aan de vraag- en de aanbodzijde als reactie op een relatieve prijsverhoging."⁴⁴ en vervolgens: "Om dus de substitutie aan de vraagzijde te bepalen, moeten de NRI's in hoofdzaak een inschatting maken van consumentenvoorkeuren, alsmede van bestaande geografische aankooppatronen. Zo kunnen taalkundige redenen verklaren waarom bepaalde diensten niet beschikbaar zijn of niet op de markt komen in uiteenlopende taalgebieden. Wat de substitutie aan de aanbodzijde betreft, geldt het volgende: wanneer kan worden aangetoond dat exploitanten die momenteel niet actief of aanwezig zijn op de relevante markt, zullen besluiten op korte termijn tot die markt toe te treden in het geval van een relatieve prijsverhoging, moet de marktomschrijving worden verruimd zodat ook die „buitenstaanders" eronder komen te vallen."⁴⁵

- 1:47 Voorts moet nog worden opgemerkt dat de Europese Commissie ook het volgende gepreciseerd heeft in verband met de criteria waarmee rekening moet worden gehouden bij de geografische afbakening van de markten:

« First, the Common Position should further underline the necessity to analyse the actual conditions of competition in order to arrive at the definition of geographic markets. We acknowledge that market analysis for the purpose of ex-ante regulation is carried out on a forward-looking basis. In that regard,

---

43 In het bijzonder Deutsche Bahn tegen Commissie, § 92. Zaak T-229/94

44 Richtsnoeren van de Commissie voor de marktanalyse en de beoordeling van aanmerkelijke marktmacht in het bestek van het gemeenschappelijk regelgevingskader voor elektronische communicatienetwerken en -diensten (2002/C 165/03), § 57

45 Richtsnoeren van de Commissie voor de marktanalyse en de beoordeling van aanmerkelijke marktmacht in het bestek van het gemeenschappelijk regelgevingskader voor elektronische communicatienetwerken en -diensten (2002/C 165/03), § 58

potential competition and evidence on structural factors, such as barriers to entry or the number of operators, can inform regulators on the areas where to focus their analysis, but market definition cannot be based primarily on such type of evidence. For the purpose of market definition, constraints by actual competitors are the most relevant elements to be assessed⁴⁶. Accordingly, market delineation should be based on the actual conditions of competition, reflected by the behavior of the market players and the effect of their behavior on market structure. (...) we consider that more emphasis should be given to the criteria which reflect the actual conditions of competition in the market as compared to the criteria which reflect potential competition.”⁴⁷

1:48 In de praktijk herinnert de Europese Commissie in de richtsnoeren eraan dat de geografische limieten van een markt in de sector elektronische communicatie traditioneel worden bepaald op basis van het gebied dat door een netwerk wordt bestreken en door wettelijke en regelgevingsverplichtingen.⁴⁸ Er kunnen nog andere criteria worden aangehaald die soms zijn gehanteerd in bepaalde zaken die met concurrentie te maken hebben: regelgevingskader, functies van diensten, norm (gsm bijvoorbeeld), tarifiering, handelspraktijken.

1:49 In de toelichting bij de aanbeveling van 2007⁴⁹ wordt nog geschreven:

---

46 As stated in the Commission Notice on the definition of relevant market : « The objective of defining a market in both its product and geographic dimension is to identify those actual competitors of the undertakings involved that are capable of constraining those undertakings' behavior and of preventing them from behaving independently of effective competitive pressure”.

47 Standpunt van de Europese Commissie over The ERG draft Common Position on geographic aspects of market analysis, 20.06.2008.

48 Richtsnoeren, punt 59. Zie Beschikking 1999/573/EG van de Commissie van 20 mei 1999 inzake een procedure op grond van artikel 81 van het EG-Verdrag (Zaak nr. IV/36.592 - Cégétel + 4), PB L 218 van 18 augustus 1999, blz. 0014-0023.

49 Toelichting van 2007 [G30: TOELICHTING 2007].

« However, investment in alternative infrastructure is often uneven across the territory of a Member State, and in many countries there are now competing infrastructures in parts of the country, typically in urban areas. Where this is the case, an NRA could in principle find sub-national geographic markets. » .

1.7 Kandidatuur van de markten voor ex-anteregulering: de driecriteriatest

1:50 Zoals de Europese Commissie in de aanbeveling van 2007 aangeeft, worden drie criteria gehanteerd om de markten vast te stellen die aan regelgeving ex ante kunnen worden onderworpen⁵⁰. Deze criteria zijn cumulatief: het volstaat dat een van de voorwaarden niet vervuld werd om een negatieve test te krijgen, waardoor de markt dus niet ex ante kan worden gereguleerd. Deze criteria volgen hieronder.

1:50.1 Het eerste criterium bestaat erin te bepalen of voor een markt hoge toegangsbelemmeringen bestaan die niet van voorbijgaande aard zijn: er kunnen twee soorten belemmering worden onderscheiden: structurele en wettelijke of regelgevende.

1:50.2 Het tweede criterium bestaat erin te bepalen of de kenmerken van een markt een ontwikkeling naar een toestand van daadwerkelijke concurrentie laten vermoeden; dit betreft een dynamisch criterium dat rekening houdt met een bepaald aantal structurele aspecten en gedragsaspecten, die het mogelijk maken om te weten of de markt, voor de beoogde periode, meer concurrerend zal worden. Een typisch voorbeeld is een markt waar een beperkt, maar voldoende, aantal ondernemingen die actief zijn “achter” de toegangsbelemmeringen te maken heeft met een prijselastische vraag vanuit de markt. Om te bepalen of een markt deze kenmerken bezit, dient er rekening te worden gehouden met de ontwikkeling in het verleden, de huidige situatie en ook de toekomst voor zover dit gebeurt binnen precieze

---

50 Artikel 2 en de consideransen 5 tot 14 van de aanbeveling van 2007. Zie ook deel 2.2 van de toelichting bij de aanbeveling van 2007.

tijdslijmieten (die overeenstemmen met het interval tussen de herzieningen door de NRI's) en niet als een theoretische speculatie.

- 1:50.3 Het derde criterium neemt de toereikendheid van het mededingingsrecht zelf in overweging (bij afwezigheid van regelgeving ex ante), waarbij rekening wordt gehouden met de specifieke kenmerken van de sector elektronische communicatie.
- 1:51 De Commissie raadt uitdrukkelijk aan dat de NRI's bij het aanwijzen van andere markten dan die welke in de aanbeveling zijn opgenomen, erop toezien dat cumulatief aan deze drie criteria is voldaan⁵¹. De Commissie preciseert bovendien dat de NRI ervoor kan opteren geen marktanalyseprocedure voor in de aanbeveling opgesomde markten uit te voeren "indien zij vaststelt dat voor de markt in kwestie niet aan de drie criteria is voldaan"⁵². Tot slot wordt eraan herinnerd dat het Brusselse hof van beroep heeft geoordeeld dat het BIPT niet verplicht was de driecriteriatest uit te voeren voor een markt die door de Europese Commissie is opgesomd in haar aanbeveling.⁵³

1.8 Methode voor de analyse van de relevante markten

- 1:52 In dit deel worden de verschillende stappen voorgesteld die door het BIPT worden gevolgd voor de analyse van de relevante markten voor elektronische communicatie. Het heeft niet tot doel om de richtsnoeren van de Europese Commissie, noch de aanbeveling over de relevante markten, noch het communautaire mededingingsrecht op algemene wijze te vervangen.

---

51 Artikel 2 van de aanbeveling van 2007.

52 Considerans 17 van de aanbeveling van 2007.

53 In casu markt 12 van de aanbeveling van 2003, aangezien de Commissie had geoordeeld dat deze markt in aanmerking kwam voor regulering. (Brussel, 7 mei 2009, punt 166-167).

1.8.1 Algemene principes

- 1:53 De analyse van de markten heeft tot doel de ondernemingen met een sterke machtspositie te identificeren op de bestudeerde markten.

1.8.1.2 Individuele machtspositie

- 1:54 Artikel 14.2, eerste lid, van de Kaderrichtlijn schrijft voor: "Een onderneming wordt geacht een aanmerkelijke marktmacht te hebben, wanneer zij, alleen of samen met andere, een aan machtspositie gelijkwaardige positie, dit wil zeggen een economische kracht bezit die haar in staat stelt zich in belangrijke mate onafhankelijk van haar concurrenten, klanten en uiteindelijk consumenten te gedragen."
- 1:55 Artikel 14.3 van de Kaderrichtlijn bepaalt: "*Wanneer een onderneming aanmerkelijke marktmacht op een specifieke markt (de eerste markt) bezit, kan zij ook worden aangewezen als onderneming met een aanmerkelijke marktmacht op een nauw verwante markt (de tweede markt) als de koppelingen tussen beide markten van dien aard zijn dat de marktmacht op de eerste markt op de tweede markt zo kan worden gebruikt dat de marktmacht van de onderneming wordt vergroot. Bijgevolg kunnen ingevolge de artikelen 9, 10, 11 en 13 van Richtlijn 2002/19/EG (toegangsrichtlijn) oplossingen worden toegepast om te voorkomen dat naar meer macht op de tweede markt wordt gestreefd, en wanneer die oplossingen ontoereikend blijken, kunnen oplossingen worden aangewend ingevolge artikel 17 van Richtlijn 2002/22/EG (universeledienstrichtlijn).*"
- 1:56 Bij een beoordeling ex ante wordt marktmacht in hoofdzaak afgemeten aan de macht die de betrokken onderneming heeft om "prijzen te verhogen door de productie te beperken zonder een aanzienlijk verlies van verkopen of inkomsten"⁵⁴

---

54 Zie punt 73 van de richtsnoeren betreffende aanmerkelijke marktmacht van 17 juli 2002

- 1:57 Een dominante positie zal worden bepaald aan de hand van een aantal criteria. Onder deze criteria worden de marktaandelen vaak gebruikt als indicatie van de marktmacht⁵⁵. In verband hiermee wijzen de richtsnoeren van de Europese Commissie op verscheidene principes⁵⁶:
- 1:57.1 Hoewel een sterk marktaandeel op zich niet voldoende is om te kunnen spreken van een sterke machtspositie op de markt⁵⁷, is het onwaarschijnlijk dat ondernemingen met een marktaandeel van niet meer dan 25% een individuele machtspositie hebben op de betrokken markt; (“doorgaans pas sprake van gevaar voor een individuele machtspositie ingeval een onderneming een marktaandeel van meer dan 40% bezit”)⁵⁸;
- 1:57.2 Een zeer groot marktaandeel (namelijk meer dan 50%) vormt op zichzelf reeds het bewijs van een machtspositie, uitzonderlijke omstandigheden daargelaten⁵⁹.
- 1:57.3 Een onderneming “met een groot marktaandeel mag geacht worden over aanmerkelijke marktmacht te beschikken — dus in een machtspositie te verkeren — wanneer haar marktaandeel over langere tijd stabiel is gebleven”: de geleidelijke afkalving van het marktaandeel kan erop wijzen dat de markt concurrerender wordt, maar hoeft niet uit te sluiten dat aanzienlijke marktmacht wordt vastgesteld bij de onderneming die deze positie bekleedt⁶⁰.
- 1:58 De marktconcentratie kan worden gemeten aan de hand van de Herfindahl-Hirschman-index (HHI). Die indicator vertaalt in welke mate een klein aantal ondernemingen een al dan niet groter deel van de productie

---

55 Zie punt 75 van de richtsnoeren betreffende aanmerkelijke marktmacht van 17 juli 2002.

56 Ibidem.

57 Zie punt 78 van de richtsnoeren betreffende aanmerkelijke marktmacht van 17 juli 2002.

58 Zie punt 75 van de richtsnoeren betreffende aanmerkelijke marktmacht van 17 juli 2002

59 Idem

60 Idem

controleert. De index wordt berekend door de som van de kwadraten van het marktaandeel van alle ondernemingen op een markt. Hoe hoger de HHI, hoe groter de marktconcentratie in de handen van een klein aantal ondernemingen⁶¹. Aangezien de klassieke HHI tussen 1 en $1/n$ ligt (n = aantal marktspelers), wordt de genormaliseerde HHI gebruikt ($H^* = (H - 1/n)/(1 - 1/n)$), die tussen 1 en 0 ligt (waarbij $n > 1$) om markten te kunnen vergelijken waar het aantal spelers verschillend is.

1:59 Ter aanvulling van de berekening van het marktaandeel wordt in de richtsnoeren ook een opsomming gegeven van verschillende criteria⁶² aan de hand waarvan de kenmerken van de relevante markt grondig kunnen worden beoordeeld om vervolgens te kunnen concluderen tot het al of niet bestaan van een machtspositie op die markt:

- 1:59.1 de totale omvang van de onderneming;
- 1:59.2 de controle over niet gemakkelijk te dupliceren infrastructuur;
- 1:59.3 de technologische voorsprong of superioriteit;
- 1:59.4 het ontbreken van kopersmacht die een tegenwicht kan vormen⁶³;
- 1:59.5 gemakkelijke of bevoorrechte toegang tot kapitaalmarkten/financiële middelen;
- 1:59.6 product-/dienstendiversificatie (bijv. bundeling van producten of diensten);
- 1:59.7 schaalvoordelen;

---

61 Wanneer vier ondernemingen bijvoorbeeld elk een marktaandeel van 25% hebben, dan bedraagt de HHI dus viermaal het kwadraat van 25, namelijk 2.500. Doorgaans, wanneer de HHI lager is dan 1.000 wordt beschouwd dat de marktconcentratie laag is. Wanneer de HHI zich tussen 1000 en 1.800 bevindt, beschouwt men dat de marktconcentratie gemiddeld is. De markt wordt als sterk geconcentreerd beschouwd wanneer de HHI hoger is dan 1.800.

62 Zie punt 78 van de richtsnoeren betreffende aanmerkelijke marktmacht van 17 juli 2002.

63 De kopersmacht geeft de mogelijkheid van de kopers weer om over het aanbod van de leveranciers te onderhandelen. Een sterke kopersmacht zal als "natuurlijk" gevolg hebben dat het aanbod wordt aangepast aan de vraag en dat de ontwikkeling van daadwerkelijke concurrentie wordt aangemoedigd, terwijl het ontbreken van kopersmacht ertoe zal leiden dat de verhouding tussen aanbod en vraag uit balans geraakt.

- 1:59.8 breedtevoordelen;
  - 1:59.9 verticale integratie;
  - 1:59.10 een sterk ontwikkeld distributie- en verkoopnetwerk;
  - 1:59.11 het ontbreken van potentiële concurrentie;
  - 1:59.12 grenzen aan de expansie.
- 1:60 Deze lijst is niet volledig, noch cumulatief. Dit betekent dat de machtspositie zal kunnen “voortvloeien uit een combinatie van bovenstaande criteria, die elk afzonderlijk niet noodzakelijk bepalend hoeven te zijn”.⁶⁴ Bij de marktanalyse zullen de hierboven vermelde criteria worden bestudeerd met als doel na te gaan of ze het vermoeden van sterke machtspositie dat in het vorige deel is vastgesteld, bevestigen of ontkrachten. Afhankelijk van de bestudeerde markten zijn sommige criteria niet relevant voor de analyse en worden die niet bestudeerd.
- 1:61 De machtspositie kan onder andere worden beperkt door⁶⁵:
- 1:61.1 lage drempels voor het betreden van de markt;
  - 1:61.2 potentiële concurrenten.
- 1:62 Een NRI moet dus ook de vraag stellen in hoeverre het waarschijnlijk is dat ondernemingen die momenteel niet actief zijn op de relevante productmarkt, op middellange termijn kunnen besluiten tot die markt toe te treden, na een kleine, maar significante, duurzame prijsverhoging⁶⁶. De analyse op middellange termijn onderscheidt zich dus van de analyse van de substitueerbaarheid aan de aanbodzijde bij de definitie van de markten, hetgeen een analyse op korte termijn impliceert.

---

64 Zie punt 79 van de richtsnoeren betreffende aanmerkelijke marktmacht van 17 juli 2002

65 Zie punt 80 van de richtsnoeren betreffende aanmerkelijke marktmacht van 17 juli 2002.

66 Zie punt 74 van de richtsnoeren betreffende aanmerkelijke marktmacht van 17 juli 2002.

1.8.1.3 *Collectieve machtspositie*

- 1:63 Artikel 14.2, tweede lid, van de Kaderrichtlijn bepaalt dat wanneer de NRI's beoordelen of twee of meer ondernemingen gezamenlijk een machtspositie op de markt innemen, zij meer in het bijzonder de communautaire wetgeving dienen in acht te nemen en zich zeer zorgvuldig aan de richtsnoeren moeten houden.
- 1:64 Volgens bijlage II bij de Kaderrichtlijn kunnen twee (of meer) ondernemingen een gezamenlijke machtspositie hebben, ook al zijn er geen structurele of andere banden tussen hen, indien zij opereren op een markt die gekenmerkt wordt door het ontbreken van werkelijke concurrentie en waar geen enkele afzonderlijke onderneming aanmerkelijke macht op de markt heeft.
- 1:65 Bijlage II bij de Kaderrichtlijn bevat bovendien een onvolledige lijst van niet-cumulatieve criteria om te oordelen over een gezamenlijke machtspositie: geringe elasticiteit van de vraag, vergelijkbare marktaandelen, hoge juridische of economische drempels bij het betreden van de markt, verticale integratie met collectieve leveringsweigering, geen tegenwicht aan de koperszijde, geen potentiële concurrentie.

1.8.1.4 *Prospectieve analyse*

- 1:66 Volgens de Kaderrichtlijn moet bij een analyse van daadwerkelijke mededinging onder meer worden bestudeerd of de markt in de toekomst concurrerend zal zijn en dus of een eventueel gebrek aan daadwerkelijke mededinging blijvend is⁶⁷. Toen de Europese Commissie de lijst opstelde van de 18 markten in de aanbeveling van 2003, heeft zij ook een prospectieve analyse toegepast. De drie criteria waarvan de Europese Commissie gebruik heeft gemaakt (hoge toegangsbelemmeringen die niet van voorbijgaande aard zijn, geen dynamisch karakter van de markt, onmogelijkheid van het mededingingsrecht om op zichzelf daadwerkelijke

---

67 Zie considerans 27 van de Kaderrichtlijn [G1: RICHTLIJN 2002/21].

concurrentie op de markt in te voeren⁶⁸) vergen immers een prospectieve analyse.

- 1:67 Bovendien preciseren de richtsnoeren van de Commissie dat bij de marktanalyse krachtens artikel 16 van de Kaderrichtlijn de nationale regelgevende instantie “een prospectieve, structurele beoordeling van de relevante markt [dient] te maken op basis van de bestaande marktvoorwaarden”. De NRI moet aldus proberen te bepalen of een markt in de toekomst concurrerend zal zijn en of een eventueel gebrek aan daadwerkelijke mededinging blijvend is, “gelet op de op redelijke termijn te verwachten of te voorspellen marktontwikkelingen”.⁶⁹

1.8.1.5 Conclusie

- 1:68 Op grond van alle analyses samen zal het BIPT concluderen of er al dan niet daadwerkelijke concurrentie op die markt bestaat. Indien het BIPT concludeert dat er geen daadwerkelijke concurrentie is, zal het de ondernemingen aanwijzen die individueel of gezamenlijk op die markt een sterke machtspositie bekleden.

1.9 Methode voor het opleggen van gepaste verplichtingen

- 1:69 In dit deel worden de stappen voorgesteld die het BIPT heeft ondernomen om de gepaste verplichtingen op te leggen in het kader van de analyse van de relevante elektronischecommunicatiemarkten. Het heeft niet tot doel om de richtsnoeren van de Europese Commissie, noch de aanbeveling over de relevante markten, noch het communautaire mededingingsrecht op algemene wijze te vervangen.

---

⁶⁸ Zie considerans nr. 9 van de "aanbeveling markten" 2003.

- 1:70 Wanneer een onderneming over een sterke machtspositie beschikt op een retailmarkt of op een wholesalemarkt, moet de NRI ten minste een verplichting toepassen. Op de wholesalemarkten kunnen de NRI's de verplichtingen opleggen waarin de Toegangsrichtlijn voorziet. Op de retailmarkten moeten de NRI's de voorkeur geven aan de verplichtingen van de Toegangsrichtlijn. Indien de NRI denkt dat die maatregelen niet voldoende zijn om de doelstellingen van het nieuwe regelgevingskader te halen, kan ze alsnog verplichtingen opleggen waarin artikel 17 van de Universeledienstrichtlijn voorziet.
- 1:71 Wanneer daarentegen uit de analyse blijkt dat op de markt werkelijk concurrentie heerst, dienen de verplichtingen bedoeld in de artikelen 58 - 65/2 van de wet van 13 juni 2005 betreffende de elektronische communicatie te worden opgeheven.
- 1:72 Bij de selectie van de maatregelen die worden opgelegd aan de operatoren met een sterke machtspositie, probeert het BIPT overeenkomstig de nationale en Gemeenschapswetgeving, en inzonderheid artikel 5 van de wet van 13 juni 2005, artikel 8 van de Kaderrichtlijn en artikel 8(4) van de Toegangsrichtlijn, de verplichtingen te identificeren ten opzichte van de doelstellingen van het nieuwe regelgevingskader. Het BIPT zorgt er in het bijzonder voor dat de voorgestelde verplichtingen gerechtvaardigd zijn en in verhouding staan tot de doelstellingen en tot de geïdentificeerde problemen op de markt. Daartoe zal het BIPT de verplichtingen kiezen die het nodig en toereikend acht om het of de streefdoelen te halen, zonder verder te gaan dan wat strikt noodzakelijk is om het probleem aan te pakken.
- 1:73 De doelstellingen bepaald in artikel 8 van de Kaderrichtlijn en overgenomen in de artikelen 6 tot 8 van de wet van 13 juni 2005 betreffende de elektronische communicatie zijn:
- 1:73.1 de bevordering van de concurrentie bij de levering van elektronische-communicatienetwerken en -diensten en de bijbehorende faciliteiten en diensten

- 1:73.2 ontwikkeling van de interne markt
- 1:73.3 de bevordering van de belangen van de burgers van de Europese Unie.
- 1:74 Er moet nog worden opgemerkt dat de Kaderrichtlijn nog uitdrukkelijk bepaalt dat het de taak is van de nationale regelgevende instanties om een aantal regelgevingsbeginselen toe te passen, met name de bevordering van een op infrastructuur gebaseerde concurrentie⁷⁰, alsook de bevordering van efficiënte investeringen⁷¹.
- 1:75 Om die doelstellingen te bereiken, mogen de NRI's strengere of minder strenge verplichtingen opleggen. Wanneer een markt concurrerend is, worden de verplichtingen van de Toegangsrichtlijn of de Universeledienstrichtlijn door een NRI niet opgelegd, noch gehandhaafd. Wanneer een markt niet concurrerend is, moet een NRI ten minste één regelgevende verplichting opleggen. Indien de NRI dit noodzakelijk acht, kan ze die verplichtingen ook aanpassen of nieuwe verplichtingen opleggen. De mogelijkheid om extra verplichtingen op te leggen naast de verplichtingen waarin de Toegangsrichtlijn voorziet, is onderworpen aan een mogelijkheid tot veto van de Europese Commissie.

1.9.2 Wholesaleverplichtingen

- 1:76 In de artikelen 9 tot 13 van de Toegangsrichtlijn worden de normale verplichtingen opgesomd die de NRI's kunnen toepassen op een wholesale- of een retailmarkt. Ze hebben betrekking op:

1.9.2.1 Toegang tot en gebruik van specifieke netwerkfaciliteiten

- 1:77 Artikel 12, § 1, van de Toegangsrichtlijn en artikel 61, § 1, van de wet van 13 juni 2005 betreffende de elektronische communicatie bevatten een onvolledige lijst van verplichtingen inzake toegang. Van een operator met een sterke positie op een wholesale- of retailmarkt kan het volgende worden verlangd:

---

70 Kaderrichtlijn, art. 8.5. c.

71 Kaderrichtlijn, art. 8.5. d.

- 1:77.1 derden toegang verlenen tot bepaalde netwerkelementen en/of faciliteiten, met inbegrip van toegang tot netwerkelementen die niet actief zijn en/of ontbundelde toegang tot het aansluitnetwerk, onder meer om carrierkeuze en/of carriervoorkeur en/of verkoopaanbod van abonneelijnen mogelijk te maken;
  - 1:77.2 te goeder trouw onderhandelen met operatoren die verzoeken om toegang;
  - 1:77.3 reeds verleende toegang tot faciliteiten niet intrekken;
  - 1:77.4 op groothandelsbasis bepaalde diensten aanbieden voor doorverkoop door derden;
  - 1:77.5 open toegang verlenen tot technische interfaces, protocollen of andere kerntechnologieën die onmisbaar zijn voor de interoperabiliteit van diensten of virtuele netwerkdiensten;
  - 1:77.6 collocatie of andere vormen van gedeeld gebruik van bijbehorende faciliteiten aanbieden;
  - 1:77.7 bepaalde diensten aanbieden die nodig zijn voor de interoperabiliteit van de aan gebruikers geleverde eind-tot-einddiensten, inclusief faciliteiten voor intelligente netwerkdiensten of roaming binnen mobiele netwerken;
  - 1:77.8 toegang verlenen tot operationele ondersteuningssystemen of vergelijkbare softwaresystemen die nodig zijn om billijke concurrentie bij het aanbieden van diensten te waarborgen;
  - 1:77.9 zorgen voor interconnectie van netwerken of netwerkfaciliteiten;
  - 1:77.10 toegang verschaffen aan verwante diensten zoals diensten inzake de identiteit, locatie en presentie-informatie van de abonnee.
- 1:78 Krachtens artikel 12, § 2, van de Toegangsrichtlijn en artikel 61, § 2, van de wet van 13 juni 2005 betreffende de elektronische communicatie moeten de NRI's met de volgende factoren rekening houden bij de vaststelling van de verplichtingen inzake toegang:

- 1:78.1 de technische en economische levensvatbaarheid van het gebruik of de installatie van concurrerende faciliteiten, in het licht van het tempo van de marktontwikkeling, rekening houdend met de aard van en het soort interconnectie en/of toegang, inclusief de levensvatbaarheid van andere toeleveringsproducten, zoals toegang tot kabelgoten;
- 1:78.2 de haalbaarheid van de voorgestelde toegangverlening, rekening houdend met de beschikbare capaciteit;
- 1:78.3 de door de eigenaar van de faciliteit verrichte initiële investering, rekening houdend met de aan de investering verbonden risico's;
- 1:78.4 de noodzaak om op lange termijn de concurrentie in stand te houden, met speciale aandacht voor economisch doeltreffende concurrentie op basis van de infrastructuur;
- 1:78.5 in voorkomend geval, ter zake geldende intellectuele-eigendomsrechten;
- 1:78.6 het verlenen van pan-Europese diensten.

1.9.2.2 Transparantie

- 1:79 Wanneer voor de operator verplichtingen inzake non-discriminatie gelden, kan de NRI van die operator eisen dat hij een referentieaanbod publiceert (overeenkomstig artikel 59, § 2, van de wet van 13 juni 2005 betreffende de elektronische communicatie). Over het algemeen bepaalt het BIPT de verplichtingen inzake transparantie met betrekking tot toegang op grond waarvan de operatoren bepaalde informatie zullen moeten openbaar maken. Het BIPT preciseert welke informatie beschikbaar moet worden gesteld, hoe gedetailleerd zij moet zijn en op welke wijze zij moet worden gepubliceerd (artikel 59, § 1, van de wet van 13 juni 2005 betreffende de elektronische communicatie).

1.9.2.3 Non-discriminatie

- 1:80 Overeenkomstig artikel 58 van de wet van 13 juni 2005 betreffende de elektronische communicatie kan de operator worden onderworpen aan een verplichting tot non-discriminatie.
- 1:81 Non-discriminatie wordt omschreven als de toepassing van gelijkwaardige voorwaarden onder gelijkwaardige omstandigheden op andere ondernemingen die gelijkwaardige diensten aanbieden. Non-discriminatie wordt onder andere beoordeeld in vergelijking met de diensten, dochterondernemingen en partners van de operator met een sterke machtspositie. Ze wordt toegepast op de diensten en relevante informatie die de alternatieve operatoren nodig hebben om hun activiteit uit te oefenen.

1.9.2.4 Gescheiden boekhouding

- 1:82 Gescheiden boekhoudingen hebben met name betrekking op de transparantie van de groothandelsprijzen en verrekenprijzen. Het doel van gescheiden boekhoudingen is ervoor te zorgen dat het principe van de non-discriminatie wordt nageleefd en eventueel onrechtmatige kruissubsidiëring wordt voorkomen. Het model en de te hanteren methode van de gescheiden boekhouding worden nader bepaald door het BIPT (overeenkomstig artikel 60, § 1, tweede lid, van de wet van 13 juni 2005 betreffende de elektronische communicatie).

1.9.2.5 Prijscontrole en verplichtingen inzake het kostentoerekeningssysteem

- 1:83 De NRI's kunnen onder andere een verplichting inzake kostenbasing vaststellen (overeenkomstig artikel 62, § 1, van de wet van 13 juni 2005 betreffende de elektronische communicatie).
- 1:84 Artikel 13, § 1, van de Toegangsrichtlijn luidt: *“Een nationale regelgevende instantie kan [...] verplichtingen inzake het terugverdienen van kosten en prijscontrole opleggen, inclusief verplichtingen inzake kostenoriëntering [...] wanneer uit een marktanalyse blijkt dat de betrokken exploitant de prijzen door*

het ontbreken van werkelijke concurrentie op een buitensporig hoog peil kan handhaven of de marges kan uithollen, ten nadele van de eindgebruikers.”

1:85 De NRI's moeten rekening houden met de door de operator gedane investeringen en laten toe dat hij een redelijke opbrengst verkrijgt uit zijn kapitaalbreng.

1.9.3 Retailverplichtingen

1:86 Artikel 17, § 1, van de Universeledienstrichtlijn, dat overgenomen is in artikel 64 van de wet van 13 juni 2005 betreffende de elektronische communicatie, staat het toe om rechtstreeks op een retailmarkt verplichtingen in te stellen indien:

1:86.1 na een marktanalyse overeenkomstig artikel 16, derde lid, een NRI vaststelt dat er op een gegeven retailmarkt, aangewezen overeenkomstig artikel 14 van de Kaderrichtlijn, geen sprake is van daadwerkelijke mededinging;

1:86.2 de NRI vaststelt dat de verplichtingen die worden opgelegd door de Toegangsrichtlijn of door artikel 19 van deze richtlijn niet leiden tot het verwezenlijken van de doelstellingen zoals bepaald bij artikel 8 van de Kaderrichtlijn.

1:87 De formulering in het tweede lid geeft aan dat het falen van de wholesaleverplichtingen niet moet worden afgewacht alvorens retailverplichtingen kunnen worden opgelegd (als die gerechtvaardigd en geschikt blijken volgens de prospectieve beoordeling van de markt).

1:88 De verplichtingen waarvan sprake in artikel 17 van de Universeledienstrichtlijn en artikel 64 van de wet van 13 juni 2005 betreffende de elektronische communicatie hebben betrekking op de volgende verboden:

1:88.1 buitensporige prijzen te vragen;

1:88.2 de toegang tot de markt te belemmeren;

- 1:88.3 afbraakprijzen te hanteren die de mededinging beperken;
  - 1:88.4 ongegronde voorkeuren voor bepaalde eindgebruikers toe te passen;
  - 1:88.5 diensten op ongerechtvaardigde wijze te bundelen.
- 1:89 Artikel 17 bepaalt het volgende: "De nationale regelgevende instanties kunnen dergelijke ondernemingen passende prijsplafonds opleggen, verplichtingen om individuele tarieven te controleren of verplichtingen om de tarieven af te stemmen op de kosten of prijzen op vergelijkbare markten, teneinde de belangen van de eindgebruiker te beschermen en tegelijkertijd daadwerkelijke mededinging te stimuleren".

2 Waardeketen

2.1 Huurlijnen op wholesale- en retailniveau

- 2:1 Uit de toelichting bij de aanbeveling van 17 december 2007 blijkt het volgende⁷²: "*Gereserveerde capaciteit of huurlijnen kunnen nodig zijn voor eindgebruikers om netwerken aan te leggen of locaties aan elkaar te koppelen of kunnen nodig zijn voor ondernemingen die op hun beurt diensten aan eindgebruikers leveren. Er kunnen dan ook retail- en wholesalemarkten worden gedefinieerd die globaal gezien parallel zijn.*"⁷³ In tegenstelling tot andere elektronische-communicatieproducten of -diensten, zoals telefoniediensten, vertonen huurlijnen immers dezelfde technische karakteristieken, of de klant nu een operator is, iemand die diensten verstrekt aan derden of een eindgebruiker.
- 2:2 Het onderscheid tussen wholesale- en retailhuurlijnen ligt in het feit dat de koper van een wholesalehuurlijn een operator is en dat hij deze lijnen gebruikt om aan derden elektronische-communicatiediensten te leveren. Huurlijnen die niet aan deze criteria voldoen zullen worden beschouwd als retailhuurlijnen⁷⁴.

---

72 Punt 4.2.3. Dedicated connections and capacity (leased lines), p. 38.

73 Vrije vertaling van: Dedicated capacity or leased lines may be required by end-users to construct networks or link locations or be required by undertakings that in turn provide services to end-users. Therefore it is possible to define retail and wholesale markets that are broadly parallel.

74 Het BIPT herinnert eraan dat in de wet van 13 juni 2005 een operator wordt gedefinieerd als "een persoon die een kennisgeving heeft ingediend overeenkomstig artikel 9" (artikel 2, 11°) en dat een elektronische-communicatiedienst in dezelfde wet wordt gedefinieerd als "een gewoonlijk tegen vergoeding aangeboden dienst die geheel of hoofdzakelijk bestaat in het overbrengen, waaronder schakel- en routeringsverrichtingen, van signalen via elektronische-communicatienetwerken, met uitzondering van (a) de diensten waarbij met behulp van elektronische-

- 2:3 Op technisch vlak vertaalt dat onderscheid tussen wholesale- en retailhuurlijnen zich door het feit dat bij wholesalehuurlijnen ten minste één uiteinde uitkomt in een Point of Presence van een operator – namelijk op apparatuur die niet specifiek dient voor één eindgebruiker – terwijl bij retailhuurlijnen de twee uiteinden aangesloten zijn op eindgebruikersapparatuur. Wholesalehuurlijnen kunnen bijvoorbeeld eindigen in de technische ruimten van Belgacom (Belgacom-sited backhaul en partial circuit), hetgeen nooit het geval is bij retailhuurlijnen.
- 2:4 Wholesalehuurlijnen worden door alternatieve operatoren gebruikt als aanvulling op hun netwerk om direct of indirect de levering van een aantal diensten mogelijk te maken, onder andere:
- 2:4.1 de levering van retailhuurlijnen aan eindgebruikers of wholesalelijnen aan andere operatoren;
  - 2:4.2 de aansluiting van eindklanten op hun netwerk voor andere diensten dan huurlijnen, met name VPN en ISDN PRA;
  - 2:4.3 de interconnectie tussen twee netwerken;
  - 2:4.4 de aansluiting van het centrale netwerk op netwerkelementen (bijvoorbeeld de aansluiting van de basisstations van de mobiele operatoren) of op het internationale netwerk.
- 2:5 Dit besluit loopt geenszins vooruit op de conclusies die het BIPT zou kunnen trekken uit het onderzoek van andere markten. Het BIPT zal in het bijzonder de impact in het oog houden van de afgevendende segmenten van huurlijnen op de verschillende markten die deze als input gebruiken, alsook op de ontwikkeling van die markten.

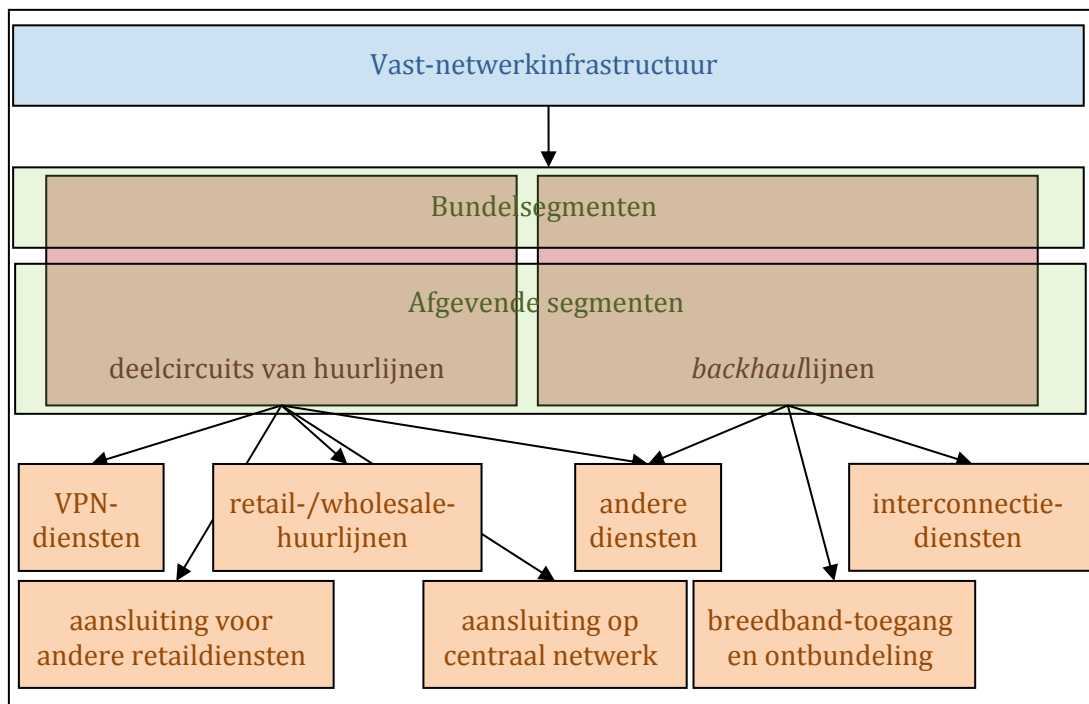
communicatienetwerken en -diensten overgebrachte inhoud wordt geleverd of inhoudelijk wordt gecontroleerd, met uitzondering van (b) de diensten van de informatiemaatschappij zoals omschreven in artikel 2 van de wet van 11 maart 2003 betreffende bepaalde juridische aspecten van de diensten van de informatiemaatschappij, die niet geheel of hoofdzakelijk bestaan uit het overbrengen van signalen via elektronische-communicatienetwerken en met uitzondering van (c) radio-omroep en televisie” (artikel 2, 5°).

2.2 Typologie van huurlijnen

- 2:6 Om twee punten met elkaar te verbinden heeft een alternatieve operator niet noodzakelijk een huurlijn nodig die de hele afstand overbrugt: hij kan perfect gebruikmaken van segmenten die door andere operatoren worden verstrekt en van delen van zijn eigen netwerk ofwel een lijn samenstellen met segmenten die door verschillende leveranciers worden geleverd. Het is daarom mogelijk om aansluitingen of gereserveerde capaciteit tot stand te brengen die op wholesaleniveau worden geleverd, maar die enkel maar segmenten van huurlijnen zijn.
- 2:7 Deze segmenten kunnen in twee grote categorieën worden verdeeld: afgevend segmenten en bundelsegmenten.
- 2:8 Wholesalehuurlijnen kunnen ook worden ingedeeld volgens de plaats van de uiteinden. Men maakt aldus een onderscheid tussen:
- 2:8.1 huurlijndeelcircuits of *partial circuits*, die een eindgebruiker verbinden met een Point of Presence van een operator;
- 2:8.2 *backhaul*-lijnen die de apparatuur van dezelfde operator of van twee aparte operatoren met elkaar verbinden.
- 2:9 Deze twee soorten van segmentering overlappen elkaar: een huurlijndeelcircuit kan bijvoorbeeld samengesteld zijn uit twee soorten van segment (afgevend segment en bundelsegment). Deze vaststelling wordt bevestigd in considerans 7 van de aanbeveling van 21 januari 2005, waarin de Commissie verklaart dat wholesalehuurlijnen en deelcircuits van dergelijke lijnen afgevend segmenten en bundelsegmenten kunnen bevatten afhankelijk van de lengte van de betreffende lijnen.⁷⁵
- 2:10 In de onderstaande figuur wordt de waardeketen van de huurlijnen en de typologie van de verschillende soorten van segmenten geïllustreerd.

---

75 Aanbeveling van 21 januari 2005 betreffende de aanbidding van huurlijnen in de Europese Unie (Deel 1 — Hoofdleveringsvoorwaarden voor wholesalehuurlijnen) (2005/57/EG), considerans 7.

Figuur 2.1: waardeketen in de sector van de huurlijnen

3 Markt voor retailhuurlijnen (markt 7 (03))

3.1 Definitie van de relevante markt

3:1 De definitie van de retailmarkt van de minimumverzameling van huurlijnen die vervat is in het besluit van 17 januari 2007 en het vernieuwingsbesluit van 14 september 2010 was gebaseerd op de aanbeveling van 11 februari 2003, die markt 7 (retailmarkt) definieerde als de “minimumverzameling van huurlijnen (dit omvat de gespecificeerde types van huurlijnen tot en met 2Mb/sec (sic)⁷⁶, zoals genoemd in artikel 18 en bijlage VII van de universeledienstrichtlijn⁷⁷. De minimumverzameling van huurlijnen, alsook de geharmoniseerde karakteristieken en de bijbehorende normen zijn gedefinieerd in de bijlage bij het besluit van 24 juli 2003 van de Europese Commissie (zie hierboven)⁷⁸. Deze definitie heeft als basis gediend voor de analyse van de retailmarkt betreffende de minimumverzameling van huurlijnen die vervat is in het besluit van 17 januari 2007 en het vernieuwingsbesluit van 14 september 2010.

3:2 De aanbeveling van 17 december 2007 neemt de minimumverzameling van huurlijnen niet langer op in de lijst van de markten die aan regulering *ex*

---

76 In werkelijkheid gaat het om 2 Mbps.

77 Dat artikel 18 is omgezet in artikel 65 van de wet van 13 juni 2005 betreffende de elektronische communicatie. Opgemerkt wordt dat artikel 18 is opgeheven door de “Burgerrechtenrichtlijn”.

78 De lijst “Definitie van het minimumpakket van huurlijnen met geharmoniseerde kenmerken en de bijbehorende normen”, die opgenomen is in de bijlage bij het besluit van 24 juli 2003, is geschrapt door Beschikking (C.E.) nr. 2008/60, van de Commissie van 21/XII/2007, tot wijziging van Besluit 2003/548/EG met betrekking tot de schrapping van bepaalde huurlijnen uit het minimumpakket van huurlijnen, PB L 15 van 18/01/2008, blz. 32

ante onderworpen kunnen worden. De Europese Commissie verantwoordt deze keuze hoofdzakelijk als volgt: “Omdat SMP-regulering wordt toegepast op het niveau van de wholesalemarkten, waar dat gerechtvaardigd is, is de kans klein dat de consumenten nadeel ondervinden op de retailmarkten voor huurlijnen. Regulering op wholesaleniveau daar waar het gepast is, zou moeten volstaan om ervoor te zorgen dat er op retailniveau een concurrerend aanbod zal zijn. De minimumverzameling van huurlijnen was opgenomen in de oorspronkelijke aanbeveling, in samenhang met bijlage 1 van de Kaderrichtlijn. Het is echter niet duidelijk of er nog een aanzienlijk marktfaalen blijft bestaan, een vereiste opdat deze markt een regulering *ex ante* kan rechtvaardigen. Rekening houdende met de opname ervan in de tekst van de richtlijnen aan de ene kant, kunnen we onderzoeken of deze markt voldoet aan de driecriteriatest. Met een regulering die op de wholesalemarkt van kracht is, zouden er weinig belemmeringen mogen zijn om de retailmarkt te betreden. Ondernemingen kunnen offerteaanvragen doen om een ruim aanbod van huurlijnen te verstrekken tot in de lokalen van de klanten. Omdat het probleem om overal een aanbod te doen overwonnen is, zijn de belemmeringen om die markt te betreden niet meer hoog. Bijgevolg zal de retailmarkt voor de minimumverzameling van huurlijnen niet meer worden opgenomen in dit ontwerp van herziene aanbeveling. Daarom zal de Commissie voorstellen om de minimumverzameling van huurlijnen tot nul te herleiden.”⁷⁹ Artikel 18, alsook bijlage VII van de Universeledienstrichtlijn, die hierboven zijn vermeld, zijn bovendien opgeheven door Richtlijn 2009/136/EG van 25 november 2009.

---

79 Toelichting van 17 december 2007, blz. 39. Vrije vertaling van: “With SMP regulation applied where it is warranted at the wholesale level, there is not likely to be consumer harm on the retail leased lines market. Wholesale regulation, where appropriate, should be sufficient to ensure that there is competitive supply at the retail level. The minimum set of leased lines was included in the initial Recommendation in line with Annex 1 of the Framework Directive. However, it is not clear that there is any significant residual market failure that would be required in order for this market to warrant *ex ante* regulation. Putting consideration of its inclusion in the text of the Directives to one side we can examine whether this market satisfies the three criteria. With wholesale regulation in place there should be few barriers to market entry into the retail market. Firms can make tenders to provide a widely based leased line offer to the customer’s premises. Having overcome the problem of making a ubiquitous offer, then entry barriers into this market are no longer high. Thus, the retail market for the minimum set of leased lines will not be identified in this draft revised Recommendation. Consequently the Commission will propose to reduce the Minimum Set of Leased Lines to zero.”

3:3 Aangezien het besluit van 17 januari 2007, gevolgd door het vernieuwingsbesluit van 14 september 2010 de regulering hebben opgelegd van de retailmarkt voor de minimumverzameling van huurlijnen moet worden onderzocht in welke mate de regulering van de levering van deze retaillijnen al dan niet binnen het bestek van deze analyse gehandhaafd moet blijven. Daarom zal het BIPT na onderzoek van de huidige aanbiedingen op de retailmarkt de relevante retailmarkt voor huurlijnen afbakenen.

3.1.2 Beschrijving van de aanbiedingen op de retailmarkt

3:4 In dit gedeelte worden de voornaamste retailaanbiedingen voor huurlijnen voorgesteld die als basis dienen voor de definitie en de analyse van markt 7 (03).

3:5 Er zijn twee hoofdtypen van huurlijnen:

3:5.1 **analoge huurlijnen;**

3:5.2 **digitale huurlijnen.** Deze zijn beschikbaar in een uitgebreid gamma van gewaarborgde bandbreedtes (van 64 kbps tot 2,5 Gbps met als tussenstappen $n \times 64$ kbps, 2 Mbps, 34 Mbps en 140 Mbps). Digitale huurlijnen worden over het algemeen aangeboden met verschillende dienstkwaliteiten, zoals gewaarborgde niveaus van beschikbaarheid, kwaliteitscontrole of hulp bij de installatie.

3.1.2.2 Voornaamste retailaanbiedingen

3:6 De operatoren die op de retailmarkt huurlijnen verstrekken, zijn de gevestigde exploitant Belgacom en de alternatieve operatoren die een glasvezelinfrastructuur hebben aangelegd. Hieronder schetsen we de voornaamste aanbiedingen van die operatoren.

3.1.2.2.2 Aanbiedingen voor huurlijnen van Belgacom

3:7 Belgacom is de voornaamste operator die analoge huurlijnen aanbiedt. Belgacom biedt verschillende kwaliteitsniveaus van analoge huurlijnen:

- 3:7.1 analoge lijnen M1020, M1025 en M1040, 2- en 4-draads, die aan de overeenstemmende ITU-normen voldoen;
  - 3:7.2 galvanische lijnen (2- en 4-draads): dergelijke lijnen worden over het algemeen gebruikt voor telemetrie;
  - 3:7.3 telegraaflijnen: lijnen met een zeer kleine bandbreedte;
  - 3:7.4 radiolijnen (10 kHz en 15 kHz).
- 3:8 Belgacom biedt verschillende snelheden van digitale lijnen aan:
- 3:8.1 PDH-lijnen met snelheden van $n \times 64$ kbps (waarbij $n = 1$ tot 31), 2 Mbps, 34 Mbps en 140 Mbps;
  - 3:8.2 gelijkwaardige circuits van het type SDH VC12, VC3 en VC4;
  - 3:8.3 met een andere benaming dan de huurlijnen maar wel overeenstemmend met hun definitie van transparante dienst, de BLES-diensten (Belgacom LAN Extension Solution), de SDH-circuits STM-n, Ethernet-familie⁸⁰ en SAN-familie (Storage Area Networking) (de geografische beschikbaarheid daarvan is kleiner omdat die enkel verbonden is aan de glasvezel- en WDM-infrastructuur en niet aan de SDH-infrastructuur).
- 3:9 Voor al die (analoge en digitale) huurlijnen biedt Belgacom verschillende niveaus van dienstkwaliteit en verschillende beveiligingsniveaus aan.

3.1.2.2.3 Aanbod van huurlijnen door de alternatieve operatoren.

- 3:10 De voornaamsste alternatieve operatoren die aanwezig zijn op de retailmarkt voor huurlijnen, zijn: Brutélé (alleen in Brussel en Charleroi), BT Belgium, Colt, Verizon, SOFICO/MET, Mobistar, Syntigo (voorheen B-Telecom) en Telenet.

---

⁸⁰ Onder "Ethernet-lijnen" moet meer bepaald worden verstaan de lijnen die een Ethernet-bitsnelheid mogelijk maken.

- 3:11 Hun aanbiedingen lijken op het aanbod van digitale lijnen van Belgacom vanaf 2 Mbps. Alleen Colt en Telenet bieden lijnen van $n \times 64$ kbps (waarbij $n=1$ tot 31).
- 3:12 De alternatieve operatoren bieden ook retailsaanbiedingen van het type MEF T-Line en E-Line aan met verschillende snelheden. De substitueerbaarheid van deze producten met klassieke huurlijnen wordt verder in dit besluit onderzocht.

3.1.2.3 Tarieven van de retailhuurlijnen

- 3:13 Alleen de tarieven van Belgacom zijn openbaar. De huurlijntarieven van de alternatieve operatoren zijn niet openbaar en worden hieronder niet weergegeven.

3.1.2.3.2 Tarieven van de analoge huurlijnen van Belgacom

- 3:14 Deze tarieven zijn afhankelijk van de lengte van de huurlijn (er zijn 14 vastgelegde lengtes) en van de kwaliteit van de lijn (M1020, M1040, galvanisch ...). In de tabel hieronder geven we een voorbeeld van de tarieven van Belgacom.

	Lengte van de huurlijn				
	5 km.	10 km.	20 km.	50 km.	> 100 km
M1040, 2-draads	94,02	183,77	274,62	413,64	755,63
M1025, 2-draads	154,15	288,03	367,70	527,04	848,71
M1020, 2-draads	253,53	349,30	446,27	594,64	959,63
Galvanisch, type A en B, 2-draads	105,55	191,76	NB	NB	NB
Radio 10 kHz	131,12	211,87	283,16	352,01	395,96
Gewone kwaliteit	409,15	461,83	NB	NB	NB

(NB: dienst niet beschikbaar voor die afstanden)

Tabel 3.1: *maandelijkse tarieven van de analoge huurlijnen van Belgacom (in EUR zonder belastingen) geldig vanaf 1 januari 2007 [bron: Belgacom, 2010]*

3.1.2.3.3 Tarieven van de digitale huurlijnen van Belgacom

3:15 Deze tarieven zijn afhankelijk van de lengte van de lijn, van de snelheid en van de zone waarin elk uiteinde van de huurlijn zich bevindt. Belgacom heeft vier zones vastgelegd:

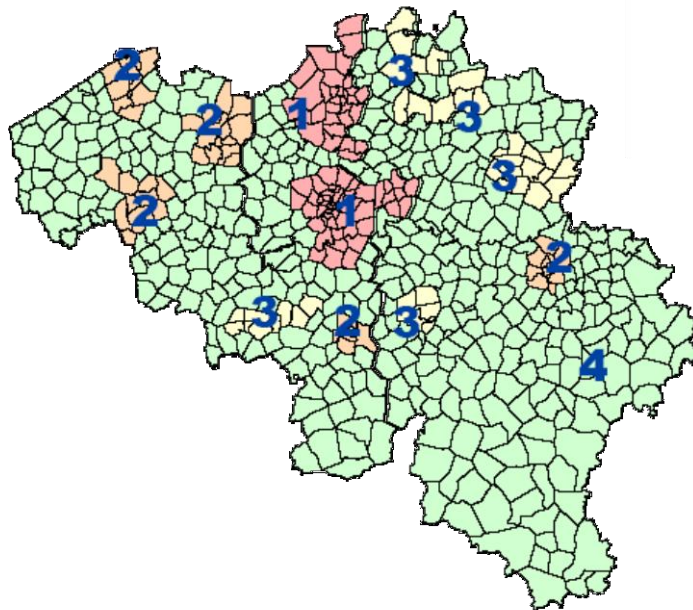
3:15.1 Zone 1: zone met zeer sterke economische activiteit⁸¹;

3:15.2 Zone 2: zone met sterke economische activiteit;

3:15.3 Zone 3: zone met middelmatige economische activiteit;

3:15.4 Zone 4: zone met zwakke economische activiteit.

3:16 Die zones worden in de volgende figuur geïllustreerd:

Figuur 3.1: grafische voorstelling van de tariefzones voor digitale huurlijnen van Belgacom
[bron: Belgacom, 2009]⁸²

81 De economische concentratie van een geografische zone is door Belgacom gedefinieerd op basis van verschillende criteria zoals de dichtheid van de ondernemingen ... (zie volgend adres: http://www.belgacom.be/enterprises/fr/jsp/dynamic/product.jsp?dcrName=cds_leased_lines_tariff&detailPage=cds_leased_lines_tariffs_definition_zone).

- 3:17 De tarieven van Belgacom zijn in de zones met een sterkere "economische activiteit" lager dan in de zones met een zwakkere "economische activiteit" (tot 25 % verschil).
- 3:18 Zoals hierboven vermeld, hangen die tarieven ook af van de lengte van de huurlijn. Belgacom heeft vier afstandsintervallen vastgelegd: van 0 tot 5 km, van 5 tot 20 km, van 20 tot 50 km en meer dan 50 km. In de tabel hieronder wordt een voorbeeld gegeven van tarieven die gelden binnen zone 1.

Bandbreedte	Lengte van de huurlijn			
	0-5 km	5-20 km	20-50 km	> 50 km
64 kbps	192,17	259,43	365,12	441,99
2 Mbps	520,58	780,86	1301,44	1855,02
34 Mbps	1611,31	3222,62	7250,89	8862,19
140 Mbps	3098,67	6197,34	13944,01	17042,68

Tabel 3.2: *maandelijkse tarieven van de digitale huurlijnen van Belgacom (Zone 1 - in EUR zonder belastingen) [bron: Belgacom, 2010]*

- 3:19 De tarieven van de huurlijnen die onder de benaming BLES (*Belgacom LAN Extension Solution*) vallen, zijn niet openbaar. Belgacom maakt daarin geen onderscheid per tariefzone.

3.1.2.3.4 Kortingen op basis van de duur van het contract en van het jaarbedrag

- 3:20 Belgacom biedt op de tarieven van de huurlijnen ook twee soorten van korting aan die cumuleerbaar zijn: kortingen op basis van de duur van het contract en kortingen op basis van het totale jaarbedrag van de factuur van de klant. Deze twee soorten van korting worden in de onderstaande tabellen weergegeven. Daarnaast zijn er ook promotiekortingen in de vorm van tijdelijke aanbiedingen of van verminderingen die aan specifieke contracten gekoppeld zijn.

3:21 De korting op basis van de duur van het contract houdt ook rekening met de bandbreedte. Het jaarbedrag dat recht geeft op een korting wordt vastgesteld door alle huurlijnen die aan een klant worden geleverd, alle bitsnelheden dooreen, op te tellen.

Bandbreedte	Duur van het contract				
	1 jaar	2 jaar	3 jaar	4 jaar	5 jaar
n × 64 kbps	0%	3%	5%	6,5%	7,5%
2 Mbps	0%	5%	7%	8,5%	9,5%
34 en 140 Mbps	0%	6%	9%	11%	12,5%

Tabel 3.3: *tariefkortingen op nationale digitale huurlijnen gekoppeld aan de duur van het contract en aan de bandbreedte [bron: website Belgacom, 2012]*

Bedrag van de jaarlijkse factuur (in EUR excl. belastingen)	Bandbreedte		
	n × 64 kbps	2 Mbps	>2 Mbps
0 – 123 946,76	0%	0%	0%
123 946,76 – 247 893,52	0%	1%	3%
247 893,52 – 371 840,29	1%	2%	3%
371 840,29 – 495 787,05	1%	2%	4%
495 787,05 – 991.574,10	2%	3%	4%
991.574,10 – 1 983 148,20	3%	4%	5%
1 983 148,20 – 2 974 722,30	4%	5%	6%
2 974 722,30 – 3 966 296,40	4%	6%	7%
>3 966 296,40	5%	6%	7%

Tabel 3.4: *kortingen op het tarief voor nationale digitale huurlijnen gekoppeld aan het bedrag van de jaarlijkse factuur [bron: website Belgacom, 2012]*

3.1.2.3.5 Kosten voor installatie en migratie van de huurlijnen van Belgacom

3:22 De kosten voor de installatie van een klassieke digitale huurlijn worden aangerekend per uiteinde. Ze hangen af van de bitsnelheid en zijn in sommige gevallen verschillend voor de eerste lijn en voor de extra lijnen. Ze zijn onafhankelijk van de lengte van de huurlijn en van de plaats van de uiteinden.

<i>Bandbreedte</i>	<i>Installatiekosten per uiteinde</i>	
	<i>eerste lijn</i>	<i>extra lijn</i>
64 - 128 Kbps	619,73 EUR	619,23 EUR
192 - 1024 Kbps	1.239,47 EUR	1.239,47 EUR
1088 - 1856 Kbps	2.107,09 EUR	2.107,09 EUR
1920 Kbps – 1984 Kbps - 2048 Kbps	2.107,09 EUR	1.239,47 EUR
34 Mbps 140 Mbps	2.478,94 EUR	1.239,47 EUR

Tabel 3.5: *installatiekosten op basis van de bandbreedte [bron: website Belgacom, 2012]*

3:23 Belgacom onderscheidt vier types van migratie van huurlijnen (van type A naar type B). Afhankelijk van het geval is het te betalen bedrag gelijk aan een percentage van de installatiekosten van een huurlijn van type B:

<i>Soort migratie</i>	<i>Percentage van de installatiekosten</i>
analoge huurlijn naar digitale huurlijn	50%
verhoging van de bandbreedte	50%
verlaging van de bandbreedte	100%
verplaatsing van een van de uiteinden	60 %

Tabel 3.6: *verhouding tussen de installatie- en de migratiekosten, 2012*⁸³

3.1.3 Definitie van de relevante productenmarkt

3:24 Het vernieuwingsbesluit van 14 september 2010 analyseerde de substitueerbaarheid van de retailhuurlijnen die de minimumverzameling van huurlijnen vormen, met een aantal diensten. Dit waren de conclusies van het BIPT (substitueerbaarheid () of niet-substitueerbaarheid ():

<i>Diensten</i>	<i>Subst.</i>
substitueerbaarheid tussen de retailhuurlijnen met verschillende snelheden	☒
substitueerbaarheid tussen analoge retailhuurlijnen en digitale retailhuurlijnen	☒
substitueerbaarheid tussen galvanische huurlijnen en de andere analoge retailhuurlijnen	☒
substitueerbaarheid tussen retailhuurlijnen en datatransmissiediensten	☐

Tabel 3.7: *substitueerbaarheidstests in het vernieuwingsbesluit van 14 september 2010*

3:25 In de volgende paragrafen verricht het BIPT een aantal substitueerbaarheidstests om de grenzen te bepalen van de relevante markt voor retailhuurlijnen in België.

3.1.3.2 Substitueerbaarheid tussen de retailhuurlijnen met verschillende snelheden

3.1.3.2.1 Substitueerbaarheid aan de vraagzijde

3:26 Bekeken vanuit de karakteristieken van de producten zijn er verschillen tussen de huurlijnen met een snelheid van minder dan (64 kbps en veelvoud van 64 kbps) of gelijk aan 2 Mbps en de huurlijnen van meer dan 2 Mbps. Hoewel de twee soorten producten toepassingsgerichte capaciteiten vormen, met een gewaarborgde snelheid, van punt tot punt, en transparant in de keuze van de protocollen, zijn de aansluitingsinterfaces daarentegen niet dezelfde. Voor de snelheden boven 2 Mbps zijn de interfaces enkel beschikbaar op CPE-apparatuur met een duidelijk grotere capaciteit en hogere prijs (CPE is apparatuur die moet worden aangekocht door de gebruiker).

3:27 Qua gebruik hangt de vereiste bitsnelheid voornamelijk af van de behoeften van de gebruikte toepassingen op de verschillende sites van de eindgebruiker en niet van zijn grootte. Een bank bijvoorbeeld zal

waarschijnlijk heel snelle huurlijnen kiezen om zijn computercentra met elkaar te verbinden, maar zal genoeg nemen met lagere snelheden om zijn agentschappen met elkaar te verbinden en nog lagere voor zijn biljettenverdelers. De bitsnelheid hangt af van een aantal factoren, waaronder men kan vermelden: de karakteristieken en de configuratie van de geïnstalleerde apparatuur, het gebruik van het netwerk (spraak en/of data), de gewenste dienstkwaliteit en de spreiding in de tijd van de communicatiestromen. De behoeften kunnen daarom snel evolueren (het computermateriaal wordt steeds krachtiger, de gebruikers stellen steeds hogere eisen). Daaruit volgt dat de klant in veel gevallen kan twijfelen tussen verschillende soorten huurlijnen en deze keuze zal ook afhangen van het prijsverschil tussen de voorgestelde bitsnelheden. Bovendien is het mogelijk dat de eindklant een verhoging van de bitsnelheid vraagt van het geheel of een deel van de huurlijnen waarop hij zich voordien heeft geabonneerd. Men kan echter niet bevestigen of deze migraties worden beïnvloed door een kleine, maar significante en duurzame tariefwijziging tussen de prijzen van de lijnen met verschillende bitsnelheden.

- 3:28 Bovendien zullen de behoeften van de klanten inzake capaciteit niet noodzakelijk overeenstemmen met de capaciteiten die op de markt worden aangeboden en moet de klant dus ofwel verscheidene huurlijnen met een lagere capaciteit combineren, ofwel een huurlijn nemen met een capaciteit die ruim hoger is dan wat hij nodig heeft: een onderneming die 7 Mbps nodig heeft, kan kiezen tussen vier lijnen van 2 Mbps of een lijn van 34 Mbps. Afhankelijk van de prijs zal hij waarschijnlijk opteren voor een lijn met een hogere capaciteit als dit goedkoper uitvalt dan verscheidene lijnen met een lagere capaciteit. Bij wijze van voorbeeld bevat bijlage A een analyse van de digitale huurlijnen van Belgacom en de berekening van de zuinigste keuze op basis van de vereiste capaciteit.
- 3:29 Het feit dat de operatoren een ruimer gamma van capaciteiten aanbieden kan een aanwijzing zijn van het feit dat de gebruikers verschillende bitsnelheden nodig hebben. Dit wekt de indruk dat de huurlijnen met een

verschillende bitsnelheid aan de vraagzijde eerder aanvullingen zijn dan substituten. Al is de kans klein dat een kmo lijnen nodig heeft van 34 of 140 Mbps, een grote onderneming zal waarschijnlijk 140 Mbps nodig hebben om zijn rekencentra met elkaar te verbinden, maar ook veel lagere capaciteiten om zijn vestigingen met elkaar te verbinden.

- 3:30 Op technisch vlak kan de verandering van bitsnelheid nopen tot een vervanging van de interface van de apparatuur van de eindgebruiker en dus tot een uitgave waarvan de grootte afhangt van het type en van de leverancier van de apparatuur in kwestie. Men stelt echter vast dat de lijnen $n \times 64$ Kbps enerzijds en de lijnen met verschillende Ethernet-bitsnelheid anderzijds, kunnen worden geconfigureerd volgens de verschillende bitsnelheden van elk van deze categorieën. Zo is er sprake van een verlaging van de drempel voor verandering binnen elk van deze categorieën.
- 3:31 Het BIPT concludeert dat aan de vraagzijde de substitueerbaarheid tussen de huurlijnen met verschillende snelheden onvoldoende is om ervan uit te gaan dat alle snelheden tot dezelfde relevante markt behoren.

3.1.3.2.2 Substitueerbaarheid aan de aanbodzijde

- 3:32 De transportnetwerken die een dienst van huurlijnen kunnen verstrekken, zijn allemaal op dezelfde manier georganiseerd:
- 3:32.1 Een glasvezelnetwerk.
  - 3:32.2 Op dit netwerk, een WDM-netwerk (Wavelength Division Multiplexing – golflengtemultiplexing).
  - 3:32.3 Op verschillende golflengten een SDH-netwerk naast netwerken van andere types.
  - 3:32.4 Optioneel als interface voor toegang tot het SDH-netwerk, PDH-apparatuur.

- 3:33 De verschillende lijnen worden als volgt geïmplementeerd:
- 3:33.1 De huurlijnen met een bitsnelheid van de Ethernet-hiërarchie (in andere landen soms gedefinieerd als lijnen met alternatieve interfaces) worden rechtstreeks tot stand gebracht met de WDM-infrastructuur (GigaEthernet en meer) of ingekapseld in virtuele VC12-containers (5 VC12 voor 1 Ethernet) of VC4 (Fast Ethernet) van de SDH.
  - 3:33.2 De niet-Ethernet-huurlijnen met een bitsnelheid van 2 Mbps of hoger worden tot stand gebracht op de SDH-infrastructuur.
  - 3:33.3 De huurlijnen met een bitsnelheid van minder dan 2 Mbps – inclusief analoge lijnen – wordt gemultiplext in lijnen van 2 Mbps via de PDH-apparatuur als toegang tot de SDH-infrastructuur.
  - 3:33.4 Deze verschillende technologieën worden geïmplementeerd via onderlinge integratie: PDH gebruikt virtuele containers in SDH, die dan weer gebruikmaakt van een golflengte van WDM; men kan dus ervan uitgaan dat het om een en dezelfde infrastructuur gaat.
- 3:34 De lijnen met alle bitsnelheden en van alle hiërarchieën worden dus allemaal geleverd op een geïntegreerde infrastructuur en vergen vanwege de leverancier dus geen beduidende investeringen om het gamma aangeboden snelheden uit te breiden. Bij een kleine, maar significante en duurzame verhoging van de prijzen van afgevend segmenten van huurlijnen voor een bepaalde snelheid A, zou een leverancier van afgevend segmenten die alleen huurlijnen met hogere snelheden zou leveren, op korte termijn en zonder aanzienlijke investeringen afgevend segmenten van snelheid A kunnen leveren. De extra apparatuur die eventueel nodig is (voor lijnen van minder dan 2 Mbps), vertegenwoordigt immers een bescheiden investering (minder dan € 10.000⁸⁴ per point of presence dat deze snelheden moet ondersteunen), die even gemakkelijk is om aan te sluiten op de bestaande infrastructuur als de apparatuur die bij de eindgebruikers moet worden geïnstalleerd.

---

84 BIPT, BROTSOLL-kostenmodel.

3:35 Wat het lokale segment van de huurlijnen betreft:

3:35.1 Het lokale segment van de breedbandlijnen kan perfect dienen voor diensten met lage bitsnelheden. Er zijn optische modems vanaf 64 Kbps met een prijsniveau dat te vergelijken is met dat van hun elektrische equivalenten via koper. Bij een verhoging van de prijs van smalbandhuurlijnen is een operator die breedbandhuurlijnen aanbiedt, dus in staat zijn om zonder grote investeringen en op korte termijn lagesnelheidslijnen te verstrekken.

3:35.2 Op de markt zijn er geen operatoren die alleen maar lagesnelheidshuurlijnen aanbieden. Alle operatoren die lagesnelheidslijnen aanbieden, hebben al in het lokale segment de investeringen gedaan om in snelheid te verhogen, ofwel hebben ze toegang tot een wholesaleaanbod om dat te doen.

3:35.3 Aan de aanbodzijde is de substitueerbaarheid tussen de huurlijnen met verschillende snelheden, in het bijzonder snelheden tot en met 2 Mbps en de snelheden van meer dan 2 Mbps, voldoende om ze in dezelfde relevante markt op te nemen.

3.1.3.2.3 Conclusie

C1 Het BIPT is van oordeel dat het niet gerechtvaardigd is om de retailmarkt voor de levering van huurlijnen te verdelen op basis van de snelheid.

3.1.3.3 Substitueerbaarheid tussen analoge retailhuurlijnen en digitale retailhuurlijnen

3.1.3.3.1 Substitueerbaarheid aan de vraagzijde

3:36 Qua karakteristieken zijn analoge en digitale huurlijnen allebei toepassingsgerichte lijnen, van punt tot punt, transparant en zijn de aansluitingsinterfaces beschikbaar op dezelfde eindapparatuur.

- 3:37 Wat het gebruik betreft, kunnen analoge huurlijnen en digitale huurlijnen met een gelijkwaardige snelheid allebei worden gebruikt voor spraakoproepen en voor datatransmissie. Datatransmissie via digitale lijnen maakt het echter mogelijk om hogere pieksnelheden te halen en biedt een betere dienstkwaliteit. Het gebruik van digitale huurlijnen door de klanten kan dus gevarieerder zijn dan het gebruik door de klanten van analoge lijnen.
- 3:38 Op het stuk van tarieven zijn er zelfs bij een gelijkwaardige snelheid aanzienlijke verschillen tussen analoge en digitale huurlijnen, waarbij die laatste duurder zijn.⁸⁵ Het is waarschijnlijk dat een kleine maar significante en duurzame verhoging van de prijzen van digitale huurlijnen niet ertoe zou leiden dat een groot aantal gebruikers van dat soort lijnen overstapt naar analoge huurlijnen (grotere capaciteit van de digitale lijn). Zo'n kleine maar significante, duurzame verhoging van de prijzen voor analoge huurlijnen zou daarentegen wel een factor kunnen zijn die meespeelt in de versnelling van de bestaande migratie naar digitale huurlijnen.
- 3:39 Aan de vraagzijde lijkt de substitueerbaarheid tussen analoge huurlijnen en digitale huurlijnen niet voldoende om ze in dezelfde relevante markt op te nemen.

3.1.3.3.2 Substitueerbaarheid aan de aanbodzijde

- 3:40 Met uitzondering van modemeindapparatuur maken analoge en digitale huurlijnen (met lage snelheid) gebruik van dezelfde netwerkelementen, namelijk het koperpaar en de PDH-infrastructuur. Een leverancier van analoge huurlijnen die digitale huurlijnen zou willen leveren, zou dus niet geconfronteerd worden met grote investeringen en lange termijnen, waarbij het omgekeerde ook waar is.

---

85 Zie het deel "Beschrijving van de aanbiedingen op de retailmarkt".

3:41 Aan de aanbodzijde is de substitueerbaarheid tussen analoge lijnen en digitale huurlijnen voldoende om ze in dezelfde relevante markt op te nemen.

3.1.3.3.3 Conclusie

C2 Analoge retailhuurlijnen en digitale retailhuurlijnen kunnen in dezelfde markt worden opgenomen.

3.1.3.4 Substitueerbaarheid tussen galvanische huurlijnen en de andere analoge retailhuurlijnen

3.1.3.4.1 Substitueerbaarheid aan de vraagzijde

3:42 Galvanische lijnen zijn analoge huurlijnen tussen twee eindgebruikers binnen de zone van eenzelfde lokale abonneeschakelaar en zijn over het algemeen alleen beschikbaar voor afstanden van minder dan 10 km. Hoewel galvanische en analoge lijnen dezelfde netwerkelementen gebruiken (met name het koperpaar), benutten alleen galvanische huurlijnen het volledige frequentiespectrum.

3:43 Een gebruiker van een "traditionele" analoge huurlijn met een afstand van minder dan 10 km zou een analoge galvanische huurlijn kunnen gebruiken, maar het omgekeerde is niet mogelijk, omdat een gebruiker van galvanische huurlijnen doorgaans het gehele frequentiespectrum gebruikt (bijvoorbeeld voor telemetrische functies).

3:44 Aan de vraagzijde is de substitueerbaarheid tussen analoge huurlijnen en galvanische huurlijnen dus onvoldoende om die in dezelfde relevante markt op te nemen.

3.1.3.4.2 Substitueerbaarheid aan de aanbodzijde

3:45 Analoge en galvanische huurlijnen gebruiken in essentie dezelfde infrastructuur, die van het koperpaar. Een operator die alleen galvanische

huurlijnen zou leveren, zou op korte termijn en zonder grote investeringen klassieke analoge lijnen kunnen verstrekken en vice versa.

- 3:46 Aan de aanbodzijde is de substitueerbaarheid tussen analoge huurlijnen en galvanische huurlijnen dus voldoende om ze in dezelfde relevante markt op te nemen.

3.1.3.4.3 Conclusie

C3 Galvanische huurlijnen en analoge retailhuurlijnen kunnen in dezelfde relevante markt worden opgenomen.

3.1.3.5 Substitueerbaarheid tussen retailhuurlijnen en datadiensten

3.1.3.5.1 Karakteristieken van datadiensten en van huurlijnen

3.1.3.5.1.1 Soorten van datanetwerkdiensten

- 3:47 De operatoren die in België actief zijn op de professionele markt leveren verschillende soorten van datanetwerkdiensten, die men kan rangschikken in vier categorieën:

3:47.1 openbare datadiensten - voornamelijk internettoegang.

3:47.2 gespecialiseerde datadiensten - voornamelijk VPN - die op verzoek aan gesloten gebruikersgroepen verbindingen met schakeling verstrekken, maar ook bijbehorende diensten, zoals verkeersmanagement, de levering en het beheer van de CPE's, ... Huurlijnen en diensten met transparante connectiviteit zijn een onderdeel van VPN.

3:47.3 de LAN to LAN-connectiviteitsdiensten, punt-tot-puntverbindingen die zorgen voor de transparantie van alle functies van LAN-netwerken.

3:47.4 circuitemulerende diensten die zorgen voor de transparantie van alle binaire signalen.

3:48 Het onderscheid tussen huurlijn en datanetwerkdienst mag niet berusten op een technologisch criterium, maar eerder op een functioneel criterium, en dit overeenkomstig het principe van technologische neutraliteit. De datadiensten moeten worden onderzocht op basis van hun vermogen om functionele karakteristieken te bieden die lijken op wat de huurlijnen bieden. In het bijzonder wordt elke dienst die een beperking oplegt aan het gebruik van de protocollen van laag 3 van het OSI-model of die een gegarandeerd verkeersvolume biedt dat lager is dan de maximale capaciteit van het circuit, niet als transparant beschouwd aangezien deze tot gevolg heeft dat niet om het even welke bitstroom op elk moment wordt aanvaard.

3.1.3.5.2 Substitueerbaarheid aan de vraagzijde

3.1.3.5.2.1 *De openbare datadiensten*

3:49 De openbare datadiensten - voornamelijk de diensten voor internettoegang - leveren van nature schakeling op verzoek en bieden niet de transparantie die door de gebruikers van huurlijnen wordt vereist.

3.1.3.5.2.2 *De LAN to LAN-connectiviteitsdiensten*

3:50 Deze diensten zijn punt-tot-puntdiensten die de gevraagde transparantie waarborgen om twee LAN's te verbinden. Zij gebruiken doorgaans het E-Line-transport van Ethernet met QoS PBit = 5. Bijgevolg kan de eindgebruiker die een huurlijn gebruikt om twee LAN's met elkaar te verbinden, op een dergelijke dienst intekenen zonder enig verlies van functionaliteit bij een kleine maar duurzame prijsverhoging van de huurlijn. Dit soort diensten moet worden opgenomen in de markt.

3.1.3.5.2.3 *De transparante datadiensten*

3:51 Een gebruiker van huurlijnen kan, ter vervanging van huurlijnen, gebruikmaken van transparante datadiensten zoals de circuitemulerende diensten via een datanetwerk (AAL1 ATM, T-Line Ethernet) of gebruikmaken van afgifteapparatuur die deze functie vervult op een E-

Line-circuit met QoS PBit = 5, behalve voor enkele applicaties die zeer gevoelig zijn voor de responstijd. Deze gevallen zijn betrekkelijk zeldzaam.

- 3:52 Bijgevolg mag worden aangenomen dat er in geval van een kleine maar significante, duurzame prijsverhoging van de huurlijnen, een voldoende aantal gebruikers zou opteren voor een transparante datadienst. Dit soort diensten moet worden opgenomen in de markt.

3.1.3.5.2.4 *De gespecialiseerde diensten (VPN)*

- 3:53 Een gebruiker van een privaat datanetwerk vraagt slechts een transparantie die beperkt is tot de LAN-functies. Een transparantie die veralgemeend wordt naar alle binaire signalen is voor hem niet nodig, aangezien er geen dergelijke signalen over te zenden zijn. Hij kan dus een E-Line met dienstkwaliteit "Real Time" gebruiken om zijn routers te interconnecteren, omdat de beperking die op dergelijke diensten wordt opgelegd - het gebruik van het Ethernetprotocol - theoretisch is (het protocol is beschikbaar op de private netwerkapparatuur, dit soort van diensten beperkt het volume niet en dankzij de beschikbare dienstkwaliteit is er de waarborg dat het verkeer werkelijk zal worden overgebracht ongeacht het totale verkeer op het netwerk). Bijgevolg kan de gebruiker makkelijk overstappen naar deze oplossing, zelfs als hij op zijn huurlijnen een ander protocol zou gebruiken (bijvoorbeeld PPP).
- 3:54 Een gebruiker van een privaat datanetwerk kan daarentegen niet migreren naar een VPN-dienst, tenzij hij diverse beperkingen aanvaardt. Het gebruik van retailhuurlijnen om een privaat datanetwerk aan te leggen maakt het voor de gebruikers mogelijk om algemeen over een grotere autonomie te beschikken in het beheer van hun netwerk, dan die welke ze zouden hebben als VPN-gebruikers, die meer geavanceerde netwerkoplossingen integreren: :
- 3:54.1 een gewaarborgde snelheid die lager is dan de maximumsnelheid, met als gevolg een variatie van de werkelijk beschikbare bitsnelheid, variatie waarover de gebruiker geen controle heeft;

- 3:54.2 de beperking van de gebruikte protocollen ten opzichte van die welke worden gebruikt door het netwerk van de operator, hetgeen de configuraties en functionaliteiten beperkt die de eindgebruiker kan gebruiken en dus zijn vermogen om zijn eigen netwerk te beheren.
- 3:55 Vroeger bestond er maar één product, namelijk huurlijnen, want virtuele datanetwerken bestonden niet. Deze laatste hebben zich maar onlangs uitgebreid met de bijna algemene toepassing van het IP-protocol. Hun lage prijs heeft, wanneer dat mogelijk was, een gedragswijziging teweeggebracht, gelet op de beperkingen die het gebruik ervan inhoudt, waarbij stilaan aan de huurlijnen alleen de toepassingen werden overgelaten waarvoor de transparantie absoluut noodzakelijk was. Deze evolutie heeft geleid tot twee aparte diensten die aan onderscheiden behoeften voldoen.
- 3:56 Op dit ogenblik lijkt het verantwoord om aan de aanbodzijde een onderscheid te blijven maken tussen de twee producten: enerzijds de huurlijnen en anderzijds de datanetwerken. Er is tegenwoordig immers een specifieke vraag naar huurlijnen waaraan niet kan worden voldaan met datanetwerkdiensten, die nochtans goedkoper zijn.
- 3:57 De migratiekosten kunnen invloed hebben op de beslissing om van een huurlijn over te stappen op een niet-transparante datadienst. Een klant die een huurlijn wil vervangen door een datadienst, zal eventueel kosten hebben om zijn eigen interne infrastructuur aan te passen. Bovendien houdt deze migratie ook de outsourcing van een groot deel van zijn IT-dienst in, namelijk het beheer van de routing en het beheer van het verkeer, met al wat dit inhoudt in termen van organisatie en veiligheid (procedures voor de interactie met de helpdesk van de operator, bescherming van gevoelige gegevens om de gevolgen van een eventuele kwaadwillige daad vanuit de systemen van de operator te voorkomen).
- 3:58 Een VPN is een netwerk en niet een verzameling van verbindingen tussen twee punten. Het gevolg daarvan is dat men maar heel zelden één enkele huurlijn migreert en dat een migratie naar een VPN-netwerk dus een

enorme onderneming is die een nauwgezette planning en aanzienlijke kosten vereist om een ernstige verstoring van de informatica-activiteiten te verhinderen.

- 3:59 Uit een enquête van OFCOM⁸⁶ is gebleken dat de meerderheid van de respondenten zowel huurlijnen als VPN-toegang hadden en dit ondanks het aanzienlijke prijsverschil tussen beide diensten. Dit is de bevestiging dat de twee diensten niet worden gezien als substituten, maar wel als oplossingen die elkaar aanvullen.
- 3:60 Rekening houdende met de afwezigheid in het algemeen van een gegarandeerde snelheid, met de beperking van de protocollen en met het bestaan van aanzienlijke kosten voor migratie tussen datadiensten en huurlijnen, zouden de gebruikers van huurlijnen een huurlijn niet kunnen vervangen door een VPN in geval van een kleine maar significante en duurzame verhoging van de prijs van de huurlijnen.
- 3:61 Het BIPT concludeert dat aan de vraagzijde de mate van substitueerbaarheid tussen huurlijnen en diensten van het type VPN, onvoldoende is om ze in dezelfde relevante markt op te nemen.

3.1.3.5.3 Substitueerbaarheid aan de aanbodzijde

- 3:62 Bij een kleine maar significante en duurzame verhoging van de prijzen van de retailhuurlijnen, zou een internetprovider of een leverancier van datanetwerkdiensten van een VPN-, VLAN- of ander type niet in staat zijn om op korte termijn en zonder beduidende investeringen huurlijndiensten te verstrekken. Hij zou dit maar kunnen doen als hij over een eigen infrastructuur beschikt en ook over de uitrusting die nodig is voor de levering van huurlijnen. Het BIPT concludeert daaruit dat aan de aanbodzijde de substitueerbaarheid tussen de retailhuurlijnen en de datanetwerkdiensten onvoldoende is om ze in dezelfde relevante markt op te nemen.

---

86 Cullen International Market Database Analysis, november 2011.

3.1.3.5.4 Conclusie

Retailhuurlijnen en datadiensten moeten niet in dezelfde relevante markt worden opgenomen, met uitzondering van transparante datadiensten. Momenteel gaat het om ATM AAL1 en om de Ethernetdiensten T-Line en E-Line met dienstkwaliteit P-Bit = 5.

3.1.4 Algemene conclusie

3:63 De conclusies van het BIPT in verband met de substitueerbaarheid tussen de producten op de retailmarkt kunnen als volgt worden samengevat:

<i>Diensten</i>	<i>Subst.</i>
substitueerbaarheid tussen de retailhuurlijnen met verschillende snelheden	☒
substitueerbaarheid tussen analoge retailhuurlijnen en digitale retailhuurlijnen	☒
substitueerbaarheid tussen galvanische huurlijnen en de andere analoge retailhuurlijnen	☒
substitueerbaarheid tussen retailhuurlijnen en transparante datadiensten	☒
substitueerbaarheid tussen retailhuurlijnen en andere datadiensten	☐

Tabel 3.8: resultaat van de substitueerbaarheidstests

C4 De relevante retailmarkt voor huurlijnen is de markt voor de retaillevering van huurlijnen van alle snelheden - ongeacht of het gaat om analoge, galvanische of digitale huurlijnen - alsook transparante datanetwerkdiensten van het type "circuit emulation" en "Ethernet E-Line P-Bit 5".

3.2 Definitie van de relevante geografische markt

- 3:64 De geografische perimeter van de markt die in het vernieuwingsbesluit van 14 september 2010 is gedefinieerd, was het nationale grondgebied. Deze conclusie was hoofdzakelijk gebaseerd op de volgende overwegingen:
- 3:64.1 De toepassing van enkel het criterium van de substitueerbaarheid aan de vraagzijde zou leiden tot een extreme geografische segmentering, zelfs tot een geografische markt per traject; een verbinding tussen de punten A en B kan niet worden vervangen door een verbinding tussen de punten A en C en dus zouden er evenveel geografische markten moeten worden onderscheiden als er trajecten zijn.
- 3:64.2 Hoewel het BIPT vastgesteld heeft dat er een prijsverschil is op basis van de economische concentratie van de zones waar de uiteinden gelegen zijn, was dit prijsverschil gerechtvaardigd door verschillen in kosten, die hoger zijn in zones met een lagere economische concentratie en kleinere schaalvoordelen.
- 3:65 Het netwerk van Belgacom, de voornaamste operator op de markt, heeft een nationale dekking.
- 3:66 De netten van de alternatieve operatoren hebben geen nationale dekking, maar toch kunnen deze operatoren retailhuurlijnen aanbieden op het hele nationale grondgebied. Door het bestaan van een wholesalemarkt voor afgevendende segmenten van huurlijnen en door de bestaande regulering op die markt, kunnen ze immers bij Belgacom afgevendende segmenten kopen. Deze afgevendende segmenten zijn beschikbaar op het hele nationale grondgebied en de prijzen daarvan zijn op het hele nationale grondgebied uniform (onder voorbehoud van het verschil dat gerechtvaardigd is door verschillen in kosten).
- 3:67 In het onderhavige geval betekent de geografische differentiatie van de tarieven niet dat de concurrentiesituatie van zone tot zone verschilt. Een nieuwkomer die zich wil vestigen in een zone met een lagere economische concentratie kan dit doen door op de wholesalemarkt afgevendende

segmenten van huurlijnen te verkrijgen. Hij zal minder potentiële klanten hebben om zijn investeringen af te schrijven, maar zal daarentegen het tariefbeleid van de historische operator kunnen volgen en daar een hogere prijs vragen.

- 3:68 Er moet ook rekening worden gehouden met het feit dat retailhuurlijnen in de eerste plaats gericht zijn op niet-particuliere klanten. De ondernemingen kunnen vestigingen hebben in verschillende regio's en dus de wens hebben dat de huurlijnen die ze willen in die verschillende regio's beschikbaar en homogeen zijn. Het feit dat de tarieven per zone worden gedifferentieerd houdt dus niet noodzakelijk in dat de klanten van zone tot zone verschillen. Het feit dat er klanten zijn die huurlijnen kopen in verschillende zones draagt bij tot de homogeniteit van de concurrentievoorwaarden (omdat dezelfde grote klanten in alle zones dezelfde leveranciers aantreffen).
- 3:69 Het BIPT stelt bovendien vast dat Belgacom bij de meest recente huurlijnen van het Ethernet-type de tarifiering per geografische zone heeft laten varen en teruggekeerd is naar een eenvormige tarifiering over het nationale grondgebied.
- 3:70 Zoals in de vorige analyse zou de toepassing van het criterium van de substitueerbaarheid aan de aanbodzijde kunnen leiden tot een extreme segmentering, zelfs tot een geografische markt per traject; een verbinding tussen de punten A en B kan niet worden vervangen door een verbinding tussen de punten A en C en dus zouden er evenveel geografische markten moeten worden onderscheiden als er trajecten zijn. Zo'n risico voor extreme segmentering bestaat ook op andere elektronische-communicatiemarkten. Dezelfde redenering zou bijvoorbeeld kunnen worden toegepast voor de relevante markt voor telefoondiensten, waar een oproep naar persoon A geen oproep naar een persoon B kan vervangen. In het algemeen vermijden de regulatoren dergelijke extreme segmenteringen.
- 3:71 De geografische segmentering van de markt voor retailhuurlijnen is eerder ongebruikelijk in de andere Europese lidstaten. Het Verenigd Koninkrijk is geografisch onderverdeeld in Hull, dat gedekt wordt door Kingston en de

rest van het land, dat wordt gedekt door BT. In Finland is de markt onderverdeeld in gebieden waarvan de grenzen overeenstemmen met die van de gebieden die worden bestreken door de lokale telefoonmaatschappijen. In het overgrote deel van de andere landen wordt ervan uitgegaan dat de markt een nationale omvang heeft.⁸⁷

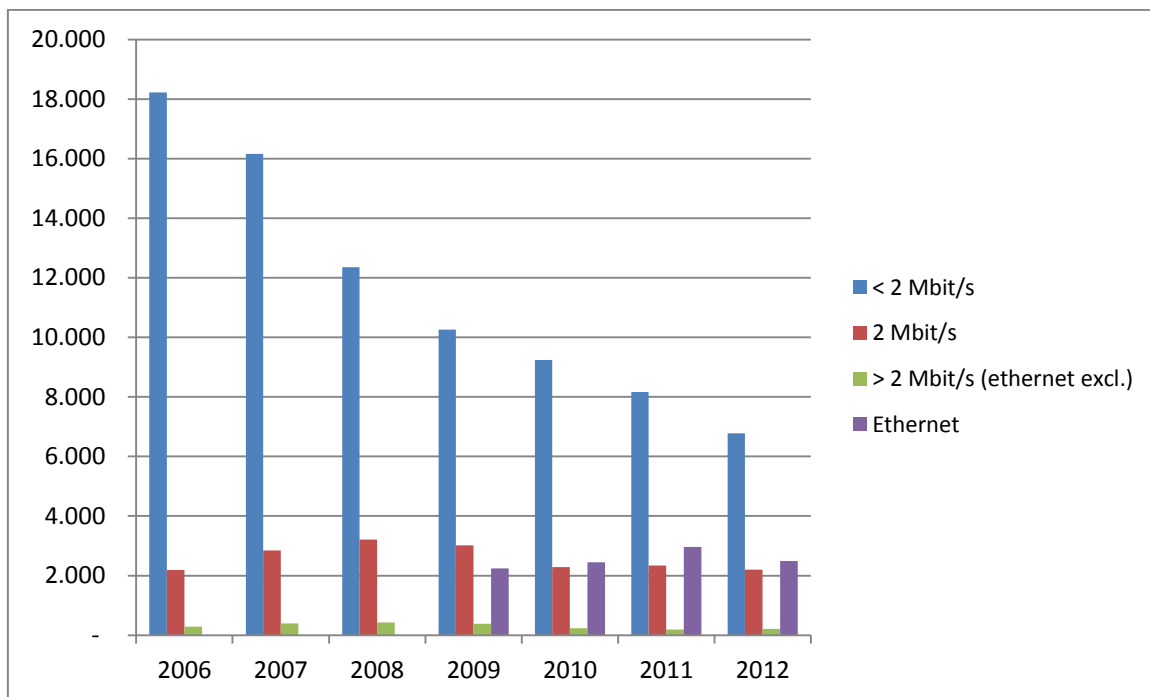
C5 Als conclusie is het BIPT van oordeel dat de geografische markt nationaal is.

3.3 Marktomvang en marktaandeelen

3:72 De huurlijnenmarkt is in het algemeen aan het krimpen, hoewel de situatie varieert naargelang van de bitsnelheid die men beschouwt. De inkrimping geldt vooral voor lijnen met een capaciteit van minder dan 2 Mbps. Het volume van de lijnen met een capaciteit van 2 Mbps is relatief stabiel, terwijl het volume van de Ethernet-, Fast Ethernet- en Giga Ethernet-lijnen steeg tot 2011 en daarna stabiel bleef. Het aantal niet-Ethernet-lijnen met een capaciteit > 2 Mbps nam af tot 2011 en herstelde zich licht in 2012.

---

⁸⁷ Cullen International, Market Analysis Database, februari 2012.

Figuur 3.2: volumes per soort van lijnen op de retailmarkt [bron: BIPT-statistieken, 2013]

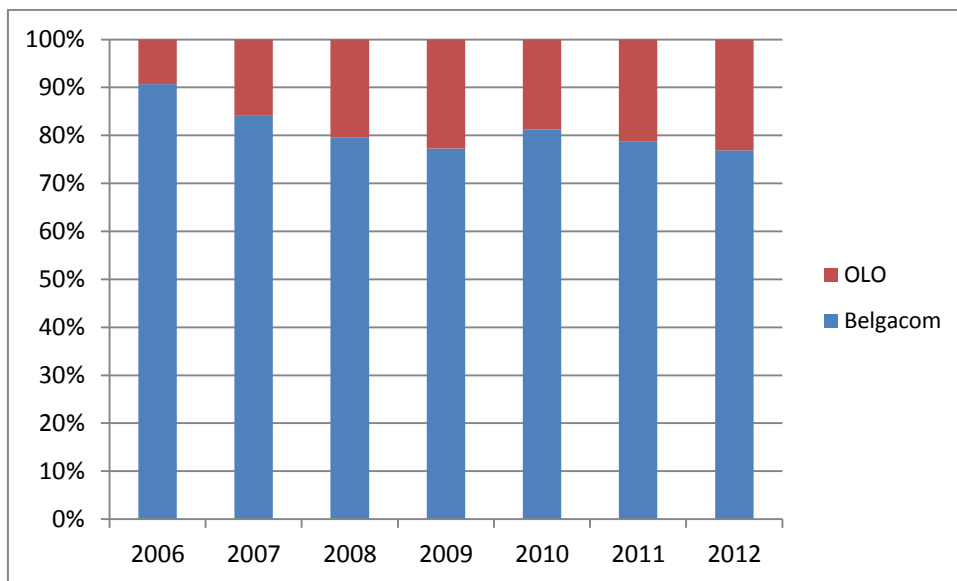
3:73 De onderstaande grafieken illustreren achtereenvolgens de marktaandelen in volume:

3:73.1 voor de totaliteit van de lijnen, Ethernet niet meegerekend;

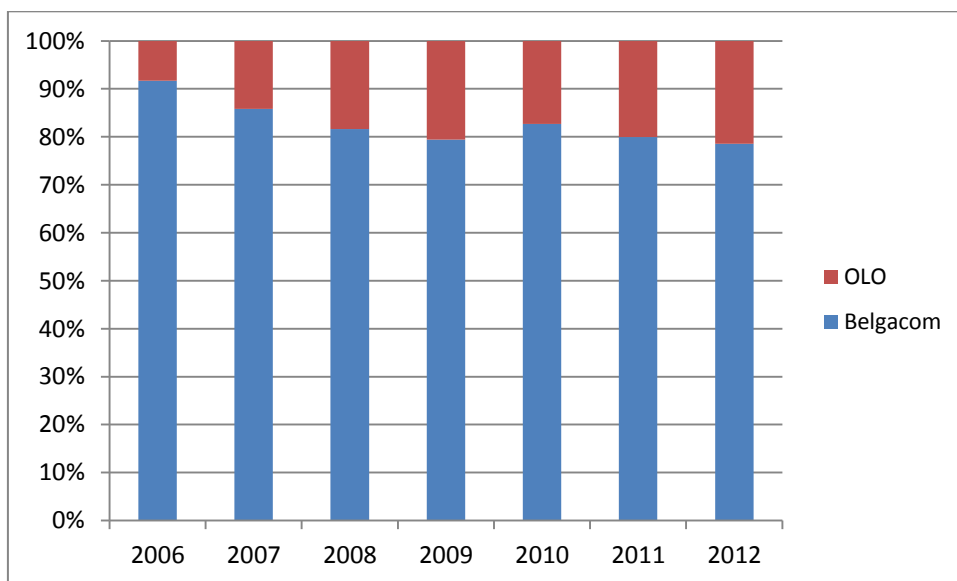
3:73.2 voor analoge en digitale lijnen met een capaciteit van minder dan of gelijk aan 2 Mbps;

3:73.3 voor digitale lijnen met een capaciteit van minder dan 2 Mbps en een capaciteit gelijk aan 2 Mbps;

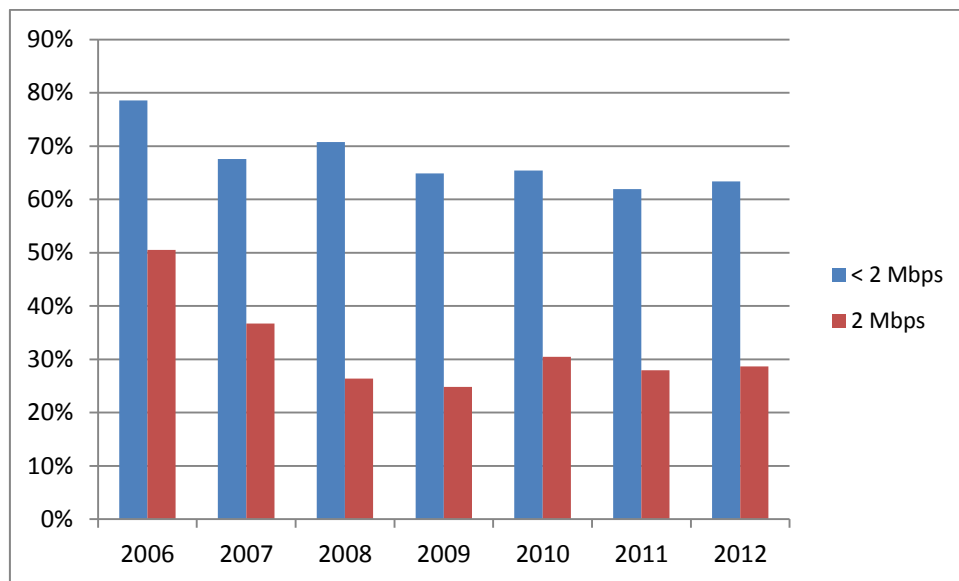
3:73.4 voor digitale lijnen met een capaciteit van meer dan 2 Mbps.

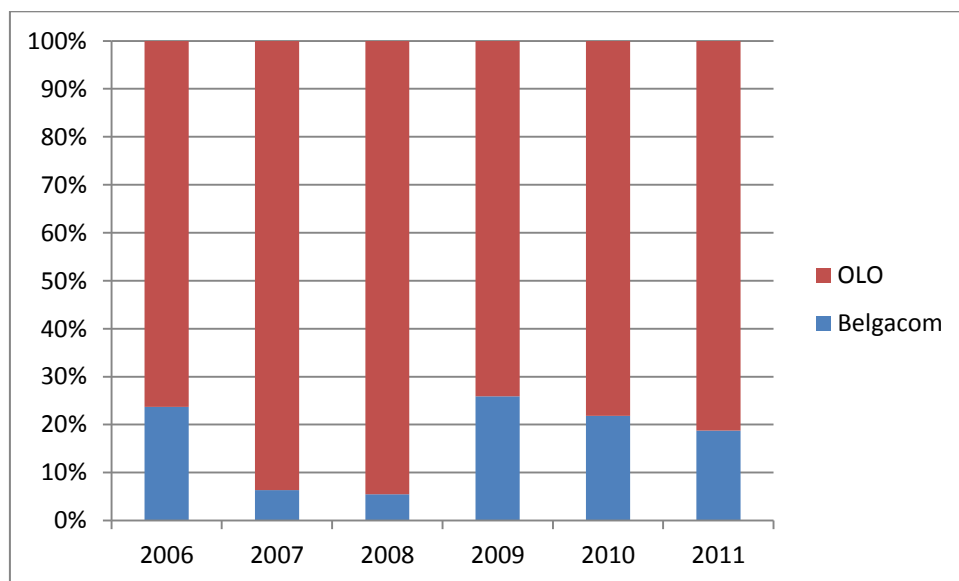
Figuur 3.3: marktaandeelen in volume (alle soorten lijnen dooreen, Ethernet niet meegerekend) [bron: BIPT-statistieken, 2013]

Figuur 3.4: marktaandeelen in volume (analoge en digitale retaillijnen met een capaciteit < of = 2 Mbps) [bron: BIPT-statistieken, 2013]

Figuur 3.5: marktaandeel van Belgacom in volume volgens snelheid (digitale retaillijnen) [bron: BIPT-statistieken, 2013]

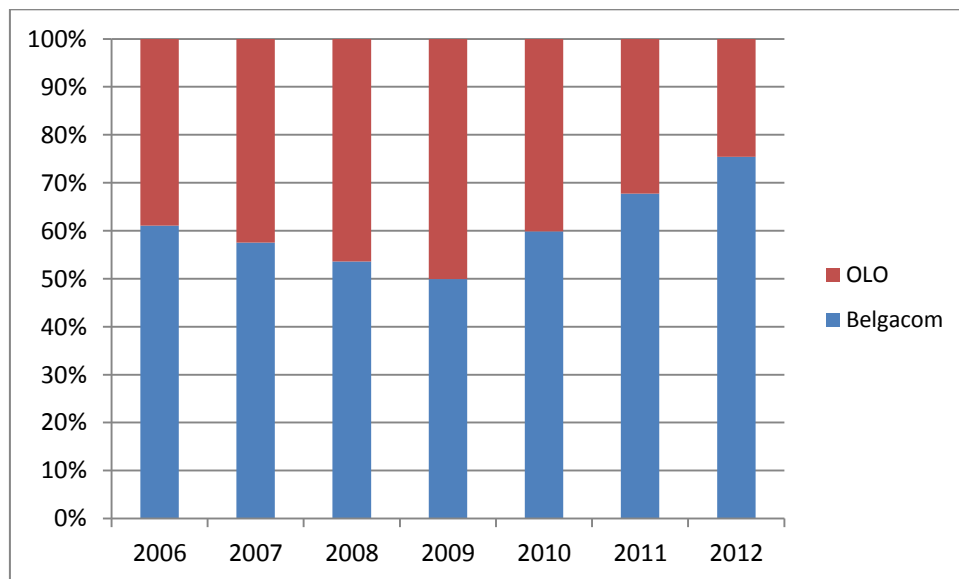
Figuur 3.6: marktaandeel in volume (retaillijnen met een capaciteit > 2 Mbps) [bron: BIPT-statistieken, 2013]

3:74 Bij het lezen van deze grafieken kan men vaststellen dat Belgacom een marktaandeel van zo'n 60% behoudt voor de snelheden van minder dan 2 Mbps, waarvan het volume sterk afneemt. Het marktaandeel van Belgacom

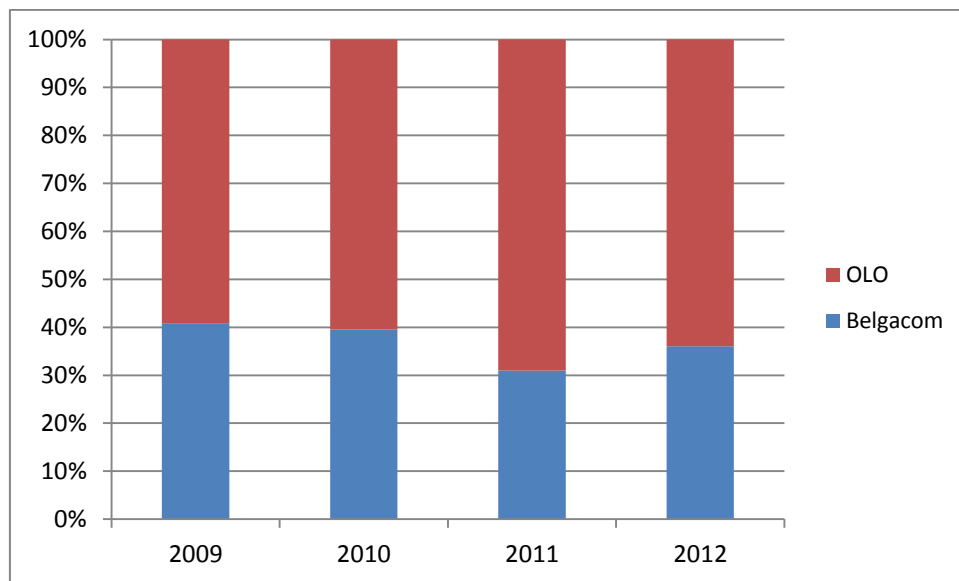
voor lijnen van 2 Mbps bedraagt ongeveer 30%. Voor de snelheden boven 2 Mbps heeft Belgacom een nog geringer marktaandeel in volume (iets minder dan 20%).

3:75 De onderstaande grafieken tonen de marktaandelen in termen van inkomsten, achtereenvolgens:

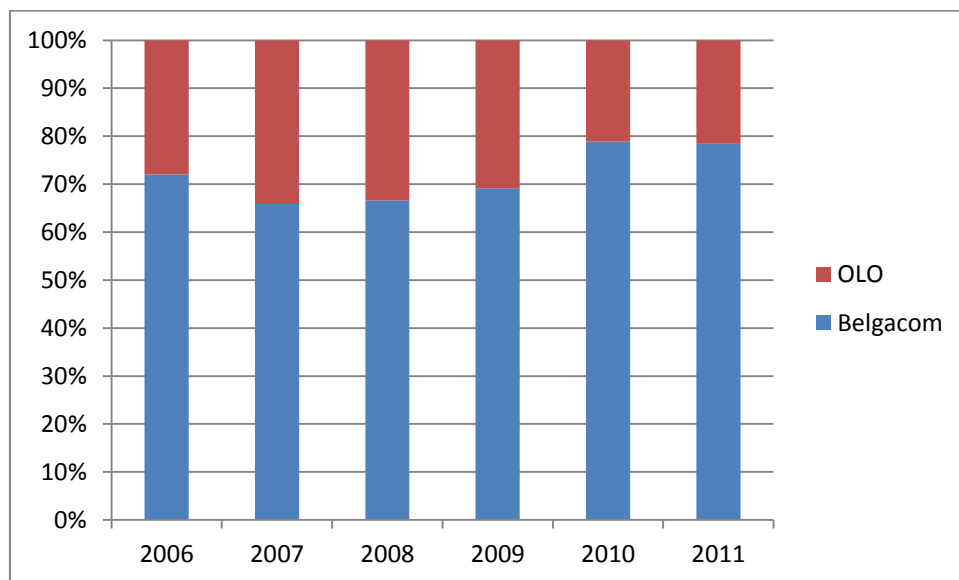
- 3:75.1 voor alle snelheden dooreen (zonder Ethernet, daarna met Ethernet);
- 3:75.2 voor analoge en digitale lijnen met een capaciteit van minder dan of gelijk aan 2 Mbps;
- 3:75.3 voor digitale lijnen met een capaciteit van minder dan 2 Mbps en een capaciteit gelijk aan 2 Mbps;
- 3:75.4 voor digitale lijnen met een capaciteit van meer dan 2 Mbps,;
- 3:75.5 voor de Ethernet-lijnen.

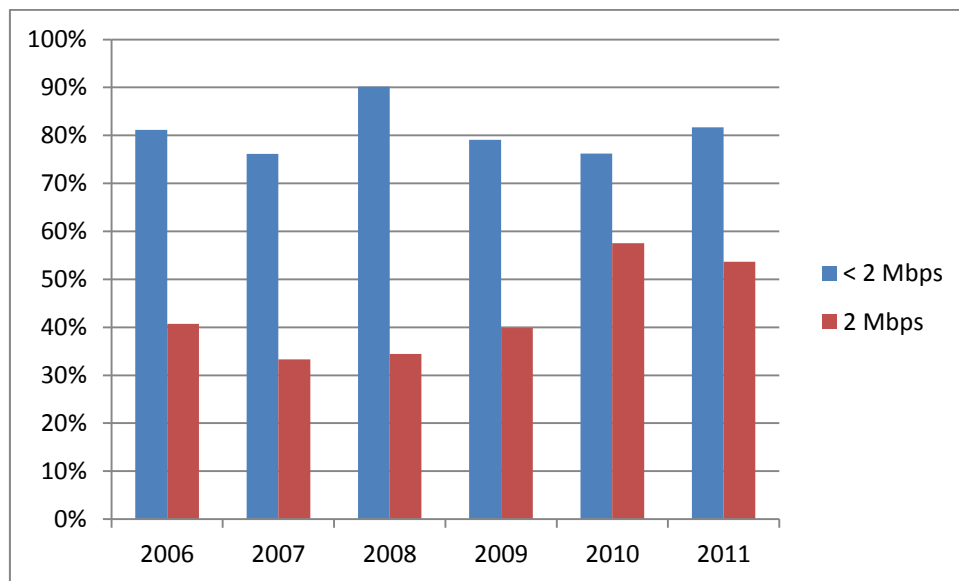
Figuur 3.7: marktaandelen in inkomsten (retaillijnen alle snelheden dooreen, Ethernet niet meegerekend) [bron: BIPT-statistieken, 2013]

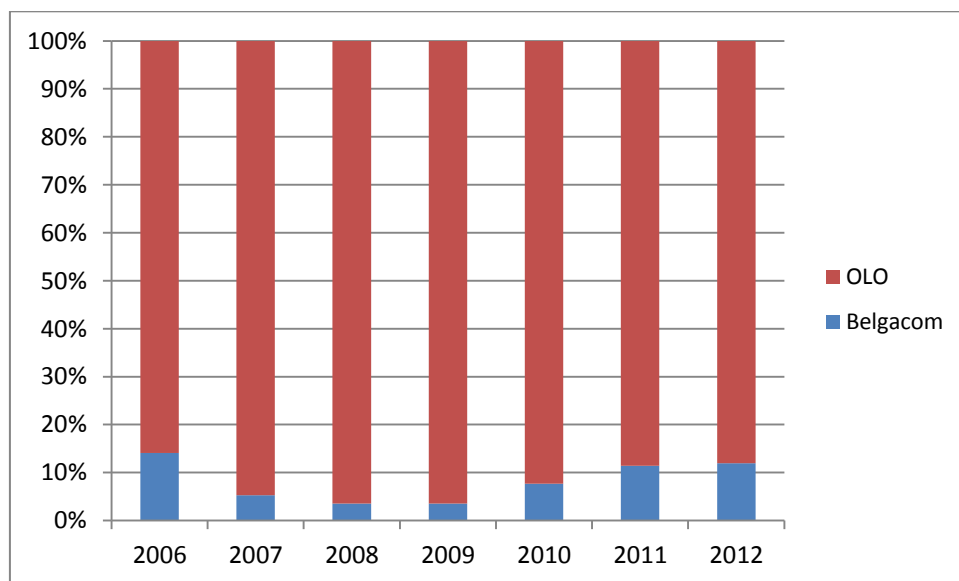
Figuur 3.8: marktaandelen van Belgacom in inkomsten (retaillijnen alle snelheden dooreen, Ethernet inbegrepen) [bron: BIPT-statistieken, 2013]

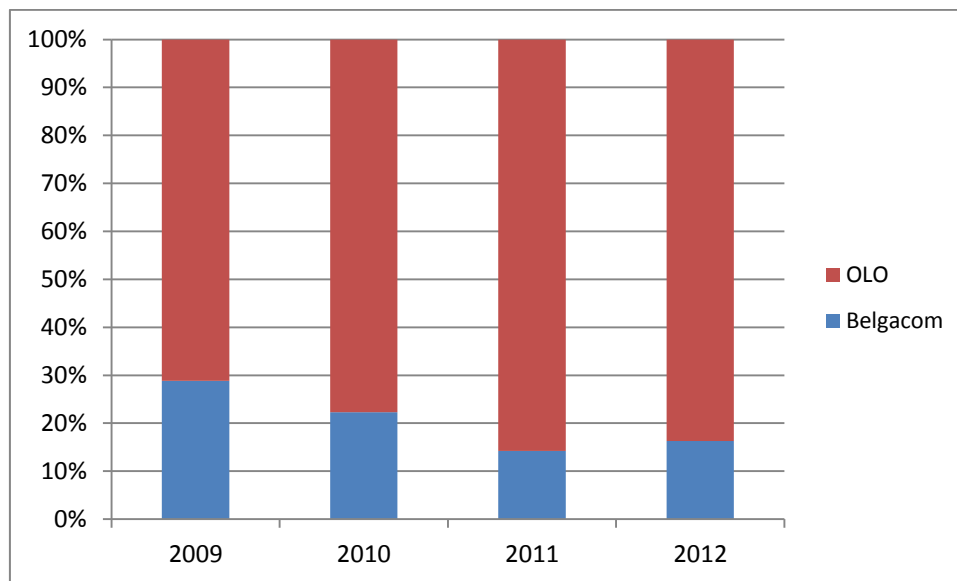
Figuur 3.9: marktaandelen in inkomsten (analoge en digitale retaillijnen met een capaciteit < of = 2 Mbps) [bron: BIPT-statistieken, 2013]

Figuur 3.10: marktaandeel in inkomsten van Belgacom volgens snelheid (digitale retaillijnen)
[bron: BIPT-statistieken, 2013]

Figuur 3.11: marktaandeel in inkomsten (retaillijnen met een capaciteit > 2 Mbps, Ethernet niet meegerekend) [bron: BIPT-statistieken, 2013]

Figuur 3.12: marktaandelen van Belgacom in inkomsten (Ethernet-retaillijnen > 2 Mbps)
[bron: BIPT-statistieken, 2013]

3:76 De voorgaande grafieken houden geen rekening met de producten van het type T-Line en E-Line, omdat het BIPT niet over historische gegevens ter zake beschikt. Belgacom verkoopt geen enkel product van dat type op de retailmarkt, in tegenstelling tot de alternatieve operatoren. In dit geval zou de meetelling daarvan in de marktaandelen de conclusie van de analyse niet in het gedrang kunnen brengen, namelijk de afwezigheid van hoge toegangsdrempels die niet van voorbijgaande aard zijn die een regulering ex ante kan rechtvaardigen (zie hieronder).

3.4 Driecriteriatest

3:77 In de aanbeveling van 17 december 2007 staat dat de regulering ex ante en het mededingingsrecht, dat ex post wordt toegepast, dienen te worden aangewend als bijkomende actiemiddelen om de vastgelegde doelstellingen in de elektronische-communicatiesector te bereiken en om het gebrek aan daadwerkelijke mededinging te verhelpen. Tegelijk moet de regulering ex ante worden opgeheven indien zij niet langer nodig is.

- 3:78 De Europese Commissie heeft drie criteria opgesteld om de markten vast te stellen die in aanmerking komen voor ex-anteregulering⁸⁸. Deze criteria zijn cumulatief: het volstaat dat een van de voorwaarden niet vervuld werd om een negatieve test te krijgen, waardoor de markt dus niet ex ante kan worden gereguleerd. Deze criteria volgen hieronder.
- 3:79 Het eerste criterium is of een markt onderhevig is aan aanzienlijke en niet-tijdelijke belemmeringen voor markttoegang. Er kunnen twee soorten van belemmeringen worden onderscheiden: structurele belemmeringen en wettelijke of regelgevende belemmeringen.
- 3:80 Het tweede criterium bestaat erin te bepalen of de kenmerken van een markt een ontwikkeling naar een toestand van daadwerkelijke concurrentie laten vermoeden; dit betreft een dynamisch criterium dat rekening houdt met een bepaald aantal structurele aspecten en gedragsaspecten, die het mogelijk maken te achterhalen in welke mate op de markt, voor de beoogde periode, meer daadwerkelijke concurrentie zal ontstaan. Een typisch voorbeeld is een markt waar een beperkt, maar voldoende, aantal ondernemingen die actief zijn “voorbij” de toegangsbelemmeringen en uiteenlopende kostenstructuren hebben, te maken heeft met een prijselastische vraag vanuit de markt. Om te bepalen of een markt deze kenmerken bezit, dient er rekening te worden gehouden met de ontwikkeling in het verleden, de huidige situatie en ook de toekomst voor zover dit gebeurt binnen precieze tijdslijmieten (die overeenstemmen met het interval tussen de herzieningen door de NRI’s) en niet als een theoretische speculatie.
- 3:81 Het derde criterium neemt de toereikendheid van het mededingingsrecht zelf in overweging (bij afwezigheid van regelgeving ex ante), waarbij rekening wordt gehouden met de specifieke kenmerken van de sector elektronische communicatie.

---

88 Artikel 2 van de Aanbeveling van de Commissie van 17 december 2007 betreffende relevante producten- en dienstenmarkten in de elektronischecommunicatiesector die overeenkomstig Richtlijn 2002/21/EG van het Europees Parlement en de Raad inzake een gemeenschappelijk regelgevingskader voor elektronischecommunicatienetwerken en -diensten aan regelgeving ex ante kunnen worden onderworpen; PB L 344, 28 december 2007, blz. 65

- 3:82 Ten slotte moet worden opgemerkt dat de aanbeveling van 2007 nog het volgende zegt: *“De voornaamste indicatoren waarop bij de toetsing aan het eerste en het tweede criterium moet worden gelet, zijn vergelijkbaar met die welke in het kader van een toekomstgerichte marktanalyse worden onderzocht, met name indicatoren van toegangsbelemmeringen bij afwezigheid van regelgeving (onder meer de omvang van initiële investeringen), marktstructuur, marktontwikkeling en marktdynamiek, met inbegrip van indicatoren zoals marktaandelen en trends daarvan, marktprijzen en trends daarvan, en de reikwijdte en dekkingsgraad van concurrerende netwerken of infrastructuren⁸⁹.”*
- 3:83 Bij het onderzoek van deze criteria heeft het BIPT zich ook gebaseerd op het verslag van de European Regulators Group, getiteld “Guidance on the application of the three criteria test” (bijlage F: G34). Volgens dat rapport moet een relevante markt:
- 3:83.1 die niet meer in een nieuwe aanbeveling staat;
  - 3:83.2 die in een voorgaande analyseronde als niet-concurrerend is verklaard en waarop een SMP-operator is aangewezen, waaraan de NRI verplichtingen heeft opgelegd;
  - 3:83.3 waarvoor de NRI over aanwijzingen beschikt dat een ex-anteregulering niet meer gepast is
ofwel onderworpen worden aan een driecriteriatest, ofwel aan een SMP-analyse op grond van de nationale wetgeving.
- 3:84 Aangezien de hierboven gedefinieerde retailmarkt niet wordt vermeld in de lijst van de bijlage bij de aanbeveling van 17 december 2007, maar momenteel gereguleerd wordt, moet worden nagegaan of deze retailmarkt voldoet aan de drie voormelde criteria (“de driecriteriatest”) en in welke

---

⁸⁹ Aanbeveling van de Commissie van 17 december 2007 betreffende relevante producten- en dienstenmarkten in de elektronischecommunicatiesector die overeenkomstig Richtlijn 2002/21/EG van het Europees Parlement en de Raad inzake een gemeenschappelijk regelgevingskader voor elektronischecommunicatienetwerken en -diensten aan regelgeving ex ante kunnen worden onderworpen; PB L 344, 28 december 2007, blz. 65, considerans 6

mate deze al dan niet in aanmerking komt voor een eventuele regulerende ingreep.

3.4.2 1e criterium: bestaan van hoge toegangsdrempels

3:85 De aanbeveling van 17 december 2007 neemt de minimumverzameling van huurlijnen niet langer op in de lijst van de markten die aan regulering ex ante onderworpen kunnen worden. De Europese Commissie verantwoordt deze keuze hoofdzakelijk als volgt: *“Omdat SMP-regulering wordt toegepast op het niveau van de wholesalemarkten, waar dat gerechtvaardigd is, is de kans klein dat de consumenten nadeel ondervinden op de retailmarkten voor huurlijnen. Regulering op wholesaleniveau daar waar het gepast is, zou moeten volstaan om ervoor te zorgen dat er op retailniveau een concurrerend aanbod zal zijn. De minimumverzameling van huurlijnen was opgenomen in de oorspronkelijke aanbeveling, in samenhang met bijlage 1 van de Kaderrichtlijn. Het is echter niet duidelijk of er nog een aanzienlijk marktfaalen blijft bestaan, een vereiste opdat deze markt een regulering ex ante kan rechtvaardigen. Rekening houdende met de opname ervan in de tekst van de richtlijnen aan de ene kant, kunnen we onderzoeken of deze markt voldoet aan de driecriteriatest. Met een regulering die op de wholesalemarkt van kracht is, zouden er weinig belemmeringen mogen zijn om de retailmarkt te betreden. Ondernemingen kunnen offerteaanvragen doen om een ruim aanbod van huurlijnen te verstrekken tot in de lokalen van de klanten. Omdat het probleem om overal een aanbod te doen overwonnen is, zijn de belemmeringen om die markt te betreden niet meer hoog. Bijgevolg zal de retailmarkt voor de minimumverzameling van huurlijnen niet meer worden opgenomen in dit ontwerp van herziene aanbeveling. Daarom zal de Commissie voorstellen om de minimumverzameling van huurlijnen tot nul te herleiden.”*⁹⁰

---

90 Toelichting van 17 december 2007, blz. 39 [G30: TOELICHTING 2007]. Vrije vertaling van: “With SMP regulation applied where it is warranted at the wholesale level, there is not likely to be consumer harm on the retail leased lines market. Wholesale regulation, where appropriate, should be sufficient to ensure that there is competitive supply at the retail level. The minimum set of leased lines was included in the initial Recommendation in line with Annex 1 of the Framework Directive. However, it is not clear that there is any significant residual market failure that would be required in order for

- 3:86 Hieronder onderzoekt het BIPT of er al dan niet hoge drempels zijn om de Belgische markt te betreden die niet van voorbijgaande aard zijn. Tenzij anders vermeld gelden de onderstaande vaststellingen voor alle huurlijnen, ongeacht de bitsnelheid ervan.
- 3:87 Om retailhuurlijnen aan te bieden moet een operator ofwel over een eigen infrastructuur beschikken, ofwel zijn eigen infrastructuur aanvullen met segmenten van huurlijnen die bij andere operatoren, waaronder Belgacom, worden gekocht.
- 3:88 Belgacom kan voordeel halen uit zijn verticale integratie en de nationale omvang van zijn netwerk. Deze voordelen worden echter beperkt door de regulering die aan Belgacom opgelegd wordt inzake afgevend segmenten van huurlijnen.
- 3:89 Bij de vorige marktanalyse was vastgesteld dat de bestaande wholesaleaanbiedingen onvoldoende waren om de toetreding tot de retailmarkt mogelijk te maken. Het besluit van 17 januari 2007, zoals gecorrigeerd door het besluit van 14 september 2010, heeft een hervorming van deze wholesaleaanbiedingen opgelegd. Dit heeft Belgacom ertoe gebracht zijn wholesaleaanbod BROTSoLL te publiceren, waarin de verschillende types van wholesalehuurlijnen die voordien bestonden, worden gegroepeerd (IC-links, half links, backhauls).

---

this market to warrant ex ante regulation. Putting consideration of its inclusion in the text of the Directives to one side we can examine whether this market satisfies the three criteria. With wholesale regulation in place there should be few barriers to market entry into the retail market. Firms can make tenders to provide a widely based leased line offer to the customer's premises. Having overcome the problem of making a ubiquitous offer, then entry barriers into this market are no longer high. Thus, the retail market for the minimum set of leased lines will not be identified in this draft revised Recommendation. Consequently the Commission will propose to reduce the Minimum Set of Leased Lines to zero."

- 3:90 Het BIPT heeft op 3 september 2008 een besluit aangenomen met betrekking tot de kwantitatieve aspecten van het BROTSoLL-aanbod⁹¹. De nieuwe tarieven van de wholesalehuurlijnen waren bepaald met behulp van een bottom-up model, met uitzondering van de tarieven van de Ethernet-lijnen⁹², die niet onderworpen zijn aan een verplichting tot kostenbasing. In vergelijking met de vroegere situatie hebben de nieuwe BROTSoLL-tarieven het voor de alternatieve operatoren mogelijk gemaakt om aanzienlijke besparingen te doen dankzij een component “toegang” in de prijs die rekening houdt met de aggregatie van verscheidene huurlijnen op eenzelfde toegang. Er zijn 4 soorten van geaggregeerde toegang gedefinieerd waarvan de operatoren de toepassing mogen vragen op de sites van hun keuze.
- 3:91 Rekening houdende met de beschikbaarheid en de vanaf nu meer aantrekkelijke prijszetting voor wholesalehuurlijnen, concludeert het BIPT dat de toegangsdrempels verlaagd zijn in vergelijking met de situatie die tijdens de vorige analyse heerste.
- 3:92 Het BIPT benadrukt bovendien de specifieke situatie van de analoge lijnen, die voornamelijk gekocht worden door één klant, Banksys, voor de toegangslijnen tot zijn netwerk voor bankkaarten. Omdat het in de grote meerderheid om lokale lijnen gaat, is het makkelijk om dergelijke lijnen te verstrekken op basis van de ontbundeling van het aansluitnetwerk. Een alternatieve operator heeft trouwens dankzij ontbundeling aan Banksys een deel van de geleverde diensten kunnen verstrekken via de huurlijnen van Belgacom. Er wordt echter in de toekomst geen opmerkelijke ontwikkeling verwacht aangezien de aangekondigde sluiting van de voornaamste LEX'en van Belgacom de dynamiek van de ontbundeling beperkt.

---

⁹¹ Besluit van het BIPT van 3 september 2008 betreffende de kwantitatieve aspecten van het referentieaanbod BROTSoLL.

⁹² Onder “Ethernet-lijnen” moet meer bepaald worden verstaan de lijnen die een Ethernet-bitsnelheid mogelijk maken.

3:93 Het BIPT besluit dat de toegangsdrempels niet langer hoog zijn en dat bijgevolg het 1e criterium dat wordt geëist om de retailhuurlijnenmarkt aan een regulering ex ante te onderwerpen, niet meer wordt vervuld.

3.4.3 2e criterium: evolutie naar een situatie van daadwerkelijke mededinging

3:94 Aangezien niet voldaan is aan het eerste criterium is het onderzoek van het tweede criterium overbodig.

3.4.4 3e criterium: efficiëntie van uitsluitend het mededingingsrecht

3:95 Aangezien niet voldaan is aan het eerste criterium is het onderzoek van het derde criterium overbodig.

3.4.5 Conclusie

C6 Het BIPT is van oordeel dat de markt voor retailhuurlijnen niet voldoende beantwoordt aan de driecriteriatest die vastgesteld is door de Europese Commissie om na te gaan of een markt in aanmerking komt voor ex-anteregulering. Het BIPT vindt dat deze conclusie geldt zowel wat specifiek de retaillevering betreft van de huurlijnen die voordien deel uitmaakten van de minimumverzameling van huurlijnen (lijnen met snelheid lager of gelijk aan 2 Mbps) als wat betreft de retaillevering van de andere lijnen die binnen de grenzen van de relevante markt vallen. Daarom is het BIPT van oordeel dat alle verplichtingen die voordien op de retailmarkt voor huurlijnen waren opgelegd aan Belgacom, moeten worden opgeheven.

3.5 Intrekking van de bestaande verplichtingen

3:96 Alle verplichtingen die aan Belgacom zijn opgelegd op markt 7(03) in het besluit van 17 januari 2007, zoals gecorrigeerd door het besluit van 14 september 2010, worden opgeheven op de datum van inwerkingtreding van dit besluit.

<i>Verplichting</i>	<i>Opmerkingen</i>
Non-discriminatie	Onder gelijkwaardige omstandigheden gelijkwaardige voorwaarden toepassen intern als diegene die extern worden toegepast.
Transparantie, met inbegrip van de publicatie van een referentieaanbod	Publicatie van tarief- en technische voorwaarden;
Prijscontrole en verplichtingen inzake het kostentoerekeningssysteem	<ul style="list-style-type: none"> • Verplichting tot kostenbasing; • Kostentoerekeningssysteem.

Tabel 3.9: *lijst van ingetrokken verplichtingen*

3:97 Het besluit van 22 augustus 2007 betreffende de kostentoerekening⁹³ is vanaf nu niet meer van toepassing op de retailmarkt voor huurlijnen.

93 [G26 - BESLUIT 22/08/2007 TOEREKENING]

4 Markt voor afgevend segmenten van huurlijnen op wholesaleniveau (markt 6 (07))

4.1 Definitie van de relevante markt

4.1.1 Aanbod op de wholesalemarkt

4:1 De voornaamste operatoren die aanwezig zijn op de retailmarkt voor digitale huurlijnen bieden ook wholesalehuurlijnen aan. Die huurlijnen hebben dezelfde snelheden en technische karakteristieken als de digitale retailhuurlijnen.

4.1.1.2 Aanbiedingen van Belgacom

4:2 In de vorige marktanalyse (analyse van markt 13 (03)) heeft het BIPT Belgacom verplicht een referentieaanbod op de markt te brengen, wat Belgacom gedaan heeft voor het wholesaleaanbod voor afgevend segmenten van huurlijnen, waaraan het de naam BROTSOLL heeft gegeven. Dit aanbod is gereguleerd, wat zich onder andere in de volgende eisen vertaalt:

4:2.1 een kostenbasing voor de tarieven die overeenstemmen met de digitale PDH- en SDH-lijnen;

4:2.2 een verbod op price squeeze voor digitale lijnen die overeenstemmen met de snelheden van de Ethernet-hiërarchie en;

4:2.3 indien daarnaar wordt gevraagd, een verplichting om analoge en digitale lijnen met andere snelheden te verstrekken dan diegene waarin het referentieaanbod voorziet, bijv. Fibre Channel.

- 4:3 Belgacom heeft ook nog commerciële aanbiedingen die technisch vergelijkbaar zijn met zijn referentieaanbod. Voor zover ze betrekking hebben op afgevend segmenten, zoals gedefinieerd in het besluit, vallen die aanbiedingen eveneens onder de verplichting tot non-discriminatie.
- 4:4 Belgacom biedt ten slotte wholesaleaanbiedingen van het type MEF T-Line en E-Line aan met verschillende snelheden. De substitueerbaarheid van deze producten met klassieke huurlijnen wordt verder in dit besluit onderzocht.

4.1.1.3 Aanbiedingen van de alternatieve operatoren

- 4:5 De tarieven van de wholesalehuurlijnen die door de alternatieve operatoren op de markt worden gebracht, zijn doorgaans niet gebaseerd op tarieflijsten maar worden gedefinieerd op een projectbasis. De aanbiedingen van die operatoren komen overeen met hun retailhuurlijnen waarop zij een korting toepassen die kan oplopen tot 20% van de retailprijs.
- 4:6 De operatoren die over een trunknetwerk beschikken, kunnen bovendien op basis van dat netwerk toegang verlenen tot de bundelsegmenten van huurlijnen.
- 4:7 Wanneer zij een huurlijn niet zelf kunnen leveren, verkopen sommige alternatieve operatoren ook de aanbiedingen van Belgacom door, meestal tegen de kostprijs.
- 4:8 De alternatieve operatoren bieden eveneens diensten van het type MEF T-Line en E-Line aan met verschillende snelheden.

4.1.2 Definitie van de relevante productenmarkt

- 4:9 De aanbeveling van 17 december 2007 identificeert de markt voor afgevend segmenten van huurlijnen op wholesaleniveau, ongeacht welke technologie wordt gebruikt om gehuurde of toepassings specifieke capaciteit te leveren, als relevant.
- 4:10 Het BIPT heeft enerzijds onderzocht of er reden was om deze markt samen te voegen met andere markten uit de aanbeveling van 17 december 2007,

en of er anderszinds reden was om die markt onder te verdelen. Daartoe heeft het BIPT de substitueerbaarheid tussen de volgende producten en diensten onderzocht:

- 4:10.1 substitueerbaarheid tussen afgevend segmenten van klassieke⁹⁴ huurlijnen en afgevend segmenten van het NGLL-type (Next Generation Leased Line, naam gegeven door het BIPT aan de Carrier Ethernet-diensten van het type E-Line (zoals gedefinieerd door het MEF - Metro Ethernet Forum) die toegang geven tot andere diensten, net als klassieke huurlijnen, zie verder);
- 4:10.2 substitueerbaarheid tussen afgevend segmenten van huurlijnen en bundelsegmenten van huurlijnen;
- 4:10.3 substitueerbaarheid tussen afgevend segmenten van “*partial circuit*”- en “*backhaul*”-huurlijnen;
- 4:10.4 substitueerbaarheid tussen afgevend segmenten van huurlijnen met verschillende snelheden;
- 4:10.5 substitueerbaarheid tussen afgevend segmenten van huurlijnen en ontbundelde toegang tot metalen netten en subnetten;
- 4:10.6 substitueerbaarheid tussen afgevend segmenten van huurlijnen en dark fibre;
- 4:10.7 substitueerbaarheid tussen wholesalehuurlijnen en diensten voor bitstreamtoegang.

4.1.2.2 Afbakening tussen afgevend segmenten van huurlijnen en bundelsegmenten van huurlijnen en netwerktopologie

4:11 In de toelichting bij de aanbeveling van 17 december 2007 was de Europese Commissie van oordeel: "*Wat een afgiftesegment is zal afhangen*

---

⁹⁴ Onder afgevend segmenten van klassieke huurlijnen verstaat het BIPT de afgevend segmenten die gebruikmaken van de PDH-, SDH-, Ethernet over SDH- en Ethernet over WDM-technologieën.

*van de netwerktopologie die specifiek is voor de lidstaat, en zal moeten worden besloten door de relevante nationale regelgevende instantie"*⁹⁵.

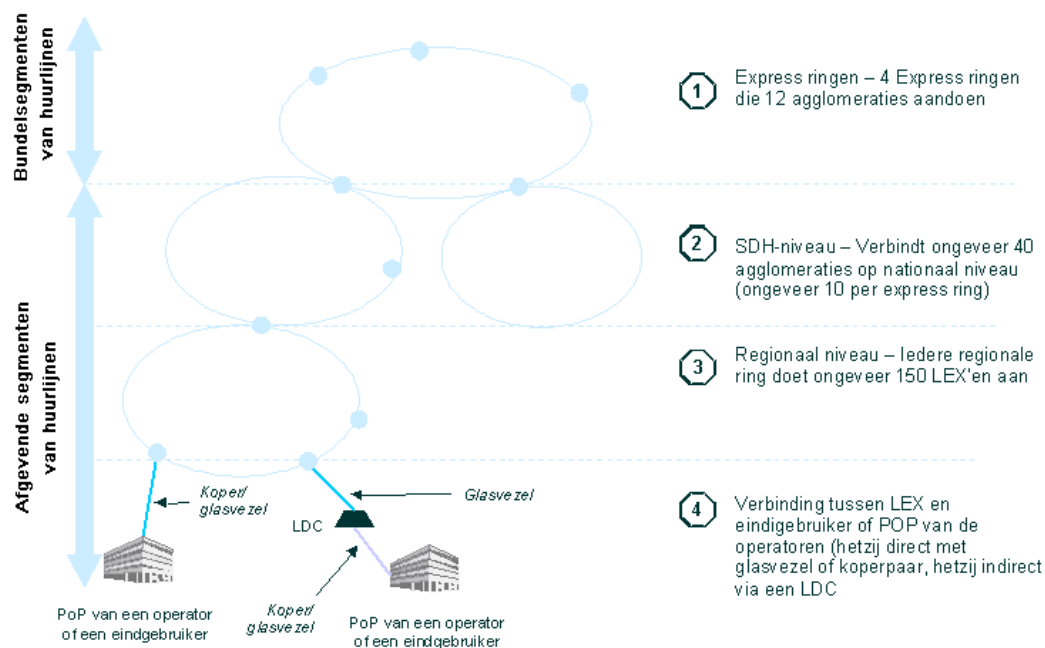
- 4:12 Het is dus de taak van het BIPT om te bepalen wat een afgevend segment is en dus om de afbakening te preciseren tussen afgevend segmenten van huurlijnen en bundelsegmenten van huurlijnen.
- 4:13 Wat de klassieke huurlijnen betreft, bestaat het netwerk van Belgacom dat voor de levering van huurlijnen wordt gebruikt, uit vier hiërarchische niveaus:
- 4:13.1 Het eerste niveau is het niveau van de "*express ring*" van Belgacom en de equivalente infrastructuur van de alternatieve operatoren. Er zijn vier *express rings* die samen het volledige Belgische grondgebied bestrijken en samen langs twaalf steden lopen (knooppunten). Elke *express ring* maakt gebruik van de technologieën *synchronous digital hierarchy* (SDH) en *dense wavelength-division multiplexing* (DWDM).
- 4:13.2 Het tweede niveau is het "SDH-niveau", dat de mogelijkheid biedt om ongeveer veertig steden op nationaal niveau aan te sluiten.
- 4:13.3 Het derde niveau is het niveau van de regionale "points of presence" (PoP). Op elke *ring* zijn ongeveer 150 regionale knooppunten (LEX'en) aangesloten. In België zijn er 595 regionale knooppunten. Die knooppunten zijn onderling verbonden via regionale verbindingen die in de meeste gevallen gebruikmaken van de SDH-technologie.
- 4:13.4 Het vierde niveau ligt tussen de regionale knooppunten (LEX'en) en de eindgebruiker of bij de points of presence van de operatoren. Deze verbindingen bestaan uit koperparen of glasvezel. In sommige gebieden kan er tussen het regionale knooppunt en de abonnee of het point of presence van een operator een LDC (Local Distribution Center

---

95 Blz. 38 van de toelichting bij de Aanbeveling van de Commissie van 17 december 2007 betreffende relevante producten- en dienstenmarkten in de elektronischecommunicatiesector die overeenkomstig Richtlijn 2002/21/EG van het Europees Parlement en de Raad inzake een gemeenschappelijk regelgevingskader voor elektronischecommunicatienetwerken en -diensten aan regelgeving ex ante kunnen worden onderworpen; PB L 344, 28 december 2007, blz. 65. Vrije vertaling van "What constitutes a terminating segment will depend on the network topology specific to particular Member States and will be decided upon by the relevant NRA"

of optisch knooppunt) zijn. In die gevallen bestaat de verbinding tussen het regionale knooppunt en de LDC uit glasvezel en kan de verbinding tussen de LDC en de abonnee of het point of presence van de operator ofwel uit glasvezel of uit koper bestaan.

4:14 De vier hiërarchische niveaus kunnen als volgt worden voorgesteld:

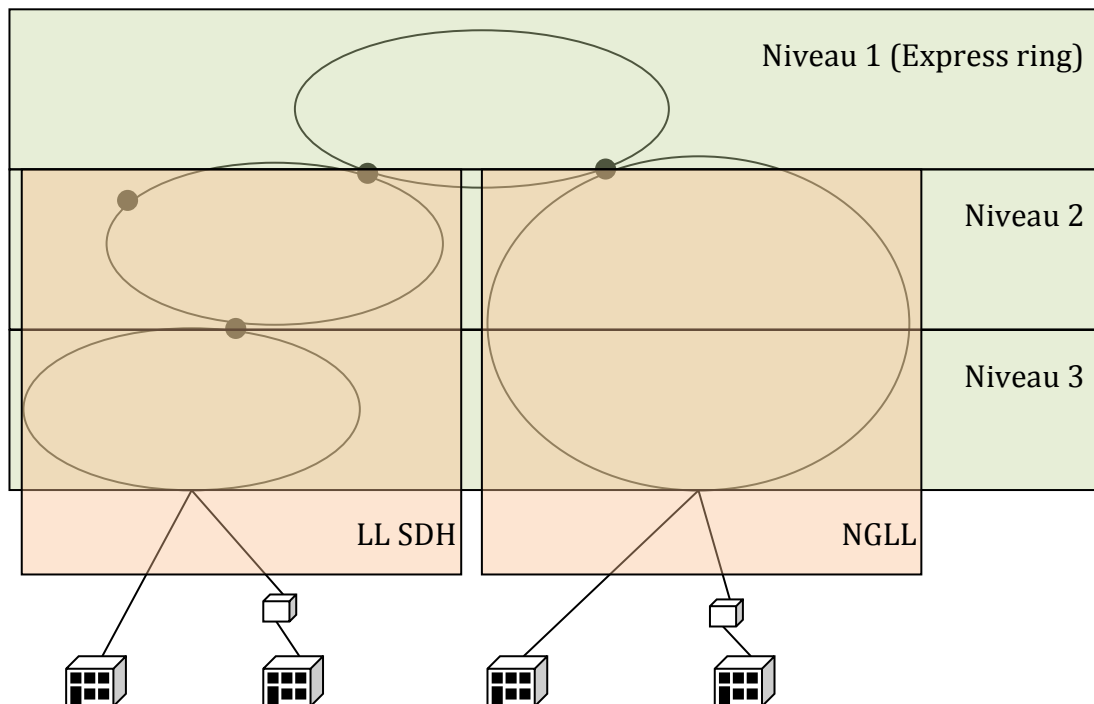

Figuur 4.1: *architectuur van de klassieke-huurlijnnetwerken van Belgacom in België (bron: Belgacom, Analysys)*

4:15 Klassieke huurlijnen en NGLL-huurlijnen gebruiken dezelfde optische infrastructuur. Op deze infrastructuur (glasvezel of golflengte) bestaan de klassieke huurlijnen uit een SDH-transport tot stand gebracht volgens twee hiërarchische niveaus (lussen van de niveaus 2 en 3 van de figuur hierboven), terwijl de NGLL-lijnen bestaan uit een Ethernet MPLS-transport⁹⁶ met één enkel hiërarchisch niveau (waarbij de verbinding van de vezels van de niveaus 2 en 3 gereorganiseerd is opdat de resulterende optische circuits maar één lus vormen).

96 Laag 2 "datalink" van het OSI-model.

4:16 De topologie van het MPLS Ethernet-transportnetwerk – concentratie op 12 TDM-knooppunten verminderd tot een concentratie op 5 knooppunten van de IP-diensten – heeft tot gevolg dat de grenspunten beperkt blijven tot 5 locaties en dat ook de zones die de afgevend segmenten definiëren, tot 5 worden teruggebracht.

Figuur 4.2: *vergelijking in de infrastructuur van Belgacom tussen de klassieke afgevend segmenten en NGLL-lijnen [bron: BIPT]*

4:17 Tot op heden hebben de alternatieve operatoren bijna de volledige infrastructuur van niveau 1 (*express ring*) gereproduceerd. Het merendeel van hen brengen hun apparatuur samen onder in een van de Belgacom-knooppunten gelegen op de *express rings* en gewoonlijk vindt de interconnectie plaats ter hoogte van die knooppunten. Op de niveaus onder de express rings (de niveaus 2, 3 en 4 in figuur 4.1), hebben slechts enkele alternatieve operatoren een infrastructuur ontwikkeld, die doorgaans beperkt blijft tot geografische gebieden die vanuit economisch standpunt van het hoogste belang zijn.

- 4:18 De alternatieve operatoren hebben hun points of presence grotendeels aangelegd op de *express rings* van Belgacom. Die operatoren beschikken overigens over een langeafstandstransmissie-infrastructuur die hun points of presence met elkaar verbindt. Zelfs voor een alternatieve operator die niet zijn eigen points of presence heeft aangelegd, is er gewoonlijk een aanbod voor collocatie en langeafstandstransmissiecapaciteit beschikbaar op elk knooppunt op de *express rings*. Zo is een alternatieve operator meestal in staat om een reëel of virtueel point of presence tot stand te brengen op het niveau van het knooppunt op de *express rings* dat zo dicht mogelijk bij de eindgebruiker gelegen is. Deze situatie is gelijk voor NGLL- en klassieke lijnen.
- 4:19 De segmenten van wholesalehuurlijnen die de 12 knooppunten van de *express rings* van Belgacom (niveau 1 van zijn architectuur) en de equivalente knooppunten van de infrastructuur van niveau 1 van de andere operatoren verbinden, zijn bundelsegmenten van huurlijnen.
- 4:20 De segmenten van wholesalehuurlijnen waarvan de twee uiteinden hiërarchisch afhankelijk zijn van hetzelfde knooppunt van niveau 1 zijn afgevend segmenten van huurlijnen, ongeacht de aard van de aansluitpunten van de lijn: site van een eindgebruiker, point of presence van een alternatieve operator, site van Belgacom, enz.
- 4:21 De afbakening tussen de afgevend segmenten van huurlijnen en de bundelsegmenten van huurlijnen weerspiegelt overigens de intensiteit van de concurrentie op het niveau van de verschillende hiërarchische niveaus van de infrastructuur, zowel van de gevestigde exploitant als van de concurrerende operatoren. Er is immers heel wat minder infrastructuur van alternatieve operatoren voorhanden op de lagere niveaus. In de mate waarin het hier om een duidelijke en tijdsbestendige limiet gaat, is dat verschil in aanleg van infrastructuur een belangrijke factor in de afbakening tussen de twee markten (markt voor afgevend segmenten van huurlijnen en markt voor bundelsegmenten van huurlijnen).

- 4:22 Bij de ontwikkeling van het referentieaanbod BROTSoLL dat voortspuit uit een verplichting die opgelegd is in het kader van de vorige marktanalyse heeft Belgacom gevraagd om de afbakening van dit aanbod te vereenvoudigen door die te kopiëren van de BRIO-interconnectiestructuur, wat het voordeel bood dat de betrokken lijnen geïdentificeerd konden worden op basis van bestaande geografische criteria. Dit voorstel leidde tot een uitbreiding van het betrokken netwerkgedeelte. Het BIPT heeft dus dat voorstel aanvaard.
- 4:23 Ten slotte wordt erop gewezen dat de Europese Commissie de markt voor bundelsegmenten van huurlijnen niet meer opgenomen heeft in haar aanbeveling van 17 december 2007 in de lijst van markten die a priori aan regelgeving ex ante kunnen worden onderworpen.

4.1.2.2.2 Conclusie

C7 Het BIPT is van oordeel dat:

C7.1. Bundelsegmenten van huurlijnen bestaan uit de segmenten van wholesalehuurlijnen die de 12 knooppunten van de express rings of de 5 knooppunten van de IP-diensten van Belgacom (niveau 1 van zijn architectuur) en de equivalente knooppunten van de infrastructuur van niveau 1 van de andere operatoren verbinden.

C7.2. Afgevend segmenten van huurlijnen bestaan uit segmenten van wholesalehuurlijnen waarvan de twee uiteinden hiërarchisch afhankelijk zijn van hetzelfde knooppunt van niveau 1, en dit ongeacht de aard van de aansluitpunten van de lijn: site van een eindgebruiker, point of presence van een alternatieve operator, site van Belgacom, enz.

4.1.2.3 *Substitueerbaarheid tussen afgevend segmenten van klassieke huurlijnen en afgevend segmenten van NGLL-lijnen*

- 4:24 Op technologisch vlak zullen de diensten die gebaseerd zijn op de klassieke technologieën SDH/PDH binnen afzienbare tijd verdwijnen. Ze zullen

worden vervangen door diensten die gebaseerd zijn op de technologie Carrier Ethernet. In het geval van Belgacom staat het einde van de ontmanteling gepland voor 2015 wat de retailmarkt betreft en voor 2018 wat betreft de wholesalemarkt. Het is dus nodig om te onderzoeken of de producten die op deze nieuwe technologie gebaseerd zijn, al dan niet in de markt opgenomen moeten worden.

4.1.2.3.2 Substitueerbaarheid aan de vraagzijde

- 4:25 De instantie die de normen van Carrier Ethernet vastlegt - het MEF, Metro Ethernet Forum – zegt in zijn presentaties⁹⁷: "Ethernet Private Line replaces TDM lines", "Carrier Ethernet requires no changes to customer LAN equipment or networks and accommodates existing network connectivity such as, time-sensitive, TDM traffic and signaling". Het MEF heeft ook de nodige specificaties vermeld opdat de klant ook de TDM-technologie voor mobiele backhauling kan vervangen (MEF22).
- 4:26 De internationale normalisatie-instituten definiëren de normen om in de Ethernet-infrastructuren functies op te nemen die voordien vervuld werden op SDH-niveau. Zonder volledig te zijn, gaat het om de normen: ITU-T G.8261 en IEEE1588v2 voor de synchronisatie, ITU-T (met IEEE) G.8031 voor de beveiliging, ITU-T Y.1731 voor OAM (Operations, Administration and Maintenance).
- 4:27 Het BIPT vergelijkt hieronder per functie de klassieke huurlijnen met de NGLL-lijnen, om te oordelen of er een eventuele substitueerbaarheid aan de vraagzijde bestaat. Deze functies hoeven niet identiek te zijn maar wel voldoende vergelijkbaar opdat producten onderling voldoende verwisselbaar zijn in de zin van de substitueerbaarheid. In het verleden heeft de Commissie immers geaccepteerd dat het in de marktdefinitie opnemen van wholesale huurlijnen met alternatieve interfaces

---

97 Zie website <http://metroethernetforum.org/Presentations>

beantwoordde aan het principe van de technologische neutraliteit zoals de op het Ethernet-protocol gebaseerde producten die qua capaciteit en connectiviteit⁹⁸ functioneel gelijkwaardig zijn met huurlijnen met klassieke interfaces. Hetzelfde neutraliteitsprincipe moet toegepast worden bij het bestuderen van de NGLL.

4:28 Wegens de recente convergentie tussen de SDH- en de Ethernet-infrastructuur is het ook belangrijk om deze eventuele substitueerbaarheid te bestuderen zowel vanuit het standpunt van een Ethernet-netwerk waarin alle momenteel beschikbare functies worden toegepast, als vanuit het standpunt van het Belgacomnetwerk, zoals het momenteel wordt gebruikt. Er moet ook worden opgemerkt dat de prestaties van een Ethernet-netwerk niet enkel afhankelijk zijn van de technische karakteristieken ervan maar ook van de kwaliteit van de engineering-dienst, die moet zorgen voor de dimensionering van het netwerk volgens de evolutie van de behoeften van de gebruikers. Daartoe houdt het BIPT rekening met de situatie van een efficiënte operator in termen van kosten en kwaliteit.

4:28.1 **Punt-tot-puntverbinding;** de dienst die in MEF 6.1 wordt gedefinieerd onder de naam "E-Line", is een punt-tot-puntdienst; ook het lokale segment dat de E-Line aanvult om een NGLL te vormen, is een punt-tot-puntverbinding.

4:28.2 **Transparantie:** transparantie betekent dat elk binair signaal zonder wijziging op de lijn kan worden verzonden gebruikmakend van de capaciteit waarop de gebruiker heeft ingetekend en die permanent beschikbaar is; Carrier Ethernet biedt de functie "circuitemulatie"⁹⁹, waarmee de nodige transparantie kan worden geboden. Deze functie kan worden gebruikt door de operator van het Ethernet MPLS-

---

98 Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European economic and social Committee and the Committee of the Regions on market reviews under the EU Regulatory Framework (3rd report) - Further steps towards the consolidation of the internal market for electronic communications, COM(2010)271, page 10.

99 CESoE (Circuit Emulation Service over Ethernet), functie gedefinieerd door de normen MEF-3 en MEF-8 van het Metro Ethernet Forum.

netwerk door gebruik te maken van de dienst T-Line (TDM Line Service) ofwel door de gebruiker door gebruik te maken van zijn eigen CESoE-apparatuur samen met de dienst E-Line van de operator (zie hierboven). Belgacom heeft de T-Line-oplossing niet toegepast in zijn netwerk. Het BIPT vindt daarentegen dat de toevoeging door de alternatieve operator van CESoE-apparatuur financieel en technisch haalbaar is om over te stappen naar een Ethernet-oplossing. Dat standpunt wordt gedeeld door Belgacom in zijn presentatie aan de sector op 17/05/2009 (Bijlage F: G58 MAIP -BROBA on Ethernet workgroup May 7th, 2009¹⁰⁰).

- 4:28.3 **Permanent toegewijde bandbreedte:** in tegenstelling tot klassieke huurlijnen bieden NGLL's geen permanent toegewijde bandbreedte. Het gebruik van de hoogste prioriteit van het netwerk maakt het echter mogelijk om een bandbreedte te waarborgen die werkelijk beschikbaar is op het moment dat de gebruiker er gebruik van wil maken (geen "packet drop", of pakketverlies), wat functioneel vergelijkbaar is met de toegewijde bandbreedte.
- 4:28.4 **Synchrone transmissie:** de technologie Carrier Ethernet is van nature asynchroon. De interesse voor de vervanging van de SDH-technologie door deze technologie heeft evenwel aangezet tot de ontwikkeling van een synchroon Ethernet, hetzij door de operator zelf (volgens de norm ITU-T G.8261), hetzij door de gebruiker (volgens de norm IEEE188v2, die het mogelijk maakt elk netwerk te gebruiken dat voldoet aan de norm MEF 6.1); er bestaat zelfs een oplossing buiten het netwerk via het gebruik van gps-signalen. De investering die voor dergelijke oplossingen nodig is, is klein genoeg opdat de aanvrager van huurlijnen kan overstappen op een aanbod van het type NGLL, waarin deze functie niet vervat zit.

---

100 Slide 9: "OLOs are free to develop and offer Circuit Emulation over MAIPcompliant CWS products" gevolgd door links naar twee voorbeelden van een dergelijk product

- 4:28.5 **Jitter en wander:** Ethernet-netwerken vertonen een langere voortplantingstijd dan SDH en kunnen variaties in die termijn invoeren (jitter). Belgacom laat weten dat zijn netwerk niet kan voldoen aan de waarden die worden opgelegd door MEF 3 (circuit-emulatie, zie hierboven). Er zijn echter heel weinig applicaties die gevoelig zijn voor de voortplantingstijd (namelijk applicaties die een respons vergen binnen een bepaalde termijn) en apparatuur voor circuitemulatie verbonden aan de prioriteit "delay sensitive" maakt het mogelijk om de dienst aan te passen aan de behoeften van de gebruiker. Het BIPT is van oordeel dat het aantal gevallen waarin deze aanpassing ontoereikend zou zijn, te klein is om te besluiten tot niet-substitueerbaarheid.
- 4:28.6 **Beveiliging:** beveiliging is geen karakteristiek die inherent is aan een huurlijn maar een middel om het niveau van beschikbaarheid te waarborgen dat doorgaans door de gebruikers wordt gevraagd. Het beveiligingsmechanisme in Ethernet is maar een recente ontwikkeling (ITU-T G.8031, dat prestaties levert die gelijkwaardig zijn aan de SDH-beveiliging) en is dus niet beschikbaar in het kader van het Belgacom-netwerk. Toch bestaat er een beveiliging via herrotering. Belgacom kondigt in zijn antwoord op de openbare raadpleging een prestatie aan van minder dan 50 msec "intra-area"¹⁰¹, wat kan worden vergeleken met de prestaties van de SDH-beveiliging. Bovendien is deze performantie niet vastgelegd in het BROTSoLL-aanbod. De BROTSoLL-gebruiker houdt dus bij zijn keuze geen rekening met deze parameter. Het BIPT vindt dus dat deze parameter niet relevant is in het kader van deze substitueerbaarheidstest en dat het resultaat van de test in elk geval niet zal veranderen als daarmee rekening wordt gehouden.
- 4:28.7 **OAM (operations, administration and maintenance) en SLA (service level agreement):** voor de klassieke huurlijnen worden een

---

101 De "extra-area" prestaties zijn geen relevante referentie omdat de overeenstemmende circuits de geografische grenzen van markt 6 overschrijden.

SLA en een gestandaardiseerde reporting vastgelegd op basis van de netwerkcontrolesignalen AIS (Alarm Indication Signal), RDI (Remote Defect Indication) en BER (Bit Error Rate). Belgacom verklaart dat de overeenstemmende Ethernet-implementatie - ITU-T Y.1731 – te ingewikkeld is om toe te passen en dat het deze dus niet kan aanbieden. Het BIPT stelt vast dat de SLA van BROTSOLL niet naar deze parameters verwijst en geen (a fortiori gestandaardiseerde) reporting biedt. Het BIPT acht deze functies dus niet relevant voor de substitueerbaarheidstest.

4:28.8 **Aansluiting van alle soorten eindapparatuur:** De interfaces om toegang te krijgen tot de huurlijnen (waaronder ook de structuur van het binaire signaal) zijn beschikbaar op alle apparatuur die aangesloten kan worden; dat is niet systematisch het geval voor de interfaces van de Ethernet-netwerken. Er zijn twee gevallen:

4:28.8.1 de interfaces van de Ethernetfamilie, die beschikbaar zijn op alle apparatuur van LAN- en WAN-netwerken en die dus rechtstreeks kunnen worden aangesloten zoals op een klassieke huurlijn;

4:28.8.2 de SDH/PDH-interfaces, waarbij de interface wordt omgezet ter hoogte van de CESoE-apparatuur die nodig is om de transparantie te waarborgen (zie hierboven) en die dus ook worden ondersteund als bij de huurlijnen.

4:29 Vanuit een prospectief oogpunt zal de technologische evolutie alle operatoren ertoe verplichten om de Carrier Ethernet-technologie aan te nemen, aangezien de SDH/PDH-technologie tegen 2018¹⁰² niet langer beschikbaar zal zijn en de DWDM-technologie pas efficiënt is bij Gigabit Ethernet-lijnen. De netwerken zullen de nieuwe functies dus geleidelijk aan moeten invoeren, vooral in het geval van de geïntegreerde operatoren zoals Belgacom, die mobiele backhauling zullen moeten integreren.

---

102 Belgacom, Network transformation outlook 2011-2016, Communication (MAIP) Network Evolution - 2011 Update (beschikbaar op de site www.belgacomwholesale.be).

- 4:30 Het BIPT heeft de tarieven van de NGLL-diensten en de tarieven van de klassieke huurlijnen die in het referentieaanbod van Belgacom (BROTSoLL) vermeld zijn, met elkaar vergeleken. Het resultaat van deze vergelijkingen is hieronder te zien.
- 4:30.1 Voor de lijnen tussen twee locaties die buiten Belgacom liggen en met vergelijkbare snelheden:
- 4:30.1.1 de gemiddelde tarieven van de NGLL-lijnen (prioriteit 5) liggen lager dan die van de BROTSoLL SDH-lijnen, behalve voor lijnen met een lagere snelheid dan 10 Mbps. In dat laatste geval liggen de gemiddelde NGLL-tarieven in de buurt van het intra-area tarief in BROTSoLL voor een E1-lijn.
- 4:30.1.2 de gemiddelde tarieven van de NGLL-lijnen (prioriteit 5) liggen lager dan die van de BROTSoLL Ethernet-lijnen.
- 4:30.2 Voor de lijnen tussen twee Belgacomlocaties en met vergelijkbare snelheden:
- 4:30.2.1 de gemiddelde tarieven van de NGLL-lijnen (prioriteit 5) liggen lager dan die van de BROTSoLL SDH-lijnen voor snelheden boven 10 Mbps voor de intrazonale en intra-area lijnen. Voor de lijnen met een snelheid van maximaal 10 Mbps zijn NGLL-lijnen duurder, waarbij de tarieven in sommige gevallen nogal dicht bijeen liggen (1920 kbps intra-area en E3 intrazonaal).
- 4:30.2.2 de gemiddelde tarieven van de NGLL-lijnen (prioriteit 5) liggen onder die van de BROTSoLL Ethernet-lijnen voor afstanden tot 5 kilometer. De tarieven van beide soorten lijnen liggen dicht bij elkaar voor afstanden van 5 tot 20 kilometer. De NGLL-lijnen zijn goedkoper vanaf 20 kilometer afstand.
- 4:31 Aan de vraagzijde kan dus worden vastgesteld dat enerzijds de functies die inherent zijn aan de huurlijnen worden gegarandeerd door de Carrier Ethernet-dienst of door de toevoeging aan deze dienst van gepaste afgifteapparatuur door de alternatieve operator en anderzijds dat de NGLL-

tarieven in talrijke gevallen een concurrentiedruk kunnen uitoefenen op de prijzen van de huurlijnen. Het BIPT is dus van oordeel dat de alternatieve operatoren zouden overstappen naar een Carrier Ethernet-dienst bij een kleine, maar significante en duurzame prijsverhoging van de huurlijnen. De substitueerbaarheid tussen afgevend segmenten van klassieke huurlijnen en NGLL-lijnen is dus voldoende om ze in eenzelfde markt op te nemen.

4.1.2.3.3 Substitueerbaarheid aan de aanbodzijde

4:32 Omdat de substitueerbaarheid aan de vraagzijde aangetoond is, hoeft de substitueerbaarheid aan de aanbodzijde niet meer te worden onderzocht.

4.1.2.3.4 Conclusie

C8 Het BIPT is van oordeel dat de afgevend segmenten van klassieke huurlijnen en NGLL-lijnen deel uitmaken van dezelfde markt.

4.1.2.4 Substitueerbaarheid tussen afgevend segmenten van huurlijnen en bundelsegmenten van huurlijnen

4.1.2.4.1 Substitueerbaarheid aan de vraagzijde

4:33 Wat de karakteristieken betreft, zijn bundelsegmenten van huurlijnen en afgevend segmenten van huurlijnen complementair.

4:34 De vraag naar afgevend segmenten van huurlijnen komt van operatoren die twee punten wensen te verbinden die zich in dezelfde interconnectiezone bevinden. De vraag naar bundelsegmenten van huurlijnen gaat uit van operatoren die twee punten wensen te verbinden die zich in aparte interconnectiezones bevinden. Bij een kleine, maar significante en duurzame verhoging van de prijzen van de afgevend segmenten van huurlijnen, zou een operator niet aan zijn behoeften kunnen voldoen met bundelsegmenten van huurlijnen. Ook het omgekeerde is waar. Die twee soorten segmenten zijn dus niet substitueerbaar vanuit het standpunt van de koper van huurlijnen op de wholesalemarkt.

4:35 Aan de vraagzijde is de substitueerbaarheid tussen afgevend segmenten van huurlijnen en bundelsegmenten van huurlijnen dus onvoldoende om ze in eenzelfde markt op te nemen.

4.1.2.4.2 Substitueerbaarheid aan de aanbodzijde

4:36 Een operator die enkel bundelsegmenten van huurlijnen zou leveren, zou grote investeringen moeten doen om diensten voor afgevend segmenten van huurlijnen te kunnen aanbieden. De levering van afgevend segmenten van huurlijnen houdt immers de aanleg van een zeer fijnmazig netwerk in tot bij de eindgebruikers. Daartoe zou een leverancier van bundelsegmenten van huurlijnen gebruik kunnen maken van de ontbundeling van het aansluitnetwerk, maar dat vergt de aanleg van een netwerk tot aan de schakelaars. Een dergelijke aanleg is niet mogelijk op korte termijn en zonder aanzienlijke investeringen.

4:37 Een operator die alleen afgevend segmenten zou verstrekken en die de markt van de levering van bundelsegmenten van huurlijnen zou willen betreden, zou ook worden geconfronteerd met moeilijkheden inzake investeringen en termijnen. Hij zou immers een breedbandinfrastructuur over lange afstand moeten aanleggen.

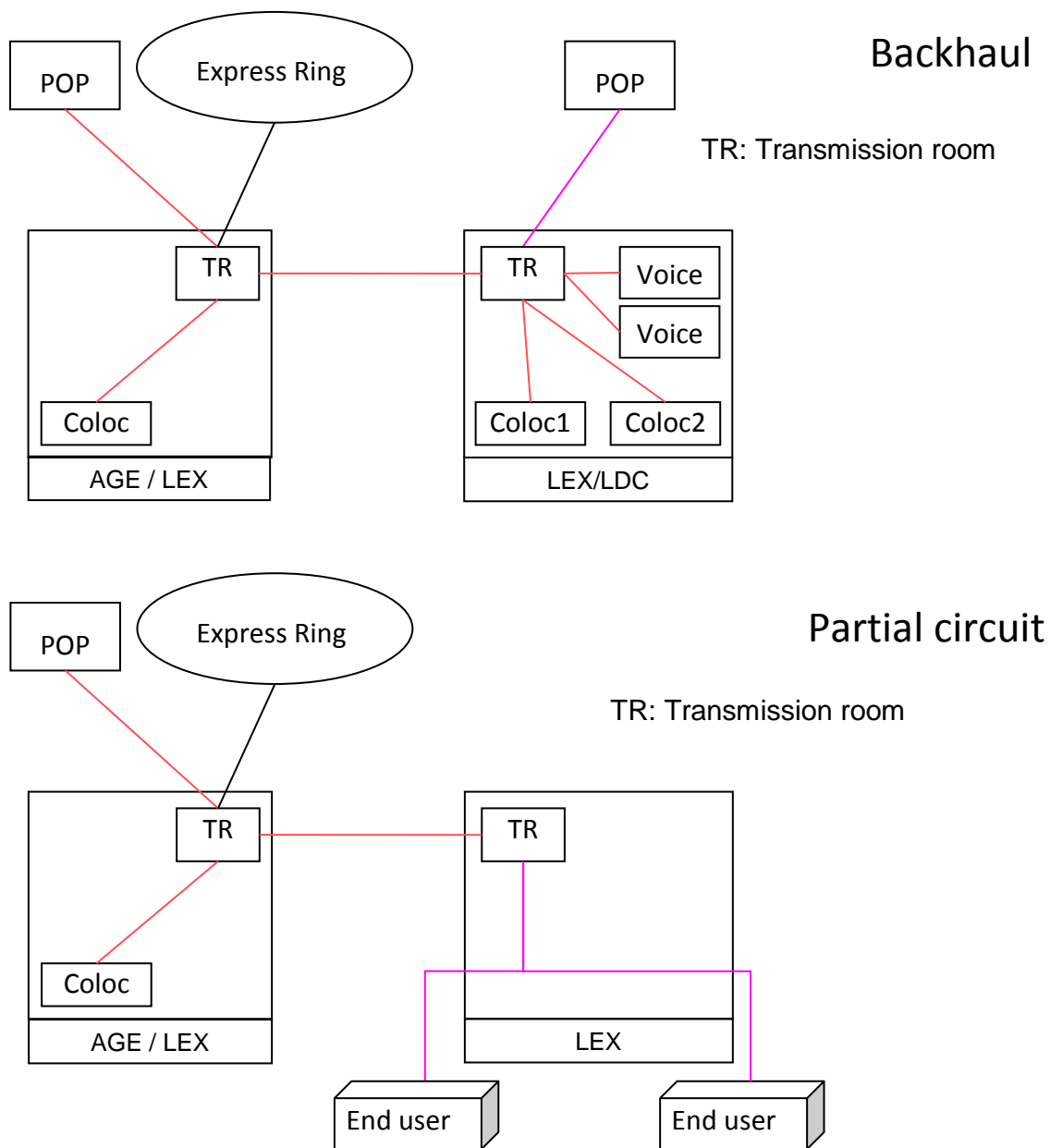
4:38 Aan de aanbodzijde is de substitueerbaarheid tussen afgevend segmenten van huurlijnen en bundelsegmenten van huurlijnen onvoldoende om ze in eenzelfde markt op te nemen.

4.1.2.4.3 Conclusie

C9 Het BIPT is van oordeel dat bundelsegmenten van huurlijnen en afgevend segmenten van huurlijnen tot twee aparte productenmarkten behoren.

4.1.2.5 *Substitueerbaarheid tussen afgevend segmenten van "partial circuit"-en "backhaul"-huurlijnen*

- 4:39 Wholesalehuurlijnen kunnen worden ingedeeld volgens de topologie van de uiteinden. Men maakt aldus een onderscheid tussen:
- 4:39.1 huurlijndeelcircuits of *partial circuits*, die een eindgebruiker verbinden met een point of presence van een operator (ongeacht de dienst die aan de eindgebruiker wordt verstrekt: retailhuurlijn, toegang tot datadiensten, spraaktelefonie, ...);
  - 4:39.2 "*backhaul*"-lijnen, namelijk huurlijnen die apparatuur van dezelfde operator of van twee verschillende operatoren met elkaar verbinden, (waarbij Belgacom een van die twee operatoren kan zijn).
- 4:40 Het bestaande referentieaanbod (BROTSoLL) wordt dus verdeeld in "*partial circuit*" en "*backhaul*".
- 4:41 Deze twee categorieën van huurlijnen worden gekenmerkt door dezelfde technische specificaties, *Service Level Agreements*, limieten inzake levering, reparatie- en leveringsprocedures, tarieven en algemene verkoopsvoorwaarden. Zij kunnen als volgt worden geïllustreerd:

Figuur 4.3: verschil tussen een “backhaul”-configuratie en een “partial circuit”-configuratie (bron: BIPT)

4.1.2.5.2 Substitueerbaarheid aan de vraagzijde

4:42 Een operator die huurlijnen van het “backhaul”-type zou gebruiken, zou geen genoeg kunnen nemen met een “partial circuit”-dienst en *vice versa*, gelet op het andere gebruik dat van deze twee soorten van huurlijn wordt

gemaakt. Deze twee diensten zijn immers geconfigureerd opdat een van de twee uiteinden wordt geïnstalleerd in een andere plek: site van een eindgebruiker of een operatorsite. Bovendien worden niet alle snelheden die in de "*partial circuit*"-dienst worden aangeboden, ook aangeboden in de "*backhaul*"-dienst aangezien de aangesloten apparatuur slechts een beperkt aantal mogelijke interfaces heeft.

- 4:43 Aan de vraagzijde is de substitueerbaarheid tussen de diensten voor *backhaul*-collecting en de "*partial circuit*"-diensten onvoldoende om ze in dezelfde relevante markt op te nemen als die van de diensten voor afgevend segmenten van huurlijnen.

4.1.2.5.3 Substitueerbaarheid aan de aanbodzijde

- 4:44 De leveringsvoorwaarden van de "*backhaul*"-huurlijnen hebben karakteristieken gemeen met de leveringsvoorwaarden van afgevend segmenten van het type "*partial circuit*" (kosten voor het graven van geulen, het leggen van glasvezel, SDH-apparatuur, enz.).
- 4:45 Of een huurlijnsegment nu eindigt in de lokalen van een operator dan wel in de lokalen van een eindgebruiker heeft geen enkele impact op de operator die dat segment levert. De mogelijkheid om een huurlijn te verstrekken hangt af van de afstand tussen het aansluitpunt en de knooppunten van zijn netwerk. Een operator die alleen "*backhaul*"-huurlijnen zou leveren, is ook in staat om "*partial circuit*"-lijnen te verstrekken aan de gebruikers van wie de gebouwen in de buurt liggen van zijn interconnectiepunt in het bijzonder en nabij zijn netwerk in het algemeen. De kans is klein dat een operator de omvang van zijn netwerk beperkt op grond van de aanwezigheid van interconnectiepunten van andere operatoren en dat hij dus zijn aanbod beperkt tot enkel "*backhaul*"-huurlijnen.
- 4:46 Het feit dat een aansluitpunt in een Belgacom-gebouw gelegen is, is evenmin een relevant criterium. De aansluiting op de apparatuur van Belgacom in geval van een spraak- of "data"-interconnectie vanop een "*backhaul*"-lijn is identiek met de aansluiting van een "*partial circuit*" op de

in collocatie geplaatste apparatuur van een derde operator. Al deze circuits eindigen op dezelfde apparatuur van Belgacom en worden doorgetrokken naar de apparatuur die moet worden aangesloten door de interne bekabeling die naargelang van hetzelfde referentieaanbod wordt verstrekt. Het ontbreken van een onderdeel van de dienst - in dit geval het lokale segment (local tail) - is evenmin een relevant criterium voor niet-substueerbaarheid. De bitstreamdienst kan bijvoorbeeld in het kader van markt 5 een hand-overpunt bieden met het parent-knooppunt of het afgelegen knooppunt; in het tweede geval omvat de dienst een transportonderdeel dat gebruikmaakt van het datanetwerk van Belgacom, dat in het eerste geval niet wordt verstrekt. De interconnectie-interface op de apparatuur van Belgacom is niet in dit circuit inbegrepen en vormt dus evenmin een element tot differentiatie. Bovendien vormt het feit dat slechts één uiteinde (partial circuit) of twee uiteinden (backhaul enkel in het geval van collocatie) eindigen op apparatuur van de operator geen extra beperking.

- 4:47 Het gebruik van een huurlijn - door één gebruiker (partial circuit) of verschillende gebruikers (backhaul) voor data en/of spraak - beïnvloedt geenszins de technische configuratie van het geleverde product, dat transparant is. Er moet trouwens worden opgemerkt dat beide producten spraak en/of data kunnen overdragen, waarbij backhaul kan dienen als element van het geïntegreerde netwerk van de afnemer (die alle soorten van verkeer aggregereert) of als data-interconnectie of spraakinterconnectie of bitstream-handover, die eveneens beide soorten van verkeer kan overdragen.
- 4:48 Een operator die alleen "backhaul"-huurlijnen zou leveren, hoeft in zijn aanbod dus niets te veranderen om een "partial circuit"-lijn te verstrekken. Bijgevolg zou in geval van een prijsverhoging van de segmenten van huurlijnen van het type "partial circuit", een operator die segmenten van huurlijnen van het "backhaul"-type levert, de markt van de segmenten van huurlijnen van het type "partial circuit" kunnen betreden zonder grote investeringen en aanzienlijke termijnen.

4.1.2.5.4 Conclusie

C10 Het BIPT vindt dat segmenten van huurlijnen van het "*backhaul*"-type en van het type "*partial circuit*" deel uitmaken van dezelfde markt.

4.1.2.6 *Substitueerbaarheid tussen afgevend segmenten van huurlijnen met verschillende snelheden*

4:49 In de toelichting bij de aanbeveling van 11 februari 2003, erkende de Europese Commissie in verband met de wholesalehuurlijnen het volgende: "Een aanvullende marktsegmentatie tussen huurlijnen met hoge en lage capaciteit is mogelijk"¹⁰³. Er moet worden bepaald of een dergelijke segmentering dient te gebeuren op de Belgische wholesalemarkt voor huurlijnen.

4.1.2.6.2 *Substitueerbaarheid aan de vraagzijde*

4:50 Er moet worden vastgesteld wat de drijfveer voor de keuze van de snelheid op de wholesalemarkt is. Zo kunnen er twee gevallen onderscheiden worden: een alternatieve operator heeft deze wholesalehuurlijnen nodig ofwel om interconnectie aan te gaan met andere netwerken of om twee van zijn eigen points of presence met elkaar te verbinden (de *backhaul*-lijnen), ofwel om huurlijnen of andere diensten te kunnen leveren aan derden (de *partial circuit*-lijnen). In dat laatste geval is de aanvrager gebonden aan de vraag van zijn klant en is zijn speelruimte voor de keuze van de bitsnelheid beperkt.

4:51 Op het stuk van de levering van afgevend segmenten op wholesaleniveau kan de levering van huurlijnen ook worden verdeeld op basis van bandbreedte. De tarieven van de *partial circuits* en van de *backhauls* van Belgacom worden immers vastgesteld op basis van de bandbreedte.

---

103 Zie blz. 31 beschikbaar op http://ec.europa.eu/information_society/policy/ecommlibrary/recomm_guidelines/index_en.htm

- 4:52 Men kan zich afvragen hoe een operator zou reageren bij een kleine, maar significante en duurzame verhoging van de tarieven voor de wholesalelevering van afgevend segmenten van huurlijnen van een bepaalde snelheid zonder een evenredige wijziging van de prijs van snellere lijnen. Aangezien het prijsverschil ten opzichte van de lijnen met een hogere snelheid kleiner wordt, is het mogelijk dat deze operator opteert voor een lijn met een hogere snelheid, vooral als het om een backhaul-lijn gaat. De situatie is iets ingewikkelder wat betreft de “partial circuit”-lijnen (de eindklant moet ervan worden overtuigd om te opteren voor een hogere snelheid en eventueel zijn CPE te veranderen). Het feit van meer te moeten betalen voor een ongebruikte capaciteit of zijn klanten een lijn met een hogere bitsnelheid te moeten aanrekenen, maakt het onwaarschijnlijk dat het aantal klanten die zouden opteren voor een hogere snelheid, zou volstaan om deze verhoging ondoeltreffend te maken.
- 4:53 Het BIPT merkt echter op dat de wijze waarop wholesalehuurlijnen worden verkocht, een relatie schept tussen de lijnen van verschillende snelheden doordat het vaak voorkomt dat eenzelfde contract betrekking heeft op lijnen van verschillende bitsnelheden. Uit de antwoorden op een vragenlijst van het BIPT blijkt dat de bestellingen voor lijnen van verschillende snelheden een groot aandeel kunnen vertegenwoordigen in het totaal van de aankopen van wholesalehuurlijnen.
- 4:54 Het BIPT merkt op dat er uiteenlopende indicaties zijn betreffende de substitueerbaarheid tussen de afgevend segmenten van huurlijnen met verschillende bitsnelheden. Op basis daarvan concludeert het BIPT concludeert dat de mate van substitueerbaarheid aan de vraag-zijde tussen afgevend segmenten van huurlijnen met een verschillende snelheid niet voldoende doorslaggevend is om ze in dezelfde markt op te nemen.

4.1.2.6.3 Substitueerbaarheid aan de aanbodzijde

- 4:55 De transportnetwerken die een huurlijndienst kunnen verstrekken, zijn allemaal op dezelfde manier georganiseerd:
- 4:55.1 Een glasvezelnetwerk.
  - 4:55.2 Op dit netwerk, een WDM-netwerk (Wavelength Division Multiplexing – golflengtemultiplexing).
  - 4:55.3 Op verschillende golflengten een SDH-netwerk naast andersoortige netwerken.
  - 4:55.4 Optioneel als interface voor toegang tot het SDH-netwerk, PDH-apparatuur.
- 4:56 De verschillende lijnen worden als volgt geïmplementeerd:
- 4:56.1 De huurlijnen met een bitsnelheid van de Ethernet-hiërarchie (in andere landen soms gedefinieerd als lijnen met alternatieve interfaces) worden rechtstreeks tot stand gebracht met de WDM-infrastructuur (GigaEthernet en meer) of ingekapseld in virtuele VC12-containers (5 VC12 voor 1 Ethernet) of VC4 (Fast Ethernet) van de SDH.
  - 4:56.2 De niet-Ethernet-huurlijnen met een bitsnelheid van 2 Mbps of hoger worden tot stand gebracht op de SDH-infrastructuur.
  - 4:56.3 De huurlijnen met een bitsnelheid van minder dan 2 Mbps – inclusief analoge lijnen – wordt gemultiplext in lijnen van 2 Mbps via de PDH-apparatuur als toegang tot de SDH-infrastructuur.
  - 4:56.4 Deze verschillende technologieën worden geïmplementeerd via onderlinge integratie: PDH gebruikt virtuele containers in SDH, die dan weer gebruikmaakt van een golflengte van WDM; men kan dus ervan uitgaan dat het om een en dezelfde infrastructuur gaat.
- 4:57 De lijnen met alle bitsnelheden en van alle hiërarchieën worden dus allemaal geleverd op een geïntegreerde infrastructuur en vergen vanwege de leverancier dus geen beduidende investeringen om het gamma

aangeboden snelheden uit te breiden. Bij een kleine, maar significante en duurzame verhoging van de prijzen van afgevend segmenten van huurlijnen voor een bepaalde snelheid A, zou een leverancier van afgevend segmenten die alleen huurlijnen met hogere snelheden zou leveren, op korte termijn en zonder aanzienlijke investeringen afgevend segmenten van snelheid A kunnen leveren. De extra apparatuur die eventueel nodig is (voor lijnen van minder dan 2 Mbps), vertegenwoordigt immers een bescheiden investering (minder dan € 10.000¹⁰⁴ per point of presence dat deze snelheden moet ondersteunen), die even gemakkelijk is om aan te sluiten op de bestaande infrastructuur als de apparatuur die bij de eindgebruikers moet worden geïnstalleerd.

4:58 Wat het lokale segment van de huurlijnen betreft:

4:58.1 Het lokale segment van de breedbandlijnen kan perfect dienen voor diensten met lage bitsnelheden. Er zijn optische modems vanaf 64 Kbps met een prijsniveau dat te vergelijken is met dat van hun elektrische equivalenten via koper. Een operator die breedbandhuurlijnen aanbiedt, kan dus zonder aanzienlijke investeringen lagesnelheidslijnen verstrekken.

4:58.2 Op de markt zijn er geen operatoren die alleen maar lagesnelheidshuurlijnen aanbieden. Alle operatoren die lagesnelheidslijnen aanbieden, hebben al in het lokale segment de investeringen gedaan om in snelheid te verhogen, ofwel hebben ze toegang tot een wholesaleaanbod om dat te doen.

4:59 Aan de aanbodzijde is de substitueerbaarheid tussen de huurlijnen met verschillende snelheden, in het bijzonder snelheden tot en met 2 Mbps en de snelheden van meer dan 2 Mbps, voldoende om ze in dezelfde relevante markt op te nemen.

---

104 BIPT, BROTSOLL-kostenmodel.

- 4:60 Aan de aanbodzijde is de substitueerbaarheid tussen de verschillende snelheden van huurlijnen dus voldoende om ze in dezelfde relevante markt op te nemen.
- 4:61 Uit het volgende benchmark blijkt dat er onder de NRI's geen geharmoniseerde praktijk bestaat wat de segmentering in bitsnelheden betreft, zelfs niet onder diegene die een segmentering maken op basis van de bitsnelheid (de segmentering wordt namelijk nog altijd niet gebaseerd op dezelfde snelheden).

NRI (land)	Code InfSo	Segmentering op basis van de bitsnelheid	Segmentering
RTR (Oostenrijk)	AT/2008/0836	Ja	≤ 2 Mbps en tussen 2 Mbps en 155 Mbps
CRC (Bulgarije)	BG/2012/1361	Ja	≤ 8 Mbps en > 8 Mbps
OCECPR (Cyprus)		Neen	
ČTÚ(Tsjechië)	CZ/2010/1145	Ja	≤ 2 Mbps en > 2 Mbps
BNetzA (Duitsland)	DE/2010/1277	Ja	< 2 Mbps ≥ 2 Mbps en ≤ 10 Mbps > 10 Mbps en ≤ 155 Mbps > 155 Mbps
NITA (Denemarken)	DK/2012/1341	Neen	
ECA (Estland)	EE/2010/1114	Neen	
EETT (Griekenland)	EL/2012/1331	Ja	≤ 2 Mbps en > 2 Mbps
CMT (Spanje)	ES/2009/0930	Neen	
FICORA (Finland)	FI/2009/0986	Neen	
ARCEP (Frankrijk)	FR/2010/1050	Neen	
NMHH (Hongarije)	HU/2011/1269	Ja	≤ 2 Mbps en > 2 Mbps
ComReg (Ierland).	IE/2008/0791	Neen	
AGCOM (Italië)	IT/2009/0999	Neen ¹⁰⁵	
SPRK (Letland)	LV/2010/1044	Neen	
RRT (Litouwen)	LT/2006/0430	Ja	≤ 2 Mbps en > 2 Mbps
ILR (Luxemburg)		Neen	
MCA (Malta)	MT/2006/0374	Neen	
OPTA (Nederland)	NL/2012/1408 ¹⁰⁶	Neen	

105 AGCOM maakt een onderscheid tussen afgevend segmenten die dienen om eindgebruikers aan te sluiten of die dienen om BTS'en (basisstations van mobiele netten) aan te sluiten, maar segmenteert de markt niet op basis van de snelheden.

106 OPTA is van een dergelijk onderscheid afgestapt, omdat ervan werd uitgegaan dat er tussen de verschillende snelheden een substitutieketen bestond. In haar oorspronkelijke ontwerpmaatregel (NL/2012/1299), die ingetrokken is naar aanleiding van enkele opmerkingen van de Europese Commissie, bracht OPTA alle afgevend segmenten samen met de WBA-diensten van hoge kwaliteit onder in eenzelfde markt. De opmerkingen van de Europese Commissie sloegen niet op het afzien van de segmentering volgens snelheid.

<i>NRI (land)</i>	<i>Code InfSo</i>	<i>Segmentering op basis van de bitsnelheid</i>	<i>Segmentering</i>
NPT (Noorwegen)	NO/71503	Ja	≤ 8 Mbps (afgevend segmenten) en > 8 Mbps (bundelsegmenten)
UKE (Polen)	PL/2008/0771	Neen	
ANACOM (Portugal)	PT/2010/1119	Neen	
ANCOM (Roemenië)	RO/2011/1156	Ja	≤ 2 Mbps en > 2 Mbps
APEK (Slovenië)	SI/2008/0767	Neen	
TÚSR (Slovakije)	SK/2011/1261	Ja	≤ 2 Mbps en > 2 Mbps
CMT (Spanje)	ES/2009/0930	Neen	
PTS (Zweden)	SE/2005/0200	Neen	
OFCOM (Verenigd Koninkrijk)	UK/2008/0747	Ja	Traditionele interfaces: ≤ 8 Mbps, van 8 tot 45 Mbps en van 45 tot 155 Mbps Alternatieve interfaces: ≤ 1 Gbps en > 1 Gbps

Tabel 4.1: Europees benchmark over de segmentering van markt 6(07) in de andere lidstaten (bronnen: CIRCA, 2013 en Cullen International, 2013)

4.1.2.6.4 Conclusie

C11 Rekening houdende met de substitueerbaarheid aan de aanbodzijde en de wijze waarop de wholesalehuurlijnen¹⁰⁷ worden verkocht, vindt het BIPT dat het niet gerechtvaardigd is om de markt voor de wholesalelevering van huurlijnen op te delen in huurlijnen naargelang van de bitsnelheid.

107 Wijze van verkoop die een relatie schept tussen de lijnen van verschillende snelheden doordat het vaak voorkomt dat eenzelfde contract betrekking heeft op lijnen van verschillende bitsnelheden.

4.1.2.7 *Substitueerbaarheid tussen afgevend segmenten van huurlijnen en ontbundelde toegang tot metalen netten en subnetten*

4.1.2.7.1 Substitueerbaarheid aan de vraagzijde

- 4:62 Qua karakteristieken zijn er grote verschillen tussen de diensten voor ontbundelde toegang tot het aansluitnetwerk en afgevend segmenten van huurlijnen. Ontbundelde toegang tot het aansluitnetwerk bestaat uit de beschikbaarstelling van apparatuur van het lokale toegangsnetwerk tussen de abonneeschakelaar en de eindgebruiker, terwijl afgevend segmenten van huurlijnen een transmissiecapaciteit vormen van een netwerkaansluitpunt tot een interconnectiepunt, dat tot het niveau van de *express ring* kan gaan. Een ontbundeld koperpaar kan een element zijn om een soort van afgevend segment te vormen (voor snelheden tot 2 Mbps¹⁰⁸ of 10 Mbps met 4 koperparen in parallel), maar kan doorgaans niet op zichzelf het afgevend segment vervangen: een huurlijndienst omvat de controle van die lijn en een proactief beheer van defecten en incidenten die zich kunnen voordoen. In het geval van ontbundeling heeft de koper niet het voordeel van dergelijke diensten.
- 4:63 In geval van een kleine, maar duurzame prijsverhoging van de huurlijn zal de gebruiker van een huurlijn niet migreren naar een dienst voor ontbundeling, omdat hij dan deze onmisbare functies niet heeft om zijn eigen klanten een gewaarborgde dienst te kunnen verstrekken.
- 4:64 Deze elementen brengen het BIPT ertoe te oordelen dat aan de vraagzijde de substitueerbaarheid tussen de diensten voor ontbundelde toegang tot het aansluitnetwerk en afgevend segmenten van huurlijnen onvoldoende is om ze in dezelfde markt op te nemen.

---

108 De maximumsnelheid hangt af van een aantal factoren zoals de afstand tussen de centrale en het gebouw van de klant en de interferentie van andere signalen die via dezelfde kabel worden vervoerd. In de meeste gevallen kan 2 Mbps worden gegarandeerd. Het BROBA VDSL-aanbod biedt een maximumsnelheid van 2304 kbps maar in geval van verzwakking van het signaal met meer dan 3,2 dB op 800 Hz, kan dat maximum zakken tot nul (bijlage F G46).

4.1.2.7.2 Substitueerbaarheid aan de aanbodzijde

- 4:65 Een leverancier van diensten voor ontbundelde toegang tot het aansluitnetwerk zou sommige soorten van afgevend segmenten van huurlijnen tot 10 Mbps kunnen leveren. Voor de levering van diensten voor afgevend segmenten van huurlijnen van meer dan 10 Mbps zou de leverancier van diensten voor ontbundelde toegang tot het aansluitnetwerk evenwel verplicht zijn om te investeren in netwerkstukken met zeer hoge snelheid (bijvoorbeeld glasvezel). Bovendien zou de leverancier van ontbundelde toegang tot het aansluitnetwerk verplicht zijn zich te interconnecteren op het niveau van de regionale points of presence.
- 4:66 Bovendien bezit een leverancier van ontbundelde toegang geen aggregatienetwerk en een core-netwerk, tenzij hij andere diensten verstrekt. Een hypothetische leverancier van enkel ontbundelde toegang zou dus aanzienlijke investeringen moeten doen om de huurlijnenmarkt te betreden.
- 4:67 Aan de aanbodzijde is de substitueerbaarheid tussen de diensten voor ontbundelde toegang tot het aansluitnetwerk en afgevend segmenten van huurlijnen onvoldoende om ze in dezelfde markt op te nemen.

4.1.2.7.3 Conclusie

C12 Het BIPT vindt dat de afgevend segmenten van huurlijnen en de ontbundelde toegang tot het aansluitnetwerk onvoldoende onderling uitwisselbaar zijn om ze in dezelfde relevante productenmarkt op te nemen. Deze conclusie is overigens zonder belang voor de resultaten van de analyse: aangezien Belgacom de enige leverancier van ontbundelde toegang tot het aansluitnet is, zou het opnemen van deze toegang in de markt voor afgevend segmenten van huurlijnen niet kunnen leiden tot een sterkere positie van Belgacom op die markt.

4.1.2.8 Substitueerbaarheid tussen afgevend segmenten van huurlijnen en dark fibre

4.1.2.8.1 Substitueerbaarheid aan de vraagzijde

- 4:68 Qua karakteristieken kan dark fibre, net als het koperpaar, de fysieke infrastructuur vormen die nodig is voor de levering van afgevend segmenten van huurlijnen.
- 4:69 Een huurlijndienst omvat de controle van die lijn en een proactief beheer van de defecten en incidenten die zich kunnen voordoen. In geval van "dark fibre" geniet de koper dergelijke dienstverlening niet (vandaar "dark" in de naam). In geval van een kleine, maar duurzame prijsverhoging van de huurlijn zal de gebruiker van een huurlijn niet migreren naar een dienst voor dark fibre, omdat hij dan deze onmisbare functies niet heeft om zijn eigen klanten een gewaarborgde dienst te kunnen verstrekken.
- 4:70 Tevens zou een operator die afgevend segmenten van huurlijnen zou willen vervangen door dark fibre, verplicht zijn om SDH-apparatuur toe te voegen op de dark fiber om deze aan te passen aan de levering van huurlijnen. Deze investering is voor een gebruiker van een huurlijn te groot om bij een kleine, maar duurzame prijsverhoging van de huurlijnen over te stappen naar een dienst voor dark fibre.
- 4:71 Aan de vraagzijde is de huur van dark fiber niet substitueerbaar met afgevend segmenten van huurlijnen.

4.1.2.8.2 Substitueerbaarheid aan de aanbodzijde

- 4:72 Bij een kleine, maar significante en duurzame verhoging van de prijs van afgevend segmenten van huurlijnen, zou een leverancier van dark fibre niet in staat zijn om op korte termijn en zonder grote investeringen de wholesalemarkt van afgevend segmenten van huurlijnen te betreden. Hij zou verplicht zijn om specifiek voor de levering van afgevend segmenten van huurlijnen bestemde SDH-netwerkapparatuur te installeren voor elk knooppunt. Die investering - die geraamd wordt op basis van de gegevens die Belgacom verstrekt heeft voor het BROTSOLL-kostenmodel - is te groot

opdat deze oplossing een voldoende beperking zou vormen voor de prijzen van de afgevend segmenten van huurlijnen.

4:73 Aan de aanbodzijde is dark fibre niet substitueerbaar met afgevend segmenten van huurlijnen.

4.1.2.8.3 Conclusie

C13 Het BIPT is van oordeel dat dark fiber niet mag worden opgenomen in de relevante markt voor afgevend segmenten van huurlijnen.

4.1.2.9 *Substitueerbaarheid tussen afgevend wholesalesegmenten en de dienst voor bitstreamtoegang*

4.1.2.9.1 Aanbiedingen om rekening mee te houden

4:74 De analyse van markt 5¹⁰⁹ heeft aangetoond dat Belgacom de enige operator is die een dienst voor bitstreamtoegang biedt. Omdat het aanbod BROBA ATM eindigt op 31/12/2012 zijn slechts de aanbiedingen BROBA Ethernet en WBA te beschouwen.

4.1.2.9.2 Substitueerbaarheid aan de vraagzijde

4:75 Afgevend segmenten van huurlijnen en de dienst voor bitstreamtoegang zijn twee producten die de mogelijkheid bieden om de eindgebruiker aan te sluiten op een interconnectiepunt van het netwerk van de operator die deze wholesaleproducten koopt.

4:76 NGLL-lijnen en de dienst voor bitstreamtoegang maken allebei gebruik van de Ethernet-transportinfrastructuur tussen de LEX'en en de express ring. Het E-Line-gedeelte van de NGLL-lijnen is identiek met de "dedicated VLAN" met QoS Pbit=5, dat een bestanddeel is van de dienst voor bitstreamtoegang. Zij maken echter wel gebruik van afzonderlijke infrastructuren voor het lokale gedeelte van de dienst (d.w.z. tussen de

---

¹⁰⁹ CRC-beslissing van 1 juli 2011 met betrekking tot de analyse van de breedbandmarkten.

eindgebruiker en de LEX). De afgevend segmenten van huurlijnen gebruiken hoofdzakelijk de FTTO-infrastructuur en in ondergeschikte mate, de koperinfrastructuur via omgekeerde multiplexing (bonding). Bitstreamtoegang voegt dan weer extra apparatuur toe - de MSAN/DSLAM via koper of via glasvezel - die extra diensten inzake aggregatie en delen van bandbreedte verstrekt en specifieke beperkingen kan opleggen.

- 4:77 De dienst voor bitstreamtoegang BROBA Ethernet beperkt de grootte van het Ethernet-frame tot 1500 byte. Deze beperking heeft tot gevolg dat de dienst voor bitstreamtoegang niet transparant is aangezien deze een beperking op de overgedragen datastroom oplegt.
- 4:78 De DSLAM-apparatuur die wordt gebruikt in het kader van de dienst voor bitstreamtoegang WBA en de modems die daarbij worden geleverd door Belgacom bieden niet de transparantie die wordt aangekondigd door de leveranciers ervan (sommige elementen van het protocol worden door de apparatuur geblokkeerd); zelfs als de vastgestelde problemen zouden worden gecorrigeerd door volgende software-updates van deze apparatuur, zou Belgacom geen totale transparantie kunnen garanderen, d.w.z. buiten de functies die het zelf heeft getest. Bitstreamtoegang houdt daarom niet de mogelijkheid in om de gebruiker een transparante dienst te waarborgen.
- 4:78.1 Bij een kleine, maar duurzame prijsverhoging van de huurlijnen zal de gebruiker niet migreren naar een aanbod voor bitstreamtoegang, wegens gebrek aan deze transparantie die hij de eindgebruiker moet bieden.
- 4:79 Aan de vraagzijde kunnen diensten voor bitstreamtoegang de afgevend segmenten van huurlijnen niet vervangen.

4.1.2.9.3 Substitueerbaarheid aan de aanbodzijde

- 4:80 Momenteel wordt de dienst voor bitstreamtoegang in België slechts verstrekt via koper door middel van xDSL-technologieën.

- 4:81 Bij een kleine maar significante en duurzame verhoging van de prijzen van de afgevend segmenten van huurlijnen, zou een leverancier van diensten voor bitstreamtoegang niet noodzakelijk in staat zijn om op korte termijn en zonder aanzienlijke investeringen afgevend segmenten te verstrekken. Daartoe zou hij namelijk zelf moeten beschikken over een eigen lokale toegangsinfrastructuur van glasvezel en over de CWDM- of SDH-apparatuur die nodig zijn om huurlijnen te leveren. Dat is een grote investering en vergt een lange uitvoeringstermijn gelet op de nodige civieltechnische werkzaamheden.
- 4:82 Het feit dat beide producten componenten gemeen hebben - in dit geval het Ethernet-transportsegment (E-Line) - betekent niet dat deze twee producten substitueerbaar zijn, want er zijn grote investeringen nodig om een van de producten te implementeren wanneer men reeds het andere verstrekt: de infrastructuur voor FTTO-glasvezeltoegang om van een bitstreamproduct over te stappen naar een huurlijnproduct en de DSLAM's om over te gaan van een huurlijnproduct naar een bitstreamproduct.
- 4:83 Bovendien zou een leverancier van bitstreamtoegang zijn dienst niet zo kunnen veranderen dat de transparantie wordt gewaarborgd die vereist wordt door de gebruikers van afgevend segmenten van huurlijnen.
- 4:84 Het BIPT concludeert dat aan de aanbodzijde de substitueerbaarheid tussen de afgevend segmenten van huurlijnen en de diensten voor bitstreamtoegang onvoldoende is om ze in dezelfde relevante markt op te nemen.

4.1.2.9.4 Conclusie

C14 Het BIPT vindt dat de afgevend segmenten van wholesalehuurlijnen en de diensten voor bitstreamtoegang onvoldoende onderling uitwisselbaar zijn om ze in dezelfde relevante productenmarkt op te nemen.

4.1.2.10 Conclusie

4:85 De conclusie van het BIPT over de substitueerbaarheid tussen de afgevend segmenten van huurlijnen en de onderstaande diensten kan als volgt worden samengevat:

<i>Diensten</i>	<i>Subst.</i>
substitueerbaarheid tussen klassieke afgevend segmenten en afgevend segmenten van het NGLL-type	☒
substitueerbaarheid tussen afgevend segmenten en bundelsegmenten	☐
substitueerbaarheid tussen "partial circuit"-afgevend segmenten en "backhaul"-lijnen	☒
substitueerbaarheid tussen afgevend segmenten met verschillende bitsnelheden	☒
substitueerbaarheid tussen afgevend segmenten en ontbundeling van het koperen aansluitnetwerk en subaansluitnetwerk	☐
substitueerbaarheid tussen afgevend segmenten en dark fibre	☐
substitueerbaarheid tussen afgevend segmenten en diensten voor bitstreamtoegang	☐

Tabel 4.2: resultaat van de substitueerbaarheidstests

C15 Het BIPT meent dat de relevante productenmarkt daarom de markt is voor afgevend segmenten van het type "partial circuit" of van het type "backhaul" met alle snelheden en van het klassieke of NGLL-type.

4.1.3 Relevante geografische markt

4:86 De geografische segmentering van de markt van de afgevend segmenten van huurlijnen is eerder ongebruikelijk in de andere EU-lidstaten. We zien dit bijvoorbeeld in Oostenrijk (waar de markt nationaal is met uitzondering van 12 steden), in Finland (waar de markt regionaal is rekening houdend met de regio's die gedekt worden door de lokale telefoonmaatschappijen) en in het Verenigd Koninkrijk (waar Ofcom een onderscheid maakt tussen

het centrum en het oosten van Londen, de regio van Hull gedekt door Kingston en de rest van het land)¹¹⁰.

- 4:87 Allereerst moet worden opgemerkt dat er in België een leverancier van afgevend segmenten van huurlijnen is waarvan het netwerk het hele nationale grondgebied bestrijkt en dat is Belgacom.
- 4:88 De afgevend segmenten van huurlijnen hebben tijdens de vorige reguleringsperiode het voorwerp uitgemaakt van een uniforme regulering over het hele grondgebied.
- 4:89 De geboden functies zijn identiek over het hele nationale grondgebied.
- 4:90 De vraag van de operatoren naar afgevend segmenten is nationaal. De operatoren die afgevend segmenten afnemen kunnen klanten hebben in verschillende streken of klanten met vestigingen in andere streken. Het bestaan van klanten die afgevend segmenten afnemen in verschillende streken, draagt bij tot de homogeniteit van de concurrentievoorwaarden. Sommige operatoren laten weten dat de bestellingen voor lijnen die onder eenzelfde contract vallen, maar in verschillende geografische gebieden liggen, een hoog percentage kunnen vertegenwoordigen van het totaal van hun aankopen van wholesalehuurlijnen.
- 4:91 Voor snelheden tot 10 Mbps wordt het aansluitnet, fysieke infrastructuur (die dient als basis voor de afgevend kopersegmenten), gebruikt op het hele grondgebied en de ontbundelde toegang tot het aansluitnet is overal op het grondgebied beschikbaar. Er moet echter worden opgemerkt dat de wholesalelevering van afgevend segmenten door alternatieve operatoren die gebruikmaken van de ontbundeling van het aansluitnetwerk tot nog toe weinig ontwikkeld is.
- 4:92 Voor snelheden boven 10 Mbps is het FTTO-aansluitnetwerk minder uitgebreid, maar niettemin beschikbaar in de helft van de LEX'en van het land. De alternatieve operatoren zijn meer actief met deze producten door

---

110 Cullen International, Market Analysis Database, november 2010.

hun eigen infrastructuur te gebruiken. Dit kan leiden tot lokale verschillen in de concurrentievoorwaarden.

- 4:93 Deze variaties in concurrentievoorwaarden zijn echter heel omstandig en ze variëren, zowel in de tijd als in de ruimte. Voor eenzelfde fysieke locatie aan een uiteinde zal de mate van concurrentie afhangen van onder andere de locatie van het andere uiteinde en van de locatie van eventuele andere lijnen die aan de eindklant moeten worden verstrekt. Deze variabiliteit maakt dit criterium ontoereikend en onbruikbaar om een stabiele geografische segmentering te bepalen.
- 4:94 Er moet ook worden toegevoegd dat het een probleem is om de zones waar glasvezelnetten aangelegd zijn nauwkeurig en stabiel af te bakenen. Ten eerste komen deze zones niet overeen met administratieve of politieke entiteiten waarvan de grenzen voor alle operatoren bekend en transparant zijn. Ten tweede zouden voor de precieze afbakening van deze zones met een heel hoog niveau van detaillering (per straat, en zelfs per deel van een straat) bekend moeten zijn waar glasvezel is aangelegd. Daarenboven zouden beide uiteinden van een lijn in een van de betreffende straten moeten liggen. De verzameling van gegevens om een dergelijk niveau van detaillering te bereiken zou een grote administratieve last vertegenwoordigen, zowel voor de operatoren¹¹¹ als voor het BIPT. Ten slotte kan de omvang van deze zones snel evolueren naarmate de operatoren nieuwe glasvezel aanleggen. Daarom zou een dergelijke afbakening onstabiel zijn in de tijd en geen mogelijkheid bieden om stevige aanwijzingen te geven over de mate van concurrentie.
- 4:95 Volgens Belgacom zouden de zones waar de economische activiteit geconcentreerd is een afzonderlijke geografische markt vormen. Belgacom

---

111 Omdat hun systemen er niet op voorzien zijn om de statistieken te verstrekken met een dergelijke mate van fijnmazigheid.

definieert deze zones echter niet precies¹¹² en het rapport dat als bijlage bij zijn commentaar werd gegeven is daarover niet nauwkeuriger¹¹³.

4:96 De statistische gegevens die beschikbaar zijn bij de Nationale Bank van België (bruto binnenlands product en tewerkstelling per arrondissement) maken het niet mogelijk om tot het bestaan van afzonderlijke markten te besluiten op basis van het niveau van economische activiteit. Deze gegevens illustreren eerder een continuüm van niveau van activiteit over het merendeel van de arrondissementen. Enkel het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en het arrondissement Antwerpen vertonen niveaus van activiteit die afwijken van het continuüm. De administratieve grenzen van dit gewest en van dat arrondissement kunnen echter niet als geschikte basis dienen voor een geografische segmentering. Dit gewest en dit arrondissement vormen immers geen grondgebieden waar de mededingingsvoorwaarden "homogeen zijn en [die] van aangrenzende geografische gebieden [kunnen] worden onderscheiden in het bijzonder doordat daar duidelijk afwijkende concurrentievoorwaarden heersen"¹¹⁴. De alternatieve operatoren hebben hun infrastructuur niet aangelegd over de totaliteit van die zones, maar enkel in bepaalde straten of delen van straten. Het tracé van de infrastructuur definieert geen homogene zones maar enkel contouren waarbinnen talrijke straten buiten het bereik liggen van de bestaande infrastructuur van de alternatieve operatoren. Er is dus geen tegenstrijdigheid tussen de vaststelling van een grotere aanwezigheid van de alternatieve operatoren in bepaalde zones en de definitie van een nationale markt.

4:97 Een fijnere geografische segmentering doorvoeren zou dus erop neerkomen het bestaan te erkennen van aparte geografische markten,

---

112 Belgacom besluit dat er een opsplitsing per LEX of LDC noodzakelijk is, wat geenszins een segmentering is op basis van de economische activiteit, maar wel op basis van de architectuur van zijn eigen netwerk.

113 Het beperkt zich tot niet-gestaafde vaststellingen zoals: "het lijkt niet onwaarschijnlijk dat een grootstedelijk gebied als Brussel wel als voldoende competitief zou kunnen beschouwd worden".

114 Bekendmaking van de Commissie inzake de bepaling van de relevante markt voor het gemeenschappelijke mededingingsrecht, Publicatieblad C 372 van 9/12/1997, blz. 0005-0013.

zodra het aantal leveranciers verschillend is van het ene gebied tot het andere en bij elke ontwikkeling van de geografische dekking van de leveranciers, wat niet gepast zou zijn in termen van stabiliteit en voorspelbaarheid.

4:98 Bijgevolg vindt het BIPT dat de concurrentiedynamiek voldoende homogeen is op nationale schaal om te besluiten dat de geografische markt nationaal is. Wat sommige remedies betreft kan echter rekening worden gehouden met het feit dat er op sommige plaatsen glasvezels van verscheidene operatoren bestaan, in zoverre ze een zeker verschil kunnen teweegbrengen in termen van concurrentievoorwaarden.

4.1.4 Conclusie

C16 Het BIPT is van oordeel dat de relevante geografische markt de nationale markt van de diensten voor afgevend segmenten van huurlijnen is.

4.2 Marktanalyse en identificatie van de operatoren met een sterke machtspositie

4.2.1 Voornaamste factoren die de markt structureren

4.2.1.1 Voornaamste operatoren op de markt

4:99 Het merendeel van de operatoren die een eigen toegangsnetwerkinfrastructuur in handen hebben, zijn aanwezig op de markt voor afgevend segmenten van huurlijnen (inclusief de NGLL-lijnen). De lijst van die operatoren omvat met name de historische operator Belgacom, de kabeloperatoren Telenet, Brutélé en Tecteo, Mobistar en Mobistar Enterprise Services (het vroegere KPN Belgium Business), Sofico, Syntigo en de internationale operatoren COLT en Verizon. Onder die verschillende spelers is Belgacom de enige operator die over een netwerkinfrastructuur beschikt die het hele grondgebied bestrijkt. De voornaamste alternatieve operator in termen van infrastructuur is Telenet.

4:100 KPN Belgium Business n.v. is op 31 maart 2010 overgenomen door Mobistar, met inbegrip van zijn netwerk dat ongeveer 1.800 km glasvezel omvat¹¹⁵.

4.2.1.2 Marktomvang, marktaandeelen en concentratie op de wholesalemarkt voor afgevend segmenten

4:101 Het niveau van detaillering van de statistieken waarover het BIPT beschikt is geëvolueerd, in het bijzonder sedert 2009 en sedert de vorige analyse (toen waren er weinig “rechtstreekse” data beschikbaar over sommige lijnen en waren een aantal gegevens afgeleid van diegene die over de retailmarkt beschikbaar waren). Bijgevolg maakt het BIPT gebruik van de nieuwe beschikbare gegevens en heeft het ervoor gekozen om in deze analyse grafieken voor te stellen in verband met de situatie van de laatste jaren.

4:102 Er worden vijf types van afgevend segmenten onderscheiden volgens de uiteinden:

4:102.1 lokalen van Belgacom - eindgebruiker

4:102.2 OLO POP – eindgebruiker

4:102.3 OLO POP - OLO POP

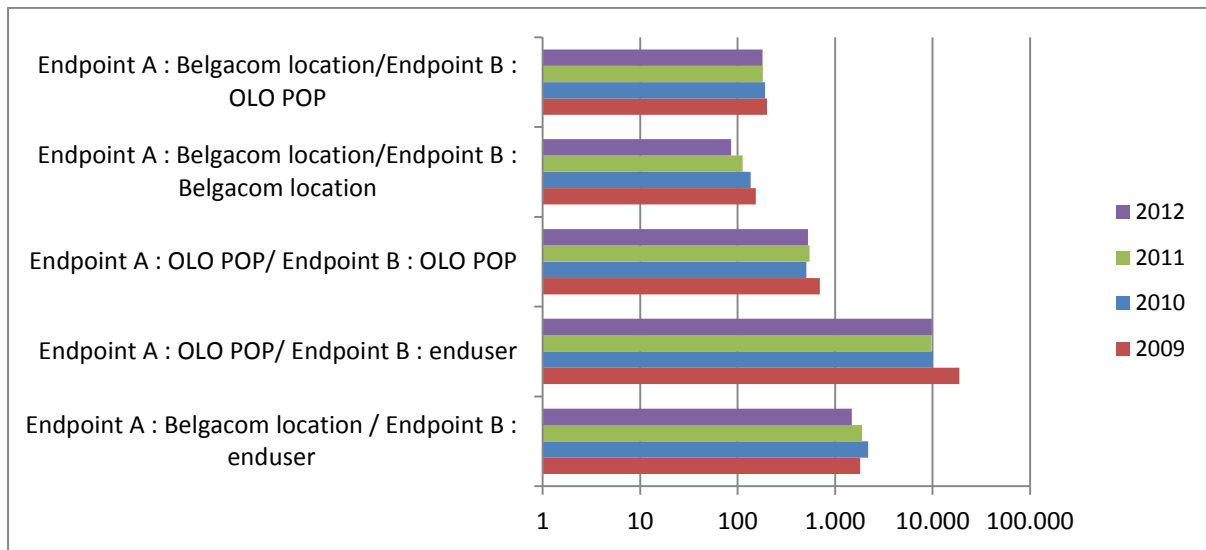
4:102.4 lokalen van Belgacom - lokalen van Belgacom

4:102.5 lokalen van Belgacom – OLO POP.

4:103 De meest voorkomende afgevend segmenten zijn de aansluitingen van het type OLO POP – eindgebruiker, gevolgd door de aansluitingen van het type lokalen van Belgacom – eindgebruiker. Gelet op de grote verschillen in aantal en om ook de minst voorkomende segmenten geldig te kunnen weergeven, is er geopteerd voor een logaritmische schaal.

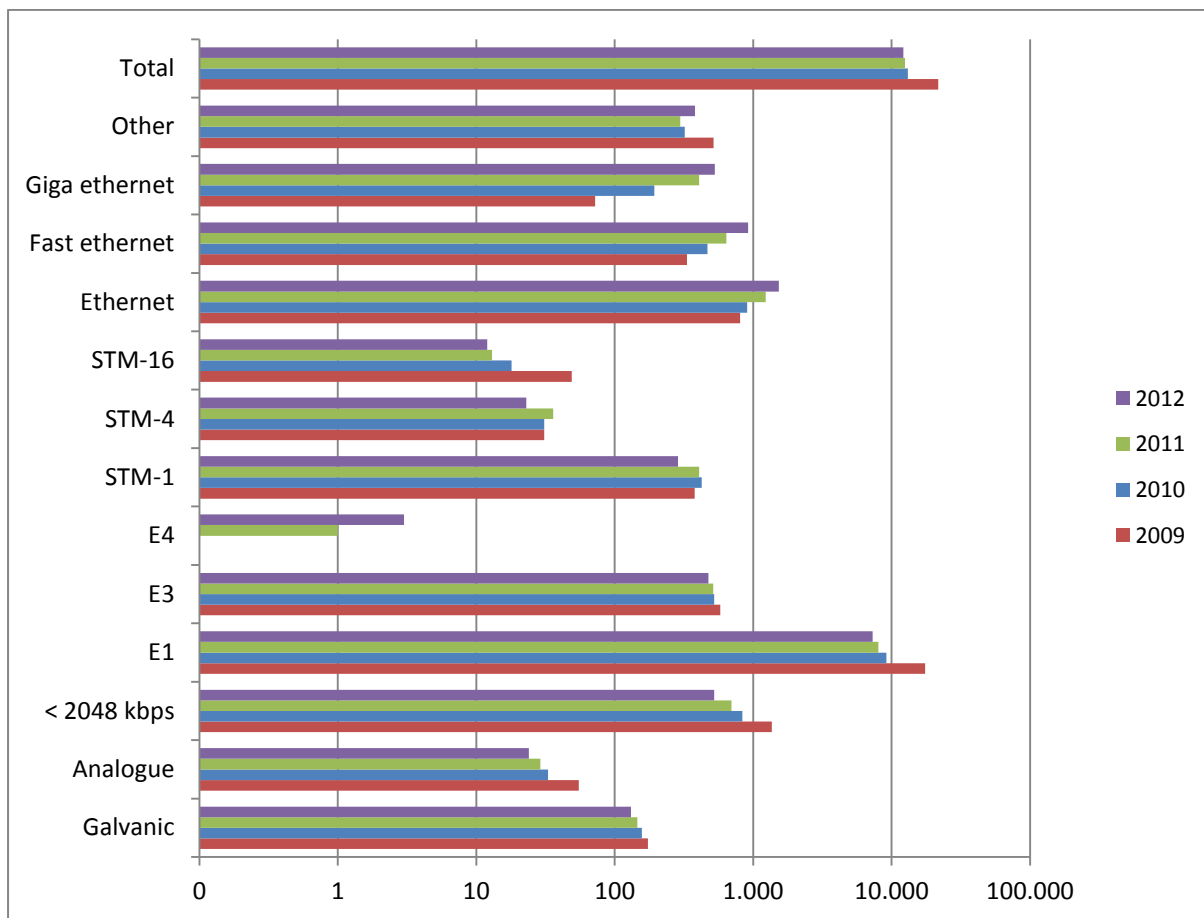
---

115 Zie Communiqué van Mobistar over de overname van KPN BB [G47: COMMUNIQUÉ MOBISTAR 2010/04/02]

Figuur 4.4: aantal afgevend segmenten per type aansluiting in 2009, 2010, 2011 en 2012
[bron: BIPT, gegevens operatoren, 2013]

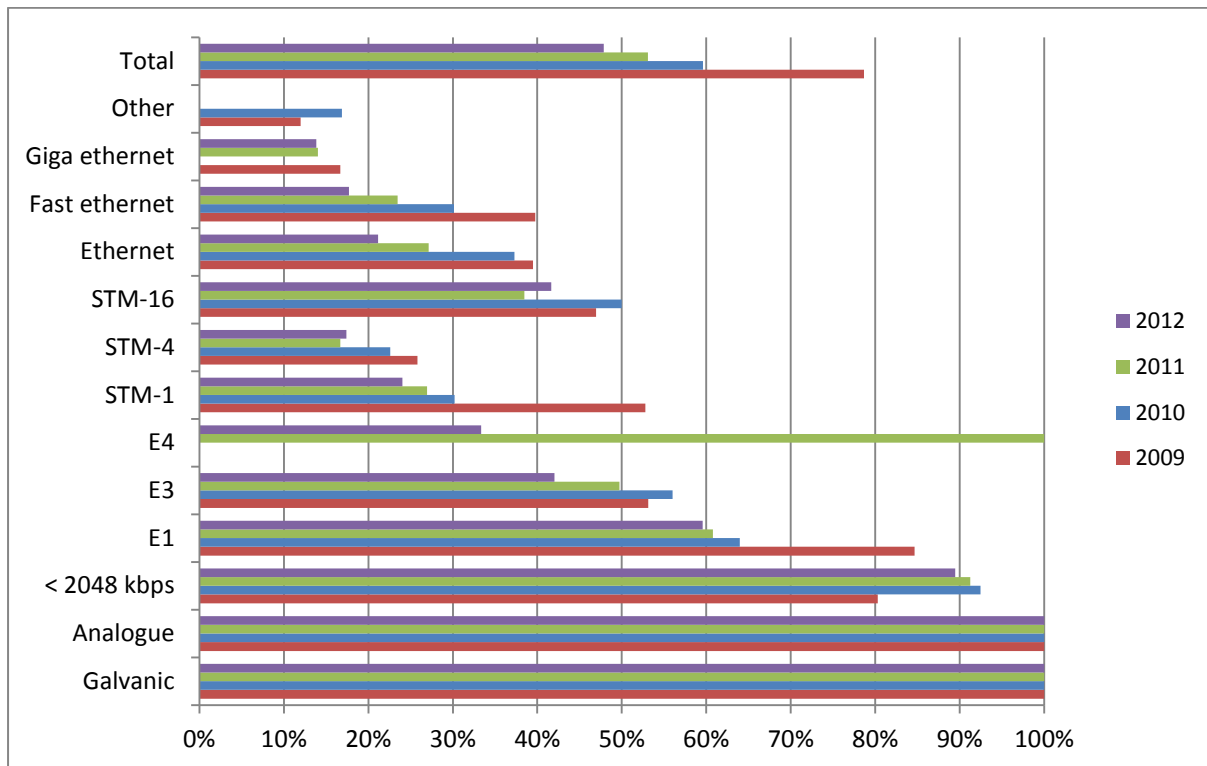
4:104 De onderstaande grafiek toont het aantal afgevend segmenten per bitsnelheid. Wat de schaal betreft, geldt dezelfde opmerking als bij de vorige grafiek.

Figuur 4.5: aantal afgevend segmenten per bitsnelheid in 2009, 2010, 2011 en 2012 (logaritmische schaal) [bron: BIPT, gegevens operatoren, 2013]

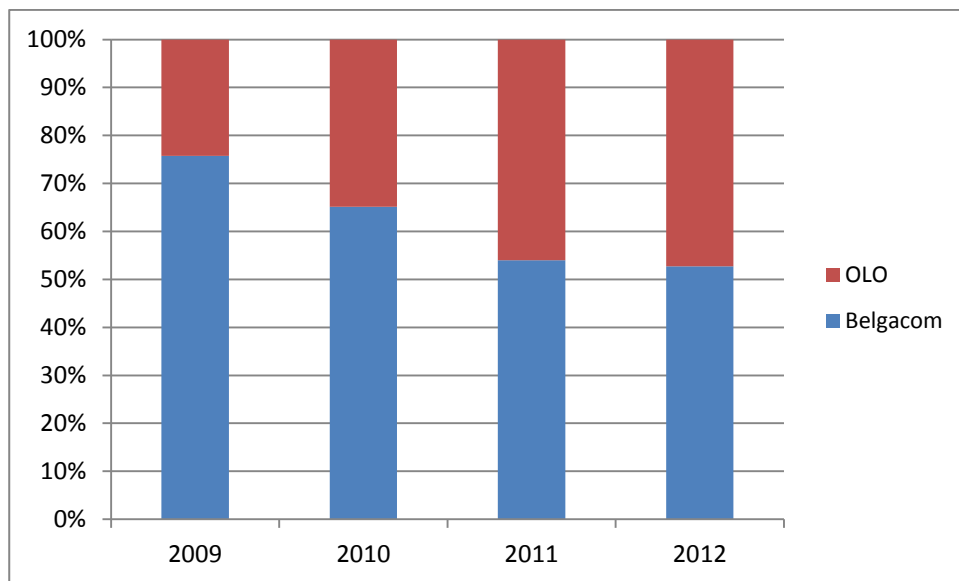
4:105 De globale marktaandelen van de historische operator in volume zijn afgenomen maar bedragen nog steeds om en nabij 50%, wat overeenstemt met een niveau waarbij een sterke machtspositie op de markt mag worden aangenomen. Belgacom behoudt heel hoge marktaandelen (nagenoeg 60% en meer) voor de analoge, galvanische en digitale lijnen van minder dan 2 Mbps en E1 (2 Mbps). Zijn marktaandeel is groter dan 40% voor de E3-lijnen. Voor de overige bitsnelheden beschikt Belgacom over kleinere marktaandelen, die evenwel aanzienlijk zijn: 42% voor de STM-16-lijnen, van 20 tot 30% voor de STM-1- en Ethernet-lijnen. Enkel voor de Fast Ethernet-, Giga Ethernet- en STM-4-lijnen heeft Belgacom een marktaandeel dat kleiner is dan 20%. De volumes van deze lijnen zijn

evenwel bij vergelijking veel minder groot (cf. figuur 4.5). In termen van inkomsten blijft het globale marktaandeel van Belgacom ook licht boven 50%.

Figuur 4.6: marktaandelen van de historische operator in volume [bron: BIPT, gegevens operatoren, 2013]

4:106 De marktaandelen in inkomsten op de wholesalemart van afgeevende segmenten van huurlijnen zijn als volgt gëevolueerd:

Figuur 4.7: marktaandelen van de historische operator op de wholesalemarkt voor afgevend segmenten van huurlijnen [bron: BIPT, gegevens operatoren, 2013]

4:107 De marktconcentratie kan worden gemeten aan de hand van de Herfindahl-Hirschman-index (HHI). Die indicator vertaalt in welke mate een klein aantal ondernemingen een al dan niet groter deel van de productie controleert. Hoewel de Herfindahl-Hirschfeld-index daalt, bevestigt deze een sterke marktconcentratie:

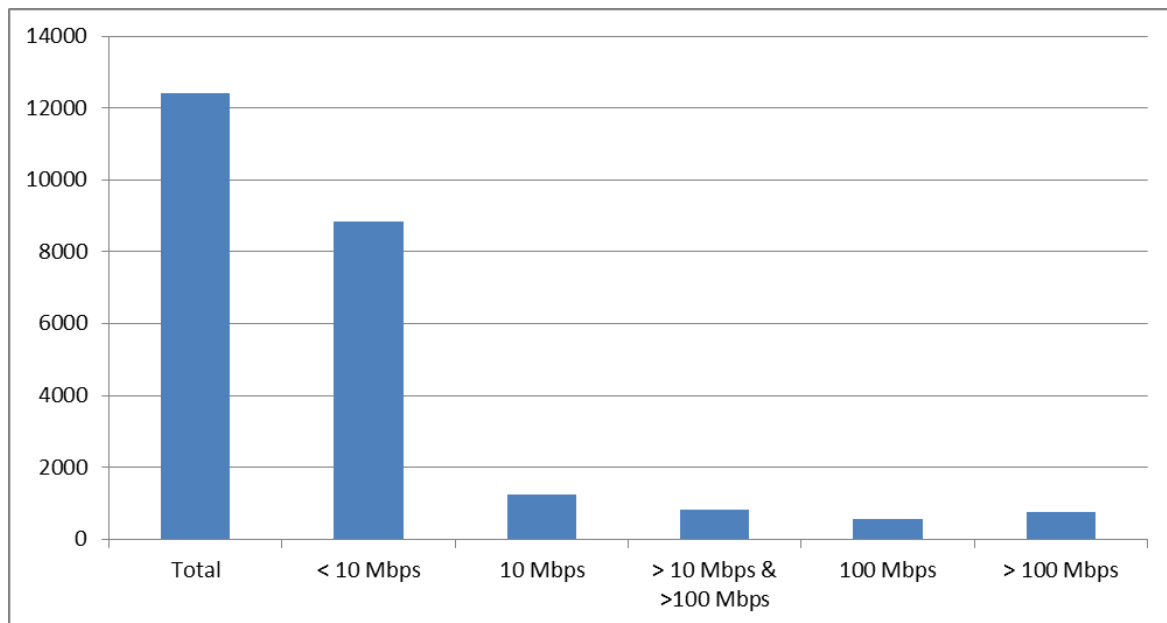
HH-index (aantal lijnen)	2009	2010	2011	2012
HHI	6273	3836	3180	2623
Genormaliseerde HH	5807	3066	2327	1701

Tabel 4.3: evolutie van de Herfindahl-Hirschfeld-index op de markt voor afgevend segmenten [bron: BIPT, gegevens operatoren, 2012]¹¹⁶

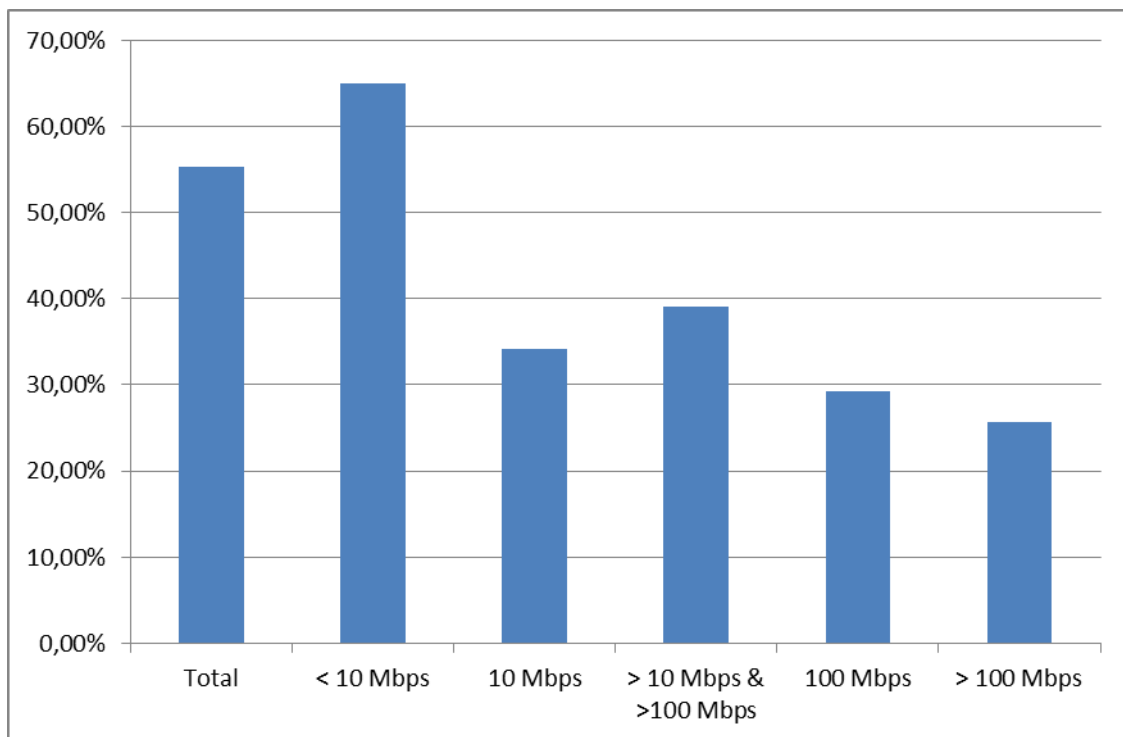
4:108 In november 2012 heeft het BIPT een extra vragenlijst aan de operatoren gericht om een kijk te krijgen op de markt waarin de afgevend segmenten

116 De resultaten 2010 en 2011 worden lichtjes gewijzigd als men Mobistar en Mobistar Enterprise Services bijtelt (HHI lichtjes hoger, genormaliseerde HHI lichtjes lager).

van de nieuwe generatie begrepen zijn. De resultaten worden hieronder beschreven.

Figuur 4.8: volume van afgevend segmenten, waaronder de afgevend segmenten van de nieuwe generatie [bron: BIPT, gegevens operatoren, 2012]

Figuur 4.9: Marktaandelen van Belgacom op de markt voor afgevend segmenten, waaronder de afgevend segmenten van de nieuwe generatie [bron: BIPT, gegevens operatoren, 2012]

4:109 Deze twee grafieken laten zien dat na de opname van de afgevend segmenten van huurlijnen van de nieuwe generatie, Belgacom een marktaandeel van 55% behoudt, alle snelheden dooreengenomen. Belgacom heeft een zeer groot marktaandeel (bij de 65%) voor de afgevend segmenten van minder dan 10 Mbps, die het meest verspreid zijn. De marktaandelen van Belgacom voor de andere snelheden zijn kleiner, maar toch zeer aanzienlijk (van 25 tot 40%).

C17 Tot besluit vindt het BIPT, gelet op het grote marktaandeel van Belgacom en overeenkomstig de beschikkingenpraktijk van de Europese Commissie en de jurisprudentie van het Hof van Justitie dat er een sterk vermoeden bestaat over de sterke machtspositie van Belgacom op de wholesalemarkt voor afgevend segmenten van huurlijnen.

4.2.1.3 *Andere factoren die de concurrentie op de markt beïnvloeden*

4:110 De Europese Commissie heeft in haar richtsnoeren een reeks factoren gepreciseerd die een invloed kunnen hebben op de concurrentie op de markt. Alleen de factoren die werkelijk een invloed kunnen hebben op de conclusies van het BIPT in het kader van de analyse van deze relevante markt, worden in het volgende deel voorgesteld. Het betreft in het bijzonder verschillende vormen van toetredingsbelemmeringen en een eventueel tegenwicht aan koperszijde.

4.2.1.3.1 *Controle over niet gemakkelijk te dupliceren infrastructuur*

4:111 Belgacom heeft een fijnmazig toegangsnetwerk aangelegd over het hele land. Het kopertoegangsnetwerk werd grotendeels aangelegd in de periode waarin Belgacom (toen RTT) over exclusieve rechten beschikte. Meestal beschikken de alternatieve operatoren die concurrent zijn van Belgacom niet over een dergelijke infrastructuur en hebben ze enkel grootstedelijke toegangsnetwerken (MAN) aangelegd in zones met een sterke economische concentratie, waar de vraag naar huurlijnen geconcentreerd is (zoals Brussel, Antwerpen of Gent). In de overige gebieden is alleen Belgacom in staat om afgevend segmenten van huurlijnen te leveren. Om het Belgacom-netwerk te dupliceren zou veel tijd, investeringen en meer bepaald ingenieurswerken nodig zijn.

4:112 Belgacom heeft ook een FTTO-toegang uitgerold (Fibre To The Office, glasvezeltoegang waarvan de topologie, de architectuur en de capaciteit worden gedefinieerd door de behoeften van zakelijke en niet-particuliere gebruikers) vanuit ongeveer 50% van zijn LEX'en, d.i. op een schaal die duidelijk groter is dan zijn concurrenten. De totale duplicatie van Belgacom's FTTO-dekking zou investeringen vergen die binnen het bestek van deze analyse niet denkbaar zijn.

4:113 Het gebrek aan concurrenten in bepaalde zones vormt een voordeel voor Belgacom die dankzij de alomtegenwoordigheid van zijn netwerk afgevend segmenten kan aanbieden die gelijk welk paar punten op het

hele nationale grondgebied met elkaar kunnen verbinden, wat bijzonder interessant is voor een product waarvan een van de functies erin bestaat de netwerken van de operatoren-klienten te vervolledigen.

C18 Kortom, op de wholesalemarkt voor afgevend segmenten van huurlijnen heeft Belgacom controle over een infrastructuur die niet gemakkelijk te dupliceren is.

4.2.1.3.2 Verzonken kosten

4:114 Verzonken kosten vormen een hoge toegangsdrempel voor het betreden van de wholesalemarkt voor afgevend segmenten van huurlijnen. Er zijn immers aanzienlijke investeringen nodig voor de aanleg en exploitatie van een toegangsnetwerk dat in staat is om afgevend segmenten van huurlijnen te leveren.

4:115 Sommige wholesalediensten maken het mogelijk om die toegangsdrempel te verlagen, maar slechts in beperkte mate:

4:115.1 De beschikbaarheid van ontbundeling van het aansluitnetwerk via het koperpaar of dark fibre. Toch worden relatief weinig lijnen ontbundeld en wordt geen grote ontwikkeling van ontbundeling in de komende jaren verwacht¹¹⁷. Dark fibre is niet overal beschikbaar.

4:115.2 De dienst ATM AAL1 *bitstream access* die in de vorige analyse was voorgesteld als een mogelijkheid om de markt te betreden, zal worden gesloten binnen het tijdsbestek van deze analyse.

4:115.3 De voormelde opties worden overigens maar weinig benut door de alternatieve operatoren. Daarbij komt nog dat, zelfs indien de alternatieve operatoren zouden beslissen om die alternatieven te gebruiken, ze niettemin in veel gevallen over een “backhaul”-

---

¹¹⁷ Beslissing van de Conferentie van Regulators van de elektronische-communicatiesector (CRC) van 1 juli 2011 betreffende de analyse van de breedbandmarkten, §§ 493 en volgende en §§ 525 en volgende.

collectinginfrastructuur zouden moeten beschikken, die eveneens hoge verzonken kosten vertegenwoordigt.

4:116 Verzonken kosten zijn dus op die markt erg belangrijk en vertegenwoordigen voor Belgacom een concurrentievoordeel, rekening houdende met de investeringen die het al heeft gedaan om zijn netwerk aan te leggen.

C19 De conclusie luidt dat de verzonken kosten die Belgacom heeft gemaakt, hoog zijn. Die verzonken kosten vertegenwoordigen hoge toegangsdrempels voor het betreden van de wholesalemarkt voor afgevend segmenten van huurlijnen.

4.2.1.3.3 Schaal- en breedtevoordelen

4:117 Schaalvoordelen zijn belangrijk op de wholesalemarkt voor afgevend segmenten van huurlijnen. Er zijn immers zware investeringen nodig om een toegangsnetwerk aan te leggen waarmee afgevend segmenten kunnen worden geleverd. Zodra dat netwerk is aangelegd, wordt de afschrijving van die investeringen echter een vaste kostprijs. Een groot deel van dat netwerk wordt bovendien gedeeld tussen meerdere gebruikers door het effect van multiplexing, waardoor de eenheidskosten per gebruiker dalen naargelang van het aantal klanten dat is aangesloten op dat netwerk. Een nieuwkomer die een dergelijk netwerk wil aanleggen en geen klantenbasis die even groot is als die van Belgacom, zal veel meer moeilijkheden hebben om een dergelijke investering af te schrijven, wat dit dus een toetredingsbelemmering maakt.

4:118 De noodzaak om een kritieke massa van klanten te bereiken verklaart waarom de schaalvoordelen aanzienlijk beïnvloed worden door dichtheidsvoordelen, en waarom de alternatieve operatoren hun toegangsnetwerken voornamelijk hebben aangelegd in zones met een sterke economische concentratie.

- 4:119 Rekening houdende met de omvang van zijn netwerk en met zijn grote klantenbestand geniet Belgacom dus grotere schaalvoordelen dan de alternatieve operatoren.
- 4:120 Een netwerk dat in staat is om afgevend segmenten te leveren kan bovendien ook worden gebruikt voor de levering van andere diensten, zoals toegang tot het openbare telefoonnet op een vaste locatie, breedbandtoegang of andere datadiensten. Een operator die verscheidene diensten kan aanbieden op eenzelfde netwerk, kan zijn investeringen rapper afschrijven en/of een interessantere prijs per dienst vragen dan zijn concurrenten die niet over hetzelfde uitgebreide dienstengamma beschikken. Belgacom, dat een volledig dienstengamma biedt, geniet aanzienlijke breedtevoordelen. Zijn marktaandeel voor het geheel van die diensten is overigens hoog aangezien het steunt op breedte- én schaalvoordelen.

C20 De schaal- en breedtevoordelen die Belgacom geniet zijn dus groot.

4.2.1.3.4 Verticale integratie

- 4:121 Belgacom is een verticaal geïntegreerde operator. Een groot deel van de afgevend segmenten geproduceerd door Belgacom wordt gebruikt voor de levering van zijn retailhuurlijnen, een markt waarop het een aanzienlijk marktaandeel heeft (cf. hoofdstuk 3) of voor andere elektronische-communicatiediensten zoals de datanetwerkdiensten, waarin het ook een groot aandeel heeft.
- 4:122 Die verticale integratie levert Belgacom ook gewaarborgde afzetmarkten op, hetgeen voor dit bedrijf een voordeel vormt bij het nemen van risico's in het kader van investeringen en ook een zekere onafhankelijkheid geeft ten opzichte van zijn concurrenten op de stroomafwaartse markten, die dan weer vaak van Belgacom afhankelijk zijn voor de levering van afgevend segmenten.

C21 De verticale integratie van Belgacom levert een beduidend voordeel op voor Belgacom op de markt voor afgevend segmenten van huurlijnen op wholesaleniveau.

4.2.1.3.5 Belemmeringen voor verandering aan de zijde van de gebruikers

4:123 In de zones waar geen alternatieve operator voor Belgacom aanwezig is om afgevend segmenten aan te bieden, is het duidelijk waarom verandering belemmerd wordt. In de zones waarin meer alternatieve infrastructuur wordt aangelegd, bestaat de voornaamste belemmering voor verandering in de niet-terugkerende kosten voor de installatie van een wholesalehuurlijn. Wanneer die kosten hoog liggen, zal een koper de neiging hebben om bij zijn leverancier te blijven, ook al stellen andere operatoren interessantere maandelijkse tarieven voor. In het geval van de wholesaleaanbiedingen van Belgacom bijvoorbeeld kunnen de niet-terugkerende kosten van de *partial circuits* belemmeringen voor verandering vormen voor kortlopende contracten (een tot drie jaar). Voor een plaatselijk *partial circuit* tussen twee sites buiten Belgacom met een snelheid van 2 Mbps vertegenwoordigen de installatiekosten bijvoorbeeld ongeveer 40% van de totale uitgaven voor een éénjarig contract, 25% van de totale uitgaven voor een tweejarig contract en 18% van de totale uitgaven voor een driejarig contract¹¹⁸.

C22 De conclusie luidt dat op de wholesalemarkt voor afgevend segmenten van huurlijnen de belemmeringen voor verandering van leverancier hoog zijn.

¹¹⁸ Berekening gebaseerd op de tarieven in BROTSOLL. De installatiekosten (IK) van een lijn van 2 Mbps waarvan één uiteinde zich niet in het Belgacom-gebouw bevindt: € 2.107,10; de maandelijkse vergoeding (MV) van een lokale lijn van 2 Mbps: € 246,60; maandelijkse afrekening (MA) voor een contract voor twee jaar (Duur=24): € 8,70; maandelijkse afrekening voor een contract voor drie jaar (Duur=36): € 17,40. Het percentage wordt volgens deze formule berekend: $IK / (IK + (MV - MA) * \text{Duur})$

4.2.1.4 *Kopersmacht die een tegenwicht kan vormen*

- 4:124 Gelet op het geringe aantal wholesaleleveranciers van afgevend segmenten van huurlijnen buiten Belgacom en het feit dat enkel Belgacom over een nationaal netwerk beschikt, is het voornaamste alternatief voor Belgacom waarover de alternatieve operatoren beschikken heel vaak de aanleg van hun eigen glasvezelnetwerk.
- 4:125 Zo zouden de alternatieve operatoren kunnen proberen hun netwerk aan te leggen in de zones met sterke economische concentratie, d.w.z. waar de vraag naar huurlijnen geconcentreerd is, meer bepaald door ontbundeling van het aansluitnet. Toch hebben de alternatieve operatoren zelfs in die zones een relatief beperkt netwerk, wat betekent dat hun vermogen om hun kopersmacht die een tegenwicht kan vormen, uit te oefenen niet echt aanzienlijk is. De tenuitvoerbrenning van die strategie zou veel tijd in beslag nemen en zware investeringen vergen, waardoor het inefficiënt is om tegenover Belgacom een kopersmacht te creëren die een tegenwicht kan vormen.
- 4:126 Buiten die zones met een sterke economische concentratie, is het vermogen van de alternatieve operatoren om hun kopersmacht uit te oefenen, slechts van zeer bijkomstig belang.

C23 Op de wholesalemarkt voor afgevend segmenten van huurlijnen, is de kopersmacht die een tegenwicht kan vormen van de alternatieve operatoren van weinig betekenis.

4.2.2 *Prospectieve marktanalyse en technologische ontwikkelingen*

- 4:127 In de toekomst mogen bij de meerderheid van de operatoren de volgende ontwikkelingen worden verwacht:
- 4:127.1 migratie naar NGLL;
  - 4:127.2 de toename van de lijnen van de Ethernet-hiërarchie;
  - 4:127.3 de verhoging van de bitsnelheden, waarbij het gebruik van glasvezel wordt uitgebreid.

- 4:128 De opname van de NGLL-lijnen in de relevante markt zal de concurrentiesituatie allicht niet veranderen, die ruimschoots toe te schrijven is aan de respectieve posities van de concurrenten in termen van infrastructuur voor toegang tot de eindklanten. Omdat deze toegangsinfrastructuur gemeenschappelijk is aan klassieke huurlijnen en NGLL-lijnen is er geen reden om de nieuwe diensten te onderwerpen aan concurrentiebeperkingen die beduidend verschillen en het BIPT is bijgevolg van oordeel dat de respectieve marktaandelen van de operatoren op die markt waarschijnlijk niet in die mate zullen evolueren, dat de huidige positie van Belgacom binnen het bestek van de analyse significant in het gedrang zal komen.
- 4:129 Het segment van de lijnen van de Ethernet-hiërarchie - in eerste instantie verdeeld in TDM- en NGLL-technologie en in tweede instantie in essentie berustend op de NGLL-technologie, behalve voor de hoogste snelheden - zal allicht in volume toenemen ten koste van de segmenten van de lijnen van het type E3/4/T3 en STM1/4/16, waarbij de gebruikers zullen overstappen van de tweede soort van segmenten naar de eerste soort. Deze overstap zal waarschijnlijk geen grote impact hebben op de respectieve posities van de spelers op de markt, omdat deze niet noodzakelijk een verandering van leverancier inhoudt. Met andere woorden, in dit migratieproces zou elke operator zijn bestaande leveringen moeten behouden. Het marktaandeel van Belgacom op het segment van de Ethernet-lijnen zal waarschijnlijk iets stijgen omdat Belgacom een groot marktaandeel heeft op de segmenten van de lijnen van het type E3/4/T3 en STM1/4/16, wat wordt overgedragen op het segment van de Ethernet-lijnen.
- 4:130 Belgacom beschikt over een toegangsnetwerk met een duidelijk grotere dekking dan die van zijn concurrenten. Buiten het evidente concurrentievoordeel dat het kan halen in de zones waar er geen concurrerende infrastructuur is, haalt Belgacom daaruit ook profijt in de zones waar er een concurrerende infrastructuur is doordat een beduidend aandeel van contracten betrekking hebben op aanvragen van het type "multi-site" (bijvoorbeeld bancaire netwerken, verdeelnetten, ...).

4:131 Het is dan ook waarschijnlijk dat Belgacom een marktaandeel van meer dan 40% behoudt, een drempel waarboven volgens de beschikkingenpraktijk van de Europese Commissie en de rechtspraak van het Hof van Justitie een sterk vermoeden van dominantie bestaat.

4.2.3 Conclusie

C24 Gelet op alle kwantitatieve en kwalitatieve criteria die in de voorgaande hoofdstukken uitvoerig aan bod zijn gekomen, wijst het BIPT Belgacom aan als operator met een sterke machtspositie op de wholesalemarkt voor afgevend segmenten van huurlijnen.

4.3 Ontwikkeling van de gepaste verplichtingen

4.3.1 Herinnering aan de principes wat de op te leggen verplichtingen betreft

4:132 Overeenkomstig de volgende bepalingen moeten de verplichtingen die het BIPT oplegt aan een operator met een sterke machtspositie, wanneer het een falen van de concurrentie op de markt vaststelt, gebaseerd zijn op de aard van de vastgestelde problemen, evenredig en gerechtvaardigd zijn ten aanzien van de doelstellingen van het regelgevingskader en redelijk zijn:

4:132.1 de wet van 13 juni 2005:

"Art. 5. Binnen het kader van het uitoefenen van zijn bevoegdheden treft het Instituut alle passende maatregelen om de in de artikelen 6 tot 8 genoemde doelstellingen te verwezenlijken. De maatregelen worden op de aard van het vastgestelde probleem gebaseerd, proportioneel toegepast en gerechtvaardigd. Ze dienen in evenredigheid te zijn met die doelstellingen en leven de beginselen van objectiviteit, transparantie, niet-discriminatie en technologische neutraliteit na (door ons onderstreept).

Art. 6. Bij de uitvoering van de taken die aan het Instituut krachtens deze wet zijn opgelegd, bevordert het de concurrentie bij de levering van elektronische-communicatienetwerken, van elektronische-communicatiediensten en van bijbehorende faciliteiten, op de volgende wijze :

1° het zorgt ervoor dat de gebruikers inbegrepen personen met een handicap, bejaarden en personen die specifieke sociale noden hebben, maximaal voordeel behalen wat betreft keuze, prijs en kwaliteit ;

2° het zorgt ervoor dat er in de sector van de elektronische communicatie geen verstoring of beperking van de concurrentie is ;

3° [...];

4° het bevordert efficiënt gebruik en zorgt voor een efficiënt beheer van de radiofrequenties en de nummervoorraad.

Art. 7. Bij de uitvoering van de taken die krachtens deze wet aan het Instituut zijn opgelegd, draagt het bij tot de ontwikkeling van een interne markt van elektronische-communicatienetwerken en -diensten, op de volgende wijze :

1° het moedigt het aanbieden van elektronische-communicatienetwerken en -diensten op Europees niveau aan ;

2° het moedigt het opzetten en ontwikkelen van trans-Europese netwerken en de interoperabiliteit van pan-Europese diensten en eind-tot-eindconnectiviteit aan ;

3° [...];

4° het werkt met andere nationale regelgevende instanties en met de Europese Commissie [en BEREC] op transparante wijze samen om te zorgen voor de ontwikkeling van consistente regelgevende praktijken op Europees niveau ;

5° het ondersteunt de harmonisatie van specifieke nummers of nummerreeksen binnen de Gemeenschap wanneer dat de werking van de interne markt en de ontwikkeling van pan-Europese diensten bevordert.

Art. 8. Bij de uitvoering van de taken die krachtens deze wet aan het Instituut zijn opgelegd, waakt het over de belangen van de gebruikers, op de volgende wijze :

1° het controleert de naleving van de universeledienstverplichtingen zoals bepaald in deze wet ;

2° het waarborgt de consument een hoog niveau van bescherming bij zijn relaties met de leveranciers ;

3° het draagt bij tot het waarborgen van een hoog niveau van bescherming van de persoonsgegevens en de persoonlijke levenssfeer ;

4° het bevordert de verstrekking van duidelijke informatie, met name door te verplichten tot transparantie ten aanzien van tarieven en de voorwaarden voor het gebruik van openbare elektronische-communicatiediensten ;

5° het houdt rekening met de behoeften van specifieke maatschappelijke groepen, met name eindgebruikers met een handicap, bejaarde eindgebruikers en eindgebruikers met speciale sociale behoeften, met name om deze gebruikers toegang te verlenen tot de diensten bedoeld in artikel 74 ;

6° het zorgt voor de integriteit en de veiligheid van de openbare elektronische-communicatienetwerken en de veiligheid van de openbare elektronische-communicatiediensten ;

7° het bevordert het vermogen van de eindgebruikers om toegang te krijgen tot informatie en deze te verspreiden of om gebruik te maken van toepassingen en diensten van hun keuze."

4:132.2 artikel 8.1 van de Kaderrichtlijn: "1. De lidstaten zorgen ervoor dat de nationale regelgevende instanties bij de uitvoering van de in deze richtlijn en de bijzondere richtlijnen omschreven regelgevende taken alle redelijke maatregelen treffen die gericht zijn op de verwezenlijking van de in de leden 2, 3 en 4 genoemde doelstellingen. Die maatregelen dienen in evenredigheid te zijn met die doelstellingen (door ons onderstreept);

4:132.3 artikel 8.4 van de Toegangsrichtlijn: "4. De overeenkomstig dit artikel opgelegde verplichtingen worden op de aard van het geconstateerde probleem gebaseerd en in het licht van de doelstellingen van artikel 8¹¹⁹

---

¹¹⁹ De doelstellingen zoals bepaald in artikel 8 van de Kaderrichtlijn zijn in Belgisch recht omgezet in de artikelen 6, 7 en 8 van de wet van 13 juni 2005.

van Richtlijn 2002/21/EG (kaderrichtlijn) proportioneel toegepast en gerechtvaardigd. [...] (door ons onderstreept);

4:132.4 de aanbeveling van 17 december 2007¹²⁰: "*Enkel wanneer de NRI's van oordeel zijn dat er onvoldoende efficiënte mededinging is op een gegeven markt leggen zij remedies op. [...] de NRI zal moeten bewijzen dat de verplichting in kwestie gebaseerd is op de aard van het vastgestelde probleem, evenredig en gerechtvaardigd is in het licht van de basisdoelstellingen van de NRI's zoals bepaald in artikel 8 van de Kaderrichtlijn* (vrije vertaling) (door ons onderstreept).

4.3.2 Problemen en risico's geïdentificeerd op de markt

4:133 Het voornaamste probleem dat bij de analyse van de wholesalemarkt voor afgevend segmenten is geïdentificeerd is de aanwezigheid van hoge toegangsdrempels die worden gevormd door de verzonken kosten en de controle die Belgacom uitoefent op een moeilijk te dupliceren netwerk: een zeer fijnmazig en uitgestrekt netwerk, dat deels gecreëerd is in een periode waarin de operator uitsluitende rechten genoot.

4:134 Een van de gevolgen van die hoge toetredingsbelemmeringen is een hoge marktconcentratie, zo getuige de Herfindhal-Hirschfeld-index.

4:135 De alternatieve operatoren zijn tegelijk klanten van Belgacom op de markt van afgevend segmenten en concurrenten van Belgacom op de retailmarkt van de huurlijnen en op de andere markten stroomafwaarts van de markt voor afgevend segmenten, zoals geïllustreerd in hoofdstuk 2 Waardeketen. In deze situatie vergroot het risico dat de operator met een sterke machtspositie bepaalde gedragingen aanneemt die zijn eigen activiteiten of die van zijn dochteraannemingen of partners kunnen bevoorrechten, en zo de concurrentie op de markt kan schaden. Deze gedragingen kunnen zijn:

---

¹²⁰ Deel 2.6 van de "Explanatory Note" bij de aanbeveling van de Europese Commissie van 17 december 2007 betreffende de relevante markten in de elektronische-communicatiesector.

- 4:135.1.1 Een weigering om de verbinding toe te staan of intrekking van de verbinding;
  - 4:135.1.2 Een discriminerend gebruik van de netwerkmiddelen en een weigering of aarzeling om externe informatie uit te wisselen die intern wel wordt meegedeeld;
  - 4:135.1.3 Ongegronde leveringsvoorwaarden;
  - 4:135.1.4 De toepassing van concurrentievervalsende prijzen;
  - 4:135.1.5 Een discriminatie in termen van prijs en kwaliteit;
  - 4:135.1.6 Een ongerechtvaardigde bundeling van diensten;
  - 4:135.1.7 Het ongeoorloofd gebruik van inlichtingen met betrekking tot de concurrenten;
  - 4:135.1.8 Ongerechtvaardigde termijnen om de kostenraming voor aansluiting op glasvezel van een niet-aangesloten gebouw te verstrekken.
- 4:136 Sommige van die gedragingen werden soms concreet vastgesteld in het verleden. In het kader van zijn interconnectiereferentieaanbod van 2002 had Belgacom bijvoorbeeld beperkingen ingevoerd voor het gebruik van *half links* (toenmalige benaming van de *partial circuits*), alvorens deze op te heffen op verzoek van het BIPT. In zijn besluit van 8 april 2009¹²¹ had het BIPT vastgesteld dat de tarieven van de afgevend Ethernet-segmenten die Belgacom meedeelde op 4 april 2008 een price squeeze creëerden ten opzichte van de prijzen van de Ethernet-retailhuurlijnen.
- 4:137 Ook is het, omdat de alternatieve operatoren tegelijk klant en concurrent zijn van Belgacom, nodig om de gepaste correctiemaatregelen te bepalen, om rekening te houden met de situatie van de markten die stroomafwaarts liggen van de wholesalemarkt voor afgevend segmenten van huurlijnen.

---

¹²¹ Besluit van het BIPT van 8 april 2009 betreffende de pricesqueezetest van de Ethernet-huurlijnen.

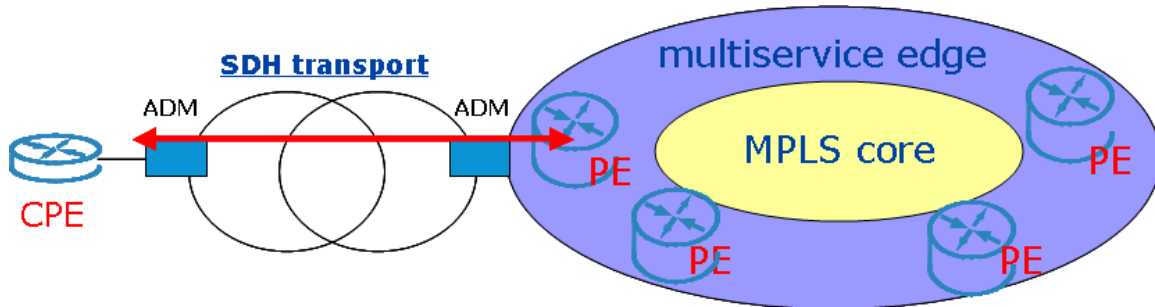
4:137.1 Wat de tarieven betreft, tijdens de raadpleging over het ontwerpbesluit van het BIPT betreffende de pricesqueezetest van de Ethernet-huurlijnen, die plaatsvond van 20/02/2009 tot 18/03/2009, hebben verschillende respondenten geklaagd over de moeilijkheid om de businessaanbiedingen van het type Explore van Belgacom te dupliceren (professionele diensten die spraak-, data- en huurlijndiensten omvatten en bundelen, hetzij VPN's die een van de markten vormen die stroomafwaarts liggen van de wholesalemarkt voor afgevend segmenten van huurlijnen). Deze moeilijkheid houdt verband met de opkomst van de NGLL-lijnen en het toenemende gebruik ervan door Belgacom (zie hierboven), waardoor een duidelijk goedkopere transportcapaciteit ontstaat (door het ruimere gebruik van netwerkelementen die door alle diensten worden gedeeld en door het daaruit volgende schaalvoordeel). Om dergelijke diensten te verstrekken, gingen de alternatieve operatoren voordien de concurrentie met Belgacom aan op basis van een soortgelijke toegang via klassieke huurlijn. Momenteel blijven de concurrenten de klassieke huurlijnen gebruiken¹²², terwijl Belgacom de kostenvoordelen geniet die uit de NGLL-lijnen voortvloeien. Dit wordt geïllustreerd door het volgende uittreksel uit een marketingdocument van Belgacom¹²³:

---

¹²² Behalve waar zij over hun eigen toegangsinfrastructuur beschikken.

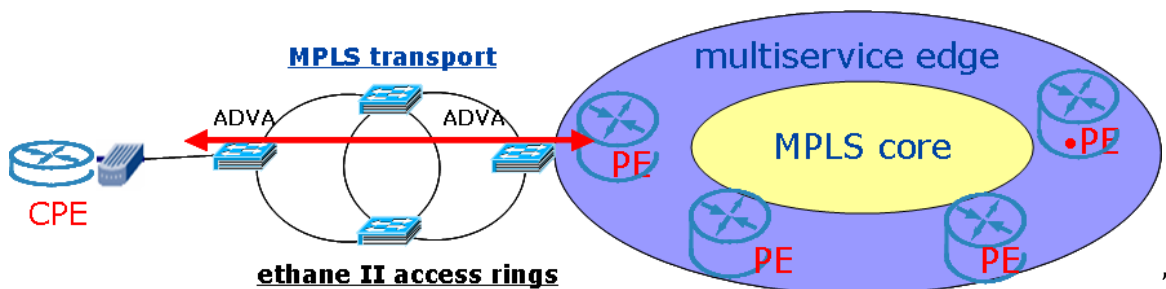
¹²³ B52 [HOW CONVERGENCE LEADS TO INNOVATION]

“Dependant of the location, the 10/100/1000M connectivity is transported over SDH or DWDM.

Figuur 4.10: netwerk vóór NGLL met SDH-transport [Bron: Belgacom]

But as soon as the roll-out is finished, all lines will be transported over MPLS.

Figuur 4.11: NGLL-netwerk met MPLS-transport [Bron: Belgacom]

4:137.2 Uit een studie van BELTUG¹²⁴ is gebleken dat een groot aantal van de bevroegde firma's kloeg over het geringe aantal reacties op hun offerteaanvragen: in bijna de helft van de gevallen ontvangen de firma's slechts één of twee aanbiedingen waarbij er bijna altijd één van Belgacom komt. De gebruiker heeft dus maar een erg beperkte keuze¹²⁵.

4:137.3 Uit deze studie blijkt ook dat het aantal via Belgacom aan te sluiten sites (d.w.z. door van Belgacom een afgevend segment te kopen) een van de hoofdcriteria is dat voor een alternatieve operator de doorslag geeft om al

¹²⁴ BELTUG-studie 2011 [G51 - BELTUG 01/07/2011]

¹²⁵ Ibidem, blz. 4.

dan niet op een offerteaanvraag te reageren. Zoals een van hen het uitdrukt: *“Als wij 20 tot 30% van de sites van Belgacom moeten aansluiten, loont het waarschijnlijk de moeite om een offerte te doen, maar bij een hoger percentage, is er geen rendabel businessplan.”*¹²⁶. Dit aspect illustreert het feit dat de situatie in de zones waar geen op infrastructuur gebaseerde concurrentie mogelijk is, een rechtstreekse invloed heeft in de zones waar er wel op infrastructuur gebaseerde concurrentie is, zodra de vraag van de gebruikers sites omvat in beide types van zone, zoals dat reeds is opgemerkt bij de definitie van de geografische markt.

4:137.4 Deze studie benadrukt ook het belang om een enorm gamma van diensten te kunnen aanbieden, zoals uit de volgende twee citaten blijkt:

*Alles is steeds meer met elkaar verbonden ... het zal moeilijk worden om over WAN te onderhandelen zonder er spraak bij te betrekken ... en alleen verkopers die alles leveren zullen interessant zijn, wat betekent dat een beperkt aantal concurrenten zal overleven.*¹²⁷

*Een verkoper hebben die alles levert (bijv. Belgacom Explore) zal ervoor zorgen dat het voor een andere verkoper zeer moeilijk wordt om alles over te nemen.*¹²⁸

4.3.3 Samenvatting van de verplichtingen die op de relevante markt van toepassing zijn

4:138 Op de markt voor de wholesalelevering van afgevend segmenten van huurlijnen is het BIPT van plan om Belgacom de volgende algemene verplichtingen op te leggen op basis van de artikelen 9 tot 13 van de Toegangsrichtlijn en de artikelen 58 tot 62 van de wet van 13 juni 2005 betreffende de elektronische communicatie:

¹²⁶ Ibidem, blz. 7: vrije vertaling van “If we need to connect 20 to 30 % of the locations via Belgacom it might be worthwhile to bid, but with higher percentages there is no business case.”

¹²⁷ Ibidem, blz. 13: vrije vertaling van: “Everything is getting linked together ... it will become difficult to negotiate WAN separately from voice ... and only vendors who supply everything will be interesting, which means fewer competitors will survive.”

¹²⁸ Ibidem, blz. 13: vrije vertaling van: “Having one vendor that offers everything (e.g. Belgacom Explore) will make it difficult for another vendor to take over the full suite.”

4:138.1 verrichtingen inzake toegang en interconnectie;

4:138.2 non-discriminatie;

4:138.3 transparantie, waaronder de verplichting om een referentieaanbod te publiceren;

4:138.4 gescheiden boekhouding;

4:138.5 controle van de prijzen en verplichtingen inzake het kostentoerekeningssysteem.

4:139 De tabel hieronder geeft een vergelijking tussen de algemene verplichtingen die worden opgelegd in het kader van deze analyse en die welke opgelegd zijn in het kader van de vorige analyse:

	<i>Verplichtingen die nu van toepassing zijn</i>	<i>Verplichtingen voorgesteld in het kader van deze analyse</i>
Toegang en interconnectie	Ja	Ja
Non-discriminatie	Ja	Ja
Transparantie	Ja	Ja
Gescheiden boekhouding	Ja-verplichting om de wholesaleprijzen en verrekenprijzen transparant te maken, met name om onrechtmatige kruissubsidiëring te verhinderen.	Ja
	Uitsplitsing volgens snelheid, namelijk tussen de snelheden <= 2 Mbps en de snelheden > 2 Mbps	Neen
Prijscontrole en kostentoerekening	Ja	Ja

Tabel 4.4: *vergelijking tussen de verplichtingen die nu van toepassing zijn en die welke worden opgelegd in het kader van deze analyse*

4:140 De overgangsmaatregelen inzake migratie naar het gereguleerde aanbod BROTSoLL zijn opgeheven.

4:141 De volgende verplichtingen worden toegevoegd aan de lijst van de bestaande en aan Belgacom opgelegde verplichtingen, als onderneming met een sterke machtspositie op de relevante markt:

4:141.1 de verplichting om toegang te verlenen tot de NGLL-lijnen met de keuze van de technologie voor de alternatieve operator zolang de klassieke infrastructuur operationeel is.

4:141.2 de verplichting om, indien de OLO dat vraagt, binnen een redelijke termijn een prijsopgave te doen voordat de installatie van een lijn met een zeer hoge snelheid wordt besteld, wanneer het gebouw van de potentiële klant van de alternatieve operator niet aangesloten is op het toegangsvezelnetwerk van Belgacom.

4:141.3 de verplichting om Fractional Ethernet-NGLL-lijnen van 2, 4, 6 en 8 Mbps te verstrekken;

4:141.4 de verplichting om toegang te verlenen tot de inspectieruimte zodat de alternatieve operator zijn eigen infrastructuur voor toegang tot de eindklant kan aanleggen.

4.3.4 Relaties tussen de verplichtingen die vastgelegd zijn in dit besluit met andere bestaande verplichtingen

4:142 De interconnectieverbindingen (IC-links) en de *backhaul*-collectingdiensten worden ook getroffen door de besluiten betreffende de volgende marktanalyses: de markt voor ontbundelde toegang tot het aansluitnetwerk (markt 4(07), bijlage F G51), de markt voor bitstreamtoegang (markt 5(07), bijlage F B34), de markten voor gespreksopbouw (markt 8(03)/2(07), bijlage F G22), gespreksafgifte (markt 9(03)/3(07), bijlage F G22)¹²⁹. Gegeven het feit dat en in de mate waarin deze verrichtingen gericht zijn op de afgevend segmenten van

---

¹²⁹ De verplichtingen opgelegd in het besluit van 11/08/2006 betreffende de analyse van de wholesalemarkt voor gespreksdoorgiftdiensten zijn inmiddels opgeheven door het besluit van 15/03/2011 (bijlage F [G50; BESLUIT 15/03/2011]).

huurlijnen moeten ze ook voldoen aan de verplichtingen waarin dit besluit voorziet. Het BIPT zal toezien op de samenhang tussen de verplichtingen die in dit besluit zijn vastgelegd en de andere verplichtingen die krachtens andere besluiten van het BIPT van toepassing zijn op de interconnectieverbindingen (IC-links) en op de diensten voor *backhaul*-collecting.

4:143 Deze verplichtingen slaan op de verstrekking van de dienst, de non-discriminatie en de kostenbasing:

<i>Relevante markten</i>	<i>Verplichtingen opgelegd in verband met de interconnectieverbindingen en collectingdiensten</i>
Wholesalemarkten voor gespreksopbouw en gespreksafgifte	verplichting om diensten voor interconnectieverbindingen te verstrekken verplichting om de tarieven van de aanvullende diensten, waaronder de interconnectieverbindingen, op de kosten te baseren
Wholesalemarkt voor ontbundelde toegang	verplichting om aan de operatoren die een collocatie hebben verkregen een collectingcapaciteit beschikbaar te stellen verplichting om bij de verstrekking van backhauldiensten niet te discrimineren
Wholesalemarkt voor bitstreamtoegang	verplichting om aan de operatoren die een collocatie hebben verkregen een collectingcapaciteit beschikbaar te stellen verplichting om een backhaul-aanbod in te stellen dat GigaEthernet-bitrate mogelijk maakt

Tabel 4.5: *vermelding van de interconnectieverbindingen en collectingdiensten in de andere marktanalyses*

4.3.5 Verrichtingen inzake toegang en interconnectie

4.3.5.1 Inleiding

4:144 Het BIPT besluit om aan Belgacom een aantal toegangsverplichtingen te blijven opleggen, die worden opgelegd in het kader van het voormelde besluit van 17 januari 2007, zoals het is aangepast door het vernieuwingsbesluit van 14 december 2010.

4:145 Het gaat allereerst om de algemene verplichting om te voldoen aan elk redelijk verzoek om toegang en interconnectie voor de levering van afgevend segmenten van huurlijnen, overeenkomstig artikel 61, § 1, eerste lid, van de wet van 13 juni 2005. Deze verplichting om in te gaan op verzoeken om toegang krijgt vorm in de volgende specifieke verplichtingen:

- 4:145.1 aan derden bepaalde verrichtingen (zie hieronder) inzake toegang en interconnectie verstrekken voor de levering van afgevend segmenten van huurlijnen, overeenkomstig artikel 61, § 1, tweede lid, 1°, van de wet van 13 juni 2005;
- 4:145.2 deze verrichtingen leveren naar de keuze van de aanvrager volgens de klassieke technologie ofwel de NGLL- of DWDM-technologie (deze laatste mogelijkheid voor de lijnen van 1 GigaEthernet en hoger);
- 4:145.3 ingaan op redelijke verzoeken inzake migratie;
- 4:145.4 binnen een redelijke termijn een prijsopgave leveren voor de aansluiting van een gebouw;
- 4:145.5 een aanbod voor collocatie en andere vormen van gedeeld gebruik van faciliteiten aanbieden, overeenkomstig artikel 61, § 1, tweede lid, 6°, van de wet van 13 juni 2005;
- 4:145.6 aan derde operatoren toegang verlenen tot de inspectieruimte om de introductievezel bij de eindklant te leggen;
- 4:145.7 te goeder trouw onderhandelen met de operatoren die verrichtingen inzake toegang en interconnectie verstrekken voor de levering van afgevend segmenten van huurlijnen, overeenkomstig artikel 61, § 1, tweede lid, 2°, van de wet van 13 juni 2005;
- 4:145.8 de alternatieve operatoren in staat stellen om alle elementen met betrekking tot de toegang en de interconnectie op ontbundelde wijze te kopen, overeenkomstig artikel 61, § 1, van de wet van 13 juni 2005;

4:145.9 in het kader van netwerkaanpassingen of sluiting van diensten, reeds verleende toegang en/of interconnectie niet zonder een redelijke aankondiging intrekken, overeenkomstig artikel 61, § 1, tweede lid, 3°, van de wet van 13 juni 2005;

4:145.10 in geval van niet-naleving van contractuele voorwaarden, reeds verleende toegang en/of interconnectie niet zonder een redelijke aankondiging intrekken, overeenkomstig artikel 61, § 1, tweede lid, 3°, van de wet van 13 juni 2005.

4.3.5.2 Voldoen aan elk redelijk verzoek om toegang tot de afgevend segmenten van huurlijnen

4.3.5.2.1 Wettelijke basis van de verplichting

4:146 Conform artikel 61, § 1, eerste lid, van de wet van 13 juni 2005 kan het BIPT Belgacom de verplichting opleggen om in te gaan op redelijke verzoeken om toegang tot netwerkdonderdelen en bijhorende faciliteiten, die door het BIPT worden gepreciseerd.

4.3.5.2.2 Beschrijving van de verplichting

4:147 Het BIPT legt Belgacom de verplichting op om te voldoen aan redelijke verzoeken om toegang (zie hieronder) tot de afgevend segmenten van huurlijnen, klassieke (SDH, PDH, Ethernet) of NGLL-lijnen. Wat de segmenten van klassieke huurlijnen betreft, worden de nadere regels van deze verrichtingen beschreven door het bestaande BROTSOLL-aanbod, zoals het gewijzigd is om rekening te houden met de onderstaande bepalingen.

4:148 Belgacom zal moeten voldoen aan redelijke verzoeken om toegang, zelfs wanneer de diensten voor toegang tot afgevend segmenten van huurlijnen niet opgenomen zouden zijn in het referentieaanbod, waarbij dit gebrek aan een referentieaanbod geen beletsel vormt voor redelijke verzoeken om toegang waarin het referentieaanbod niet voorziet (artikel 59, § 5 van de wet van 13 juni 2005).

4:149 De SMP-operator mag weigeren om een verzoek om toegang in te willigen wanneer dat verzoek niet redelijk is, ook voor verzoeken die betrekking hebben op een dienst die is inbegrepen in het referentieaanbod. In geval van weigering dient de SMP-operator voldoende te rechtvaardigen waarom hij vindt dat de aanvraag onredelijk is. Indien nodig zal het BIPT de gegrondheid van de eventuele weigering nagaan, meer bepaald in het licht van de elementen opgesomd in artikel 61, § 2, van de wet van 13 juni 2005 en in zijn mededeling van 29 januari 2002 inzake de interconnectieverzoeken die buiten het bestek van een referentieaanbod vallen.

4.3.5.2.3 Rechtvaardiging en evenredigheid van de remedie¹³⁰

4:150 Als Belgacom enkel de verplichting opgelegd zou krijgen om de verrichtingen te verstrekken inzake toegang tot de afgevend segmenten van huurlijnen die in het referentieaanbod opgenomen zijn, dan zou Belgacom aangespoord kunnen worden om zich ertoe te beperken alleen die verrichtingen te verstrekken. In dat geval zouden derde operatoren niet in staat zijn om zelf nieuwe, innovatieve aanbiedingen in te voeren.

4:151 De non-exclusiviteit van de verrichtingen die opgenomen zijn in het referentieaanbod is vastgesteld in artikel 59, § 5, tweede lid, van de wet van 13 juni 2005, dat als volgt luidt: *“De publicatie van een referentieaanbod vormt geen belemmering voor redelijke verzoeken om toegang waarin dat aanbod niet voorziet.”*

---

¹³⁰ De rechtvaardiging en de evenredigheid van de verplichting tot toegang worden verder in detail toegelicht na de beschrijving van deze verplichting om aan derden bepaalde verrichtingen inzake toegang en interconnectie te verstrekken voor de levering van afgevend segmenten van huurlijnen.

4.3.5.3 Aan derde operatoren bepaalde verrichtingen toekennen inzake toegang en interconnectie voor de levering van afgevend segmenten van klassieke huurlijnen

4.3.5.3.1 Wettelijke basis

4:152 Artikel 61, § 1, tweede lid, 1°, van de wet van 13 juni 2005 bepaalt: "*Aan operatoren kan onder andere worden opgelegd dat zij derden toegang verlenen tot specifieke netwerkelementen en/of -faciliteiten, met inbegrip van toegang tot netwerkelementen die niet actief zijn en/of ontbundelde toegang tot het aansluitnetwerk, onder meer om carrierkeuze en/of carriervoorkeuze en/of het aanbod inzake doorverkoop van abonneelijnen mogelijk te maken*".

4:153 Artikel 57 van dezelfde wet bepaalt tevens dat het BIPT het recht heeft om een wijziging van de reeds gesloten toegangsovereenkomsten op te leggen, om de verplichtingen te doen naleven die door het BIPT worden opgelegd krachtens de artikelen 58 tot 65 van dezelfde wet.

4.3.5.3.2 Beschrijving van de verplichting

4:154 Deze verplichting impliceert dat Belgacom de toegang moet verlenen tot de afgevend segmenten van huurlijnen die in zijn huidige referentieaanbod BROTSoLL vermeld staan. Er moet toegang worden verleend:

4:154.1 tot elke verrichting inzake afgevend segmenten van het type "*partial circuit*";

4:154.2 elke verrichting inzake afgevend segmenten van het type "*backhaul*";

4:154.3 voor alle bitsnelheden die door Belgacom worden geleverd in het kader van de bestaande wholesaleaanbiedingen, retailaanbiedingen en aanbiedingen die toegang mogelijk maken tot transparante diensten, waaronder ook snelheden die onder de benaming "*BLES*" – dat staat voor *Belgacom LAN Extension Solution* – vallen¹³¹;

---

¹³¹ Belgacom neemt voor de commerciële beschrijving van deze producten tekstueel de wettelijke definitie van huurlijnen over en de bitsnelheden in kwestie zijn ongeveer even groot als die van de SDH-huurlijnen, bijvoorbeeld: 10, 100 en 1000 Mbps tegenover 2, 34, 155 en 625 Mbps.

- 4:154.4 ongeacht de transmissietechnologie die Belgacom gebruikt in zijn wholesale- en retailaanbiedingen, vooral met inbegrip van de diensten op basis van golflengte zonder contentie en op het niveau van het lokale segment van de lijnen, de zeer hoge snelheden via koper;
- 4:154.5 ongeacht of het interconnectiepunt tussen Belgacom en een alternatieve operator binnen of buiten een Belgacomgebouw ligt;
- 4:154.6 zonder ongerechtvaardigde beperking op het gebruik;
- 4:154.7 binnen termijnen en met keuzes qua dienstkwaliteit die het mogelijk maken te concurreren met de diensten die Belgacom verstrekt op de stroomafwaarts gelegen retailmarkt (bijvoorbeeld de BCS-opties of eventuele ISLA's).
- 4:155 Die verrichtingen moeten behouden blijven in het referentieaanbod BROTSoLL.
- 4:156 De verrichtingen betreffende de analoge huurlijnen, de digitale lijnen met andere snelheden dan PDH- en SDH-snelheden en lijnen van de Ethernet-hiërarchie moeten niet in het referentieaanbod worden vermeld, maar wel op verzoek worden uitgevoerd.
- 4:157 De technische aspecten van toegang en/of interconnectie, met inbegrip van de nodige tests, moeten binnen een redelijke termijn na het plaatsen van de bestelling worden geregeld.

4.3.5.3.3 Rechtvaardiging en evenredigheid van de verplichting

- 4:158 Het behoud van een verplichting tot toegang is het logische gevolg van de toegangsdrempels die op de markt zijn vastgesteld, in het bijzonder de moeilijkheid om het netwerk van Belgacom te dupliceren en de grootte van de verzonken kosten. De essentie van deze verplichting is sedert de oplegging ervan onder het vroegere regelgevingskader en tijdens de voorgaande reguleringsperiode niet veranderd. Ook vandaag nog kan geen enkele alternatieve operator op rendabele manier de markt van de retailhuurlijnen betreden of andere diensten voor elektronische communicatie, zoals data-diensten, verstrekken zonder bij Belgacom afgevend segmenten te kopen.

4:159 Technische neutraliteit opleggen is coherent met het handelsbeleid dat wordt gevoerd door Belgacom, dat in zijn commerciële verrichtingen geen enkel onderscheid maakt tussen vezel, koper of straalverbindingen.

4:160 Wat de afgevend segmenten van het "backhaul"-type betreft, verbieden de beginselen¹³² inzake technologische neutraliteit en non-discriminatie het om aan de locaties van de historische operator een specifiek statuut te geven en leggen ze *ipso facto* de verplichting op dat de links tussen de gebouwen van alternatieve operatoren op identieke wijze worden behandeld als die tussen gebouwen van Belgacom.

4.3.5.4 Aan derde operatoren toegang verlenen tot de NGLL-lijnen met vrije keuze tussen de klassieke huurlijnen en NGLL-lijnen

4.3.5.4.1 Wettelijke basis

4:161 Artikel 61, § 1, tweede lid, 1°, van de wet van 13 juni 2005 bepaalt: "*Aan operatoren kan onder andere worden opgelegd dat zij derden toegang verlenen tot specifieke netwerkelementen en/of -faciliteiten, met inbegrip van toegang tot netwerkelementen die niet actief zijn en/of ontbundelde toegang tot het aansluitnetwerk, onder meer om carrierkeuze en/of carriërvoorkeuze en/of het aanbod inzake doorverkoop van abonneelijnen mogelijk te maken*".

4:162 Artikel 57 van dezelfde wet bepaalt tevens dat het BIPT het recht heeft om een wijziging van de reeds gesloten toegangsovereenkomsten op te leggen, om de verplichtingen te doen naleven die door het BIPT worden opgelegd krachtens de artikelen 58 tot 65 van dezelfde wet.

4.3.5.4.1.2 Beschrijving van de verplichting

4:163 Belgacom moet in zijn BROTSOLL-aanbieding een NGLL-variant opnemen met de technologische keuzemogelijkheid, zolang de DWDM/SDH-infrastructuur operationeel is. Omdat de NGLL-lijnen gebaseerd zijn op de

---

¹³² Deze principes zijn vastgelegd in artikel 5 van de wet van 13 juni 2005.

Ethernet MPLS-technologie, moet het BROTSOLL worden aangevuld met een NGLL-gedeelte dat voldoet aan de onderstaande specificaties:

- 4:163.1.1 ofwel de levering van de dienst T-Line (TDM over Ethernet) met deel EFM-en Fibre-toegang indien Belgacom een dergelijke dienst openstelt voor zichzelf of een ander bedrijf binnen de groep (bijvoorbeeld voor de backhaul van de basisstations) en/of voor zijn retaildiensten;
  - 4:163.1.2 ofwel de levering van de dienst E-Line met dienstkwaliteit P Bit = 5 en dimensionering naar de keuze van de aanvrager; met deel EFM-en Fibre-toegang.
  - 4:163.1.3 Zoals met de multi-fractional aanbiedingen E1 en STM-1 bij de aanbiedingen voor klassieke huurlijnen zal Belgacom de variante EVPL (Ethernet Virtual Private Line) aanbieden, die het mogelijk maakt om verscheidene E-Lines te laten eindigen op eenzelfde poort. Deze verplichting is ondergeschikt aan het feit dat Belgacom deze configuratie aanbiedt (zelfs voor een P Bit met een andere waarde) in het kader van ten minste één retailaanbod.
  - 4:163.1.4 Volgens de keuze van de aanvrager zullen deze circuits eindigen op het netwerk van de aanvrager, ofwel plaatselijk ofwel ter hoogte van het dienstknoppunt waarvan het aansluitpunt afhangt. De interconnectielijn zal Belgacom- of Customer-sited kunnen zijn.
- 4:163.2 Net als bij de klassieke lijnen moet de toegang worden verleend:
- 4:163.2.1 zonder ongerechtvaardigde beperking op het gebruik;
  - 4:163.2.2 binnen termijnen en met keuzes qua dienstkwaliteit die voldoen aan de *Service Level Agreements* die momenteel op de retailmarkt van toepassing zijn.
  - 4:163.2.3 Belgacom zal moeten voldoen aan redelijke verzoeken om toegang, zelfs wanneer ze zouden afwijken van de diensten die beschreven zijn in het referentieaanbod, waarbij dit gebrek aan

een referentieaanbod geen beletsel mag vormen voor redelijke verzoeken om toegang waarin het referentieaanbod niet voorziet (artikel 59, § 5 van de wet van 13 juni 2005).

4:164 De technische aspecten van toegang en/of interconnectie, met inbegrip van de nodige tests, moeten binnen een redelijke termijn na het plaatsen van de bestelling worden geregeld.

4.3.5.4.1.3 *Rechtvaardiging en evenredigheid van de verplichting*

4:165 De verplichting om een toegang te verlenen tot de NGLL-huurlijnen is voornamelijk gerechtvaardigd door de volgende elementen:

4:165.1 In het kader van de evolutie naar een netwerk van de nieuwe generatie zullen de klassieke huurlijnen in 2018 waarschijnlijk beperkt worden tot zeer hoge snelheden via WDM en tot lokale Ethernet-lijnen.

4:165.2 De datadiensten dekken niet alle behoeften van de gebruikers; de emulatie van NGLL-circuits biedt de volgende extra functies:

- *Fractional, channelized or unstructured traffic*
- *Transparency to TDM signaling*
- *Bandwidth availability*
- *No packet loss and packet disorder*
- *Multiple clock domain/recovery*
- *Clock recovery jitter/wander requirements*

4:165.3 De enquête van de vereniging Beltug¹³³ heeft erop gewezen dat er een aantal beduidende problemen zijn met de levering van diensten aan de zakelijke gebruikers. Uit deze studie blijkt met name: "*Alles is steeds meer met elkaar verbonden ... het zal moeilijk worden om over WAN te onderhandelen zonder er spraak bij te betrekken ... en alleen verkopers die alles leveren zullen interessant zijn, wat betekent dat een beperkt*

---

¹³³ BELTUG Study, Is there sufficient competition in the business market?, 17 mei 2011.

aantal concurrenten zal overleven."¹³⁴ en verder: *"Een verkoper hebben die alles levert (bijv. Belgacom Explore) zal ervoor zorgen dat het voor een andere verkoper zeer moeilijk wordt om alles over te nemen."*¹³⁵ Op basis van de concurrentievoorwaarden op de wholesalemarkt en de momenteel opgelegde regulering kunnen deze problemen niet afdoende opgelost worden.

4:165.4 Deze verplichting maakt het voor de alternatieve operatoren mogelijk om de aansluitingskosten van hun eindgebruikers op dezelfde manier te beperken zoals Belgacom dat heeft gedaan, door een klassieke architectuur te vervangen door een Ethernet-architectuur. Zonder een dergelijke verplichting zouden de alternatieve operatoren hogere kosten moeten dragen (d.w.z. bij Belgacom WDM/SDH-transport over langere afstanden en tegen een hogere prijs moeten kopen) om een dienst te verlenen die evenwaardig is aan die van Belgacom.

4:165.5 Belgacom promoot nu reeds dergelijke diensten bij zijn retailklanten ter vervanging van de huurlijnen. In zijn presentaties in verband met de sluiting van de LEX'en en zijn MAIP-migratie (Move to All IP) erkent Belgacom de noodzaak tot een aanbod van het NGLL-type¹³⁶: *"The classical (SDH and PDH based) Leased Lines are not a long term future proof solution. Bandwidth demand is ever increasing in today's data networks and these same networks are evolving more and more towards Ethernet. Therefore, a migration to **an Ethernet based solution for Leased Lines** (door ons in het vetjes gezet) is required"*. Het is van vitaal belang dat de concurrenten nu reeds over dat wholesaleproduct NGLL kunnen beschikken, omdat ze anders het gevaar lopen van uitgesloten te worden van de markt van ondernemingen. Het initiatief om een NGLL-

---

¹³⁴ Ibidem: vertaling van: "Everything is getting linked together ... it will become difficult to negotiate WAN separately from voice ... and only vendors who supply everything will be interesting, which means fewer competitors will survive."

¹³⁵ Ibidem: vertaling van: "Having one vendor that offers everything (e.g. Belgacom Explore) will make it difficult for another vendor to take over the full suite."

¹³⁶ [B53 Communication (MAIP) Network Evolution - 2011 Update]

wholesaleaanbod beschikbaar te stellen mag immers niet enkel overgelaten worden aan Belgacom, omdat het niet noodzakelijk belang erbij heeft om dergelijke diensten aan zijn concurrenten te verstrekken.

4:166 Deze verplichting is coherent, zowel met de huidige verplichtingen van Belgacom, de evolutie van de retaildiensten als de technologische evolutie van zijn netwerk.

4:167 Deze verplichting betekent geen onevenredige last voor Belgacom. De elementen van de te verstrekken toegang zijn ruimschoots aanwezig in het netwerk van Belgacom en creëren dus geen enkel risico in termen van investering. Belgacom verstrekt de alternatieve operatoren immers al afzonderlijk de elementen in verband met de nieuwe verplichting: afgevend segmenten van het type "partial circuit", een aansluiting op de Ethernet-switch (in het kader van de afgevend segmenten van het "backhaul"-type) en de Ethernet-transportdienst in het kader van de referentieaanbiedingen BROBA/WBA. Belgacom licht zelf de mogelijkheid voor een alternatieve operator toe om een customer-operated CeoES-dienst te exploiteren¹³⁷: « *OLOs are free to develop and offer Circuit Emulation over MAIPcompliant CWS products. (eg.: <http://www.rad.com/> ;<http://www.oneaccess-net.com/onesite/>)* » De nieuwe verplichting houdt enkel in dat Belgacom in het wholesalereferentieaanbod technische specificaties bijeenbrengt die al elders bestaan.

4.3.5.5 Ingaan op redelijke verzoeken inzake migratie

4.3.5.5.1.1 Wettelijke basis

4:168 Conform artikel 61, § 1, eerste lid, van de wet van 13 juni 2005 kan het BIPT Belgacom de verplichting opleggen om in te gaan op redelijke verzoeken om toegang tot netwerkonderdelen en bijhorende faciliteiten, die door het BIPT worden gepreciseerd. "*Het Instituut kan de voorwaarden*

---

¹³⁷ [B54 MAIP -[BROBA on Ethernet workgroup of May 7th, 2009: presentation](#)], slide 9

en nadere regels inzake billijkheid, redelijkheid en termijn vaststellen voor de uitvoering van de verplichtingen die overeenkomstig dit artikel worden opgelegd."

4.3.5.5.1.2 Beschrijving van de verplichting

4:169 Belgacom moet migraties tussen gereguleerde contracten, tussen een commerciële overeenkomst en een gereguleerd aanbod of tussen configuraties binnen een gereguleerd contract, inwilligen. Bedoeld worden met name :

4:169.1 migraties van klassieke huurlijnen (WDM, SDH en Ethernet) naar huurlijnen van de nieuwe generatie;

4:169.2 migraties van een dienst van het NGLL-type die onder een niet-gereguleerd contract valt naar het nieuwe aanbod van afgevend segmenten van het NGLL-type;

4:169.3 migraties tussen verschillende configuraties binnen een gereguleerd contract.

4:170 De tariefvoorwaarden van deze migraties worden gedefinieerd in deel 4.3.9.2.

4:171 De overgangsbepalingen voor de migratie van niet-gereguleerde wholesalehuurlijnen naar afgevend segmenten van BROTSOLL-huurlijnen zijn afgelopen overeenkomstig de voorwaarden die vastgesteld zijn in de vorige marktanalyse¹³⁸.

4:172 Voor een operator die overstapt van een dienst van het NGLL-type die onder een niet-gereguleerd contract valt naar het nieuwe aanbod van afgevend segmenten van het NGLL-type, wordt een overgangperiode ingesteld van 4 maanden die ingaat de dag waarop het gereguleerde NGLL-aanbod operationeel is en de prijzen ervan gepubliceerd. Tijdens deze overgangperiode:

---

¹³⁸ Bijlage 2 bij het besluit van 14 september 2010, blz. 126.

- 4:172.1 mag de opzeg, met het oog op de migratie, van de niet-gereguleerde dienst geen aanleiding geven tot boeten.
- 4:172.2 mogen de overeenkomstige uitgaven – die op de kosten gebaseerd zijn – worden gefactureerd, indien de migratie gepaard gaat met de wijziging van een uiteinde of van bitsnelheden.
- 4:172.3 mag Belgacom de administratieve kosten van de migratie factureren.
- 4:172.4 wijzigt de migratie de contractuele verbintenissen ten opzichte van een lijn niet en mag deze dus geen manier zijn om een lijn voortijdig stop te zetten.
- 4:172.5 is er een continuïteit tussen de twee contracten; enkel de prijs wordt gewijzigd. De migratie handhaaft aldus ook de verbintenis tot de minimale duur van inschrijving.

4.3.5.5.1.3 Rechtvaardiging en evenredigheid van de verplichting

- 4:173 De verplichting om in te gaan op redelijke verzoeken om migraties is nodig om de alternatieve operatoren in staat te stellen om te reageren op de ontwikkelingen van het regelgevingskader, op de technologische ontwikkelingen en op de behoeften van hun klanten. Zonder een dergelijke verplichting zou Belgacom een alternatieve operator kunnen verplichten om in een toestand te blijven die hem een concurrentienadeel geeft (bijv. niet de meest recente technologie kunnen gebruiken, geen toegang hebben tot de voorwaarden die worden geboden door een nieuw referentieaanbod, of in een configuratie moeten blijven die niet de meest geschikte is).
- 4:174 Deze verplichting is evenredig omdat het gaat om verrichtingen die Belgacom ook doet voor zijn eigen klanten.
- 4:175 Wat betreft de migratie van een dienst van het NGLL-type die onder een niet-gereguleerd contract valt naar het nieuwe aanbod van afgevend segmenten van het NGLL-type:
- 4:175.1 Dit is een zuiver administratieve migratie: eenzelfde lijn gaat van het statuut "niet-gereguleerd" naar het statuut "gereguleerd" en er is geen

technische ingreep nodig. Het is dus logisch dat de koper enkel administratieve kosten moet betalen.

- 4:175.2 Wanneer de migratie daarentegen technische kosten impliceert die verband houden met de verplaatsing van een uiteinde, moet het Belgacom worden toegestaan om migratiekosten te factureren die overeenstemmen met de kosten van de technische migratie naast de administratieve kosten.
- 4:175.3 Het BIPT is daarentegen van oordeel dat dergelijke migraties geen aanleiding mogen geven tot het betalen van boetes. Het opleggen van boetes door de operator met een sterke machtspositie zou een concurrentiebelemmerend effect hebben, doordat de alternatieve operatoren worden ontmoedigd om wholesalediensten te kopen en doordat hun het genot wordt ontzegd van de tariefvoorwaarden die daaraan verbonden zijn (de afgevend segmenten van het NGLL-type moeten beschikbaar zijn tegen een prijs die gebaseerd is op de kosten van een efficiënte operator). Het BIPT is dus van oordeel dat boetes die voortvloeien uit de annulering van niet-gereguleerde diensten, uit de verlaging van het volume van die diensten of uit andere mechanismen onbillijk zouden zijn (waarbij de ondoeltreffendheid van de maatregel ten goede komt aan de operator met een sterke machtspositie), temeer omdat de migratie geen volstrekte annulering vormt: de betreffende verbindingen zullen geheel of gedeeltelijk nog altijd door Belgacom worden verstrekt, dat daarvoor een vergoeding zal blijven ontvangen.
- 4:175.4 Artikel 61 biedt het Instituut de mogelijkheid om de voorwaarden en nadere regels inzake billijkheid, redelijkheid en termijn vast te stellen voor de uitvoering van de verplichtingen die overeenkomstig dit artikel worden opgelegd. In het onderhavige geval acht het BIPT het billijk en redelijk dat aan de alternatieve operatoren een mogelijkheid tot kosteloze migratie wordt geboden. Het BIPT acht het redelijk dat die mogelijkheid wordt beperkt in de tijd. De keuze om al dan niet van niet-gereguleerde lijnen over te stappen naar gereguleerde lijnen is immers gekoppeld aan een specifieke gebeurtenis: de invoering in het referentieaanbod van afgevend segmenten van het NGLL-type, tegen kostengebaseerde tarieven die de kosten van een efficiënte verrichting

weerspiegelen. Zodra het referentieaanbod dat technisch operationeel is en de tarieven bekend zijn, moeten de alternatieve operatoren met kennis van zaken een keuze kunnen maken tussen de wholesale- en de retailproducten gedurende een redelijke termijn¹³⁹.

4:175.5 Bij gebrek aan gunstige migratievoorwaarden zou de doeltreffendheid van de correctiemaatregelen die op de markt van de afgevend segmenten worden opgelegd, aanzienlijk worden verminderd, waarbij de alternatieve operatoren hogere tarieven blijven betalen aan de operator met een sterke machtspositie.

4.3.5.6 Binnen een redelijke termijn een prijsopgave leveren voor de aansluiting van een gebouw

4.3.5.6.1.1 Wettelijke basis

4:176 Conform artikel 61, § 1, eerste lid, van de wet van 13 juni 2005 kan het BIPT Belgacom de verplichting opleggen om in te gaan op redelijke verzoeken om toegang tot netwerkonderdelen en bijhorende faciliteiten, die door het BIPT worden gepreciseerd. *"Het Instituut kan de voorwaarden en nadere regels inzake billijkheid, redelijkheid en termijn vaststellen voor de uitvoering van de verplichtingen die overeenkomstig dit artikel worden opgelegd."*

4.3.5.6.1.2 Beschrijving van de verplichting

4:177 Belgacom moet binnen een redelijke termijn en tegen een redelijke kostprijs een prijsopgave leveren voor de aansluiting van een gebouw op zijn netwerk voor glasvezeltoegang. Elke weigering van Belgacom om die prijsopgave te leveren (bijv. als het gebouw niet kan worden aangesloten) zal moeten worden gemotiveerd, op basis van dezelfde criteria als op de retailmarkt (een bijkomend aanbod op hetzelfde gebouw of een ander gebouw onder dezelfde toegangsvoorwaarden kan een indicatie zijn van discriminatie).

---

¹³⁹ Wat betekent dat migraties die na het verstrijken van die termijn worden aangevraagd, aanleiding zouden kunnen geven tot de betaling van boetes.

4:178 Die prijsopgave moet voldoende gedetailleerd zijn (ten minste: lengte van de greppel, aard van het terrein, aantal keren dat de openbare weg overgestoken wordt, aantal kabelgoten in de greppel). Belgacom moet binnen 3 maanden na de publicatie van dit besluit een addendum bij zijn referentieaanbod voorstellen in verband met de voorwaarden voor levering van prijsopgaven voor aansluiting op glasvezel; de termijn die voor de levering van de prijsopgave wordt voorgesteld, moet worden gerechtvaardigd door bewijsstukken.

4.3.5.6.1.3 *Rechtvaardiging en evenredigheid van de verplichting*

4:179 De alternatieve operatoren hebben soms behoefte aan afgevend segmenten die moeten eindigen in gebouwen die nog niet aangesloten zijn op het glasvezeltoegangsnetwerk van Belgacom. In die gevallen moeten ze aan Belgacom een prijsopgave vragen om de prijs te kennen van de te leggen verbinding.

4:180 Zonder een dergelijke tijdige prijsopgave zou er bij een alternatieve operator terughoudendheid kunnen zijn om een bestelling te plaatsen en het risico te nemen om een lijn te bestellen die zijn eindklant uiteindelijk te duur zou vinden.

4:181 Als Belgacom vrij de termijn mocht bepalen waarbinnen het deze prijsopgaven meedeelt, zou het door de mededeling van de prijsopgaven te vertragen, voor zichzelf een ongerechtvaardigd voordeel creëren in de gevallen waarin het concurreert met alternatieve operatoren om de klant te werven die aangesloten moet worden. De verplichting om een prijsopgave te verstrekken binnen een redelijke termijn is dus gerechtvaardigd door de doelstelling om erop toe te zien dat de concurrentie niet wordt verstoord of belemmerd in de sector van de elektronische communicatie¹⁴⁰.

4:182 De aanvullende verplichtingen die aan Belgacom worden opgelegd qua prijsopgaven voor de aansluiting op vezel laten op Belgacom geen onevenredige operationele druk wegen, aangezien het er enkel op neerkomt dezelfde principes te hanteren als voor de levering van de verrichtingen op retailniveau.

---

¹⁴⁰ Artikel 6, eerste lid, 2°, van de wet van 13 juni 2005 betreffende de elektronische communicatie.

4.3.5.7 Een aanbod doen voor collocatie of andere vormen van gedeeld gebruik van faciliteiten

4.3.5.7.1.1 Wettelijke basis van de verplichting

4:183 Overeenkomstig artikel 61, § 1, tweede lid, 6°, van de wet van 13 juni 2005 kan Belgacom worden verplicht om een mogelijkheid te bieden tot collocatie of andere vormen van gedeeld gebruik van bijbehorende faciliteiten.

4.3.5.7.2 Beschrijving van de verplichting

4:184 Belgacom moet overeenkomstig artikel 61, § 1, 6°, van de wet van 13 juni 2005 betreffende de elektronische communicatie een aanbod doen inzake collocatie. Dankzij die verplichtingen is de fysieke verbinding van de elektronische-communicatienetwerken mogelijk.

4:185 Belgacom moet overeenkomstig zijn referentieaanbod collocatiediensten aanbieden op LEX- en LDC-niveau. Bovendien:

4:185.1 moet Belgacom de verschillende vormen van collocatie aanbieden in fysieke vorm, op afstand en virtueel.

4:185.2 mag Belgacom de fysieke collocatie niet opleggen wanneer een andere technische oplossing mogelijk is.

4.3.5.7.3 Rechtvaardiging en evenredigheid van de verplichting

4:186 Die verplichting is absoluut noodzakelijk om de fysieke verbinding van de elektronische-communicatienetwerken mogelijk te maken.

4:187 Het BIPT staat erop te onderlijnen dat de collocatiefaciliteiten door Belgacom maar beschikbaar moeten worden gemaakt in geval van redelijke verzoeken vanwege derde operatoren die interconnectie vragen (zie verder). De evenredigheid van deze verplichtingen wordt op die manier versterkt.

4:188 Het collocatieaanbod en andere vormen van gedeeld gebruik van faciliteiten (interne bekabeling, ...) wordt aldus opgelegd als hulpdienst bij de toegangsverplichting betreffende de afgevend segmenten van huurlijnen op wholesaleniveau.

4.3.5.8 Toegang verlenen tot de inspectieruimtes, LEX'en en LDC's om derde operatoren in staat te stellen om hun eigen introductievezel naar hun klanten te gebruiken

4.3.5.8.1 Wettelijke basis

4:189 Artikel 61, § 1, tweede lid, 1°, van de wet van 13 juni 2005 bepaalt: *“Aan operatoren kan onder andere worden opgelegd dat zij derden toegang verlenen tot bepaalde netwerkelementen en/of -faciliteiten, met inbegrip van ontbundelde toegang tot het aansluitnetwerk”*.

4.3.5.8.2 Beschrijving van de verplichting

4:190 De alternatieve operatoren die bij Belgacom afgevend segmenten kopen, moeten de mogelijkheid¹⁴¹ hebben om hun eigen introductievezel aan te leggen en te gebruiken om klanten aan te sluiten die nog niet aangesloten zijn op een glasvezeltoegang. Daartoe moet Belgacom toegang geven tot de inspectieruimtes, LEX'en of LDC's die het dichtst liggen bij de aan te sluiten klanten.

4:191 Opdat de alternatieve operator het tracé van de introductievezel kan bepalen, moet Belgacom de plaats van de inspectieruimte (of van de twee inspectieruimtes bij een verzoek om beveiligde toegang) meedelen die het dichtst bij de eindklant gelegen is/zijn.

4:192 Belgacom moet een mid-span interconnectiearchitectuur definiëren om de invoering van de vezel van de derde operator in zijn inspectieruimte te garanderen; daartoe mag Belgacom de verplichting opleggen van zelf de laswerkzaamheden in de ruimte uit te voeren of ze te laten uitvoeren door onderaannemers met wie het gewoonlijk samenwerkt (“certified technician”). Om het grenspunt van de twee infrastructuren nauwkeurig te bepalen, mag Belgacom de verplichting opleggen dat de aanvrager zijn

---

¹⁴¹ Belgacom blijft in de mate waarin het verzoek redelijk is, verplicht om zelf de introductievezel aan te leggen in de gevallen waarin de alternatieve operator niet van deze mogelijkheid gebruikmaakt.

eigen inspectieruimte installeert naast de zijne en tussen beide ruimtes een verbinding maakt.

4:193 Hetzelfde moet gelden op het niveau van de LEX'en en LDC's waar de alternatieve operator zijn glasvezel moet kunnen invoeren zonder collocatie, om die te kunnen gebruiken voor de levering van het lokale gedeelte van het afgevend segment van de wholesalehuurlijn. Belgacom moet deze aansluiten op zijn eigen apparatuur of op zijn eigen glasvezel in het kader van de levering van afgevend segmenten van klassieke of NGLL-huurlijnen.

4:194 Belgacom moet de minimale specificaties meedelen die vereist zijn voor de vezel en voor het ODF dat bij de eindklant moet worden geïnstalleerd.

4:195 Belgacom moet de procedures meedelen om de glasvezel aan te sluiten en ook af te sluiten.

4.3.5.8.3 Rechtvaardiging en evenredigheid van de verplichting

4:196 Dankzij de opgelegde remedie kunnen de volgende concurrentieproblemen worden opgelost.

4:196.1 In de huidige situatie draagt een alternatieve operator die aan Belgacom vraagt om een toegangsvezel te leggen, alle kosten van deze nieuwe infrastructuur. Belgacom, dat de eigenaar is van deze glasvezel, kan die vervolgens gebruiken zonder enige investeringskosten te dragen, wanneer de eindklant bij het verstrijken van zijn contract met de alternatieve operator een nieuwe offerteaanvraag doet. De mogelijkheid hebben om zijn eigen vezel te leggen (in plaats van daarvoor afhankelijk te zijn van Belgacom) verleent de alternatieve operator in de gevallen waarin Belgacom strategisch erop uit is om te investeren een onderhandelingsmacht voor de aansluiting. De alternatieve operator zou bijvoorbeeld kunnen verkrijgen dat deze investering met Belgacom wordt gedeeld.

4:196.2 De opgelegde remedie stelt de alternatieve operator in staat om niet afhankelijk te zijn van de overhandiging van een prijsopgave door

Belgacom. Doordat de alternatieve operator toegang heeft tot de inspectieruimte om de introductievezel bij de eindklant te leggen, hoeft hij Belgacom niet meer te vragen om een prijsopgave te leveren.

4:197 Dankzij de mogelijkheid voor deze operator om zelf deze investering te doen en deze in zijn activa te behouden, kan ook de concurrentie op de markt worden verhoogd:

4:197.1 Om over lange afstanden vezel te leggen kan een termijn nodig zijn die niet verenigbaar is met de eisen die de eindklanten opleggen in hun bestek. Het feit van dus te kunnen investeren in de introductievezel tot in de inspectieruimte van Belgacom, alvorens later zijn netwerk uit te breiden tot aan dat punt, vergemakkelijkt de vooruitgang van de alternatieve operator op de investeringsladder.

4:197.2 De alternatieve operator heeft de mogelijkheid een procedure in te stellen voor de evaluatie van de kosten en voor de uitvoering van het werk, die efficiënter is dan die van Belgacom en om zich aldus in termen van installatiedienst te onderscheiden.

4:197.3 De alternatieve operator kan op die manier over een basis beschikken die hem in staat stelt om plaatselijk een toegangsnetwerk te ontwikkelen en zo een op infrastructuur gebaseerde infrastructuur te ontwikkelen.

4:198 Het BIPT stelt dus vast dat de operatoren er economisch en commercieel belang bij hebben om te investeren in de toegang tot de eindklant en dat dit een investeringsstrategie kan teweegbrengen in het meer beloftevolle lokale gedeelte dan investeringen tussen de express ring en de LEX.

4:199 De maatregel is evenredig in die zin dat ze Belgacom niet dwingt om nieuwe ingewikkelde procedures in te stellen, maar enkel een bestaande werkwijze met zijn onderaannemers uit te breiden naar derde operatoren (werkzaamheden in de inspectieruimte) en aan de derde operatoren specificaties mee te delen waarover het beschikt en die het aan zijn leveranciers mededeelt. Dit soort van architectuur is vroeger al voorgesteld - op een meer ingewikkelde manier, omdat er niet alleen interconnectie van

vezels was maar ook onderlinge werking van de SDH-apparatuur - in het kader van het interconnectieaanbod (BRIO) onder de naam "mid-span".

4.3.5.9 Te goeder trouw onderhandelen met operatoren die verzoeken om toegang tot afgevend segmenten

4.3.5.9.1 Wettelijke basis van de verplichting

4:200 Overeenkomstig artikel 61, § 1, tweede lid, 2°, van de wet van 13 juni 2005 kan het BIPT Belgacom ertoe verplichten *“te goeder trouw [te] onderhandelen met operatoren die verzoeken om toegang”*. Artikel 61, § 1, laatste lid, van dezelfde wet bepaalt: *“Het Instituut kan de voorwaarden en nadere regels inzake billijkheid, redelijkheid en termijn vaststellen voor de uitvoering van de verplichtingen die overeenkomstig dit artikel worden opgelegd.”*

4.3.5.9.2 Beschrijving van de verplichting

4:201 Overeenkomstig artikel 61, § 1, tweede lid, van de wet betreffende de elektronische communicatie moet Belgacom snel onderhandelen over de toegangsvoorwaarden, ongeacht of het verzoek om toegang al dan niet slaat op een verrichting die in het referentieaanbod is opgenomen.

4:201.1 Belgacom moet alles in het werk stellen om ter zake een akkoord te sluiten binnen een periode van 15 dagen wanneer het verzoek past binnen de voorwaarden van het referentieaanbod of wanneer het verzoek slechts in geringe mate afwijkt van de voorwaarden van het referentieaanbod.

4:201.2 Voor verzoeken die buiten het bestek van het referentieaanbod vallen, moet Belgacom alles in het werk stellen om ter zake een akkoord te sluiten binnen een termijn van vier maanden. De voormelde termijnen gaan pas in nadat Belgacom alle nodige inlichtingen heeft ontvangen van de alternatieve operator die de toegang aanvraagt (adresgegevens, financiële toestand, gevraagde diensten, technische informatie over zijn eigen infrastructuur, enz.). De lijst van de vereiste inlichtingen zal moeten worden vermeld in het referentieaanbod.

- 4:201.3 Belgacom moet vanaf de eerste contacten met de alternatieve operator alle inlichtingen en documenten vermelden die deze laatste nodig heeft om het akkoord te sluiten. Dit contract zal uiterlijk zes maanden nadat het gesloten is, ingaan.
- 4:202 De toegang moet met name worden toegestaan als de betreffende dienst noodzakelijk is om een aanbod van de operator met een sterke machtspositie op een stroomafwaarts gelegen markt te reproduceren.
- 4:203 Het BIPT legt er de nadruk op dat die verplichting de alternatieve operatoren niet noodzakelijk verplicht om opnieuw te onderhandelen over de lopende toegangscontracten.
- 4:204 De verplichting om te goeder trouw te onderhandelen moet ook worden vervuld in de situatie waarin de alternatieve operatoren wensen over te stappen van het gebruik van eind-tot-eindhuurlijnen naar het gebruik van afgevend segmenten. Die migratie moet dus geschieden volgens de hierboven aangehaalde principes.

4.3.5.9.3 Rechtvaardiging en evenredigheid van de remedie

- 4:205 Zonder die verplichting kan Belgacom ertoe worden aangezet om het proces van levering van aanbiedingen voor afgevend segmenten van huurlijnen te vertragen, hetgeen rekening houdende met zijn sterke positie op de markt, vertragingen zou veroorzaken die de concurrentie zouden kunnen vervalsen. De alternatieve operatoren zouden dan niet in staat zijn om op eerlijke wijze te concurreren met de historische operator op de stroomafwaarts gelegen retailmarkten die afhankelijk zijn van aanbiedingen voor afgevend segmenten van huurlijnen.
- 4:206 Een periode van 15 dagen is redelijk op voorwaarde dat de voorwaarden van het referentieaanbod in acht worden genomen, aangezien deze reeds op voorhand bekend waren voor de twee partijen.

- 4:207 Omdat het over een verrichting gaat die niet in het referentieaanbod opgenomen is, is er een bepaalde termijn nodig om Belgacom in staat te stellen om de technische haalbaarheid en de economische voorwaarden van het aanbod te bestuderen en over de contracten te onderhandelen. Een maximumtermijn van vier maanden lijkt redelijk op voorwaarde dat:
- 4:207.1 deze termijn niet systematisch en te kwader trouw wordt toegepast voor verrichtingen die weinig technische en economische problemen opleveren, en;
- 4:207.2 de termijn van vier maanden niet leidt tot een situatie waarin de operator met een sterke machtspositie zijn verplichting tot niet-discriminatie niet nakomt.
- 4:208 Die verplichting is nodig om Belgacom ertoe aan te zetten om snelle en succesvolle onderhandelingen te voeren met de gesprekspartners waarmee het concurreert op een aantal stroomafwaarts gelegen retailmarkten.
- 4:209 Wat de verrichtingen betreft die niet in het referentieaanbod opgenomen zijn, zou Belgacom wanneer er geen specifieke onderhandelingstermijn wordt vastgesteld, ook ertoe kunnen worden aangezet om het proces van levering van aanbiedingen voor afgevend segmenten van huurlijnen te vertragen, waardoor vertraging zou ontstaan die het concurrentiespel kan vervalsen.
- 4:210 Het is nodig om de termijn waarbinnen het contract inzake de toegang uitwerking heeft, tot 6 maanden te beperken, omdat er een gevaar bestaat dat Belgacom de toepassing van dat contract uitstelt. Een termijn van 6 maanden zou moeten volstaan opdat de partijen zich naar de clausules van het contract kunnen schikken (bijvoorbeeld in verband met de financiële waarborgen) en opdat ze hun operationele systemen aanpassen.

4.3.5.10 De alternatieve operatoren in staat stellen om alle elementen met betrekking tot de toegang en de interconnectie op ontbundelde wijze te kopen

4.3.5.10.1 Wettelijke basis van de verplichting

4:211 Conform artikel 61, § 1, eerste lid, van de wet van 13 juni 2005 kan het BIPT Belgacom de verplichting opleggen om in te gaan op redelijke verzoeken om toegang tot netwerkdonderdelen en bijhorende faciliteiten, die door het Instituut worden gepreciseerd. Artikel 61, § 1, tweede lid, bepaalt specifieke verplichtingen die aan de operator met een sterke machtspositie kunnen worden opgelegd. Deze specifieke verplichtingen zijn echter maar voorbeelden en niet beperkend.

4:212 Artikel 61, § 1, tweede lid, van de wet betreffende de elektronische communicatie bepaalt: *“Het Instituut kan de voorwaarden en nadere regels inzake billijkheid, redelijkheid en termijn vaststellen voor de uitvoering van de verplichtingen die overeenkomstig dit artikel worden opgelegd”*.

4.3.5.10.1.2 Beschrijving van de verplichting

4:213 Over het algemeen moeten operatoren die een verrichting inzake levering van afgevend segmenten van huurlijnen vragen, alle elementen met betrekking tot de toegang tot en de interconnectie van afgevend segmenten van huurlijnen op ontbundelde wijze kunnen kopen (bijvoorbeeld het transportgedeelte en een of meer lokale stukken van een afgevend segment).

4.3.5.10.1.3 Rechtvaardiging en evenredigheid van de verplichting

4:214 Zonder verplichting tot levering op ontbundelde wijze zou de operator met een sterke machtspositie zijn verrichtingen zo kunnen bundelen dat het voor de alternatieve operator financieel niet meer interessant zou zijn om de dienst te kopen, omdat hij zou moeten betalen voor diensten die hij niet nodig heeft. Door zo te werk te gaan zou Belgacom de kosten van zijn concurrenten kunnen opdrijven en deze dus minder concurrerend kunnen maken.

4.3.5.11 Intrekking van reeds verleende toegang bij netwerkaanpassingen of bij beëindiging van sommige diensten

4.3.5.11.1 Wettelijke basis van de verplichting

- 4:215 Conform de artikelen 55, §§ 3 en 4, en 61, § 1, derde lid, van de wet betreffende de elektronische communicatie kan het BIPT de verplichting opleggen om in te gaan op redelijke verzoeken om toegang tot door het BIPT bepaalde netwerkonderdelen en bijbehorende faciliteiten.
- 4:216 Overeenkomstig artikel 61, § 1, 3°, kan *“aan operatoren (met een sterke machtspositie) [...] onder andere worden opgelegd dat zij reeds verleende toegang tot faciliteiten niet intrekken.”*
- 4:217 Paragraaf 1, laatste lid, van datzelfde artikel bepaalt: *“Het Instituut kan de voorwaarden en nadere regels inzake billijkheid, redelijkheid en termijn vaststellen voor de uitvoering van de verplichtingen die overeenkomstig dit artikel worden opgelegd.”*

4.3.5.11.2 Beschrijving van de remedie

- 4:218 In de gevallen waarin Belgacom zijn netwerk op zo'n manier aanpast dat sommige verrichtingen inzake toegang tot afgevend segmenten van huurlijnen onbeschikbaar worden, mag het geen verrichtingen in verband met de levering van afgevend segmenten van huurlijnen intrekken zonder dit aan de betrokken alternatieve operatoren te melden met een redelijke opzegtermijn (voordat de toegang wordt geschorst), en heeft het bovendien de plicht om vooraf het BIPT daarvan op de hoogte te brengen.
- 4:219 Wanneer Belgacom aldus beslist om een site te sluiten waar afgevend segmenten in een collocatieruimte eindigen, moet het die site toegankelijk laten voor de begunstigden van zijn referentieaanbod gedurende:
- 4:219.1 ten minste vijf jaar vanaf de definitieve bekendmaking aan het BIPT, indien alternatieve operatoren gebruikmaken van de toegang tot deze site;

- 4:219.2 ten minste één jaar vanaf de definitieve bekendmaking aan het BIPT indien geen enkele alternatieve operator de toegang tot die site gebruikt maar wel andere gereguleerde diensten worden aangeboden op dat toegangspunt.
- 4:220 Die duur kan evenwel worden gewijzigd op basis van een bilateraal akkoord met alle betrokken operatoren.
- 4:221 Belgacom dient te voorzien in een migratie naar een gepaste oplossing alvorens de dienst stop te zetten. Indien een netwerktoegangspunt slechts gedeeltelijk wordt gesloten, moet Belgacom toegang blijven aanbieden voor de resterende lijnen op dat toegangspunt.
- 4:222 Zoals hierboven uitgelegd, behoudt Belgacom indien het een netwerkpunt wenst te sluiten waarop de operatoren zijn geïnterconnecteerd, de mogelijkheid om met deze operatoren te onderhandelen over een andere oplossing, een migratieprogramma en de financiële gevolgen die daaruit voortvloeien. Indien Belgacom tot een akkoord komt met deze operatoren, mag het het netwerkpunt sluiten na afloop van de migratie.

4.3.5.11.3 Rechtvaardiging en evenredigheid van de remedie

- 4:223 Conform de artikelen 55, §§ 3 en 4 en 61, § 1, derde lid, van de wet van 13 juni 2005 betreffende de elektronische communicatie kan het de operatoren met een sterke machtspositie meer bepaald verboden worden om de reeds toegekende toegang tot de middelen in te trekken. Artikel 61, § 1, laatste lid, van de wet betreffende de elektronische communicatie bepaalt: “Het Instituut kan de voorwaarden en nadere regels inzake billijkheid, redelijkheid en termijn vaststellen voor de uitvoering van de verplichtingen die overeenkomstig dit artikel worden opgelegd”.
- 4:224 Krachtens artikel 61, § 1, 3°, laatste lid, van de wet van 13 juni 2005 betreffende de elektronische communicatie en laatste lid is het BIPT bevoegd om de voorwaarden vast te leggen die Belgacom in acht moet nemen om de toegang voor de alternatieve operatoren in te trekken in geval van netwerkaanpassingen en van beëindiging van bepaalde diensten.

- 4:225 De sluiting van een dienst voor alle begunstigden vormt een wijziging van het referentieaanbod of van de ermee verband houdende documenten, zoals meer bepaald de lijst van de locaties van de LEX'en of de lijst van de "local distribution centers" (LDC's), de huidige of mogelijke uiteinden van de segmenten van huurlijnen. Het BIPT moet er immers op toezien dat Belgacom zijn verschillende verplichtingen nakomt, en in het bijzonder de non-discriminatieverplichting.
- 4:226 Overigens is een voorafgaande kennisgeving aan de begunstigden noodzakelijk om hun de kans te geven hun eigen activiteiten en investeringen op een gepaste manier te plannen, zodat ze zich doeltreffend aanpassen aan de nieuwe situatie. Enkele voorbeelden - geen volledige lijst - van een dergelijke situatie zijn meer bepaald de sluiting van LEX'en of van toegangspunten, de verandering van toegangstechnologie.
- 4:227 Zonder een dergelijke verplichting zouden de operatoren niet direct of indirect in staat zijn hun abonnees voldoende dienstkwaliteit te garanderen. Afhankelijk van het gebruik ervan zou een onderbreking van een huurlijnsegment onder andere leiden tot de onderbreking van een retailhuurlijn of een interconnectie (bij gebrek aan een *backhaul*lijn) of tot de ontoegankelijkheid van een deel van het netwerk van de alternatieve operator. De gevolgen van een onderbreking van de dienst zijn te belangrijk om de operator met een sterke machtspositie in staat te stellen om die maatregel te treffen zonder de voorwaarden te regelen voor een eventuele intrekking van de dienst die door de operator met een sterke machtspositie wordt verstrekt en daar toezicht op te houden.
- 4:228 Het besluit van Belgacom om bepaalde centrales te sluiten in het kader van de overgang naar NGN/NGA wordt overigens ingegeven door de wens om te besparen op zijn kosten voor exploitatie van deze sites en indien mogelijk om aanzienlijke meerwaarde te boeken door de gebouwen te verkopen. Wanneer in deze context bepaalde sites (namelijk die waar alternatieve operatoren aanwezig zijn) gedurende een beperkte periode opgehouden worden, betekent dat geen onevenredig verlies voor

Belgacom ten opzichte van zijn huidige situatie maar eerder minder grote besparingen en/of financiële inkomsten. Wanneer Belgacom bovendien een echte reden (financieel of operationeel) heeft om een site sneller te sluiten, zou het een aantrekkelijke alternatieve oplossing moeten kunnen bieden aan de alternatieve operatoren op basis waarvan de operatoren deze sites kunnen verlaten en Belgacom deze kan sluiten; anders zouden deze operatoren ertoe kunnen neigen niet meer te willen investeren in België, wat zware gevolgen zou kunnen hebben voor de toekomstige dynamiek van de markt en de concurrentie ernstig zou kunnen schaden.

4:229 Belgacom dient de toegangsdiensten die een operator gebruikt, gedurende ten minste 5 jaar na de aankondiging van de stopzetting te blijven aanbieden om de alternatieve operatoren in staat te stellen om:

4:229.1 na de beslissing van Belgacom om de exploitatie stop te zetten, op zoek te kunnen gaan naar een alternatieve oplossing die de continuïteit van de diensten voor de eindgebruiker garandeert;

4:229.2 een algemeen zicht te hebben op de investeringen betreffende de keuze van interconnectie met een netwerkonderdeel van Belgacom;

4:229.3 hun investeringen af te schrijven, conform de benadering die het BIPT toepast in het kader van zijn kostenmodellen voor NGN en BROTSoLL.

4:229.4 een voldoende opbrengst te kunnen hebben van hun investeringen. Een termijn van 5 jaar vormt de gulden middenweg om nieuwe technologieën aan te moedigen en een voldoende opbrengst uit de investeringen te halen;

4:229.5 Tussen de aanvraag van een nieuwe collocatieruimte, de daadwerkelijke ingebruikneming daarvan en het bereiken van een kritische massa om deze werkelijk af te schrijven, verlopen verscheidene maanden. Wanneer men die maanden optelt bij de afschrijvingsperiode die Belgacom zelf intern gebruikt (4 jaar sinds 2004), is een periode van 5 jaar heel realistisch.

- 4:230 De periode van 5 jaar stemt in werkelijkheid overeen met de levensduur van de apparatuur die doorgaans door het BIPT toegepast wordt in het kader van de kostenmodellen. Deze duur maakt het mogelijk om een juist evenwicht te vinden tussen enerzijds de gehanteerde boekhoudkundige afschrijvingsperiode (die eventueel korter is) en anderzijds de werkelijke technische levensduur die kan worden bepaald voor sommige soorten van activa (duidelijk meer dan 5 jaar).
- 4:231 De alternatieve operatoren een voldoende opbrengst van hun investeringen garanderen is van essentieel belang. Indien dit niet het geval zou zijn, zullen ze de neiging hebben om niet meer te willen investeren in België, wat ernstige gevolgen zou kunnen hebben voor de toekomstige marktdynamiek en waardoor de concurrentie zware klappen zou kunnen krijgen.
- 4:232 Er moet een voorafgaande kennisgeving worden gegeven aan de begunstigden om hun de kans te geven hun eigen activiteiten en investeringen op een gepaste manier te plannen, zodat ze zich doeltreffend kunnen aanpassen aan de nieuwe situatie. Zonder zo'n verplichting zouden de operatoren geen voldoende dienstkwaliteit kunnen garanderen aan hun abonnees, die een ernstig nadeel zouden kunnen ondervinden. De gegeven opzegtermijn moet het de begunstigden ook mogelijk maken om geen ongepaste investeringsbeslissingen te nemen. De gevolgen van een onderbreking van de dienst zijn te belangrijk – zowel voor de eindklant als voor de operator die wholesaleklant is - om de operator met een sterke machtspositie in staat te stellen om die maatregel onmiddellijk te treffen zonder de voorwaarden te regelen voor een eventuele intrekking van de dienst die hij verstrekt en zonder daar toezicht op te houden.
- 4:233 Tevens moet Belgacom het BIPT tijdig op de hoogte brengen van zijn voornemen om de toegang in te trekken. De sluiting van een dienst voor alle begunstigden vormt duidelijk een wijziging van het referentieaanbod of van de verbonden documenten die een controle vergt vanwege het BIPT. Dit laatste moet hierbij nagaan of Belgacom voldaan heeft aan de verschillende verplichtingen en in het bijzonder aan de verplichting tot non-discriminatie, wat impliceert dat de dienst evenmin nog wordt gebruikt door de retailpoot van Belgacom.

4.3.5.12 Intrekking van reeds toegestane toegang bij niet-nakoming van contractbepalingen

4.3.5.12.1 Wettelijke basis van de verplichting

- 4:234 Conform de artikelen 55, §§ 3 en 4, en 61, § 1, derde lid, van de wet betreffende de elektronische communicatie kan het BIPT de verplichting opleggen om in te gaan op redelijke verzoeken om toegang tot door het BIPT bepaalde netwerkonderdelen en bijbehorende faciliteiten.
- 4:235 Overeenkomstig artikel 61, § 1, tweede lid, 3°, van hetzelfde artikel kan *“aan operatoren (met een sterke machtspositie) [...] onder andere worden opgelegd dat zij reeds verleende toegang tot faciliteiten niet intrekken.”*
- 4:236 Paragraaf 1, laatste lid, van datzelfde artikel bepaalt: *“Het Instituut kan de voorwaarden en nadere regels inzake billijkheid, redelijkheid en termijn vaststellen voor de uitvoering van de verplichtingen die overeenkomstig dit artikel worden opgelegd.”*

4.3.5.12.2 Beschrijving van de verplichting

- 4:237 Voordat Belgacom een verrichting inzake toegang of interconnectie onderbreekt wegens de niet-nakoming van de contractbepalingen, moet het de volgende procedure volgen:
- 4:237.1 uiterlijk 15 kalenderdagen voor de datum waarop de onderbreking van de verrichting gepland is, moet Belgacom de alternatieve operator inlichten over zijn voornemen om de toegang te onderbreken;
- 4:237.2 tegelijk met de kennisgeving aan de alternatieve operator moet een kopie van deze kennisgeving aan het BIPT worden toegestuurd, samen met de nuttige documenten aan de hand waarvan het BIPT op redelijke wijze kan vaststellen dat de contractbepalingen niet worden nageleefd (zoals, wanneer het om onbetaalde facturen gaat, relevante uittreksels uit de toegangsakkoorden, uitgewisselde brieven, facturen, netting-overzicht¹⁴² enz.).

---

¹⁴² Overzicht van de verschuldigde bedragen en van de verrichte betalingen tussen twee operatoren

4:238 Bovendien moet Belgacom in samenwerking met de betrokken operator alle redelijke voorzorgsmaatregelen nemen die nodig zijn om zoveel mogelijk te vermijden dat de intrekking van de toegang invloed heeft op de prioritaire klanten zoals nooddiensten, ziekenhuizen, artsen, politiediensten, besturen en internationale instellingen.

4.3.5.12.3 Rechtvaardiging en evenredigheid van de remedie

4:239 In sommige situaties wenst Belgacom de levering van toegangsdiensten (in dit geval de huurlijn) te onderbreken omdat een alternatieve operator sommige bepalingen in zijn contract dat hem met Belgacom verbindt, niet nakomt (bijvoorbeeld zijn facturen niet betaalt). In zo'n geval acht het BIPT het noodzakelijk om de uitoefening door Belgacom van zijn contractuele rechten te onderwerpen aan sommige voorwaarden die garanderen dat de doelstellingen van het regelgevingskader in acht worden genomen, in het bijzonder de bevordering van de concurrentie en de bescherming van de belangen van de gebruikers.

4:240 Het BIPT vindt het billijk dat een operator met een sterke machtspositie zich beschermt tegen het risico van de niet-nakoming van de contractbepalingen door de klanten. De verplichting voor een organisatie met een sterke machtspositie om te voldoen aan verzoeken om toegang geldt voor zover deze verzoeken redelijk zijn. Zo kan bijvoorbeeld de levering van een toegangsdienst vragen zonder de contractbepalingen na te komen, zoals de niet-betaling van de facturen, geen redelijk verzoek vormen.

4:241 Het BIPT beklemtoont echter dat het recht om zich te beschermen tegen het risico van de niet-nakoming van de contractbepalingen geen afbreuk mag doen aan de marktontwikkeling of aan de bescherming van de eindgebruikers.

4:242 Conform artikel 5 van de wet van 13 juni 2005 betreffende de elektronische communicatie kan het BIPT alle redelijke maatregelen treffen om de doelstellingen van het Europese regelgevingskader op het vlak van elektronische communicatie te verwezenlijken zoals vastgelegd in artikel 8 van de Kaderrichtlijn en meer bepaald om erop toe te zien dat de concurrentie niet in het gedrang komt en om de bescherming van de gebruikers te garanderen.

- 4:243 Er zouden zich immers situaties kunnen voordoen waarin de onderbreking van de verstrekking als een misbruik zou kunnen worden beschouwd. Nu is de schorsing van de levering van toegang een gebeurtenis die een ernstig, onmiddellijk en moeilijk te herstellen nadeel kan berokkenen voor de operatoren, alsook ernstig ongemak kan veroorzaken voor de eindgebruikers. Wanneer de toegang wordt geschorst kunnen de alternatieve operatoren onmogelijk de diensten blijven verstrekken die zij aan hun klanten verkopen en lopen zij een duidelijk risico om snel en massaal hun klanten te verliezen, zelfs om hun activiteiten niet meer te kunnen heropstarten en failliet te gaan. Wat de eindgebruikers van de geschorste operator betreft maakt een onderbreking van hun dienst het voor hen onmogelijk om de diensten te krijgen van de operator die ze gekozen hebben.
- 4:244 Het BIPT vindt dat het verzoek om toegang of interconnectie niet alleen een gerichte vraag is, op het ogenblik waarop die wordt geformuleerd, maar een vraag die zich ook uitstrekt in de tijd. Zodra een operator met een sterke machtspositie is ingegaan op een redelijk verzoek om toegang, leidt dit ertoe dat de manier waarop die bestaande toegang wordt stopgezet, zelf redelijk moet zijn. Zonder begeleidende maatregelen zouden de alternatieve operatoren kunnen worden geconfronteerd met onrechtmatige dienstonderbrekingen en zouden zij hun klanten geen voldoende dienstkwaliteit kunnen garanderen. Dankzij deze verplichting kan een zekere stabiliteit op de markt worden ingesteld en kan de mogelijkheid voor de operator met een sterke machtspositie worden beperkt om de diensten aan de operatoren aan wie hij verrichtingen inzake toegang of interconnectie verstrekt, onrechtmatig stop te zetten. De gevolgen van een onderbreking van de dienstverlening zijn te groot om het aan de operator met een sterke machtspositie toe te staan om deze maatregel te nemen zonder inachtneming van een bijzondere procedure die een voorafgaande kennisgeving en het verlenen van een redelijke opzegtermijn garandeert. Deze opzegtermijn is absoluut noodzakelijk:

- 4:244.1 om de alternatieve operator de mogelijkheid te bieden om indien hij dat nodig acht, een beroep te doen op de hoven en rechtbanken;
- 4:244.2 om het BIPT de kans te geven om na te gaan of Belgacom door de levering van de afgevend segmenten van huurlijnen stop te zetten niet zijn verplichtingen als operator met een sterke machtspositie verzuimt, bijvoorbeeld om zich ervan te vergewissen dat Belgacom op die manier niet discrimineert tussen alternatieve operatoren die zich in een gelijkwaardige situatie zouden bevinden¹⁴³
- 4:244.3 en om het BIPT in staat te stellen om eventueel maatregelen te nemen om de gebruikers te beschermen, bijvoorbeeld om de onderbreking van de toegang van prioritaire eindgebruikers zoals ziekenhuizen te vermijden.
- 4:245 De duur van de opzeg (15 dagen) is een redelijk compromis tussen de noodzaak dat deze termijn volstaat om te voldoen aan de doelstellingen hierboven en het belang van Belgacom om de gevolgen van contractuele tekortkomingen te beperken. Deze termijn van 15 dagen is overigens coherent rekening houdende met soortgelijke opzegtermijnen die op andere gereguleerde wholesalemarkten van toepassing zijn (zie met name het besluit van het BIPT van 29 juni 2010 betreffende de analyse van markt 7 of de beslissing van de Regulators voor de elektronische-communicatiesector (CRC) van 1 juli 2011 met betrekking tot de analyse van de breedbandmarkten).

4.3.6 Non-discriminatie

4.3.6.1 Wettelijke basis van de verplichting en uitweiding over het non-discriminatiebeginsel

- 4:246 Artikel 10, § 2, van de Toegangsrichtlijn definieert de non-discriminatieverplichting als volgt: *“Verplichtingen inzake non-discriminatie moeten er in het bijzonder voor zorgen dat de exploitant ten aanzien van andere ondernemingen die gelijkwaardige diensten aanbieden onder*

---

¹⁴³ Het BIPT preciseert dat Belgacom uiteraard zelf beslist om in geval van niet-nakoming van het contract al dan niet de exceptie van niet-uitvoering op te werpen

gelijkwaardige omstandigheden gelijkwaardige voorwaarden toepast, en aan anderen diensten en informatie aanbiedt onder dezelfde voorwaarden en van dezelfde kwaliteit als die welke hij zijn eigen diensten of diensten van zijn dochterondernemingen of partners biedt."

4:247 Deze verplichting vloeit eveneens voort uit de toepassing van de mededingingsregels, met name artikel 102, d), van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie¹⁴⁴.

4:248 De non-discriminatieverplichting komt aan bod in artikel 58 van de wet van 13 juni 2005. Dit artikel bepaalt het volgende: "Het Instituut kan, overeenkomstig artikel 55, §§ 3 en 4/1, verplichtingen inzake niet-discriminatie opleggen. Verplichtingen inzake non-discriminatie moeten er in het bijzonder voor zorgen dat de operatoren ten aanzien van andere ondernemingen die gelijkwaardige diensten aanbieden onder gelijkwaardige omstandigheden gelijkwaardige voorwaarden toepassen, en aan anderen diensten en informatie aanbieden onder dezelfde voorwaarden en van dezelfde kwaliteit als die welke zij hun eigen diensten of diensten van hun dochterondernemingen of partners bieden."

4:249 Het non-discriminatiebeginsel omvat dus verscheidene aspecten:

4:249.1 externe non-discriminatie, ofwel discriminatie onder derden;

4:249.2 interne non-discriminatie, die vereist dat de betrokken operator op derden dezelfde voorwaarden toepast als diegene die hij op zichzelf, op zijn dochterondernemingen of op partners toepast;

4:249.3 de non-discriminatieverplichtingen kunnen betrekking hebben op tariefaspecten of op non-tarifaire kwalitatieve aspecten, zoals de dienstkwaliteit (gevaar voor blokkering in het netwerk, herstelling van defecten, installatietermijnen, enz.) of op toegang tot bepaalde informatie.

Bekendmaking van de Europese Commissie betreffende de toepassing van de mededingingsregels op overeenkomsten inzake toegang in de telecommunicatiesector, Kader, relevante markten en beginselen PB, C 265, 22 augustus 1998, blz. 2.

4:250 In haar aanbeveling van 21/01/2005 over de leveringsvoorwaarden¹⁴⁵ preciseert de Europese Commissie: *“Daar waar, in overeenstemming met artikel 10 van de toegangsrichtlijn en artikel 18 en bijlage VII van de universeledienstrichtlijn, NRI's verplichtingen inzake niet-discriminatie opleggen voor de aanbidding van bepaalde huurlijndiensten, is het beginsel van niet-discriminatie van toepassing op alle relevante aspecten van de aangeboden diensten zoals bestelling, migratie, levering, kwaliteit, reparatietijd, rapportage en geldboetes; bij huurlijncontracten is het het meest aangewezen deze aspecten te regelen via een dienstniveau-overeenkomst”*.

4.3.6.2 Beschrijving van de verplichting

4:251 Belgacom moet een verplichting inzake externe non-discriminatie vervullen, namelijk de verplichting om gelijkwaardige en niet-discriminerende voorwaarden toe te passen, zowel qua tarieven als wat betreft de dienstkwaliteit (technische karakteristieken, leveringsvoorwaarden van de verrichtingen, dienstkwaliteit, enz.), ten aanzien van elke andere operator die de toegang tot en/of interconnectie aanvraagt met zijn al dan niet in het referentieaanbod opgenomen afgevend segmenten van huurlijnen.

4:252 Belgacom moet een verplichting tot interne non-discriminatie vervullen, zowel wat de tarifaire als de kwalitatieve aspecten betreft: in analoge omstandigheden zal Belgacom op alle derde operatoren die de levering van afgevend segmenten van huurlijnen aanvragen, voorwaarden moeten toepassen die overeenkomen met die welke gelden wanneer het zijn producten levert aan zijn eigen diensten, dochterondernemingen of partners en vice versa.

4:253 De concurrenten van Belgacom moeten de toegang en interconnectie binnen dezelfde termijn toegekend krijgen en onder dezelfde voorwaarden als de commerciële afdelingen, de partners of dochterbedrijven van

---

145 [G16: AANBEVELING HUURLIJNEN 1], § 10, bladzijde L 24/40

Belgacom. Zo stelt het BIPT bijvoorbeeld vast dat Belgacom - onder voorbehoud van haalbaarheidsstudies - zichzelf lokale NGLL-toegangslijnen van het type Fractional Ethernet van 2, 4, 6 en 8 Mbps toekent. Uit de non-discrimatieverplichting vloeit voort dat Belgacom aan de aanvragers van toegang soortgelijke wholesaleproducten ter beschikking moet stellen, onder dezelfde voorwaarden inzake haalbaarheid. Dit aanbod is beperkt tot Belgacom-sited lijnen. Mocht blijken dat Belgacom zelf in ruimere mate gebruikmaakt van deze Fractional Ethernet-lijnen, zou het aanbod aan de alternatieve operatoren uitgebreid moeten worden, overeenkomstig het non-discrimatiebeginsel.

4:254 Bovendien mag Belgacom de toepassing van technologieën die gebruikmaken van afgevend segmenten van huurlijnen alleen voor zichzelf voorbehouden in het kader van experimenten en in geen geval in het kader van commerciële aanbiedingen.

4:255 De *Service Level Agreements* - en overeenstemmende technische opties - die gelden voor retailhuurlijnen die door Belgacom worden aangeboden, moeten hun equivalent terugvinden op het niveau van de afgevend segmenten die aan de alternatieve operatoren worden aangeboden, inclusief wat de voorwaarden betreft voor de prijsopgaven inzake aansluiting op vezel.

4:256 Overeenkomstig de Aanbeveling van de Commissie van 21 januari 2005 betreffende de aanbieding van huurlijnen in de Europese Unie (Deel 1 — Hoofdleveringsvoorwaarden voor wholesalehuurlijnen)¹⁴⁶, is het BIPT van oordeel:

4:256.1 dat de contracten inzake toegang en interconnectie bindende overeenkomsten moeten omvatten (hierna “dienstenniveau-overeenkomsten”) die voorzien in alle relevante aspecten van de wholesalelevering van diensten voor afgevend segmenten van huurlijnen, zoals bestelling, migratie, levering, kwaliteit, reparatietijd, rapportage en afschrikkende geldboetes;

---

¹⁴⁶ PB L 24, 27 januari 2005, blz. 39

- 4:256.2 dat de contractuele leveringstermijnen voor wholesalehuurlijnen in deze dienstniveau-overeenkomsten zo kort mogelijk moeten zijn voor elke categorie van lijnen. De contractuele leveringstermijnen op de wholesalemarkt moeten in ieder geval korter zijn dan de overeenkomstige leveringstermijnen van Belgacom op de retailmarkt;
- 4:256.3 dat de geldboetes moeten worden opgenomen in de overeenkomsten en worden toegepast in geval van vertraagde levering van lijnen, en bestaan uit een gespecificeerd bedrag voor elke dag vertraging voor elke bestelde lijn. Deze overeenkomsten moeten echter ook bepalen dat dit bedrag niet verschuldigd is in die omstandigheden waar en voor zover Belgacom het bewijs levert dat de oorzaak van de vertraging niet bij dit bedrijf ligt.
- 4:257 Belgacom zal pas voor zichzelf een nieuwe configuratie mogen gebruiken die berust op afgevend segmenten van huurlijnen voor elk aanbod op een stroomafwaarts gelegen retailmarkt, wanneer deze configuratie operationeel is op wholesaleniveau (zie deel 2:4). Belgacom zal dus zijn wholesalereferentieaanbiedingen moeten aanpassen en de termijnen in acht nemen die bepaald zijn in deel 4.3.7.2.2.
- 4:258 Het non-discriminatiebeginsel is ook van toepassing op de collocatiediensten van Belgacom. Deze verplichting houdt voor Belgacom in dat het op elke derde operator gelijkwaardige voorwaarden moet toepassen, zowel vanuit tarifair als uit niet-tarifair oogpunt.
- 4:259 De toepassing van het principe van non-discriminatie houdt met name in dat "Chinese Walls" worden gehandhaafd tussen de commerciële afdelingen van Belgacom en de wholesaleverkoopsafdeling van Belgacom. Deze laatste afdeling levert wholesalediensten aan de concurrenten (van de commerciële afdelingen) van Belgacom en beschikt hierdoor over informatie die een ongerechtvaardigd concurrentievoordeel zouden kunnen opleveren voor de commerciële afdelingen van Belgacom. Er moeten structurele scheidingsmuren bestaan tussen de wholesaleverkoopsafdelingen en de commerciële afdelingen van Belgacom,

alsook protocollen en specifieke instructies voor het personeel dat in de verkoopsdiensten op de wholesalemarkt werkt.

4.3.6.3 *Rechtvaardiging en evenredigheid van de verplichting*

- 4:260 Het non-discriminatiebeginsel biedt alternatieve operatoren de mogelijkheid om een kwaliteit van dienstverlening en tarieven aan te bieden die equivalent zijn aan die van de operator met een sterke machtspositie en garandeert bijgevolg evenwichtige concurrentievoorwaarden.
- 4:261 Non-discriminatie is een van de voornaamste principes die de betrekkingen tussen de leveranciers van elektronische-communicatienetwerken en -diensten beheersen, en in het bijzonder wat betreft de verrichtingen inzake toegang tot afgevend segmenten van huurlijnen.
- 4:262 Bij gebrek aan een verplichting tot non-discriminatie zou de verticaal geïntegreerde operator met een sterke machtspositie die controle heeft over moeilijk of zelfs onmogelijk te dupliceren infrastructuur, in staat zijn om de ontwikkeling van de concurrentie te belemmeren door zijn concurrenten te benadelen ten opzichte van zijn eigen afdelingen, dochterbedrijven of partners¹⁴⁷, onder meer wat betreft de toegang tot netwerkonderdelen, de tarieven, de termijnen, de procedures, de beschikbare inlichtingen en de kwaliteit van de dienstverlening¹⁴⁸.
- 4:263 De non-discriminatieverplichting begunstigt dus de verwezenlijking van de algemene doelstellingen van het regelgevingskader door erop toe te zien dat de concurrentie in de sector van de elektronische communicatie niet wordt vervalst of belemmerd¹⁴⁹.

---

¹⁴⁷ Zie § 85-86 van de Bekendmaking van de Europese Commissie betreffende de toepassing van de mededingingsregels op overeenkomsten inzake toegang in de telecommunicatiesector, *Kader, relevante markten en beginselen* PB, C 265, 22 augustus 1998, blz. 2.

¹⁴⁸ Zie ERG (06) 33 Revised ERG Common Position on the approach to Appropriate Remedies in the ECNS regulatory framework.

¹⁴⁹ Artikel 8, 2, b), van de Kaderrichtlijn.

- 4:264 De verplichting om de referentieaanbiedingen aan te passen voordat Belgacom een nieuwe configuratie voor zichzelf mag gebruiken is nodig, opdat de alternatieve operatoren op basis van de door Belgacom aangepaste wholesaleaanbiedingen op tijd retaildiensten kunnen aanbieden die gelijkwaardig zijn aan de retaildiensten van de SMP-operator. Het BIPT verwijst naar het deel “transparantie” (hieronder) wat de rechtvaardiging van de termijnen betreft.
- 4:265 Bovendien maakt de non-discriminatieverplichting inzake tarieven het mogelijk het risico voor kruissubsidiëring en voor negatieve gevolgen op de retailmarkt uit te schakelen.
- 4:266 Zonder het *Chinese wall*-principe ten slotte, zouden de wholesaleafdelingen van Belgacom inlichtingen over derde operatoren, wholesaleklanten en bovendien concurrenten van Belgacom kunnen meedelen aan de retailafdelingen van Belgacom, wat tot discriminatie zou leiden.

4.3.7 Transparantie

4.3.7.1 Wettelijke basis van de verplichting

- 4:267 Artikel 59, §§ 1 tot 5, van de wet van 13 juni 2005 regelt de transparantieverplichting als volgt:

“§ 1. Het Instituut kan, overeenkomstig artikel 55, §§ 3 en [4/1], de verplichtingen inzake transparantie met betrekking tot toegang opleggen, op grond waarvan operatoren door het Instituut bepaalde informatie, zoals boekhoudkundige informatie, technische specificaties, netwerkenmerken, eisen en voorwaarden voor levering en gebruik alsmede tarieven, openbaar moeten maken.

Het Instituut preciseert welke informatie beschikbaar moet worden gesteld, hoe gedetailleerd zij moet zijn en op welke wijze zij moet worden gepubliceerd.

§ 2. Wanneer voor een operator verplichtingen inzake niet-discriminatie gelden, kan het Instituut van die operator eisen dat hij een referentieaanbod publiceert dat voldoende gespecificeerd is om te garanderen dat de operatoren niet hoeven te betalen voor faciliteiten die voor de gewenste dienst niet nodig zijn. Daarin wordt een beschrijving gegeven van de betrokken aanbiedingen, uitgesplitst in diverse elementen naargelang van de marktbehoeften, en van de daaraan verbonden eisen en voorwaarden, met inbegrip van de tarieven.

§ 3. Niettegenstaande § 1 kan het Instituut de operatoren, die een verplichting hebben uit hoofde van artikel 61, § 1, aangaande groothandelstoegang tot netwerkinfrastructuur, de verplichting opleggen om een referentieaanbod, zoals omschreven in § 2, te publiceren inzake interconnectie, volledig ontbundelde of gedeelde toegang tot het aansluitnetwerk of het partiële aansluitnetwerk, toegang tot een binair debiet, of een andere vorm van toegang, al naargelang van het type van toegang dat door de betreffende operator moet worden toegestaan [...]

§ 4. Het Instituut kan de wijzigingen aan het referentieaanbod opleggen die het nodig acht teneinde de maatregelen op te leggen waarin deze wet voorziet.

§ 5. Elk referentieaanbod wordt, voordat het gepubliceerd wordt, door het Instituut goedgekeurd.

Wanneer de auteur van het referentieaanbod dit wenst te wijzigen, brengt hij het Instituut hiervan voorafgaandelijk op de hoogte. Dit laatste aanvaardt of weigert de gewenste wijziging. Het mag tevens de aanpassingen opleggen die het nodig acht.

Het referentieaanbod is gratis elektronisch beschikbaar op een vrij toegankelijke website.

De publicatie van een referentieaanbod vormt geen belemmering voor redelijke verzoeken om toegang waarin dat aanbod niet voorziet."

4.3.7.2 Beschrijving van de verplichting

4.3.7.2.1 Publicatie van een referentieaanbod

- 4:268 Overeenkomstig artikel 59 van de wet van 13 juni 2005 besluit het BIPT de verplichting voor Belgacom te behouden om een referentieaanbod te publiceren betreffende de verrichtingen inzake toegang en interconnectie die nodig zijn voor de levering van afgevend segmenten van huurlijnen (hierna het referentieaanbod).
- 4:269 Dit referentieaanbod moet de klassieke huurlijnen en NGLL-lijnen omvatten. Wanneer sommige karakteristieken ook in andere referentieaanbiedingen terug te vinden zijn, mag het aanbod daarnaar verwijzen om de coherentie van de aanbiedingen te garanderen bij toekomstige wijzigingen.
- 4:270 Uiterlijk 3 maanden na de publicatie van dit besluit moet Belgacom aan het BIPT een voorstel tot aanpassing van het referentieaanbod bezorgen waarin de NGLL-lijnen vervat zijn. Het BIPT zal vervolgens een of meer besluiten aannemen met betrekking tot de kwalitatieve en kwantitatieve aspecten van het voorstel voor een referentieaanbod. Het referentieaanbod zal operationeel moeten zijn uiterlijk 6 maanden na het besluit van het BIPT betreffende ten minste de kwalitatieve aspecten van het voorstel.
- 4:271 Belgacom moet binnen 3 maanden na de publicatie van dit besluit aan het BIPT een kwalitatief addendum bij zijn referentieaanbod meedelen in verband met de voorwaarden voor levering van prijsopgaven voor aansluiting op glasvezel. De termijn die voor de levering van de prijsopgave wordt voorgesteld, moet worden gerechtvaardigd door bewijsstukken die aantonen dat het gaat om een termijn die niet langer is dan de termijn die gebruikelijk is bij het opstellen van prijsopgaven voor (potentiële) retailklanten.
- 4:272 De diensten betreffende de verstrekking van analoge huurlijnen, de digitale lijnen met andere snelheden dan PDH-, SDH- en Ethernet-snelheden en andere dan de NGLL-lijnen moeten niet in het referentieaanbod worden vermeld, maar wel op verzoek worden aangeboden (zie hierboven).

- 4:273 De collocatieverrichting moet in een referentieaanbod vermeld blijven. Het huidige aanbod voldoet aan de huidige behoeften van de gebruikers. Als er nieuwe functies of toegang tot andere middelen nodig zouden blijken (zie artikel 61, § 1, van de wet van 13 juni 2005), dan zal het BIPT een aanvullend besluit aannemen in verband met deze nieuwe behoeften.
- 4:274 Het referentieaanbod zal moeten voldoen aan de principes die vermeld zijn in artikel 59, § 2. Aldus moet het aanbod "*voldoende gespecificeerd [zijn] om te garanderen dat de operatoren niet hoeven te betalen voor faciliteiten die voor de gewenste dienst niet nodig zijn*" alsook "*een beschrijving [geven] van de betrokken aanbiedingen, uitgesplitst in diverse elementen naargelang van de marktbehoeften, en van de daaraan verbonden eisen en voorwaarden, met inbegrip van de tarieven*". Het referentieaanbod moet met andere woorden de alternatieve operatoren in staat stellen om alleen de verrichtingen aan te kopen die ze nodig hebben. Het moet voldoende gedetailleerd zijn opdat diegene die een afgevend segment van een huurlijn wenst niet hoeft te betalen voor netwerkbestanddelen of faciliteiten die hij niet nodig acht voor het verstrekken van zijn diensten en een contract voor een redelijke termijn kan afsluiten (twee weken wanneer de aanvrager van toegang geen bijkomende vragen stelt met betrekking tot de inhoud van het referentieaanbod).
- 4:275 Het bestaande BROTSOLL-aanbod en alle voormalige besluiten betreffende dat aanbod blijven geldig met uitzondering van de wijzigingen die worden aangebracht ter uitvoering van dit besluit.
- 4:276 Inhoudelijk moet het referentieaanbod ten minste betrekking hebben op de volgende domeinen:
- 4:276.1 De leveringsvoorwaarden
    - 4:276.1.1 de procedure die moet worden gevolgd om een vaste bestelling te plaatsen
    - 4:276.1.2 de standaardleveringstermijn

- 4:276.1.3 de duur van het contract, met inbegrip van de contractduur die doorgaans wordt bepaald en de minimale contractduur die door de gebruiker niet mag worden geweigerd
  - 4:276.1.4 de standaardreparatietermijn, in voorkomend geval per kwaliteitsklasse van de huurlijnen
  - 4:276.1.5 de reparatietermijnen die zijn vastgelegd voor de nieuwe types van huurlijnen
  - 4:276.1.6 de regelingen inzake schadeloosstelling of terugbetaling
  - 4:276.1.7 de voorwaarden inzake bestaande infrastructuur om de dienst te verlenen, wanneer de infrastructuur het gevraagde uiteinde niet bedient (installatie van een toegangsvezel), in het bijzonder de nadere bepalingen voor de levering van de prijsopgaven voor aansluiting op glasvezel
  - 4:276.1.8 de nadere bepalingen met betrekking tot migraties.
- 4:276.2 De technische karakteristieken:
- 4:276.2.1 De technische karakteristieken omvatten zowel de fysische, elektrische of optische karakteristieken als de technische specificatie van de gedetailleerde prestaties aan het netwerkaansluitpunt. Bij de publicatie wordt uitdrukkelijk verwezen naar de gebruikte normen.
- 4:276.3 Aansluitingsvoorwaarden voor eindapparatuur
- 4:276.3.1 De informatie over de aansluitingsvoorwaarden omvat een volledig overzicht van de eisen waaraan de op de betrokken huurlijn aan te sluiten eindapparatuur moet voldoen.
- 4:276.4 De tarieven
- 4:276.4.1 Belgacom moet de tarieven van alle wholesalehuurlijnen van de PDH/SDH- en Ethernet-hiërarchie opnemen in het referentieaanbod dat overeenkomstig artikel 59, § 5, van de wet

van 13/06/2005 voor voorafgaande goedkeuring zal moeten worden voorgelegd aan het BIPT.

4:276.4.2 Wanneer de tarieven eventueel worden gedifferentieerd, bijvoorbeeld naargelang van het geleverde kwaliteitsniveau, de duur van de verbintenis of naargelang van het aantal geleverde huurlijnen, moet dit worden vermeld.

4:276.4.3 Het prijsaanbod van de NGLL zal de nodige mate van soepelheid moeten weerspiegelen opdat dit aanbod kan tegemoetkomen aan de specificaties van Customer-Operated CEoES en om het af te stemmen op de prijzen van de basiselementen die met andere gereguleerde aanbiedingen worden gedeeld.

4:276.5 De collocatiediensten:

4:276.5.1 inlichtingen over de relevante sites;

4:276.5.2 collocatiemogelijkheden, met inbegrip van fysieke collocatie;

4:276.5.3 de kenmerken van de apparatuur die in de collocatieruimten kan worden geplaatst;

4:276.5.4 de maatregelen die genomen zijn voor de veiligheid van de lokalen;

4:276.5.5 de toegangsvoorwaarden voor het personeel van de alternatieve operator;

4:276.5.6 de veiligheidsnormen;

4:276.5.7 de regels voor de verdeling van de ruimte wanneer de collocatieruimte beperkt is;

4:276.5.8 de voorwaarden waaronder begunstigde sites kunnen inspecteren waar fysieke collocatie mogelijk is of waar collocatie is geweigerd;

4:276.5.9 de procedures en termijnen voor uitvoering.

- 4:277 Belgacom zal zijn referentieaanbod in twee grote delen moeten opdelen: afgevede segmenten van het type "*partial circuit*" en afgevede segmenten van het "*backhaul*"-type.
- 4:278 Algemeen gesteld en onverminderd de wettelijke bepalingen inzake de bescherming van vertrouwelijke gegevens heeft Belgacom de verplichting om de overige operatoren alle informatie en specificaties ter beschikking te stellen die nodig zijn om de interconnectie te vergemakkelijken¹⁵⁰.
- 4:279 Behalve in geval van een afwijking toegestaan door het BIPT, bevat de verstrekte informatie tevens de voorgenomen wijzigingen die binnen de volgende twaalf maanden worden ingevoerd.

4.3.7.2.2 Wijzigingen van het referentieaanbod

- 4:280 Het referentieaanbod moet up-to-date gehouden worden door Belgacom. Belgacom moet bovendien zo snel mogelijk de begunstigen van het referentieaanbod inlichten wanneer het te weten komt dat sommige elementen daarin niet meer correct zijn of zouden kunnen zijn. In de gevallen waarin het bewezen is op basis van de informatie waarover Belgacom beschikt, dat sommige elementen van het aanbod niet meer correct zijn, moet Belgacom aan het BIPT een voorstel tot wijziging van het referentieaanbod voorleggen binnen een redelijke termijn.
- 4:281 Overeenkomstig artikel 59, § 4, van de wet van 13 juni 2005 kan het BIPT uit eigen initiatief op elk ogenblik van Belgacom eisen dat het zijn referentieaanbod wijzigt, met name als dit nodig blijkt om rekening te houden met de evolutie van de aanbiedingen van Belgacom en met de aanvragen van de alternatieve operatoren. Belgacom is verplicht om de verzoeken van het BIPT om publicatie van bijkomende elementen, in te willigen, wanneer deze verzoeken gerechtvaardigd en evenredig zijn, en wanneer daarover voorafgaand overleg is gepleegd.

---

¹⁵⁰ Om redenen van openbare veiligheid kan de verspreiding van deze informatie beperkt worden tot de belanghebbenden.

- 4:282 Ook Belgacom en de begunstigden van het referentieaanbod kunnen vragen om dit aanbod te wijzigen. Dit verzoek moet worden gemotiveerd zodat het BIPT kan nagaan of de gewenste wijziging verenigbaar is met de doelstellingen en de verplichtingen van het regelgevingskader.
- 4:283 Artikel 59, § 5, van de wet van 13 juni 2005 schrijft voor dat het referentieaanbod door het BIPT moet worden goedgekeurd voordat het gepubliceerd wordt en dat de wijzigingen die Belgacom of een begunstigde voorstellen enkel met de toestemming van het BIPT mogen worden opgenomen in het referentieaanbod.
- 4:284 Bovendien is hierboven gepreciseerd dat Belgacom krachtens de non-discriminatieverplichting voor zichzelf geen nieuwe configuratie zal mogen gebruiken voordat deze configuratie operationeel is op wholesale-niveau. Krachtens de transparantieplichting zal Belgacom dus aan het BIPT een aanpassing van het referentieaanbod voor de wholesalelevering van afgevend segmenten ter goedkeuring moeten voorleggen die rekening houdt met deze nieuwe configuratie. Het BIPT zal bijgevolg over een termijn van maximaal drie maanden beschikken om een raadpleging te organiseren betreffende dit aangepaste referentieaanbod en om een besluit met betrekking tot dit aanbod aan te nemen. Als deze periode van 3 maanden te kort zou blijken, met name wegens het ontbreken van details van het aanbod (waarvoor het BIPT extra stappen moet ondernemen), zou deze verlengd kunnen worden. Na publicatie door Belgacom van het gewijzigde en door het BIPT goedgekeurde referentieaanbod, beschikken de alternatieve operatoren over een termijn van maximaal 6 maanden om dat aanbod operationeel te maken.
- 4:285 Na afloop van deze termijn zal Belgacom dergelijke huurlijnen op de retailmarkt mogen lanceren. Elke vertraging die te wijten is aan Belgacom tijdens de in dit deel omschreven procedure zal tot gevolg hebben dat Belgacom verplicht is deze lancering dienovereenkomstig uit te stellen.
- 4:286 Tijdens de presentatie van het aangepaste wholesalereferentieaanbod heeft Belgacom het recht om aan de belangstellende operatoren te vragen om een vertrouwelijkheidsclausule na te leven (“geheimhoudingsovereenkomst”).

4.3.7.2.3 Publicatie van indicatoren inzake dienstkwaliteit

4:287 Conform artikel 59, § 1, eerste lid, van de wet van 13 juni 2005 behoudt het BIPT de verplichting voor Belgacom om de indicatoren inzake kwaliteit van dienstverlening (*KPI's* of “key performance indicators”)¹⁵¹ te publiceren waarin het besluit van 18 maart 2009 voorziet.

4:288 Belgacom zal op zijn voor het publiek toegankelijke website op het einde van elk kwartaal de volgende indicatoren moeten publiceren wat betreft de verrichtingen die verstrekt zijn in de laatste maand van het vorige kwartaal en de twee eerste maanden van het kwartaal in kwestie:

<i>Indicator</i>	<i>Opmerkingen</i>
Indicatoren in verband met de levering	
Leveringstermijn	voor de lijnen tot 100 Mbps: percentage van de tijdig geleverde lijnen, de maximumtermijn en de gemiddelde levertijd voor de lijnen van meer dan 100 Mbps, percentage van de lijnen die geleverd zijn binnen de termijn die in het project is vastgelegd
Geldigheidsduur	percentage van de lijnen waarvoor het bevestigende antwoord verzonden is binnen 2 werkdagen
Kwaliteit	percentage van de “first time right” geïnstalleerde lijnen
Indicatoren in verband met herstellingen	
Gewaarborgde reactie	percentage van de reacties binnen 30 minuten en maximumduur van de reacties percentage van de aanvankelijke inlichtingen binnen 80 minuten en maximumduur van de aanvankelijke informatie
Gewaarborgde hersteltijd	voor defecten die de communicatie beïnvloeden: percentage van de herstellingen waarvan de duur niet de termijn overschrijdt die vastgelegd is in de SLA en maximumduur van de herstellingen voor defecten die de communicatie niet beïnvloeden: percentage van de herstellingen waarvan de duur niet langer is dan 3 werkdagen en maximumduur van de herstellingen
Indicatoren in verband met de beschikbaarheid	
Duur van de herstellingen in x% van de gevallen	Gemiddelde en minimale jaarlijkse beschikbaarheid
ISLA	
Als er een ISLA wordt vastgesteld, zal de SMP-operator dezelfde indicatoren publiceren als diegene die op de SLA slaan.	

Tabel 4.6: *indicatoren inzake kwaliteit van dienstverlening*

151 Zie de delen 5.2.4.5 en 5.2.5.4 van het gemeenschappelijk standpunt over de verplichtingen [G21: ERG CP OBLIGATIONS].

- 4:289 Deze indicatoren moeten worden gepubliceerd zowel voor klassieke huurlijnen als voor NGLL-lijnen.
- 4:290 Belgacom kan voorstellen om de berekeningswijze van de KPI's aan te passen in overleg met het BIPT om een gepaste vergelijking mogelijk te maken in het kader van opeenvolgende ontwikkelingen van de wholesale- en/of retailaanbiedingen, alsook van de daartoe ontwikkelde processen. Eventueel kunnen nieuwe KPI's worden gedefinieerd en/of oude KPI's worden geschrapt na overleg tussen het BIPT en Belgacom.
- 4:291 Belgacom zal het BIPT ook met dezelfde periodiciteit en in verband met dezelfde periodes, dezelfde indicatoren verstrekken voor de leveringen van afgevend segmenten van huurlijnen aan zijn retailpoot. Deze indicatoren over de interne verrichtingen ten behoeve van zijn retailpoot zullen vertrouwelijk worden behandeld.

4.3.7.2.4 Transparantie ten opzichte van de toekomstige netwerkontwikkelingen

- 4:292 In het kader van de ontmanteling van de klassieke infrastructuur zal Belgacom aan het BIPT en aan de alternatieve operatoren zijn projecten inzake netwerkontwikkeling per streek over een periode van vijf jaar meedelen. De meegedeelde informatie omvat onder andere:
- 4:292.1 alle geplande aanpassingen op de bestaande wholesaletoeegangspunten;
  - 4:292.2 alle geplande sluitingen van punten waar wholesaletoeegang wordt geleverd;
  - 4:292.3 het tijdschema van de verwachte/geplande netwerktransformaties.
- 4:293 Die projecten moeten jaarlijks worden aangepast en bekendgemaakt.
- 4:294 In september 2009 hebben Belgacom en het BIPT over deze verplichting een overeenkomst gesloten. Belgacom heeft een document getiteld 'Belgacom network transformation outlook'¹⁵² voorgesteld, dat geacht wordt te getuigen van voldoende transparantie ten opzichte van de sector in verband

---

¹⁵² [G55 - NETWORK TRANSFORMATION OUTLOOK 2011-2016]

met de geplande netwerkontwikkelingen en heeft het na het akkoord van het BIPT, op zijn website gepubliceerd. Bovendien heeft Belgacom zich ertoe verbonden jaarlijks op het beveiligde deel van zijn website een recente lijst van de toegangspunten (LEX, LDC, SC) te publiceren.

4.3.7.2.5 Verlenen van informatie aan het BIPT

4:295 Belgacom moet het BIPT zijn akkoorden met de alternatieve operatoren inzake toegang tot afgevend segmenten van huurlijnen meedelen binnen 10 dagen nadat ze ondertekend zijn.

4:296 Het BIPT behoudt zich het recht voor te controleren of deze overeenkomsten in overeenstemming zijn met de verplichtingen van Belgacom, met name inzake non-discriminatie. Overeenkomstig artikel 57 van de wet van 13 juni 2005 zal het BIPT kunnen bevelen om zo snel mogelijk in deze akkoorden bepalingen te wijzigen die in strijd of onverenigbaar zouden blijken te zijn met de verplichtingen die uit deze bepalingen voortvloeien.

4.3.7.3 *Rechtvaardiging en evenredigheid van de verplichting*

4.3.7.3.1 Algemene beschouwing

4:297 Zonder transparantieverplichting zouden bepaalde remedies al hun efficiëntie kunnen verliezen. Zonder een verplichting tot transparantie zouden de onderhandelingen inzake toegang en interconnectie dus langer zijn en minder efficiënt, wat het betreden van de markt en de ontwikkeling van de concurrentie zou vertragen.

4:298 Daarenboven zouden het BIPT alsook de alternatieve operatoren zonder een transparantieverplichting moeilijk kunnen controleren of Belgacom zijn regelgevende verplichtingen vervult, met name die inzake non-discriminatie en prijscontrole.

4:299 De transparantieverplichting treedt met andere woorden op als een verplichting die de overige remedies die aan Belgacom worden opgelegd

begeleidt om ze efficiënter te maken¹⁵³. Dankzij de transparantie kan aldus de naleving van de overige verplichtingen, met name de verplichting tot non-discriminatie worden nagegaan en aan de markspelers vertrouwen worden ingeboezemd in de efficiëntie van de remedies.

4:300 Op grond van de transparantieplichting krijgen de alternatieve operatoren een begrip van de technische architectuur en de economische en tarifaire voorwaarden van de wholesaleaanbiedingen van Belgacom. Deze verplichting vergemakkelijkt op die manier de onderhandelingen over akkoorden inzake toegang en interconnectie omdat deze onderhandelingen kunnen worden gebaseerd op duidelijke en openbare voorwaarden, hetgeen de asymmetrie van de informatieverstrekking vermindert die kan bestaan tussen Belgacom, de historische operator, en de overige operatoren.

4:301 Bovendien maakt de transparantieplichting het mogelijk aan te sporen tot de nakoming van de overige verplichtingen die op Belgacom rusten en stelt ze het BIPT, en wanneer de informatie openbaar wordt gemaakt, ook de alternatieve operatoren, in staat om de naleving van deze andere verplichtingen na te gaan.

4.3.7.3.2 Publicatie en wijzigingen van het referentieaanbod

4:302 Onder het vroegere regelgevingskader (reeds krachtens de wet van 21 maart 1991 betreffende de hervorming van sommige economische overheidsbedrijven) was Belgacom verplicht een referentieaanbod te publiceren dat vooraf door het BIPT was goedgekeurd. In het verleden is Belgacom erin geslaagd om deze verplichting te vervullen. Ze vormt daarom geen onevenredige verplichting. De verplichting om een referentieaanbod te publiceren wordt algemeen opgelegd door de regelgevende instanties van andere EU-lidstaten en wordt erkend als een efficiënt middel om snelle, krachtige en niet-discriminerende interconnectie mogelijk te maken.

---

¹⁵³ [G21 ERG CP OBLIGATIONS] punt 3.2.1., bladzijde 43

- 4:303 De verplichting tot publicatie van een referentieaanbod betreffende de verrichtingen inzake toegang en interconnectie die nodig zijn voor de levering van afgevend segmenten van huurlijnen moet behouden blijven, omdat die verplichting het mogelijk maakt een doeltreffende en niet-discriminerende toegang tot het netwerk van Belgacom te garanderen. De markt voor afgevend segmenten van huurlijnen vertoont geen zodanige concurrentievoorwaarden dat deze verplichting kan worden opgeheven.
- 4:304 Het niet opnemen in het aanbod BROTSOLL van bepaalde types van lijnen (analoge huurlijnen, digitale lijnen met andere snelheden dan PDH- en SDH-snelheden en van de Ethernet-hiërarchie) wordt gerechtvaardigd door een mindere vraag op wholesaleniveau.
- 4:305 De verplichting die aan Belgacom wordt opgelegd om de wijzigingen te publiceren die het van plan is binnen de komende twaalf maanden aan te brengen in de technische informatie die beschikbaar wordt gesteld aan de alternatieve operatoren, is niet onevenredig ten aanzien van de transparantieplichting¹⁵⁴.
- 4:306 Het is noodzakelijk dat in geval van een nieuwe configuratie, de wijziging van het wholesalereferentieaanbod van Belgacom voldoende op voorhand wordt gepubliceerd voordat Belgacom deze nieuwe configuratie voor zichzelf mag gebruiken op de retailmarkt, en dit opdat de alternatieve operatoren zelf op basis van de aangepaste wholesaleaanbiedingen op tijd retailediensten kunnen aanbieden die gelijkwaardig zijn aan de retailediensten van Belgacom en ermee kunnen concurreren. De meerderheid van de partijen was in het kader van de wholesaleaanbiedingen van Belgacom van mening dat een maximumtermijn van 6 maanden gepast en nodig was om de operationele systemen aan te passen na een wijziging van het wholesaleaanbod.
- 4:307 Tevens moet Belgacom worden verplicht om zijn referentieaanbod up-to-date te houden en zo snel mogelijk de begunstigen van het referentie-

---

¹⁵⁴ Arrest van 30/06/2009, considerans 131 [G41 - ARREST 30/06/2009]

aanbod in te lichten wanneer dat aanbod informatie bevat niet meer correct is of zou kunnen zijn. Zonder een dergelijke verplichting zou Belgacom technische informatie, zoals karakteristieken, verplichtingen of beperkingen in verband met apparatuur enkel ten voordele van zichzelf kunnen gebruiken, terwijl die informatie ook nuttig zou zijn voor zijn concurrenten. Deze verplichting draagt ook bij tot de naleving van het non-discriminatiebeginsel.

4.3.7.3.3 Publicatie van indicatoren inzake kwaliteit van dienstverlening

- 4:308 Indien een alternatieve operator zich wil vestigen als een aanvaardbare speler op de markt voor afgevend segmenten van huurlijnen, moet hij in staat zijn dienstkwaliteitsniveaus te bieden die vergelijkbaar zijn met die van zijn voornaamste concurrenten, en dus van Belgacom. Omdat hij afhankelijk is van de dienst die door Belgacom wordt geboden, is het belangrijk dat die laatste aan de alternatieve operator diensten verstrekt met een dienstniveau dat gelijkwaardig is aan dat waarmee het zijn eigen diensten aan zijn retailpoot verstrekt.
- 4:309 Bij de verplichting tot interne non-discriminatie en de verplichting tot publicatie van een referentieaanbod bestaat het gevaar dat deze niet toereikend zijn om de naleving van de voorgeschreven technische voorwaarden en de gelijkwaardigheid van de dienstniveaus te garanderen. Bijgevolg is een extra controlemiddel (namelijk de publicatie van de indicatoren inzake dienstkwaliteit) nodig om te kunnen nagaan of de dienstkwaliteitsniveaus worden nageleefd, of op zijn minst te verifiëren of er, behalve in uitzonderlijke omstandigheden buiten de wil van Belgacom, geen interne discriminatie plaatsvindt tussen de kopers van diensten van Belgacom en zijn eigen retailpoot.
- 4:310 De ERG, de European Regulators Group, heeft de beste manieren onderzocht om te zorgen voor transparantie en de verificatie van de non-discriminatie, en in het gemeenschappelijke standpunt over de verplichtin-

gen¹⁵⁵ geoordeeld dat de publicatie van indicatoren inzake dienstkwaliteit (KPI of key performance indicators) een gepast hulpmiddel kon zijn.

4:311 Om de naleving van de non-discriminatieverplichting te kunnen controleren, moet het BIPT ook over dezelfde indicatoren beschikken voor de afgevend segmenten die de SMP-operator aan zijn retailpoot verstrekt. Het BIPT legt niet de publicatie van deze indicatoren op, maar eist dat de SMP-operator ze verstrekt opdat het BIPT kan vaststellen of de SMP-operator geen gunstigere voorwaarden biedt aan zijn eigen retailpoot wat de leveringen en herstellingen betreft.

4:312 De verplichting om indicatoren inzake dienstkwaliteit te publiceren brengt voor de operator met een sterke machtspositie beperkte kosten teweeg, rekening houdende met het feit dat hij een groot deel van die informatie nodig heeft voor zijn eigen beheer en de follow-up van zijn eigen indicatoren inzake dienstkwaliteit (SLA) en dat de geraamde terugkerende kosten relatief gering zijn. Het BIPT is van oordeel dat de periodiciteit en de termijn van een maand redelijk zijn om de relevante statistische gegevens te verzamelen, te controleren en te publiceren.

4:313 De verplichting om KPI's te publiceren is dus niet onevenredig ten opzichte van de voordelen die een dergelijke publicatie voor de markt oplevert.

4.3.7.3.4 Transparantie ten opzichte van de toekomstige netwerkontwikkelingen

4:314 Het is noodzakelijk en evenredig om Belgacom te verplichten aan het BIPT en aan de alternatieve operatoren zijn netwerkontwikkelingsprojecten mee te delen per regio en over een periode van vijf jaar.

4:315 Om te zorgen voor een eerlijke concurrentie en investeringen te stimuleren is het belangrijk dat er voorafgaand aan de toekomstige netwerkevoluties voldoende transparantie is over deze ontwikkelingen. Die transparantie is nodig voor de alternatieve operator opdat hij zijn commerciële model en zijn activiteiten zou kunnen aanpassen en zich zou kunnen voorbereiden op

---

¹⁵⁵ Gemeenschappelijk standpunt over de verplichtingen, de delen 5.2.4.5. en 5.2.5.4 [B16 -ERG CP OBLIGATIONS]

de toekomstige netwerken en producten. Het is eveneens noodzakelijk om elke discriminatie betreffende de toegang tot informatie tussen Belgacom, zijn dochterondernemingen en partners enerzijds en de alternatieve operatoren anderzijds te voorkomen. Zonder dat zou Belgacom de overgang naar NGN/NGA zo kunnen misbruiken dat zijn eigen diensten worden bevoordeeld en de ontwikkeling van diensten door alternatieve operatoren wordt verhinderd.

4:316 Deze maatregel ligt in de lijn van de aanbeveling van de Commissie: "*Indien de SMP-exploitant overweegt om een deel van zijn bestaande koperen toegangsnetwerk door vezel te vervangen en de huidige gebruikte interconnectiepunten buiten bedrijf te stellen, dan moeten de NRI's conform artikel 9, lid 1, van Richtlijn 2002/19/EG garanderen dat ondernemingen die toegang hebben tot het netwerk van de SMP-exploitant tijdig alle nodige informatie ontvangen om hun eigen netwerken en netwerkuitbreidingsplannen dienovereenkomstig aan te passen. De NRI's moeten de vorm en het detailniveau van dergelijke informatie vastleggen, en zo garanderen dat dergelijke informatie alleen wordt gebruikt voor het beoogde doel, en dat de vertrouwelijkheid van de informatie tijdens het volledige proces is verzekerd.*"¹⁵⁶

4:317 De periode van vijf jaar garandeert het nodige zicht om grote netwerkinvesteringen te verwezenlijken en wordt ook toegepast in het kader van de sluiting van de centrales om de voorwaarden tot sluiting op te leggen. Een vooruitblik van vijf jaar is nodig opdat de alternatieve operatoren:

4:317.1 na de beslissing van Belgacom om de exploitatie stop te zetten, op zoek kunnen gaan naar een alternatieve oplossing die de continuïteit van de aan de eindgebruiker verstrekte diensten garandeert;

---

¹⁵⁶ Considerans 41 van Aanbeveling Sec(2010) 1037 van de Europese Commissie van 20 september 2010 over geregelende toegang tot toegangsnetwerken van de nieuwe generatie (NGA)-netwerken.

- 4:317.2 een algemene blik kunnen hebben op de toekomst om hun investeringen efficiënt te kunnen bepalen;
- 4:317.3 hun investeringen kunnen afschrijven;
- 4:317.4 een voldoende opbrengst kunnen hebben van hun investeringen. Een termijn van 5 jaar vormt de gulden middenweg om nieuwe technologieën aan te moedigen en een voldoende opbrengst uit de investeringen te halen;
- 4:318 Bovendien is het onontbeerlijk dat de regulator en de alternatieve operatoren zo snel mogelijk worden ingelicht over deze ontwikkelingen van het netwerk van Belgacom teneinde de gevolgen voor de markt te analyseren¹⁵⁷. Het betreft een verduidelijking van de transparantieplichting in het kader van de overgang naar NGN/NGA.
- 4:319 Bovendien zal het BIPT toezien op de naleving van de vertrouwelijkheid van de strategische inlichtingen van Belgacom. Bij het opstellen van de mededeling over de evolutie van het netwerk van Belgacom in oktober 2009¹⁵⁸, is ervoor gezorgd, op basis van het overleg tussen het BIPT en Belgacom, dat er een delicaat evenwicht werd gevonden tussen enerzijds voldoende transparantie te geven tegenover de sector, opdat deze voldoende geïnformeerd is, en anderzijds de vertrouwelijkheid van Belgacom te vrijwaren in verband met zijn strategische keuzes.
- 4:320 De ERG benadrukt in zijn "Opinion on Regulatory Principles of NGA"¹⁵⁹ ook het belang van de maatregelen inzake transparantie en informatie met betrekking tot de plannen voor de ontwikkeling van NGA-netwerken teneinde de gepaste maatregelen voor de overgang naar deze nieuwe omgeving te kunnen uitwerken. De ERG verduidelijkt dat een gebrek aan transparantie

---

¹⁵⁷ Deze doelstelling wordt benadrukt in de Toelichting 2007 [G30 - TOELICHTING 2007]: "De regulatoren moeten via correctiemaatregelen een manier vinden om de ontwikkeling van nieuwe doeltreffendere netwerkarchitecturen te stimuleren terwijl de investeringen door de nieuwkomers op basis van de huidige architecturen gevrijwaard blijven. De nationale autoriteiten dienen de ontwikkelingen van dichtbij te volgen en te beoordelen teneinde erop toe te zien dat de gepaste remedies voor toegang worden behouden tijdens de prospectieve periodes waarin de concurrentie als ondoeltreffend wordt beschouwd en om ervoor te zorgen dat efficiënte toetredingen niet worden ondermijnd of ontmoedigd." (vrije vertaling)

¹⁵⁸ http://www.belgacomwholesale.be/wholesale/en/jsp/dynamic/product.jsp?dcrName=nws_network_evolution

¹⁵⁹ ERG Opinion (07) 16 rev2 on Regulatory Principles of NGA, blz. 26.

met betrekking tot de plannen voor ontwikkeling van de nieuwe netwerken, het risico inhoudt dat de concurrentie eronder zal lijden en dat de invoering van sommige reguleringsopties onmogelijk zal worden door besluiten genomen op het stuk van technologie en netwerken zonder raadpleging van de alternatieve operatoren of interventie vanwege de regulator.

4.3.7.3.5 Verlenen van informatie aan het BIPT

4:321 Dankzij de mededeling van diverse inlichtingen aan het BIPT, moet het zijn opdracht kunnen uitvoeren die erin bestaat de aan Belgacom opgelegde regelgevende verplichtingen te controleren.

4:322 Zonder mededeling aan het BIPT van de overeenkomsten inzake toegang en interconnectie die tussen de operator met een sterke machtspositie en de derde operatoren gesloten zijn, zou het BIPT indien dat nodig is, niet in staat zijn om de naleving te controleren van met name de tarief-verplichtingen en de non-discriminatieverplichting in deze overeenkomsten. De mededeling van deze overeenkomsten aan het BIPT is dus absoluut noodzakelijk opdat het zijn wettelijke controleopdracht kan uitoefenen.

4.3.8 Gescheiden boekhouding

4.3.8.1 Wettelijke basis van de verplichting

4:323 Artikel 60, § 1, van de wet betreffende de elektronische communicatie bepaalt het volgende: *"Het Instituut kan, overeenkomstig artikel 55, §§ 3 en 4/1, het voeren van gescheiden boekhoudingen voorschrijven met betrekking tot alle activiteiten die met toegang verband houden en waarvoor de operator over een sterke machtspositie beschikt.*

Het Instituut bepaalt welk boekhoudkundig model en welke boekhoudkundige methode door de in het eerste lid bedoelde operator gehanteerd moet worden. Het Instituut kan onder meer van een verticaal geïntegreerde onderneming eisen dat deze opening van zaken geeft over haar interne groothandelsprijzen en verrekenprijzen, onder andere om ervoor te zorgen dat van de niet-discriminatievoorschriften als bedoeld in artikel 58 nageleefd worden of om, zo nodig, onrechtmatige kruissubsidiëring te voorkomen ..."

4:324 In zijn besluit van 15/04/2010¹⁶⁰ heeft het BIPT gespecificeerd “*welk boekhoudkundig model en welke boekhoudkundige methode [...]*”, waarvan sprake in het voormelde artikel 60, § 1, tweede lid, “*gehanteerd moet worden*” door Belgacom.

4.3.8.2 Beschrijving van de verplichting

4:325 Het BIPT legt Belgacom op de markt voor afgevend segmenten van huurlijnen een verplichting tot gescheiden boekhouding op. Daartoe zal Belgacom zich voor die markt moeten schikken naar het besluit van het BIPT van 15/04/2010 betreffende de nadere regels met betrekking tot de verplichting tot gescheiden boekhouding van Belgacom.

4:326 Belgacom is verplicht een resultatenrekening op te stellen voor de markt voor afgevend segmenten van huurlijnen.

4:327 Belgacom moet de regels toepassen die gedefinieerd zijn in het besluit van 15 april 2010, met name wat betreft:

4:327.1 het opstellen van de resultatenrekening;

4:327.2 de voor te leggen documentatie;

4:327.3 interne verrekeningen;

4:327.4 De principes inzake kostenveroorzaking, relevantie, betrouwbaarheid, vergelijkbaarheid, materialiteit en verifieerbaarheid.

4:328 Het transparantiebeginsel impliceert dat Belgacom onderworpen wordt aan een verplichting tot bekendmaking van informatie omtrent de gescheiden boekhouding.

4:329 De uitsplitsing van de rekeningen volgens de bitsnelheid van de huurlijnen, die opgelegd was in het kader van de vorige analyse, wordt opgeheven.

---

¹⁶⁰ Besluit van 15/04/2010 betreffende de nadere regels met betrekking tot de gescheiden boekhouding van Belgacom [G47: BESLUIT 15/04/2010]

4.3.8.3 *Rechtvaardiging en evenredigheid van de verplichting*

- 4:330 De gescheiden boekhouding tussen de wholesalediensten van Belgacom en de retaildiensten is van essentieel belang. Als er geen verplichting tot gescheiden boekhouding bestond, zou het in talrijke gevallen onmogelijk zijn om de tariefvoorwaarden te controleren waaronder Belgacom dezelfde verrichtingen verstrekt voor de alternatieve operatoren enerzijds en anderzijds voor zijn eigen retailactiviteiten, waardoor de verplichting tot interne non-discriminatie haar doel zou missen en onrechtmatige kruissubsidiëring zou vergemakkelijken. De verplichtingen die beschreven zijn in het deel getiteld "Transparantie" hierboven maken het voor het BIPT immers mogelijk de naleving te controleren van de verplichting tot externe, maar daarom niet interne tarifaire non-discriminatie.
- 4:331 Het doel bestaat er ook in om te kunnen nagaan of de operator zijn diensten op een rendabele manier kan aanbieden indien hij wholesalediensten aan dezelfde voorwaarden als zijn concurrenten zou kopen. De scheiding van de verschillende activiteiten moet het mogelijk maken om de rentabiliteit van de activiteiten die onderworpen zijn aan de verplichting tot gescheiden boekhouding te meten en na te gaan of er zich geen discriminatie of onrechtmatige kruissubsidiëring voordoet.
- 4:332 De redenen die het opleggen van deze verplichting tot gescheiden boekhouding in de vorige marktanalyse hebben gerechtvaardigd, zijn niet verdwenen. Het is daarom logisch dat de verplichtingen tot gescheiden boekhouding die in dit besluit worden opgelegd, niet beduidend verschillen van de verplichtingen tot gescheiden boekhouding die reeds op Belgacom rustten in de vorige marktanalyse. Het BIPT stelt ten slotte vast dat de verplichting tot gescheiden boekhouding een van de verplichtingen vormde in de vorige marktanalyse en dat Belgacom deze verplichting in de praktijk heeft weten om te zetten.
- 4:333 Omdat de relevante retailmarkt niet langer wordt gesegmenteerd volgens de bitsnelheid, acht het BIPT het onevenredig om de uitsplitsing van de rekeningen volgens bitsnelheid op te leggen.

4.3.9 Prijscontrole en verplichtingen inzake het kostentoerekeningsstelsel

4.3.9.1 Wettelijke basis van de verplichting

4:334 Artikel 62 van de wet betreffende de elektronische communicatie bepaalt het volgende:

"§ 1. Het Instituut kan overeenkomstig artikel 55, paragrafen 3 en 4/1, verplichtingen inzake het terugverdienen van kosten en prijscontrole opleggen, inclusief verplichtingen inzake kostenoriëntering van prijzen en kostentoerekeningsstelsels, voor het verlenen van specifieke interconnectie- en/of toegangstypes, wanneer uit een marktanalyse blijkt dat de betrokken operator de prijzen door het ontbreken van werkelijke concurrentie op een buitensporig hoog peil kan handhaven of de marges kan uithollen, ten nadele van de eindgebruikers.

Wanneer het Instituut een van deze verplichtingen aan een operator oplegt, wordt rekening gehouden met de kosten verbonden aan efficiënte dienstverlening.

Om investeringen door de operator in nieuwegeneratienetwerken aan te moedigen, houdt het Instituut rekening met de door de operator gedane investeringen, en staat het toe dat hij een redelijke opbrengst krijgt uit zijn gepaste kapitaalbreng, waarbij alle risico's die specifiek verband houden met een bepaald nieuw netwerkproject in beschouwing worden nemen.

§ 2. Iedere operator onderworpen aan een verplichting inzake kostenoriëntering van zijn tarieven, verstrekt aan het Instituut, wanneer dit erom verzoekt, het bewijs van de naleving van die verplichting.

Het Instituut kan van een operator verlangen dat deze volledige verantwoording aflegt. Indien nodig kan het Instituut de aanpassing van de tarieven verlangen.

Voor de berekening van de kosten verbonden aan efficiënte dienstverlening, kan het Instituut boekhoudkundige en kostenberekeningsmethoden gebruiken die los staan van de door de operator gebruikte methoden.

§ 3. Wanneer de invoering van een kostentoerekeningssysteem verplicht wordt gesteld, publiceert het Instituut een beschrijving van dit kostentoerekeningssysteem met daarin ten minste de hoofdcategorieën waarin de kosten worden ingedeeld en de voor de toerekening van de kosten toegepaste regels.

§ 4. Wanneer het door het Instituut toegepaste kostentoerekeningssysteem dit noodzakelijk maakt, ziet een door de operator aangeduide erkende bedrijfsrevisor op kosten van de operator toe op de inachtneming van het kostentoerekeningssysteem. Volgend op het rapport van die bedrijfsrevisor publiceert het Instituut ieder jaar een verklaring betreffende de inachtneming van het systeem."

4:335 Het BIPT zal rekening houden met de principes inzake tarifiering die de Europese Commissie heeft aangegeven in de aanbeveling over de tarifiering van de levering van deelcircuits van huurlijnen¹⁶¹.

4.3.9.2 Kostenbasing

4.3.9.2.1 Beschrijving van de verplichting

4:336 De tarieven die Belgacom aan de alternatieve operatoren factureert voor de levering van de volgende verrichtingen inzake toegang en interconnectie moeten op de kosten gebaseerd zijn:

4:336.1 het transportgedeelte van de klassieke PDH- en SDH-lijnen;

4:336.2 het deel transport van de NGLL-lijnen (zie figuur 4.9);

4:336.3 het plaatselijke koperen deel van de klassieke PDH- en SDH-lijnen en van de NGLL-lijnen.

---

161 [G17 - AANBEVELING HUURLIJNEN 2]

- 4:337 De tarieven van het lokale glasvezelgedeelte van de klassieke en NGLL-lijnen, alsook die van de klassieke lijnen van de Ethernet-hiërarchie zijn niet onderworpen aan een verplichting tot kostenbasing, maar daarvoor geldt enkel het verbod om price squeeze te veroorzaken.
- 4:338 De tarieven die Belgacom aan de alternatieve operatoren factureert voor aanvullende diensten (met name collocatie) moeten eveneens op de kosten gebaseerd zijn.
- 4:339 Voor de klassieke PDH- en SDH-lijnen heeft het BIPT de kosten bepaald waarmee rekening moet worden gehouden via een *bottom-up* kostenmodel, dat beschreven wordt in het besluit van 3 september 2008. De kosten van de NGLL-diensten zullen worden bepaald met behulp van een bottom-up kostenmodel dat de kosten weerspiegelt van een efficiënte operator die gebruikmaakt van een NGN/NGA-netwerk¹⁶².
- 4:340 De tarieven voor migraties tussen gereguleerde contracten, van een commercieel contract naar een gereguleerd contract of tussen configuraties binnen een gereguleerd contract, moeten op de kosten gebaseerd zijn.
- 4:341 Het BIPT kan uit eigen beweging of op gemotiveerd verzoek van de marktpelers de kostenberekenings- en kostentoerekeningsmethodes in verband met de toegang en interconnectie voor de levering van afgevend segmenten van huurlijnen wijzigen, aanpassen of preciseren. Die wijzigingen kunnen noodzakelijk worden gemaakt door technische evoluties, marktontwikkelingen, aanpassingen in de reglementering, aanpassingen aan kosten en prijzen, enz. Het BIPT zal ook rekening houden met de behoefte aan stabiliteit op de markt voor afgevend segmenten van huurlijnen.
- 4:342 In de loop van het kalenderjaar kan het BIPT bepaalde tarieven op gemotiveerde wijze herzien, onder andere na een wijziging, aanpassing of precisering van de methodes voor berekening en kostentoerekening (zie 4:370).

---

162 Zie het raadplegingsdocument voor het ontwerp van NGN/NGA-model en de bijlagen ervan, gepubliceerd op 4 januari 2012.

4.3.9.2.1.2 *Rechtvaardiging en evenredigheid van de verplichting*

- 4:343 In de vorige marktanalyse moesten de prijzen voor de levering van de PDH- en SDH-lijnen al op de kosten gebaseerd zijn. Sedert het begin van de liberalisering van de markt is de kostenbasing al een van de basisprincipes inzake toegang tot en interconnectie met het netwerk van Belgacom. Zonder die verplichting zouden de afgevend segmenten van huurlijnen, die belangrijke middelen vormen om de netwerken van de alternatieve operatoren uit te breiden, worden verstrekt tegen prijzen die het vermogen van de alternatieve operatoren zouden beperken om blijvend het concurrentiespel te kunnen spelen, terwijl de overeenkomstige infrastructuur moeilijk te dupliceren is. Dit zou het concurrentievermogen van de alternatieve operatoren aanzienlijk aantasten, zowel op de markt voor retailhuurlijnen als op andere markten die stroomafwaarts van de wholesalemarkt voor afgevend segmenten van huurlijnen liggen (bijvoorbeeld de markt voor VPN).
- 4:344 Op de markt van de afgevend segmenten van huurlijnen is er momenteel nog geen concurrentie. Het is dus te vroeg om die tarifaire remedie op te heffen, omdat die essentieel is voor de ontwikkeling van de concurrentie.
- 4:345 Het ontbreken van de verplichting tot kostenbasing zou de competitiviteit van de alternatieve operatoren op de stroomafwaartse markten op het spel zetten. De diensten voor de levering van afgevend segmenten van huurlijnen zouden immers, hoewel ze beschikbaar zijn, worden voorgesteld onder te hoge tariefvoorwaarden, waardoor de derde operatoren niet in staat zouden zijn om op de retailmarkt te concurreren met de verticaal geïntegreerde operator met een sterke machtspositie.
- 4:346 Zonder verplichting tot kostenbasing zou Belgacom, veruit de belangrijkste leverancier van afgevend segmenten van huurlijnen, immers in staat zijn om de prijs van die diensten te verhogen en zo kunstmatig de kosten van zijn concurrenten op te drijven.

- 4:347 De verplichting tot kostenbasing is evenredig in die zin dat er geen andere verplichtingen zijn die hetzelfde resultaat zouden opleveren tegen een lagere kostprijs. De kostenbasing van de tarieven is immers de meest geschikte maatregel om de marktspelers ertoe aan te zetten de economisch efficiëntste keuzes te maken¹⁶³.
- 4:348 De verplichting tot kostenbasing van de tarieven geldt reeds voor Belgacom en zal dus voor de operator met een sterke machtspositie geen nieuwe verplichtingen of onevenredige kosten teweegbrengen. Dit geldt ook voor de NGLL-huurlijnen die gebruikmaken van een transportdienst die gelijk op die van diensten voor bitstreamtoegang die reeds op de kosten gebaseerd moeten zijn in het kader van andere marktanalyses.
- 4:349 De verplichting tot kostenbasing is niet gerechtvaardigd voor de lokale glasvezelgedeelten van de klassieke en NGLL-lijnen. Het BIPT is van oordeel dat er voor de operatoren een economisch en commercieel belang bestaat om te investeren, teneinde glasvezel voor toegang tot de eindklanten aan te leggen. Zulke investeringen zijn vastgesteld zowel bij Belgacom als bij alternatieve operatoren. Daarom is het redelijk om de alternatieve operatoren aan te sporen om een investeringsstrategie in het lokale gedeelte in te voeren, omdat dergelijke investeringen beloftevoller lijken (omdat dit wordt gemotiveerd door de aansluiting van grote klanten) en ook meer realistisch dan de investering tussen de express ring en de LEX'en (gelet op het grote aantal LEX'en). Een dergelijk economisch en

---

¹⁶³ Zie CP on Remedies [G21: ERG CP OBLIGATIONS], blz. 81, de leden 1 en 2: "The setting of the access price has to be considered from a static as well as from a dynamic perspective. From a static point of view, NRAs have to ensure productive as well as allocative efficiency. Productive efficiency means that only those undertakings have incentives to produce, which can do so at minimal costs, whereas allocative efficiency refers to a situation where prices reflect costs and no undertaking is able to earn super-normal profits. If there are no other distortions in the industry, productive and allocative efficiency in a static sense is most likely to be achieved by a cost-oriented access price. Whereas a cost-oriented access price allows the incumbent to cover its costs (allocative efficiency), only those alternative operators will enter the retail market which are at least as efficient as the incumbent (productive efficiency at the retail level). Furthermore, alternative operators will replicate the incumbents' assets only if they can produce the wholesale product at the same or at lower costs than the incumbent (productive efficiency at the wholesale level). An access price above costs is likely to result into inefficient bypass (economically inefficient duplication of the incumbent's assets) and into excessive profits for the incumbent, whereas too low an access price opens the retail market to inefficient entrants whilst at the same time curbing the incumbent's investment incentives to an inefficiently low level."

commercieel belang bestaat enkel voor de lokale glasvezelgedeelten die worden gebruikt om bedrijven aan te sluiten. Een dergelijk belang is er daarentegen niet wat de particuliere of zakelijke klanten betreft, die worden aangesloten via lokale gedeelten in koper. In haar beslissing van 1 juli 2011 betreffende de breedbandmarktenanalyse is de CRC al ervan uitgegaan dat de koperen toegangsinfrastructuur van Belgacom economisch en technisch erg moeilijk te dupliceren was. Het is dus zaak om de investeringen te stimuleren die de alternatieve operatoren in FTTO doen, door ze de kans te geven om deze infrastructuur te verbinden met een Point of Presence van Belgacom in de zones die veraf liggen van hun eigen Points of Presence.

4.3.9.3 *Verbod om price squeeze te creëren*

4.3.9.3.1 Beschrijving van de verplichting

4:350 De tarieven voor de afgevend segmenten mogen geen price squeeze veroorzaken ten opzichte van de tarieven die op de stroomafwaartse markten worden gehanteerd. Dat verbod geldt voor:

4:350.1 de klassieke lijnen met SDH- en PDH-bitsnelheid;

4:350.2 de klassieke lijnen met Ethernet-snelheid;

4:350.3 de NGLL-lijnen.

4:351 In het proces voor de controle van de naleving van dit verbod wordt geen rekening gehouden met de stroomafwaarts gelegen retaildiensten die worden aangeboden in zones waar verschillende glasvezelnetwerken zijn uitgerold. Deze zones zullen worden bepaald op basis van een lijst van LEX'en waar die lijnen eindigen, met als criteria:

4:352 de aanwezigheid in de zones die door de beschouwde LEX'en worden gedekt van ten minste twee andere toegangsinfrastructuren in glasvezel naast die van Belgacom; ;

- 4:353 de lengte van de toegangsglasvezel van de alternatieve operatoren in de beschouwde zone.
- 4:354 Het gaat om lijnen waarvan beide uiteinden afhankelijk zijn van de onderstaande LEX'en ofwel waarvan één uiteinde daarvan afhankelijk is en het andere zich in collocatie in een AGW bevindt: 02AND, 02BOS, 02BTR, 02DRO, 02EVE, 02GIL, 02IXE, 02KOR, 02LIN, 02MAR, 02MOL, 02NOR, 02SAC, 02STRO, 02UKK, 02VIL, 02WOL, 03BER, 03BRD, 03CEN, 03DEU, 03HAV, 03MER, 03SIL, 03WIL, 03ZUI, 11HAS, 16HSR, 16LEU, 16VEL, 56KOR, 91AMA, 91GEN, 91OOS, 91PIE, 91WET.
- 4:355 Deze lijst zal worden aangevuld naargelang van de groei van de concurrerende glasvezelinfrastructuren. In voorkomend geval zal deze herziening van de lijst ook rekening kunnen houden met het aantal inspectieruimten (manholes) in de betreffende zone.
- 4:356 Om de vervulling van deze verplichting te controleren zal het BIPT meer bepaald een beroep kunnen doen op zijn richtlijnen die voortvloeien uit zijn besluit van 11 juli 2007 tot vaststelling van de richtsnoeren met betrekking tot de beoordeling van price squeeze.
- 4:357 Voor elke categorie van lijnen vermeld in § 4:350 zal de price-squeezetest tussen de wholesalemarkt en de stroomafwaarts gelegen relevante retailmarkt(en) worden uitgevoerd op basis van representatieve korven van afgevend segmenten. De korven zullen worden gedifferentieerd naargelang de lokale of de niet-lokale lijnen moeten worden geanalyseerd voor de klassieke PDH-, SDH-, Ethernet-lijnen¹⁶⁴. De differentiatie tussen lokaal/niet-lokaal zal als volgt gebeuren:
- 4:357.1 De niet-lokale lijnen zullen worden geanalyseerd via de vergelijking van de retaillijnen van Belgacom met de equivalente lijnen die zouden worden geleverd door een efficiënte alternatieve operator met een netwerk dat de express ring van Belgacom dupliceert.

---

164 Dit onderscheid tussen lokaal en niet-lokaal heeft geen zin voor NGLL-lijnen als de tarifiering ervan geen verband houdt met de afstand.

- 4:357.2 De lokale lijnen zullen worden geanalyseerd via de vergelijking van de Belgacom-dienst die deze lijnen als toegang gebruikt met de equivalente dienst die wordt geleverd door een alternatieve operator die – via eigen infrastructuur of dankzij een wholesaleaanbod – beschikt over toegangspunten die zich in de LEX'en van Belgacom bevinden.
- 4:358 Deze test kan worden ontwikkeld op basis van een hypothetische alternatieve operator die een netwerk heeft aangelegd, met name een *backhaul*netwerk waarop verschillende diensten kunnen worden samengevoegd, dat relatief fijnmazig is en waarbij voor het bundelsegment eigen glasvezel wordt gebruikt. Dit betekent dat er gebruik zal worden gemaakt van lokale gedeelten op concurrerende infrastructuur voor de ODF's waar deze concurrerende infrastructuren bestaan en van lokale gedeelten van Belgacom voor de overige ODF's. Die test moet dus efficiënte investeringen door de alternatieve operatoren aanmoedigen alsook de aanleg van hun eigen *backhaul*netwerk.
- 4:359 De toepassing van de price-squeezetest zal kunnen leiden tot een herziening van de referentieaanbiedingen van Belgacom in verband met de afgevend segmenten, zonder dat dit wordt vertaald in een systeem van voorafgaande goedkeuring van de retailtarieven van Belgacom.
- 4:360 In de loop van het kalenderjaar kan het BIPT bepaalde tarieven op gemotiveerde wijze herzien.

4.3.9.3.2 Rechtvaardiging en evenredigheid van de verplichting

- 4:361 Op de markt van de afgevend segmenten van huurlijnen is er momenteel nog geen concurrentie. Het is dus nodig om de tariefregulering te behouden, die van fundamenteel belang blijft voor de ontwikkeling van de concurrentie.
- 4:362 Het kostenbaseringsmodel van het "bottom-up" type volstaat op zich niet om te voorkomen dat Belgacom een price squeeze toepast. Daarom is het relevant om een price-squeezetoets in te voeren.

- 4:363 In de vorige marktanalyse moesten de analoge wholesalelijnen en de lijnen van het type “golflengte” zonder contentie, waarin ook de lijnen van de Ethernet-hiërarchie vervat zijn, worden onderworpen aan een verbod om price squeeze te veroorzaken ten opzichte van de retailmarkt. De rechtvaardiging van de verwijzing naar een “price-squeezetest” in plaats van naar een verplichting tot kostenbasing hing af van het soort van huurlijn. De vraag naar analoge lijnen was erg klein en aan Belgacom een verplichting tot kostenbasing opleggen, met de lasten die dat impliceert voor deze operator, zou onevenredig zijn geweest. Wat de verrichtingen op basis van golflengte betreft, zou een verplichting tot kostenbasing het risico hebben ingehouden dat Belgacom niet voldoende zou worden aangespoord om in zijn glasvezelnetwerk te investeren.
- 4:364 Omdat deze redenen nog steeds gelden, is de levering van die lijnen onderworpen aan het verbod om price squeeze te veroorzaken. Zo wordt aan Belgacom enige vrijheid gelaten bij het bepalen van de tarieven van de lijnen waarnaar er ofwel mogelijk slechts heel weinig vraag is ofwel waarvoor er grote investeringen nodig zijn. Tegelijk wordt via het verbod om price squeeze te creëren vermeden dat Belgacom peperdure prijzen vraagt, die de verplichting om dergelijke soorten van wholesalehuurlijnen te verstrekken, in de praktijk, nietig zou maken.
- 4:365 In de toelichting bij haar aanbeveling van 13 november 2007 schrijft de Commissie: *“In the absence of sub-national markets, the existence of geographically differentiated constraints on a SMP operator who operates nationally, such as different levels of infrastructure competition in different parts of the territory, could be taken into account in the context of remedies”*. In het stadium van de definitie van de geografische omvang van de markt heeft het BIPT vastgesteld dat er wijken waren waar verscheidene glasvezelnetwerken zijn aangelegd en waar de historische operator geconfronteerd wordt met operatoren die plaatselijk huurlijnen aanbieden die uit glasvezel bestaan. Hoewel de concurrentiële dynamiek voldoende homogeen is om te besluiten dat de geografische markt nationaal is, kan de

door alternatieve operatoren aangelegde glasvezel plaatselijk enig verschil met zich brengen in termen van concurrentievoorwaarden. Het BIPT vindt het daarom gepast om rekening te houden met het bestaan van glasvezel op bepaalde plaatsen, wat betreft de concrete toepassing van het verbod om price squeeze te hanteren. Wat de samenstelling van de korven van huurlijnen betreft waarmee rekening moet worden gehouden om te bepalen of de operator met een sterke machtspositie price squeeze toepast, zal de uitsluiting van de huurlijnen die in sommige zones worden aangeboden, daarom aan Belgacom een grotere commerciële vrijheid geven op die specifieke plaatsen waar de concurrentie heviger is. Mochten deze lijnen niet worden uitgesloten uit de price-squeezetest, dan zou de operator met een sterke machtspositie verplicht kunnen zijn, om ofwel een hogere prijs te vragen dan het concurrerende niveau, wat voor hem zou leiden tot het verlies van klanten, ofwel het risico te lopen dat de price-squeezetest tot de conclusie leidt dat hij price squeeze hanteert en dus zijn wholesaleprijzen moet verlagen of zijn retailprijzen verhogen.

4:366 In tegenstelling tot wat Belgacom beweert is er geen tegenstrijdigheid tussen het feit dat er enerzijds geen afzonderlijke geografische markten zijn gedefinieerd en anderzijds de invoering van remedies die geografisch gedifferentieerd zijn op basis van de dekkingszones van de LEX'en/LDC's.

4:366.1 De dekkingszones van de LEX'en/LDC's zijn stabiele zones, in tegenstelling tot zones die gebaseerd zouden zijn op straten waar alternatieve infrastructures worden aangelegd.

4:366.2 De dekkingszones van de LEX'en/LDC's zijn zones op basis waarvan de operatoren makkelijker gegevens kunnen verzamelen over de aantallen lijnen.

4:366.3 Deze LEX-/LDC-zones vormen geen geschikte basis om afzonderlijke geografische markten te definiëren. Ze zijn uitgebreider dan de werkelijke voetafdruk van de alternatieve infrastructures. Een deregulering op basis van deze zones zou het gevaar doen ontstaan dat de alternatieve operatoren daar niet langer wholesalehuurlijnen bij

Belgacom kunnen kopen, zonder dat ze kunnen steunen op hun eigen infrastructuur over de totaliteit van die zones.

4:367 De differentiatie tussen lokale en niet-lokale lijnen in de samenstelling van de referentiekorven resulteert uit de vaststelling gedaan in het kader van het besluit van 8 april 2009¹⁶⁵, dat door lokale en niet-lokale lijnen samen in één korf te steken het bijna onmogelijk wordt om de korven van lijnen te dupliceren op basis van een wholesaleaanbod.

4.3.9.4 Kostentoerekeningssysteem

4.3.9.4.1 Beschrijving van de verplichting

4:368 Overeenkomstig artikel 62, § 1 en § 3, van de wet betreffende de elektronische communicatie moet Belgacom een kostentoerekeningssysteem instellen dat voldoet aan de voorwaarden die het BIPT heeft vastgesteld in zijn besluit van 22 augustus 2007¹⁶⁶.

4:369 Dat model zal het mogelijk maken om de kostenbasing te verifiëren van de tarieven die Belgacom aan de alternatieve operatoren aanrekent.

4:370 Aan de hand van dat model zal ook de price-squeezetest toegepast kunnen worden.

4:371 De naleving door Belgacom van de nadere regels van dit besluit zal op kosten van Belgacom worden gecontroleerd door een erkende bedrijfsrevisor die door Belgacom wordt aangewezen. Het BIPT zal ieder jaar volgend op het rapport van de bedrijfsrevisor een verklaring betreffende de inachtneming van het systeem publiceren.

---

¹⁶⁵ Besluit van 8 april 2009 betreffende de pricesqueezetest van de Ethernet-huurlijnen.

¹⁶⁶ [G26 - BESLUIT 22/08/2007 TOEREKENING] Dit besluit definieert de algemene principes, de kwaliteit van de informatie, de toerekenings- en evaluatieregels, de documentatie, de beschrijving, de controle van het kostentoerekeningssysteem, alsook de na te leven termijnen. Dat besluit beoogt de invoering van die verplichting op transversale wijze, voor alle markten waarop Belgacom als operator met een sterke machtspositie wordt beschouwd.

4:372 Belgacom is ertoe gehouden aan het BIPT alle elementen mee te delen aan de hand waarvan het BIPT de naleving van de tariefverplichtingen kan controleren (de prijzen op de kosten baseren en price squeeze vermijden).

4.3.9.4.2 Rechtvaardiging en evenredigheid van de verplichting

4:373 Een telecommunicatieoperator zoals Belgacom is van nature uit een complexe onderneming gelet op de omvang, de diversiteit en de technische aard van haar activiteiten. Een kostentoerekeningssysteem (namelijk een geheel van regels aan de hand waarvan de kosten, inkomsten en ingezet kapitaal van een onderneming over haar verschillende diensten en activiteiten kunnen worden verdeeld) is onontbeerlijk opdat de regulator kan nagaan of de verplichtingen inzake terugwinning van de kosten en controle op de toegangsprijzen worden in acht genomen (de regulator moet in het bijzonder over nuttige informatie kunnen beschikken om zijn kostenmodellen op te stellen) dan wel of de non-discriminatieverplichtingen worden nageleefd.

4:374 Als er geen gepast kostentoerekeningssysteem was, zou het moeilijk zijn om de naleving van de verplichtingen van Belgacom na te gaan. Het is dus van fundamenteel belang dat de kostenbasing en het verbod om price squeeze te veroorzaken, gepaard gaan met een verplichting tot het toepassen van een kostentoerekeningssysteem.

4:375 Gelet op de verplichtingen die vroeger op Belgacom rustten, heeft deze operator reeds een kostentoerekeningssysteem ontwikkeld, zodat het behoud van dit systeem geen onevenredige last vormt voor Belgacom.

5 Raadplegingsprocedure

5.1 Openbare raadpleging

5.1.1 Wettelijke basis

- 5:1 De openbare raadpleging is gebaseerd op:
- 5:1.1 artikel 6 van de Kaderrichtlijn;
  - 5:1.2 artikel 19 van de wet van 17 januari 2003, dat voorschrijft: "De Raad biedt elke persoon die rechtstreeks en persoonlijk bij een besluit betrokken is, de gelegenheid om vooraf gehoord te worden" (het BIPT kan evenwel niet worden verplicht om een derde mondeling te horen, als die de mogelijkheid heeft om zijn opmerkingen schriftelijk mee te delen);
  - 5:1.3 artikel 140 van de wet van 13 juni 2005, dat het BIPT verplicht een openbare raadpleging te houden, wanneer een ontwerpbesluit van het BIPT aanzienlijke gevolgen zou kunnen hebben voor een relevante markt.
- 5:2 De openbare raadpleging wordt georganiseerd overeenkomstig artikel 140 van de wet van 13 juni 2005. Overeenkomstig het vierde lid van dat artikel 140 worden de nadere regels inzake raadpleging en de openbaarheid van de resultaten gepreciseerd in een koninklijk besluit van 26 januari 2006 (BS, 1 maart 2006).

5.1.2 Resultaten van de openbare raadpleging

5:3 Na de openbare raadpleging georganiseerd van 16 juli tot 14 september 2012 heeft het BIPT bijdragen ontvangen van de volgende ondernemingen of organisaties:

5:3.1 Belgacom

5:3.2 Colt

5:3.3 FAC

5:3.4 KPN

5:3.5 Mobistar

5:3.6 Telenet

5:4 Een samenvatting van hun bijdragen wordt gegeven in bijlage B.

5.2 Aanhangigmaking bij de Raad voor de Mededinging

5.2.1 Wettelijke basis

5:5 Artikel 16, § 1, van de Kaderrichtlijn heeft betrekking op de samenwerking met de mededingingsinstanties. Deze bepaling is omgezet door artikel 55, §§ 4 en 4/1, van de wet van 13 juni 2005.

§ 4. Voor de beslissingen van het Instituut waarvoor naar deze paragraaf wordt verwezen pleegt het Instituut vooraf overleg met de Raad voor de Mededinging. De Raad voor de Mededinging geeft binnen 30 kalenderdagen, te rekenen vanaf de toezending van de ontwerpbeslissing door het Instituut, zijn advies. Zodra die termijn verstreken is, [is geen advies van de Raad voor de Mededinging meer vereist].

§ 4/1. Het Instituut zendt zijn beslissingen waarvoor naar deze paragraaf wordt verwezen, vooraf aan de Raad voor de Mededinging, die binnen dertig dagen, te rekenen vanaf de toezending van de ontwerpbeslissing door het Instituut, een advies uitbrengt met betrekking tot de vraag of de

voorgenomen beslissingen van het Instituut in overeenstemming zijn met de door het mededingingsrecht beoogde doelstellingen. Zodra die termijn verstreken is, [is geen advies van de Raad voor de Mededinging meer vereist].

5.2.2 Verslag van de voorlegging aan de Raad voor de Mededinging

- 5:6 Op 8 april 2013 is het ontwerpbesluit overgezonden aan de Raad voor de Mededinging, die de gelegenheid heeft gehad om vragen te stellen en verduidelijking te krijgen tijdens een vergadering die belegd is op 19 april 2013 bij het BIPT.
- 5:7 De Raad voor de Mededinging reageerde op 7 mei 2013 door in een brief het BIPT kond te doen van zijn besluit geen advies uit te brengen ten aanzien van deze marktanalyses.

5.3 Raadpleging van de mediaregulatoren

5.3.1 Wettelijke basis

- 5:8 Artikel 3 van het samenwerkingsakkoord voorziet in de raadpleging van de mediaregulatoren voor ontwerpbesluiten betreffende de elektronische communicatienetwerken:

Elke ontwerpbeslissing van een regulerende instantie die betrekking heeft op elektronische communicatienetwerken wordt door de desbetreffende instantie overgemaakt aan de andere regulerende instanties die zijn opgesomd in artikel 2, 2° van dit samenwerkingsakkoord.

De regulerende instanties die geconsulteerd worden bezorgen binnen de veertien kalenderdagen hun opmerkingen aan de regulerende instantie die de ontwerpbeslissing heeft overgemaakt. Binnen deze termijn kan elk van de regulerende instanties die geconsulteerd worden vragen dat de ontwerpbeslissing aanhangig wordt gemaakt bij de Conferentie van Regulatoren voor de elektronische Communicatiesector (hierna genoemd de CRC). Dit verzoek tot onmiddellijke overmaking aan de CRC wordt gemotiveerd.

De betrokken regulerende instantie neemt de opmerkingen in aanmerking die de andere regulerende instanties eraan bezorgd hebben en maakt de gewijzigde ontwerpbeslissing over aan de andere regulerende instanties. Deze laatste beschikken na ontvangst van de gewijzigde ontwerpbeslissing over een termijn van 7 kalenderdagen waarbinnen zij kunnen vragen dat de gewijzigde ontwerpbeslissing aanhangig wordt gemaakt bij de CRC.

Ontwerpbeslissingen en opmerkingen omtrent ontwerpbeslissingen worden steeds gemotiveerd vanuit het oogpunt van de wettelijke bevoegdheid van diegene die de ontwerpbeslissing of de opmerking overmaakt.

Na afloop van de in het tweede en derde lid voorziene termijn wordt de ontwerpbeslissing geacht, behoudens tegenbewijs, geen afbreuk te doen aan de bevoegdheden van de andere regulerende instanties.

5.3.2 Verslag van de raadpleging van de mediaregulatoren

- 5:9 Het ontwerpbesluit werd door een drager of via aangetekende brief bezorgd aan de VRM, de CSA en de Medienrat op maandag 3 juni 2013.
- 5:10 Geen enkele gemeenschapsregulator had opmerkingen bij dit ontwerpbesluit, wat per brief werd meegedeeld aan het BIPT op 7 juni door de Medienrat, op 12 juni door de CSA en op 17 juni door de VRM. Deze brieven worden bijgevoegd in bijlage D.

5.4 Europese notificatie

5.4.1 Wettelijke basis

- 5:11 Artikel 7, § 3, van de Kaderrichtlijn heeft betrekking op de raadpleging van de Europese Commissie en van de NRI's van de andere lidstaten. Deze bepaling is omgezet door artikel 141 van de wet van 13 juni 2005.

5.4.2 Verslag van de Europese notificatie

- 5:12 Het BIPT heeft zijn ontwerpbesluit op 19 juni 2013 aan de Europese Commissie genotificeerd. Het ontwerpbesluit is geregistreerd onder de code BE/2013/1474.
- 5:13 De Europese Commissie heeft een verzoek om inlichtingen gericht aan het BIPT op 28 juni 2013. Belgacom heeft daarop geantwoord op 3 juli 2013.
- 5:14 De Europese Commissie heeft haar opmerkingen aan het BIPT bezorgd op 19 juli 2013. Deze vaststellingen hadden betrekking op:
- 5:14.1 De noodzaak om toe te zien op de mededingingsvoorwaarden op de markt voor wholesaleverstreking van de afgevend segmenten van huurlijnen en om de analyse van de markt voor de wholesaleverstreking van de afgevend segmenten van huurlijnen te herzien zodra de nationale omstandigheden dat rechtvaardigen.
  - 5:14.2 De noodzaak om transparantie en coherentie te garanderen bij de kennisgeving van de ontwerpmaatregelen in het kader van de raadplegingsprocedure van de EU. De Europese Commissie herhaalt de verplichting tot kennisgeving van de ontwerpmaatregelen die haar zouden betreffen, meer bepaald de methodes voor berekening van de kosten betreffende de beschouwde relevante wholesalemarkt of de update van de lijst van lokale schakelaars beoogd in punt 4.3.9.3 van de genotificeerde ontwerpmaatregel.

6 Inwerkingtreding, geldigheidsduur van dit besluit, beroepsmogelijkheden en ondertekening

6.1 Inwerkingtreding

- 6:1 Dit besluit treedt in werking en wordt van kracht een maand na de publicatie ervan op de website van het BIPT, tenzij een andersluidende bepaling voor sommige verplichtingen.
- 6:2 Op de datum van inwerkingtreding heft dit besluit op:
- 6:2.1 het besluit van de Raad van het BIPT van 18 maart 2009 ter aanvulling van de besluiten met betrekking tot de analyse van markt 13/03¹⁶⁷;
  - 6:2.2 het vernieuwingsbesluit van de Raad van het BIPT van 14 september 2010 ter correctie van het besluit van 17 januari 2007 betreffende de marktanalyses met betrekking tot de huurlijnen¹⁶⁸.

6.2 Geldigheidsduur van dit besluit

- 6:3 De verplichtingen opgelegd in dit besluit blijven in principe van toepassing tot de inwerkingtreding van een nieuw analysebesluit betreffende de markt voor afgevend segmenten van huurlijnen¹⁶⁹.

---

¹⁶⁸ [G47: BESLUIT 14/09/2010]

¹⁶⁹ Zie opmerkingen van de Europese Commissie, conform artikel 7, paragraaf 3 van Richtlijn 2002/21/EG, zaak BE/2007/0735 en zaak BE/2007/0736, 3/01/2008, blz. 7.

- 6:4 Het BIPT zal de technologische ontwikkelingen, de investeringen van de historische operator en de alternatieve operatoren, de mededingingsvoorwaarden en de aanneming van diensten met een kleine bandbreedte ten opzichte van de diensten met een hoge bandbreedte van dichtbij volgen. De analyse van de markt voor de wholesaleverstreking van de afgevendende segmenten van huurlijnen kan worden herzien indien de nationale omstandigheden dat rechtvaardigen.

6.3 Beroepsmogelijkheden

- 6:5 Overeenkomstig artikel 2, § 1, van de wet van 17 januari 2003 betreffende de rechtsmiddelen en de geschillenbehandeling naar aanleiding van de wet van 17 januari 2003 met betrekking tot het statuut van de regulator van de Belgische post- en telecommunicatiesector hebt u de mogelijkheid om tegen dit besluit beroep in te stellen bij het hof van beroep van Brussel, Poelaertplein 1, B-1000 Brussel. Het beroep wordt, op straffe van nietigheid die ambtshalve wordt uitgesproken, ingesteld door middel van een ondertekend verzoekschrift dat wordt ingediend ter griffie van het hof van beroep van Brussel binnen een termijn van zestig dagen na de kennisgeving van het besluit of bij gebreke aan een kennisgeving, na de publicatie van het besluit of bij gebreke aan een publicatie, na de kennisname van het besluit.
- 6:6 Het verzoekschrift bevat op straffe van nietigheid de vermeldingen vereist door artikel 2, § 2, van de wet van 17 januari 2003 betreffende de rechtsmiddelen en de geschillenbehandeling naar aanleiding van de wet van 17 januari 2003 met betrekking tot het statuut van de regulator van de Belgische post- en telecommunicatiesector. Indien het verzoekschrift elementen bevat die u als vertrouwelijk beschouwt, dan moet u dat uitdrukkelijk aangeven en op straffe van nietigheid, een niet-vertrouwelijke versie van dat verzoekschrift indienen. Het Instituut publiceert het door de griffie van de rechtbank betekende verzoekschrift op zijn website. Elke belanghebbende partij kan in de zaak tussenkomen binnen dertig dagen na deze publicatie.

6.4 Ondertekening door de Raad

Georges DENEFF
Lid van de Raad

Axel DESMEDT
Lid van de Raad

Catherine RUTTEN
Lid van de Raad

Michel VAN BELLINGHEN
Lid van de Raad

Bijlagen bij de analyse van de markten van de cluster "huurlijnen"

A Relatie tussen de nodige capaciteit en het aanbod van digitale huurlijnen

- A:1 Een onderneming die nood heeft aan een capaciteit c tussen twee punten kan een huurlijn nemen met een snelheid d_i ($d_i \geq c$) of verscheidene lijnen met een lagere snelheid d_{i-1} ($d_{i-1} < c$). Hoewel de vergoedingen van de verschillende types van lijnen niet een lineaire functie zijn van de snelheid, is het zelfs mogelijk dat het voordeliger is om lijnen met nog lagere snelheden ($d_{i-2}, d_{i-3}, \dots$) of hogere snelheden ($d_{i+1}, d_{i+2}, \dots$) te overwegen. Dat is met name het geval voor de lijnen van 2 Mbps, die goedkoper zijn dan de lijnen van 960, 1024 en 1984 kbps.
- A:2 Uitgaande van de tarieven van de digitale huurlijnen van Belgacom is uitgerekend wat een bepaalde capaciteit per maand zou kosten. In kolommen zijn de snelheden in aanmerking genomen waarvoor de keuze voordelig is voor ten minste een van de capaciteiten die in overweging zijn genomen. Er is geen rekening gehouden met de kortingen voor de looptijd van het contract of de totale jaarlijkse factuur. Behalve de snelheid hangt het resultaat van de berekeningen ook af van de locatie van de uiteinden (zones Z1 tot Z4) en van de onderlinge afstand daartussen. Bij wijze van voorbeeld hebben de volgende tabellen betrekking op de huurlijnen van 0 tot 5 km tussen twee punten die gelegen zijn in eenzelfde Z1-zone (de goedkoopste lijnen) en huurlijnen van meer dan 50 km tussen twee punten die in Z4-zones liggen (de duurste lijnen).
- A:3 Bij elke capaciteit is in het geel aangeduid welke snelheid het voordeligst is.

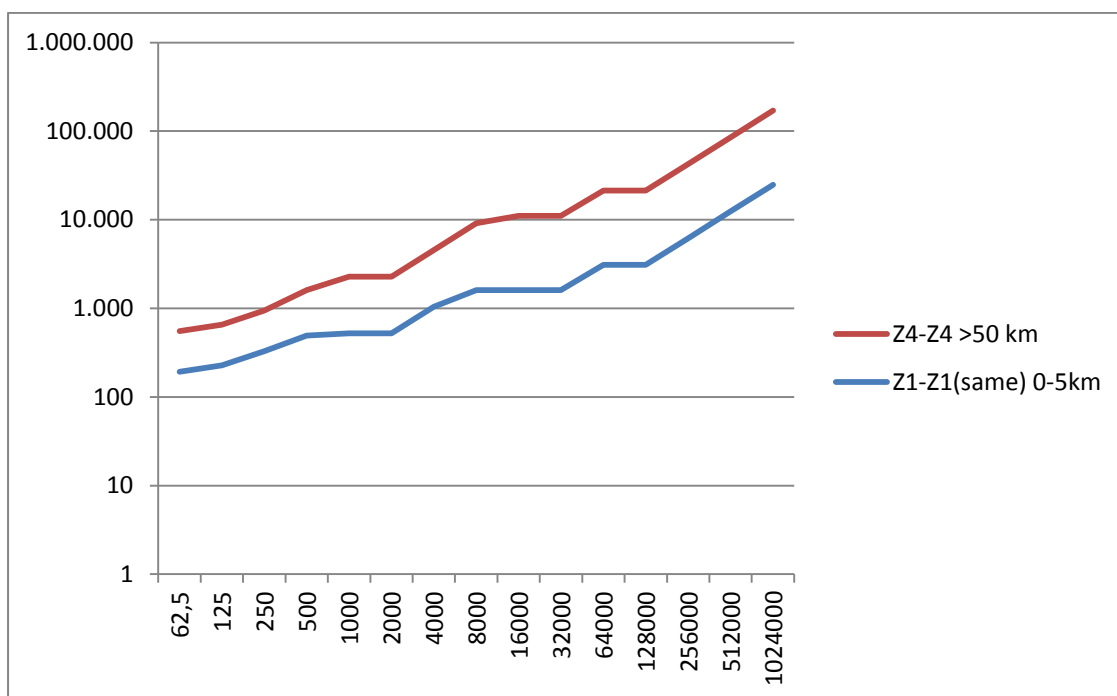
		Snelheid in bps	64 k	128 k	256 k	512 k	2 M	34 M	140 M
		Maandelijkse vergoeding	192	228	329	493	521	1611	3099
Vereiste capaciteit	Beste keuze	Maandelijkse vergoeding x aantal nodige lijnen							
62.5	192,17	192	228	329	493	521	1611	3099	
125	227,56	384	228	329	493	521	1611	3099	
250	328,71	768	455	329	493	521	1611	3099	
500	493,06	1537	910	657	493	521	1611	3099	
1000	520,58	3075	1820	1315	986	521	1611	3099	
2000	520,58	6149	3641	2630	1972	521	1611	3099	
4000	1041,16	12107	7282	5259	3944	1041	1611	3099	
8000	1611,31	24213	14336	10519	7889	2082	1611	3099	
16000	1611,31	48235	28673	20709	15778	4165	1611	3099	
32000	1611,31	96277	57118	41417	31063	8329	1611	3099	
64000	3098,67	192362	114008	82506	62126	16659	3223	3099	
128000	3098,67	384532	227788	164684	123758	32797	6445	3099	
256000	6197,34	768872	455348	329039	247023	65593	12890	6198	
512000	12394,68	1537552	910468	657749	493553	130666	24170	12395	
1024000	24789,36	3074912	1820708	1315169	986613	260811	48339	24789	

Tabel A.1: keuze die de maandelijkse vergoeding optimaliseert volgens de vereiste capaciteit voor huurlijnen van het type Z1-Z1(same) 0-5 km [bron: website Belgacom, 2011]

	Snelheid in kbps	64 k	128 k	256 k	512 k	2 M	34 M	140 M
	Maandelijkse vergoeding	192	228	329	493	521	1611	3099
Vereiste capaciteit	Beste keuze	Maandelijkse vergoeding x aantal nodige lijnen						
62,5	552,48	552	654	945	1602	2278	11078	21303
125	654,25	1105	654	945	1602	2278	11078	21303
250	945,03	2210	1309	945	1602	2278	11078	21303
500	1602,45	4420	2617	1890	1602	2278	11078	21303
1000	2277,52	8840	5234	3780	3205	2278	11078	21303
2000	2277,52	17679	10468	7560	6410	2278	11078	21303
4000	4555,04	34806	20936	15120	12820	4555	11078	21303
8000	9110,08	69612	41218	30241	25639	9110	11078	21303
16000	11077,74	138672	82436	59537	51278	18220	11078	21303
32000	11077,74	276792	164217	119074	100954	36440	11078	21303
64000	21303,35	553032	327779	237203	201909	72881	22155	21303
128000	21303,35	1105512	654904	473460	402215	143484	44311	21303
256000	42606,70	2210472	1309154	945975	802827	286968	88622	42607
512000	85213,40	4420392	2617654	1891005	1604052	571658	166166	85213
1024000	170426,80	8840232	5234654	3781065	3206502	1141038	332332	170427

Tabel A.2: *keuze die de maandelijkse huur optimaliseert volgens de vereiste capaciteit voor huurlijnen van het type Z4-Z4 >50 km [bron: website Belgacom, 2011]*

A:4 De relatie tussen de optimale maandelijkse vergoeding en de vereiste capaciteit volgt een min of meer lineaire curve. Het feit dat er voor beide assen logaritmische schalen zijn gebruikt, verandert niets aan deze conclusie.

Figuur A.1: relatie tussen de maandelijkse vergoedingen en de vereiste capaciteit [bron: Belgacom 2011]

A:5 Het BIPT concludeert daaruit dat de prijs van de maandelijkse vergoeding geen criterium vormt om de markt voor retailhuurlijnen in twee submarkten te splitsen.

B Verslag over de resultaten van de openbare raadpleging

B.1 Markt van de retailhuurlijnen

B.1.1 Algemene opmerkingen

- B:1 KPN GB betreurt dat de retailmarkt niet meer gereguleerd wordt en bevestigt dat Belgacom een machtspositie bekleedt voor de E1-lijnen (lijnen gebruikt door KPN op zijn 2G-netwerk) over het grootste deel van het land.
- B:2 Belgacom gaat akkoord met de conclusie dat de relevante markt niet meer in aanmerking komt voor ex-anteregulering maar niet met de manier waarop tot die conclusie is gekomen, namelijk de substitueerbaarheid tussen alle snelheden.
- B:3 Telenet wijst erop dat de afschaffing van de verplichtingen het risico voor price squeeze verhoogt. Een verplichting om dat risico te verhelpen zou welkom zijn.

B.1.2 Definitie van de relevante markt

- B:4 Belgacom verwijt het BIPT de volgende feiten:
- B:4.1. de definitie van de relevante markt wijkt af van die welke opgenomen is in de Aanbeveling 2003 en die welke in de vorige analyse is opgenomen.
- B:4.2. de conclusie dat de huurlijnen met verschillende snelheden deel uitmaken van eenzelfde relevante markt is niet gebaseerd op een HMT- noch een SSNIP-test, maar op een continuïteitsanalyse van de prijzen die opgenomen is in bijlage A.

- B:5 Belgacom sluit zich aan bij de conclusie van het BIPT dat de huurlijnen en datadiensten (VPN, VLAN en andere) geen deel uitmaken van dezelfde relevante markt.
- B:6 Belgacom is van mening dat niet voldaan is aan het eerste criterium, gelet op de regulering van de ontbundeling van het koperpaar en van de aanbiedingen via alternatieve infrastructuren.
- B:7 Belgacom wijst erop dat de retailmarkt voor huurlijnen aan het terugvallen is en als we vooruitblikken, in de komende jaren zal verdwijnen.

B.1.3 Toets van de drie criteria

- B:8 Mobistar is er niet van overtuigd dat er op de retailmarkt concurrentie heerst en nodigt het BIPT uit om toe te zien op de toegang tot het wholesaleniveau om de problemen op de retailmarkt te verhelpen.

B.1.4 Intrekking van de bestaande verplichtingen

- B:9 KPN betreurt de deregulering van de retailmarkt. Volgens FAC is die deregulering maar aanvaardbaar als daaraan de voorwaarde is gekoppeld van een daadwerkelijke regulering van de wholesalemarkt.

B.2 Markt voor afgevend segmenten van huurlijnen op wholesaleniveau

B.2.1 Definitie van de relevante markt

- B:10 Mobistar is het eens met de verdeling in een markt voor afgevend segmenten en een markt voor bundelsegmenten, alsook met de conclusie dat de "backhaul"- en "partial circuit"-lijnen onder dezelfde markt vallen en staat erop dat de PoP's die voor de "partial circuit"-lijnen toegestaan zijn, alle gepaste infrastructuur moeten omvatten (inspectieruimte, KVD's, LDC's, LEX'en, enz.).
- B:11 FAC begrijpt dat de NGLL-lijnen het mogelijk maken om het product Explore van Belgacom te dupliceren, maar wenst toch dat het concept wat verder uitgewerkt wordt.

B:12 Mobistar vindt dat de opname van de NGLL-lijnen het resultaat is van een natuurlijke evolutie waarbij Belgacom zich aansluit en nodigt het BIPT uit om de NGLL-lijnen grondiger te beschrijven door goed te bepalen wat onder een NGLL moet worden verstaan om elk misverstand te vermijden. Het stelt voor om EFM, Ethernet on Fiber, Ethernet Explore VDSL Offices ook op te nemen.

B:13 Belgacom betwist de substitueerbaarheid van de klassieke huurlijnen en NGLL-lijnen om de volgende redenen:

B:13.1. een duidelijke definitie van het begrip NGLL en een analyse van de vraag ontbreken;

B:13.2. een NGLL is geen huurlijn, ze voldoet niet aan de wettelijke criteria, noch aan de definitie van de ERG (die vindt dat VPN-verbindingen niet transparant zijn), aangezien het een dienst betreft met contentie, wat volgens het BIPT niet het geval mag zijn bij een huurlijn. De NGLL-lijnen, waarvan de karakteristieken aanzienlijk verschillen van de klassieke huurlijnen, zijn enkel substitueerbaar met de traditionele huurlijnen na een circuitemulatie (Circuit Emulation Service over Ethernet CESoE). De NGLL-lijnen op zich zijn niet substitueerbaar met huurlijnen. Belgacom vestigt de aandacht op de verschillen tussen de afgevend segmenten en de NGLL-lijnen:

<i>Afgevend segmenten</i>	<i>NGLL</i>
verbinding met permanent voorbehouden capaciteit	niet-permanente verbinding op gedeeld netwerk
transparante verbinding	niet-transparante verbinding
bescherming 1+1	geen bescherming 1+1
clocking beschikbaar	clocking niet beschikbaar
conformiteit met de strikte limieten opgelegd door G.823 (jitter) en G.824 (wander)	onmogelijkheid om de MEF3-eisen toe te passen op het MPLS-netwerk
SLA omvat indicaties AIS, RDI en BER	moeilijkheden om deze indicaties te geven
CPE is niet nodig	CPE is nodig

- B:13.3. Incoherentie met de conclusies voor de retailmarkt voor huurlijnen: datatransmissienetwerken kunnen niet de plaats innemen van retailhuurlijnen en dus maken ze geen deel uit van dezelfde stroomopwaarts gelegen markt.
- B:13.4. er is geen substitueerbaarheid aan de aanbodzijde aangezien de leveranciers van NGLL-lijnen geen klassieke huurlijnen kunnen leveren tenzij met aanzienlijke extra kosten.
- B:13.5. de MaIP-evolutie is geen substitueerbaarheidsanalyse: het is vooral een evolutie gebaseerd op Ethernet voor de huurlijnen en geen evolutie naar Ethernethuurlijnen en de verwijzingen naar de presentaties van Belgacom zijn uit hun context gerukt. Bovendien heeft Belgacom ontkend dat de emulatie van circuits mogelijk is op het GE-NT-transport.
- B:14 Belgacom stelt dus voor om een aparte markt voor NGLL-lijnen te definiëren en daarop de 3 criteriatest toe te passen. Belgacom is ervan overtuigd dat deze test niet wordt doorstaan door het voldoende aantal concurrenten op die markt.
- B:15 Belgacom verwijt het BIPT dat het bij zijn beschrijving van de markt geen beschrijving geeft van de dynamiek die uit deze diensten blijkt.
- B:16 Belgacom gaat niet akkoord met de conclusie dat afgevend segmenten van het type "backhaul" deel uitmaken van dezelfde markt als de afgevend segmenten van het type "partial circuit", omdat afgevend segmenten van het type "partial circuit" karakteristieken hebben die niet noodzakelijk worden gedeeld door de afgevend segmenten van het type "backhaul":
- de aanwezigheid van "local tails"
  - de directe toegang tot de eindgebruiker
  - het feit een eindgebruiker te verbinden met een LEX (terwijl afgevend segmenten van het type backhaul de link leggen met een Belgacom-switch en een PoP van een OLO of twee collocaties of een collocatie en een PoP van een OLO)

- de mogelijkheid om te kunnen dienen om een retailhuurlijn te vormen
- de mogelijkheid om data of spraak over te dragen (terwijl afgevend segmenten van het type backhaul slechts dienen om data over te dragen)

B:17 Belgacom betwist de substitueerbaarheid van de huurlijnen van verschillende capaciteiten door de aandacht te vestigen op argumenten die het onjuist, ontoereikend en incoherent vindt ("een segmentering zou niet gerechtvaardigd zijn"; "een segmentering in verschillende markten zou geen zin hebben"). In het bijzonder wordt gepreciseerd:

B:17.1. het argument dat een segmentering evenveel zin zou hebben als verschillende markten maken voor internationale oproepen klopt niet omdat "vergelijking geen reden is" en de Commissie in haar beschikking inzake BT/MCI (II) evenveel relevante markten heeft gedefinieerd als er combinaties van landen waren.

B:17.2. het Europees benchmark is verkeerd wat betreft zaak DK/2012/1341 (segmentering met als grens 2 Mbps) en zaak IT/2009/0999 (segmentering tussen een markt A bestemd voor de vaste operatoren en een markt B bestemd voor de mobiele operatoren). Het laat bovendien na de zaken BG/2012/1361, GR/2012/1331 en LT/2006/0430 te vermelden.

B:17.3. het BIPT baseert het niet-opnemen van de ontbundelde toegang op het feit dat de bitsnelheid beperkt is tot 2 Mbps terwijl de verschillen in snelheid niet als een goede reden worden beschouwd om de markt te splitsen.

B:17.4. de cijfers met betrekking tot de situatie op de markt voor afgevend segmenten van huurlijnen wijzen erop dat er aanzienlijke verschillen zijn in verband met de verschillende soorten van huurlijnen op basis van de snelheid.

B:17.5. de volumes voor de aankoop van de lijnen verschillen sterk: de volumes van sommige soorten van dienst zijn beperkt tot enkele tientallen lijnen terwijl andere soorten van dienst verscheidene duizenden lijnen betreffen. Dit toont het verschil in interesse van de kopers aan voor de verschillende soorten van lijnen.

- B:18 De marktaandelen van Belgacom variëren van minder dan 20% voor sommige producten tot 60% en 100%. De prijzen zijn erg verschillend tussen de verschillende soorten van afgevend segmenten.
- B:19 De marktaandelen van Mobistar en Mobistar Enterprise Solutions moeten worden samengeteld. Dat is ook het geval voor Tecteo en Brutélé. Er moet worden bepaald of de marktaandelen van Sofico daaraan moeten worden toegevoegd.
- B:20 Er is niet voldaan aan de driecriteriatest aangezien er geen hoge en niet-tijdelijke toegangsdrempels zijn en gelet op de aanwezigheid van een concurrentiële dynamiek.
- B:21 De ontbundeling van de koperen lijn wordt door de OLO's gebruikt om afgevend segmenten van huurlijnen samen te stellen. Zo oefent deze ontbundeling minstens een concurrentiedruk uit op de afgevend segmenten van huurlijnen. De ontbundeling vormt wel degelijk een vervangingsmiddel voor de lokale huurlijnen tot twee Mbps en voor de analoge en galvanische lijnen.
- B:22 De NGLL-lijnen bieden een gedeelde capaciteit, net zoals het coaxnetwerk (DOCSIS 3.0). Als dat laatste van de markt wordt uitgesloten, dan moet dat ook zo zijn voor de NGLL-lijnen.
- B:23 In tegenstelling tot wat het BIPT schrijft kunnen sommige NGLL-diensten, zoals bitstream worden gekenmerkt door een beperking van de bitsnelheid.
- B:24 In tegenstelling tot wat het BIPT schrijft, zijn de NGLL-diensten niet beveiligd door een dubbel pad dankzij een architectuur in lusvorm.
- B:25 Belgacom betwist de definitie van de geografische markt:
- B:25.1. het argument dat deze differentiatie ongewoon is in Europa is niet geldig omdat enkele NRI's de geografische markt toch hebben gesegmenteerd, wat bewijst dat een dergelijke analyse niet onmogelijk noch onevenredig is.

- B:25.2. het argument dat er één aanbieder is die het nationale grondgebied bestrijkt is niet doorslaggevend; er moet worden bewezen dat de mededingingsvoorwaarden homogeen zijn.
- B:25.3. het argument dat de vroegere beslissing tot dezelfde conclusie was gekomen is niet geldig; het is de huidige markt die moet worden onderzocht.
- B:25.4. de vraag is niet nationaal; de operatoren-klanten vragen maar afgevend segmenten waar ze over geen eigen infrastructuur beschikken en waar het niet rendabel is om hun eigen lijnen te installeren.
- B:25.5. de concurrentiesituatie is verschillend (meer concurrentie in de zones met een grote economische concentratie), wat door het BIPT wordt erkend in de paragrafen 4.92 en 4.104.
- B:25.6. het BIPT documenteert of motiveert niet waarom het vereiste niveau van detaillering om een geografische differentiatie te kunnen aannemen, te ingewikkeld is en dus onevenredig. Bovendien geeft het BIPT in 4.313 toe dat een geografische differentiatie mogelijk is. Andere NRI's zijn trouwens in staat om het te doen en als laatste redmiddel kan het BIPT een beroep doen op BEREC.
- B:25.7. het argument dat een afbakening van de zones niet doenbaar is, omdat deze onstabiel zou zijn, wordt tegengesproken door de segmentering in afgevend segmenten en bundelsegmenten.

B.2.2 Marktanalyse en identificatie van de operatoren met een sterke machtspositie

- B:26 Mobistar is het grosso modo eens met de analyse van de concurrentie door het BIPT en legt de nadruk op de toegangsdrempels zoals de verzonken investeringen, de schaal- en breedtevoordelen, het fijnmazige netwerk en de bevoorrechte toegang tot kapitaal, de juridische en regulerende belemmeringen die het beletten om het netwerk van Belgacom te dupliceren en ten slotte het tegenwicht van de kopers.

- B:27 Belgacom vecht de conclusie van de analyse aan, rekening houdende met het feit dat het de afwezigheid van segmentering van de markt per snelheid betwist.
- B:28 Belgacom heeft kritiek op het ontbreken van een beschrijving van de positie van de spelers op de markt en van het soort van product dat ze aanbieden.
- B:29 Belgacom verwijt het BIPT een statische benadering die geen rekening houdt met de constante vermindering van zijn marktaandeel.
- B:30 Belgacom heeft kritiek op de conclusies getrokken uit de HHI-index.
- B:31 Belgacom maakt diverse opmerkingen over de kwalitatieve criteria met betrekking tot marktmacht, vooral in verband met de afwezigheid van een segmentering van de markt volgens snelheid.

B.2.3 Ontwikkelingen van de gepaste verplichtingen

B.2.3.1. *Algemene opmerkingen*

- B:32 Belgacom vindt dat tal van operatoren huurlijnen op wholesaleniveau verstrekken op hun eigen infrastructuur of op basis van de ontbundeling van het aansluitnetwerk.
- B:33 Belgacom is van oordeel dat wanneer er zich problemen voordoen in sommige gebieden van het land, het BIPT een geografische segmentering had moeten doorvoeren.
- B:34 Belgacom vindt dat het slechts remedies opgelegd mag krijgen voor de producten die deel uitmaken van de markt (volgens Belgacom niet voor de NGLL-lijnen) en die waarvoor het SMP-operator is (dus niet voor de hoge snelheden).
- B:35 KPN GB bevestigt de noodzaak om een regulering te hebben voor de wholesalemarkt voor afgevend segmenten van huurlijnen.
- B:36 Telenet staat gunstig tegenover de nieuwe verplichting om een huurlijnsegment van het type "last mile Ethernet" te moeten aanbieden.

B:37 KPN GB laat weten dat Belgacom voor veel afgelegen locaties buitensporige prijzen aanrekent en vreest dat dit nog zal verergeren wanneer de regulering wegvalt.

B:38 Mobistar geeft een overzicht van de beperkingen van het aanbod BROTSoLL Ethernet ten opzichte van Belgacom Explore L2:

<i>Karakteristieken</i>	<i>BROTSoLL Ethernet</i>	<i>Explore L2</i>
glasvezeltoegang	ja	Ja
kopertoegang	onbeschikbaar	ja (EFM)
xDSL-toegang	onbeschikbaar	ja (xDSL)
punt-tot-punt	ja	ja (beperkingen in verband met transparantie VLAN)
any-to-any	onbeschikbaar	Ja
multiple VLAN	onbeschikbaar	ja (optioneel)
QoS	onbeschikbaar	ja (optioneel)

B.2.3.1. *Verrichtingen inzake toegang en interconnectie*

B:39 Belgacom bekritiseert de vaagheid van de verplichting om in te gaan op redelijke verzoeken. Zo ook zouden "migraties" slecht gedefinieerd zijn.

B:40 Belgacom betwist dat er een concurrentieprobleem is dat de verplichting rechtvaardigt om een prijsopgave te leveren voor een glasvezelverbinding binnen een redelijke termijn.

B:41 Belgacom betwist de verplichting tot levering van de NGLL-lijnen, waarvan het vindt dat ze geen deel uitmaken van de markt.

B:42 Belgacom stemt er niet mee in dat de verplichting om toegang te bieden tot de inspectieruimte deel uitmaakt van deze markt en vindt dat deze verplichting eerder samenhangt met markt 4 of 5. Het vindt dat deze verplichting een onevenredige last eraan oplegt. Het ziet niet goed in hoe de mogelijkheid voor de OLO om een afgevend segment te installeren strookt met de verplichtingen van Belgacom om afgevend segmenten te leveren. Belgacom signaleert ook praktische problemen (zoals het gebrek aan controle op de kabel van de OLO, het beperkte aantal glasvezelverbindingen naar de LEX'en, een vage demarcatielijn en slecht omschreven verantwoordelijkheden bij een defect).

- B:43 FAC is van oordeel dat de verplichting om de toegangsprestaties niet te groeperen moet worden uitgebreid tot de NGLL-lijnen, die bestaan uit een Ethernet-transportgedeelte en een lokaal gedeelte. Het besluit moet verduidelijken dat deze twee delen apart kunnen worden gekocht.
- B:44 FAC bevestigt dat de prijsopgaven van Belgacom soms laat toekomen: in 1 van de 3 gevallen is de termijn meer dan 3 weken en dat kan zelfs oplopen tot 10 weken.
- B:45 FAC stemt in met het opleggen van toegangs- en interconnectieverrichtingen, maar wenst dat de "redelijke termijn" in de tekst wordt vervangen door een preciezere periode, zoals 10 werkdagen.
- B:46 FAC vraagt dat de migratie naar NGLL-lijnen gratis zou zijn gedurende vier maanden na de publicatie van het referentieaanbod. Volgens Mobistar moeten de migraties naar de NGLL-lijnen worden gereguleerd, onder andere wat betreft het antwoord van Belgacom op redelijke verzoeken en de kostengebaseerde prijs.
- B:47 FAC apprecieert de toegang tot de inspectieruimtes, maar staat erop dat de verplichting voor Belgacom om kabels te trekken, gehandhaafd wordt. Eenzelfde opmerking wordt gemaakt door Mobistar, dat gunstig staat tegenover deze verplichting maar eraan toevoegt dat Belgacom deze niet mag gebruiken als een geldig excuus om te weigeren om zelf werkzaamheden uit te voeren wanneer de begunstigde geen mogelijkheid zou hebben om zijn eigen glasvezel te leggen.
- B:48 Mobistar wijst erop dat de vijftien dagen die zijn vastgelegd in geval van een intrekking van toegang bij niet-betaling niet voldoende zijn om de operator die geacht wordt nalatig te zijn, in staat te stellen een rechtszaak aan te spannen; een maand zou beter geschikt zijn.
- B:49 Mobistar geeft een checklist van de elementen die nodig zijn opdat de alternatieve operator aan de hand van de toegang de concurrentie met Belgacom kan aangaan:

- mogelijkheid om zijn retailaanbiedingen te ontwikkelen zonder afhankelijk te zijn van de SMP-operator
- verbod om de toegang tot de technische componenten te beperken (onder andere het verbod om toestellen met specifieke karakteristieken te gebruiken)
- mogelijkheid om zich via QoS of andere middelen te differentiëren
- voldoende flexibiliteit om te voldoen aan de behoeften van de retailmarkt en aan de interne behoeften.

B.2.3.2. *Non-discriminatie*

B:50 Belgacom vecht het opleggen van de verplichting tot non-discriminatie voor de NGLL-lijnen aan omdat ze geen deel uitmaken van de relevante markt.

B:51 FAC haalt de dienst Explore aan als een geval van discriminatie tussen de retaildiensten van Belgacom en de overige operatoren. Colt vindt dat het nu niet kan concurreren met de EFM-lijnen die Belgacom aan zichzelf levert in het kader van zijn Explore-aanbod.

B:52 Mobistar betreurt dat Belgacom zijn retailproducten kan lanceren na de publicatie van het goedgekeurde referentieaanbod en geen zes maanden moet wachten. Een soortgelijke opmerking wordt gemaakt door FAC, dat wil dat het BIPT verbiedt dat een retaildienst wordt gelanceerd, zolang het wholesale-equivalent niet beschikbaar is.

B:53 Mobistar zou willen dat de non-discriminatie ook geldt voor de operationele processen en voor de procedures.

B:54 FAC vraagt SLA's die het mogelijk maken een "SLA squeeze" te vermijden, bijvoorbeeld door te verplichten dat de verbeteringen van de retail-SLA's automatisch worden toegepast op de wholesale-SLA's. Mobistar zou willen dat de SLA's voor de wholesaleproducten strikter zijn dan de retail-SLA's als tegenwicht voor de grotere complexiteit van een huurlijn die samengesteld is uit verschillende segmenten die beheerd worden door verschillende operatoren.

B.2.3.3.   *Transparantie*

B:55   Belgacom vindt dat de transparantieverplichting die doelt op de levering van NGLL-lijnen niet duidelijk genoeg is.

B:56   Mobistar zou willen dat de wijzigingen in de referentieaanbiedingen worden aangeduid.

B.2.3.4.   *Prijscontrole*

B:57   Belgacom vecht de kostenbasing aan van de prijzen voor de hoogste snelheden.

C Advies van de Raad voor de Mededinging

Per post en per mail
De heer Axel Desmedt
Lid van de Raad
Belgisch Instituut voor postdiensten en telecommunicatie
Ellipse Building - Gebouw C
Koning Albert II-laan 35
1030 Brussel

Brussel, 7 mei 2013

Ons kenmerk: RACO / 627

Onderwerp: Adviesaanvraag inzake het ontwerpbesluit huurlijenmarkten

Geachte heer, lid van de Raad,

Ik dank u voor uw brief van 8 april 2013, waarbij u het advies van de Raad voor de Mededinging vraagt over het ontwerpbesluit van uw Instituut dat in de rand vermeld is, en dit overeenkomstig het artikel 55 van de wet van 13 juni 2005 betreffende de elektronische communicatie. Bij uw brief was het dossier op CD-R gevoegd.

De Algemene Vergadering van de Raad voor de Mededinging, bijeengekomen op 7 mei 2013, heeft beslist geen advies uit te brengen, overeenkomstig boven vernoemd artikel 55 van de wet van 13 juni 2005 betreffende de elektronische communicatie, in de paragraaf 4 en de paragraaf 4/1 (ingevoegd bij artikel 15 van de wet van 18 mei 2009), zoals gewijzigd door artikel 36 van de wet van 10 juli 2012 houdende diverse bepalingen inzake elektronische communicatie (B.S. 25 juli 2012). De betrokken paragrafen 4 en 4/1 van artikel 55 van de wet betreffende de elektronische communicatie luiden thans dat, zodra de termijn van 30 kalenderdagen te rekenen vanaf de toezending van de ontwerpbeslissing door het BIPT is verstreken, geen advies van de Raad voor de Mededinging meer is vereist.

Met voorname hoogachting,

Stefaan Raes
Voorzitter van de Raad voor de Mededinging

D Raadpleging van de mediaregulatoren

In volgorde van aankomst heeft het BIPT de volgende brieven aangekregen:

op 7 juni : de brief van de Medienrat ;

op 12 juni : de brief van de CSA ;

op 17 juni : de brief van de VRM

Die brieven worden hieronder weergegeven.

Eupen, den 7. Juni 2013

BIPT
Herrn Axel Desmedt
Ellipse Building, Gebouw C
Koning Albert II- aan 35
1030 Brüssel

Zusammenarbeitsabkommen: Entscheidungsentwurf des Rates des BIPT in Bezug auf die Märkte 6(2007) und 7(2009)

I.Z.: 2012-000147/BaMedienrat_2013_05-31

Sehr geehrter Herr Desmedt,

Ihr Schreiben vom 3. Juni 2013 betreffend den oben erwähnten Entscheidungsentwurf haben wir dankend erhalten.

Die Beschlusskammer des Medienrats teilt hiermit mit, dass sie dazu keine Anmerkungen hat.

Mit freundlichen Grüßen

Yves Derwahl
Präsident der Beschlusskammer
des Medienrates

Olivier Hermanns
Mitglied des Büros des Medienrates

Gospertstraße 1, B-4700 Eupen
Telefon: +32 87/596300 - Telefax: +32 87/552891
E-Mail: olivier.hermanns@dgov.be

Activité de régulation de l'audiovisuel de la Communauté française de Belgique

3 Rue de van der Empereur 1000 Bruxelles T +32 2 370 58 80 F +32 2 370 58 87 M info@csa.be www.csa.be

IDPT
Monsieur Axel Desmedt
Membre du Conseil
Ellipse Building – Bâtiment C
Boulevard du Roi Albert II 35
1030 BRUXELLES

N/Ré : DW/JFF/317my/1627
Ré : appeler.svp)
Y/Ré : 2012-00214714CSA 2013-05-11
Dossier traité par : bernard.heman@csa.be-02/349.58.85

Bruxelles, le 11 juin 2013

Monsieur Desmedt,

Objet : Accord de coopération : projet de décision relatif aux marchés 6(2007) et 7 (2003)

J'ai bien reçu votre courrier en référence et vous en remercie.

Le CSA n'a aucun commentaire à formuler au sujet des projets de décisions en référence et marque son accord, conformément à l'article 3 § 2 de l'accord de coopération précité.

Veuillez agréer, Monsieur Desmedt, l'assurance de notre très haute considération.

Dominique VOSTERS
Président

Copies : VRM + Medierrat

Belgisch Instituut voor Postdiensten en
Telecommunicatie (BIPT)
tav de heer Axel De Smedt
Lid van de Raad
Ellipse Building, Gebouw C
Koning Albert II-laan 35
1030 Brussel

Uw contactpersoon
Ingrid Kools

Ingrid.Kools@vrm.vlaanderen.be
02/553.45.83

Uw bericht van
3 juni 2013

Uw kenmerk
2012-000147 Be VRM2013-05-31

Ons kenmerk

Bijlagen

Datum

Plaats
Brussel

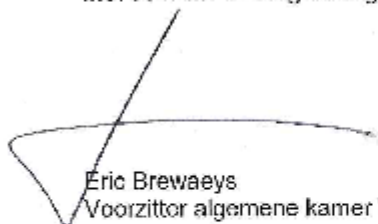
Betreft: Samenwerkingsakkoord: ontwerpbesluit over de markten 6(2007) en 7(2003)

Geachte Heer,

Wij hebben uw ontwerpbesluit van 3 juni 2013 over de markten 6(2007) en 7(2003) goed ontvangen.

De VRM heeft geen opmerkingen bij dit besluit.

Met de meeste hoogachting,

Eric Brewaeys
Voorzitter algemene kamer VRM

E Opmerkingen van de Europese Commissie

EUROPEAN COMMISSION

Brussels, 19.7.2013

C(2013) 4816 final

Institut belge des services postaux et
des télécommunications (IBPT)35 Boulevard du Roi Albert II
1030 BruxellesFor the attention of:
Mr A. Desmedt
Membre du Conseil

Fax: 32 2 226 88 41

Dear Mr Desmedt,

Subject: Commission Decision concerning Case BE/2013/1474: Retail leased lines and wholesale terminating segments of leased lines in Belgium
Comments pursuant to Article 7(3) of Directive 2002/21/EC

I. PROCEDURE

On 19 June 2013, the Commission registered a notification from the Belgian national regulatory authority, *Institut belge des services postaux et des télécommunications* (IBPT)¹, concerning the market for the minimum set of leased lines² and the market for wholesale terminating segments of leased lines³ in Belgium.

The national consultation⁴ ran from 16 July 2012 to 14 September 2012.

On 28 June 2013 a request for information⁵ was sent to the IBPT and a response was received on 3 July 2013.

Pursuant to Article 7(3) of the Framework Directive, national regulatory authorities

¹ Under Article 7 of Directive 2002/21/EC of the European Parliament and of the Council of 7 March 2002 on a common regulatory framework for electronic communications networks and services (Framework Directive), OJ L 108, 24.4.2002, p. 33, as amended by Directive 2009/140/EC, OJ L 337, 18.12.2009, p. 37, and Regulation (EC) No 544/2009, OJ L 167, 29.6.2009, p. 12.

² Corresponding to market 7 in Commission Recommendation 2003/311/EC of 11 February 2003 on relevant product and service markets within the electronic communications sector susceptible to *ex ante* regulation in accordance with Directive 2002/21/EC of the European Parliament and of the Council on a common regulatory framework for electronic communications networks and services, OJ L 114, 8.5.2003, p. 45.

³ Corresponding to market 6 in Commission Recommendation 2007/879/EC of 17 December 2007 on relevant product and service markets within the electronic communications sector susceptible to *ex ante* regulation in accordance with Directive 2002/21/EC of the European Parliament and of the Council on a common regulatory framework for electronic communications networks and services (Recommendation on Relevant Markets), OJ L 344, 28.12.2007, p. 65.

⁴ In accordance with Article 6 of the Framework Directive.

⁵ In accordance with Article 5(2) of the Framework Directive.

(NRAs), the Body of European Regulators for Electronic Communications (BEREC) and the Commission may make comments on notified draft measures to the NRA concerned.

II. DESCRIPTION OF THE DRAFT MEASURE

II.1. Background

The retail market for the minimum set of leased lines and the wholesale markets for terminating and trunk segments of leased lines⁶ in Belgium were previously notified to and assessed by the Commission under case BE/2006/0551-0553⁷. The IBPT found the national retail market to include analogue, digital and galvanic lines up to and including 2Mbps. The corresponding national wholesale market for terminating segments of leased lines instead includes all bandwidths, backhaul lines, interconnection (or partial circuit) leased lines, and traditional as well as alternative⁸ interfaces providing a dedicated point to point transmission capacity. Belgacom was designated with significant market power (SMP) on the relevant retail market and on the wholesale market for terminating segments of leased lines. A full set of obligations except accounting separation was imposed on the SMP operator. The wholesale market for trunk segments of leased lines was found to be effectively competitive. The Commission invited the IBPT to elaborate, notify and implement its cost accounting system in a shorter time frame than proposed.⁹

II.2. Market definition

In the present notification, the IBPT again defines on the basis of a substitutability analysis the retail market for the minimum set of leased lines as including analogue, digital and galvanic lines but this time it includes all bandwidths. It furthermore includes, transparent data network services, i.e. AAL1 ATM and T-Line Ethernet circuit emulation services, as well as "Ethernet E-Line¹⁰ P-Bit 5".

The wholesale market for terminating segments of leased lines reflects the retail product market definition and includes partial circuit terminating segments and backhaul terminating segments, irrespective of bandwidth and either with traditional interface¹¹ or next generation leased line (NGLL)¹² interface, both of which use the same optical infrastructure (fibre or wavelength).

The IBPT explains that the traditional interface terminating segments of leased lines are being dismantled and replaced by services based on Carrier Ethernet technology by 2015 at retail level and by 2018 at wholesale level.

The IBPT finds that leased lines of different bandwidths are substitutable as they are all delivered over one integrated infrastructure.¹³ No significant or long-term investments

⁶ Corresponding to respectively markets 13 and 14 in the superseded Commission Recommendation on Relevant Markets of 2003 (see footnotes 2 and 3).

⁷ SG-Greffe (2007) D/200026 and SG-Greffe (2007) D/200118.

⁸ i.e. using Ethernet technology.

⁹ The Commission did not have comments on IBPT's draft remedy (notified to and assessed by the Commission under case BE/2009/0882) on key performance indicators for the wholesale market for terminating segments of leased lines. Cf. SG-Greffe (2009) D/1405.

¹⁰ i.e. the transport section of an NGLL

¹¹ i.e. made up of (plesio-) synchronous digital hierarchy (P/SDH) transport with two hierarchical levels, Ethernet over SDH and Ethernet over wavelength division multiplexing (WDM).

¹² i.e. E-Line type Carrier Ethernet services, made up of an Ethernet multi-protocol label switching (MPLS) transport with only one hierarchical level.

¹³ Ethernet-based lines are provided over WDM/SDH infrastructure; non-Ethernet ≥ 2 Mbps leased lines are provided over SDH infrastructure; < 2 Mbps leased lines (incl. analogue) are multiplexed via PDH

are required for a potential supplier to broaden its range of bandwidths on offer. This substitutability is strengthened, according to the IBPT, by the fact that a significant number of retail contracts include lines of various bandwidths.

As to the geographic scope of the retail and wholesale markets, the IBPT recognises that the optical fibre lines deployed by alternative operators may introduce some difference in competitive conditions at local level, but finds the overall competitive dynamics sufficiently homogenous to confirm that the markets are national. The circumstantial and potentially rapidly variable geographical differences in competitive conditions which the IBPT has noticed in some areas, is reflected by means of a differentiation in remedies (see section II.4 below).

II.3. Three criteria test and finding of significant market power

Given that the retail market for the minimum set of leased lines is no longer included in the Recommendation on Relevant Markets, the IBPT carries out the three criteria test and finds that the market is not characterised by high, non-transitory barriers to entry, thus not meeting the first criteria. In its response to the request for information, the IBPT explains that Belgacom's vertical integration is limited by the upstream wholesale regulation and that barriers to enter the retail market are low. Belgacom's market shares have declined from ca. 85% in 2007 to ca. 65% in 2012 in terms of the total number of retail leased lines, and are as low as 10-20% for >2Mbps leased lines in 2012.

Instead, the IBPT finds Belgacom to have SMP on the wholesale market for terminating segments of leased lines on the basis of: market shares, difficult to duplicate infrastructure (at least in areas with little or no economic density) which is important for multi-site projects¹⁴, high sunk costs, economies of scale and scope, significant vertical integration, barriers to switching linked to installation costs, limited countervailing buyer power even in areas with high economic density given the limited scope of alternative networks.

As to market shares, the IBPT finds that Belgacom's total market share comprising all bandwidths has decreased from 75% in 2009 to 55% in 2012 in terms of revenues and excluding NGLL. Belgacom has a market share of 65% on the market for terminating segments of less than 10 Mbps including NGLL. On the market for terminating segments between 10 Mbps and more than 100 Mbps, including NGLL, Belgacom has a market share that varies between 25% and less than 40%. In terms of volume, the terminating segments of leased lines of 10 Mbps and higher are less taken-up than those below 10 Mbps. The IBPT considers that on a forward looking basis, Belgacom is likely to maintain a relatively high overall market share (over 40%).¹⁵

II.4. Regulatory remedies

With regard to the relevant wholesale market for terminating segments of leased lines, the IBPT proposes to maintain the following obligations on Belgacom: access and interconnection (for all bandwidths provided by Belgacom and including backhaul and partial circuit services), non-discrimination (internal and external, same conditions and delays, and including service level agreements), transparency (including the publication of a reference offer with key performance indicators and provision of information on

---

equipment over SDH infrastructure.

¹⁴ The IBPT illustrates this in its response to the request for information pointing to Tele2, operator with the largest alternative infrastructure, who can connect less than [...] % of its business customers with its own infrastructure.

¹⁵ i.e. excluding self-supply. An approximation including self-supply results in 80% and 58% market share for bandwidths of respectively ≤ 10 Mbps and > 10 Mbps.

future network developments), accounting separation (although the division according to bandwidths is withdrawn), price control and cost accounting.

With regard to the access remedy, the IBPT proposes to add to the existing requirements the obligation to provide *inter alia*: (i) access to NGLL¹⁶ with the technology¹⁷ chosen by the alternative operator as long as the traditional infrastructure is operational; (ii) upon request, and within a reasonable period before the order, a cost estimate of the installation of a very high speed line when the building of the potential customer of the alternative operator is not connected to Belgacom's fibre access network; and (iii) access to the manhole in such a way that the alternative operator may lay its own access infrastructure to the final customer.

Furthermore, the regulated BROTSOLL offer must be completed with a section on NGLL. The IBPT considers this justified in the light of the evolution towards next generation networks. It will allow alternative operators to reduce the connection costs of their end-customers, just like Belgacom, by replacing the traditional architecture with Ethernet architecture.¹⁸ Belgacom currently already promotes this type of service for its own end-customers to replace the leased lines. According to the IBPT the obligation entails neither a disproportionate cost for Belgacom nor an unreasonable investment for alternative operators. Belgacom will also have to allow for migrations between regulated contracts, between a commercial contract and a regulated offer, and between configurations within a regulated contract.

As to the price control obligation, the IBPT proposes to mandate cost oriented tariffs for (i) the transport segment of traditional leased lines and NGLL and (ii) the local copper section of traditional leased lines¹⁹ and NGLL²⁰, as well as for auxiliary services such as collocation. Instead, the local optical fibre section of the traditional leased lines and NGLL will only be made subject to a margin squeeze test. According to the IBPT this will stimulate the already existing economic and commercial interest for the incumbent and alternative operators to invest in the deployment of the local fibre section (i.e. fibre to the business customer premises). Also, while the margin squeeze test will be applied to representative baskets of traditional leased lines (SDH/PDH and Ethernet) and NGLL vis-à-vis the downstream markets, the retail services provided in areas where at least two optical fibre lines are deployed by operators other than Belgacom will not be taken into account for the margin squeeze test. The IBPT has made up a list of local exchanges where these lines end. This list will be completed by the IBPT as competing fibre infrastructures are deployed.

III. COMMENTS

The Commission has examined the notification and the additional information provided

¹⁶ i.e. comprising the local section and the section relating to NGLL Ethernet transport.

¹⁷ i.e. traditional; NGLL; dense wavelength-division multiplexing (DWDM) for ≥ 1 Giga Ethernet lines.

¹⁸ The IBPT indicates that market players find it difficult to replicate Belgacom's professional offers (in particular Explore type) which use NGLL. NGLLs make greater use of network elements shared by all services and result in scale effects allowing Belgacom to market its offer at a lower price than alternative operators, who use traditional leased lines, can offer.

¹⁹ In line with the bottom-up cost model set out in IBPT's decision of 3/09/2008 which determines the regulated tariffs for SDH and PDH leased lines. This decision has not been made subject to EU consultation as became clear from the IBPT's response to the request for information.

²⁰ Reflecting the costs of an efficient operator using an NGA network. This NGN/NGA model and its annexes were published for national consultation on 4 January 2012.

by the IBPT and has the following comments:²¹

Need to monitor competitive conditions in the wholesale market for terminating segments of leased lines

The Commission notes that the IBPT defines one wholesale product market for terminating segments of leased lines, i.e. irrespective of bandwidth on the basis of substitutability, stating that all bandwidths are delivered over one integrated infrastructure and that retail contracts often include services of several bandwidths. The Commission also notes that the IBPT considers a national market definition appropriate in the light of *inter alia* the demand for the relevant services to cover different regions within the national territory. The IBPT considers a geographic delineation inappropriate to reflect limited differences in competitive conditions given that the boundaries of areas concerned are not stable. The regulator thus proposes to rather reflect differences in competitive conditions at the remedies stage, in line with the explanatory memorandum to the Recommendation on Relevant Markets.

At the same time, however, the Commission notes that the technological and competitive conditions in the Belgian wholesale market for terminating segments of leased lines are not stable. In particular, Belgacom has announced that it will dismantle services based on traditional SDH/PDH technologies and replace them by services based on Carrier Ethernet technology in the retail and wholesale markets in 2015 and 2018 respectively. The IBPT recognises at the same time that the optical fibre lines deployed by alternative operators locally introduce some differences in competitive conditions and that these conditions may potentially alter geographical competitive differences rapidly. To illustrate this, the Commission refers to the fact that Belgacom's retail shares are between 10 and 20% for >2Mbps leased lines in 2012, and that its wholesale shares lay between 25% and less than 40% for terminating segments between 10 Mbps and more than 100 Mbps. The HHI index on the wholesale market has furthermore decreased by ca. 50% between 2009 and 2011, and while the IBPT considers that also on a forward looking basis Belgacom is likely to maintain a relatively high wholesale market share (over 40%), this has to be seen in continuity of an overall decreasing trend in wholesale market shares (from 75% in 2009 to 55% in 2012).

In particular in light of the fact that the IBPT foresees a migration towards NGLL and an increase in the use of Ethernet leased lines as well as of high bandwidths in the next two to five years, together with an increase in the roll-out of fibre lines also by alternative operators, the Commission considers that the lower bandwidth leased lines services on which (as opposed to the higher bandwidth segments) Belgacom still detains a very high market share, will lose importance on the market. Against this background, the Commission urges the IBPT to closely monitor technological developments, investments by the alternative and incumbent operators, competitive conditions, and uptake of lower bandwidth services vis-à-vis higher bandwidth services, and to review the assessment of the wholesale terminating segments of leased lines market accordingly and as soon as national circumstances warrant this.

Need for transparency and coherence in the notification of draft measures under the Community consultation procedure

The Commission notes that the IBPT's draft measure notified to and assessed by

²¹ In accordance with Article 7(3) of the Framework Directive.

the Commission under case BE/2006/0551-0553 has been superseded by a corrective regulatory measure dated 14 September 2010 following a court ruling. This corrective measure was not notified to the Commission under the Article 7 procedure. In its response to the request for information, the IBPT explains that the content of this latter decision was not modified in any substantial way. The Commission, however, points out to the IBPT that 3.5 years have elapsed between the time of the original measure notified to the Commission on 5 December 2006 and the adoption of the non-notified corrective measure. Technological and competitive conditions may change quickly and substantially in a three year period. Article 16(6)(a) of the Framework Directive requires that NRAs carry out an analysis of the relevant market and notify the corresponding draft measure in accordance with Article 7 of the same Directive within three years from the adoption of the previous measure relating to that market.

The Commission also notes that there are other decisions that have supplemented, amended or clarified the provisions adopted in the initial decision of 17 January 2007 and the corrective measure of 14 September 2010, including a decision on SDH/PDH lines tariffs which has also not been made subject to EU consultation as required by Article 7 of the Framework Directive. The Commission, while assessing regulatory decisions notified under Article 7 of the Framework Directive, has on several occasions expressed its view that draft measures setting or having an impact on price levels, constitute regulatory obligations referred to in Article 16 of the Framework Directive and have an effect on trade between Member States.²² Therefore, such draft measures are required to be notified under Article 7(3) in conjunction with Recital 15 of the Framework Directive. It should be recalled that also under the Commission Recommendation 2008/850/EC²³, price levels, amendments to the methodologies used to calculate costs or prices as well as the determination of glide-paths are considered to be material changes to the nature or scope of a remedy that have an appreciable impact on the market and should therefore be notified by the standard notification procedure.

Against this legal background, the Commission underlines the obligation of the IBPT to notify any future draft measures that may have an influence, direct or indirect, actual or potential, on the pattern of trade between Member States in a manner which may create a barrier to the single market, under Article 7(3) of the Framework Directive. The Commission points out that such notifiable measures would include, *inter alia*, cost methodologies related to the relevant wholesale market at hand as well as adjustments thereto as referred to by the IBPT in section 4.9.3.2 of its notified draft measure. It would also include the update of the list of local exchanges referred to in section 4.3.9.3 of the notified draft measure with the corresponding communes and towns as currently provided by the IBPT in the response to the request for information. As to the latter, the Commission recalls the possibility for regulators to notify changes or updates of details which do not change the nature or the scope of the remedies, by means of a short notification form as set out in the Procedural Recommendation²⁴.

²² See for example IE/2005/0216 (SG-Greffe(2005)D/206081), DE/2008/0813 (SG-Greffe (2008)207093), PL/2009/0904 (SG-Greffe (2009) D/2752).

²³ See recital 14 of the Commission Recommendation 2008/850/EC of 15.10.2008 on notifications, time limits and consultations provided for in Article 7 of the Framework Directive, OJ L 301, 12.11.2008, p. 23.

²⁴ Commission Recommendation 2008/850/EC of 15 October 2008 on notifications, time limits and consultations provided for in Article 7 of Directive 2002/21/EC of the European Parliament and of the

Pursuant to Article 7(7) of the Framework Directive, the IBPT shall take the utmost account of the comments of other NRAs, BEREC and the Commission and may adopt the resulting draft measure; where it does so, shall communicate it to the Commission.

The Commission's position on this particular notification is without prejudice to any position it may take *vis-à-vis* other notified draft measures.

Pursuant to Point 15 of Recommendation 2008/850/EC²⁵ the Commission will publish this document on its website. The Commission does not consider the information contained herein to be confidential. You are invited to inform the Commission²⁶ within three working days following receipt whether you consider that, in accordance with EU and national rules on business confidentiality, this document contains confidential information which you wish to have deleted prior to such publication.²⁷ You should give reasons for any such request.

Yours sincerely,
For the Commission,
Robert Madelin
Director-General

Council on a common regulatory framework for electronic communications networks and services, OJ L 301, 12.11.2008, p. 23.

²⁵ Commission Recommendation 2008/850/EC of 15 October 2008 on notifications, time limits and consultations provided for in Article 7 of Directive 2002/21/EC of the European Parliament and of the Council on a common regulatory framework for electronic communications networks and services, OJ L 301, 12.11.2008, p. 23.

²⁶ Your request should be sent either by email: CNECT-ARTICLE7@ec.europa.eu or by fax: +32 2 298 87 82.

²⁷ The Commission may inform the public of the result of its assessment before the end of this three-day period.

EUROPEAN COMMISSION

Brussels, 29.7.2013
C(2013) 5013 final

Institut belge des services postaux et
des télécommunications (IBPT)

35 Boulevard du Roi Albert II
1030 Bruxelles

For the attention of:
Mr A. Desmedt
Membre du Conseil

Fax: 32 2 226 88 41

Dear Mr Desmedt,

**Subject: CORRIGENDUM of Commission Decision SG-Greffe (2013) D/11297
of 22/07/2013 C(2013) 4816 concerning Case BE/2013/1474: Retail
leased lines and wholesale terminating segments of leased lines in
Belgium**

Comments pursuant to Article 7(3) of Directive 2002/21/EC

Please note that the above decision is amended as follows:

(1) **Footnote 14** is amended and now reads as follows:

"The IBPT illustrates this in its response to the request for information pointing to Telenet, operator with the largest alternative infrastructure, who can connect less than [...] of its business customers with its own infrastructure."

Yours sincerely,
For the Commission,
Robert Madelin
Director-General

F Glossarium en lijst van de afkortingen

AAL1	<i>eerste laag van de ATM Adaptation Layer</i>
AGE	<i>Access Gateway Exchange</i>
ATM	<i>Asynchronous Transfer Mode</i>
BCS	<i>Belgacom Cosmopolitan Solutions</i>
BEREC	<i>Body of European Regulators of Electronic Communications</i> Orgaan van Europese regelgevende instanties voor elektronische communicatie
BLES	<i>Belgacom LAN Extension Solution</i>
BRIO	<i>Belgacom Reference Interconnect Offer</i>
BROBA	<i>Belgacom Reference Offer for Broadband Access</i>
BROTSoLL	<i>Belgacom Reference Offer for the Terminating Segments of Leased Lines</i>
BRUO	<i>Belgacom Reference Unbundled local loop Offer</i>
CPE	<i>Customer's Premises Equipement</i>
DACS	<i>Digital Access and Crossconnect System</i>
ECNS	<i>Electronic Communications Networks</i>
ERG	<i>European Regulators Group</i>
ERG	Groep van Europese regulatoren
HHI	Herfindahl-Hirschfeldindex
IETF	<i>Internet Engineering Task Force</i>
ITU	Internationale Telecommunicatie Unie

LEX	<i>Local Exchange</i>
KB	koninklijk besluit
Kbps	<i>Kilobits per second</i>
kHz	<i>kilo-Hertz</i>
kpi	<i>key performance indicator</i>
LRIC	<i>Long Run Incremental Costs</i>
Mbps	<i>Megabits per second</i>
MPLS	<i>Multiprotocol Label Switching</i>
MAN	<i>Metropolitan Area Network</i>
MDF	<i>Main Distribution Frame</i>
MEF-8	<i>Metro Ethernet Forum 8</i>
NGLL	Next Generation Leased Lines
NGN	<i>Next generation network</i>
NRI	nationale regelgevende instantie
ODF	<i>Optical Distribution Frame</i>
OSI	<i>Open System Interconnection</i>
PDH	<i>Plesiosynchronous Digital Hierarchy</i>
PVC	<i>Permanent Virtual Circuit</i>
PVP	<i>Permanent Virtual Path</i>
RJ45	<i>Registered Jack 45</i>
SAN	<i>Storage area network</i>
SDH	<i>Synchronous Digital Hierarchy</i>
SDSL	<i>Symmetric Digital Subscriber Line</i>
SHDSL	<i>Single-pair High-speed Digital Subscriber Line</i>
SLA	<i>Service Level Agreement</i>

SMP	<i>Significant Market Power</i> sterke machtspositie op de markt
TDM	<i>Time Division Multiplexing</i>
TDMoIP	<i>TDM over IP</i>
VLAN	<i>Virtual Local Area Network</i>
VPN	<i>Virtual Private Network</i>
WDM	<i>Wavelength Division Multiplexing</i>

G Bibliografie

Deze bijlage bevat de lijst van de documenten die in dit besluit worden aangehaald met vermelding van de bron en de afgekorte titel die in het besluit wordt gebruikt. Deze documenten worden gerangschikt volgens de datum van aanneming of publicatie.

- G1. [BELGACOM INSTALLATION CHARGES] Belgacom, Installation charges for national and international leased lines (Rates valid as of 1 July 2001); bron: http://www.belgacom.be/web/car/staticsite/en/leasedlines_tariffs/instal_digit_ll.html (geraadpleegd op 17/04/2012); aangehaald als: installatiekosten Belgacom.
- G2. [RICHTLIJN 2002/21] Richtlijn 2002/21/EG van het Europees Parlement en de Raad van 7 maart 2002 inzake een gemeenschappelijk regelgevingskader voor elektronische-communicatienetwerken en -diensten, *PB L 108* van 24 april 2002, blz. 33; aangehaald als “Kaderrichtlijn”.
- G3. [RICHTLIJN 2002/20] Richtlijn 2002/20/EG van het Europees Parlement en de Raad van 7 maart 2002 betreffende de machtiging voor elektronische-communicatienetwerken en -diensten, *PB L 108* van 24 april 2002, blz. 21; aangehaald als “Machtigingsrichtlijn”.
- G4. [RICHTLIJN 2002/19] Richtlijn 2002/19/EG van het Europees Parlement en de Raad van 7 maart 2002 inzake de toegang tot en interconnectie van elektronische-communicatienetwerken en bijbehorende faciliteiten, *PB L 108* van 24 april 2002, blz. 7; aangehaald als “Toegangsrichtlijn”.
- G5. [RICHTLIJN 2002/22] Richtlijn 2002/22/EG van het Europees Parlement en de Raad van 7 maart 2002 inzake de universele dienst en gebruikersrechten met betrekking tot elektronische-communicatienetwerken en -diensten, *PB L 108* van 24 april 2002, blz. 51; aangehaald als “Universeledienstrichtlijn”.

- G6. [RICHTSNOEREN] Richtsnoeren van de Commissie voor de marktanalyse en de beoordeling van aanmerkelijke marktmacht in het bestek van het gemeenschappelijk regelgevingskader voor elektronischecommunicatienetwerken en -diensten (2002/C 165/03), *PB C 165* van 11 juli 2002, blz. 6; aangehaald als richtsnoeren voor de marktanalyse.
- G7. [RICHTLIJN 2002/58] Richtlijn 2002/58/EG van het Europees Parlement en de Raad van 12 juli 2002 betreffende de verwerking van persoonsgegevens en de bescherming van de persoonlijke levenssfeer in de sector elektronische communicatie, *PB L 201*, 31 juli 2002, blz. 37; aangehaald als richtlijn betreffende privacy en elektronische communicatie.
- G8. [RICHTLIJN 2002/77] Richtlijn 2002/77/EG van de Europese Commissie van 16 september 2002 betreffende de mededinging op de markten voor elektronische-communicatienetwerken en -diensten, *PB L 249* van 17 september 2002, blz. 21; aangehaald als "Mededingingsrichtlijn".
- G9. [WET 17/01/2003] 17 januari 2003 — Wet met betrekking tot het statuut van de regulator van de Belgische post- en telecommunicatiesector (1), aangehaald als wet van 17 januari 2003:
- G10. originele versie: bron: *B.S.*, 24 januari 2003, blz. 2591;
- G11. niet-officiële versie gecoördineerd door het BIPT; bron: www.bipt.be/Telecom/Wetgeving/Nationaal_kader/Wet_van_17_januari_2003_met_betrekking_tot_het_statuut_van_de_regulator_van_de_Belgische_post-_en_telecommunicatiesector; deze tekst is een bijgewerkte versie vanaf G9a.
- G12. [AANBEVELING MARKTEN 2003] De aanbeveling van de Commissie van 11 februari 2003 betreffende relevante producten- en dienstenmarkten in de elektronischecommunicatiesector die overeenkomstig Richtlijn 2002/21/EG van het Europees Parlement en de Raad inzake een gemeenschappelijk regelgevingskader voor elektronischecommunicatienetwerken en -diensten aan regelgeving ex ante kunnen worden onderworpen; *PB L 114*, 8 mei 2003, blz. 45, aangehaald als: aanbeveling van 2003.

- G13. [TOELICHTING AANBEVELING 2003] Aanbeveling van de Commissie betreffende relevante producten- en dienstenmarkten in de elektronischecommunicatiesector die overeenkomstig Richtlijn 2002/21/EG van het Europees Parlement en de Raad inzake een gemeenschappelijk regelgevingskader voor elektronischecommunicatienetwerken en -diensten aan regelgeving ex ante kunnen worden onderworpen (Voor de EER relevante tekst) Toelichting, bron: http://ec.europa.eu/information_society/policy/ecomm/doc/library/recomm_guidelines/relevant_markets/nl1_2003_497.pdf (geraadpleegd op 28/12/2011); aangehaald als: toelichting bij de aanbeveling van 2003.
- G14. [ERG WP SMP-CONCEPT] ERG (03) 09: ERG working paper on the SMP concept for the new regulatory framework, mei 2003; bron: http://berec.europa.eu/documents/erg/index_en.htm.
- G15. [BESLUIT MINIMUMPAKKET 2003] Besluit van de Commissie van 24 juli 2003 inzake het minimumpakket van huurlijnen met geharmoniseerde kenmerken en de bijbehorende normen als bedoeld in artikel 18 van de universeledienstrichtlijn (2003/548/EG), *PB* L 186, 8 mei 2003, blz. 43; aangehaald als het besluit van 24 juli 2003 inzake het minimumpakket);
- G16. [AANBEVELING HUURLIJNEN 1] De Aanbeveling van de Commissie van 21 januari 2005 betreffende de aanbieding van huurlijnen in de Europese Unie (Deel 1 — Hoofdleveringsvoorwaarden voor wholesalehuurlijnen), *PB* L 24 van 27 januari 2005, blz. 39; aangehaald als: aanbeveling betreffende de leveringsvoorwaarden van 21/01/2005.
- G17. [AANBEVELING HUURLIJNEN 2] De Aanbeveling van de Commissie van 29 maart 2005 betreffende de aanbieding van huurlijnen in de Europese Unie - Deel 2 — Tariefaspecten van wholesale-huurlijndeelcircuits, *PB* L 83 van 1 april 2005, blz. 52; aangehaald als: aanbeveling betreffende de huurlijndeelcircuits van 01/04/2005.
- G18. [WET 13/06/2005] De wet van 13 juni 2005 betreffende de elektronische communicatie:
- G19. originele versie: bron: *B.S.*, 20 juni 2005, blz. 28070;

- G20. niet-officiële versie gecoördineerd door het BIPT; bron: [www.bipt.be/Telecom/Wetgeving/Nationaal kader/Wet van 13 juni 2005](http://www.bipt.be/Telecom/Wetgeving/Nationaal_kader/Wet_van_13_juni_2005) betreffende de elektronische communicatie, aangehaald als: wet van 13 juni 2005; deze tekst is een bijgewerkte versie uitgaande van G18 G19.
- G21. [ERG CP OBLIGATIONS] ERG (06) 33: Revised ERG Common Position on the approach to appropriate remedies in the ECNS regulatory framework, mei 2006; bron: http://bereg.europa.eu/documents/erg/index_en.htm; aangehaald als: gemeenschappelijk standpunt over de verplichtingen.
- G22. [BESLUIT 11/08/2006] Besluit van de Raad van het BIPT van 11 augustus 2006 betreffende de definitie van de markten, de analyse van de concurrentievoorwaarden, de identificatie van de operatoren met een sterke machtspositie en de bepaling van de gepaste verplichtingen voor de markten van de cluster "vaste telefonie", geselecteerd in de aanbeveling van de Europese Commissie van 11 februari 2003 \ markt 3: openbaar beschikbare nationale telefoondiensten geleverd op een vaste locatie voor particuliere gebruikers \ markt 4: openbaar beschikbare internationale telefoondiensten geleverd op een vaste locatie voor particuliere gebruikers \ markt 5: openbaar beschikbare nationale telefoondiensten geleverd op een vaste locatie voor niet-particuliere gebruikers \ markt 6: openbaar beschikbare internationale telefoondiensten geleverd op een vaste locatie voor niet-particuliere gebruikers \ markt 8: gespreksopbouw op het openbare telefoonnetwerk, verzorgd op een vaste locatie \ markt 9: gespreksafgifte op afzonderlijke openbare telefoonnetwerken, verzorgd op een vaste locatie \ markt 10: gespreksdoorgiftdiensten in het vaste openbare telefoonnetwerk; bron: [www.ibpt.be/Telecom/Marktanalyses/Cluster vaste telefonie/Eindbesluit](http://www.ibpt.be/Telecom/Marktanalyses/Cluster_vaste_telefonie/Eindbesluit); aangehaald als: besluit van 11 augustus 2006.
- G23. [SAMENWERKINGSAKKOORD] het samenwerkingsakkoord van 17 november 2006 tussen de Federale Staat, de Vlaamse Gemeenschap, de Franse Gemeenschap en de Duitstalige Gemeenschap betreffende het wederzijds consulteren bij het opstellen van regelgeving inzake elektronische-communicatienetwerken, het uitwisselen van informatie en de uitoefening van de bevoegdheden met

- betrekking tot elektronische-communicatienetwerken door de regulerende instanties bevoegd voor telecommunicatie of radio-omroep en televisie; bron: *BS*, 28 december 2006, blz. 75371; aangehaald als: samenwerkingsakkoord tussen de regulatoren.
- G24. [BESLUIT 17/01/2007] Het besluit van de Raad van het BIPT van 17 januari 2007 betreffende de definitie van de markten, de analyse van de concurrentievoorwaarden, de identificatie van de operatoren met een sterke machtspositie en de bepaling van de gepaste verplichtingen voor de markten van de cluster "huurlijnen", geselecteerd in de aanbeveling van de Europese Commissie van 11 februari 2003 / markt 7: minimumverzameling van retailhuurlijnen / markt 13: afgevend segmenten van huurlijnen op wholesale-niveau / markt 14: bundelsegmenten van huurlijnen op wholesale-niveau; bron: www.ibpt.be\Telecom\Marktanalyses\Cluster huurlijnen\Eindbesluit, aangehaald als: besluit van 17 januari 2007.
- G25. [BESLUIT 11/07/2007] Besluit van de Raad van het BIPT van 11 juli 2007 tot vaststelling van richtsnoeren met betrekking tot de beoordeling van price squeeze; bron: www.ibpt.be\Telecom\Publicaties\Besluiten
- G26. [BESLUIT 22/08/2007 KOSTENTOEREKENING] Besluit van de Raad van het BIPT van 22 augustus 2007 met betrekking tot de uitvoering van de verplichting voor Belgacom om een kostentoerekeningsysteem in te stellen; bron: www.ibpt.be\Telecom\Publicaties\Besluiten; aangehaald als besluit van 22 augustus 2007 betreffende de kostentoerekening
- G27. [BESLUIT 22/08/2007 WIJZIGING] Besluit van de Raad van het BIPT van 22 augustus 2007 tot wijziging van de besluiten met betrekking tot de analyse van de markten 1, 2, 8, 9, 10 en 13; bron: www.ibpt.be\Telecom\Publicaties\Besluiten
- G28. [ARREST 2007/AR/930] Arrest van het hof van beroep van Brussel van 15/10/2009, R.G. 2007/AR/930; bron: www.bipt.be\Geschillen\Rechtszaken\Arresten\Arrest van het hof van beroep van 15/10/2009 (2007/AR/930); aangehaald als: arrest van 15/10/2009.

- G29. [AANBEVELING MARKTEN 2007] De aanbeveling van de Commissie van 17 december 2007 betreffende relevante producten- en dienstenmarkten in de elektronischecommunicatiesector die overeenkomstig Richtlijn 2002/21/EG van het Europees Parlement en de Raad inzake een gemeenschappelijk regelgevingskader voor elektronischecommunicatienetwerken en -diensten aan regelgeving ex ante kunnen worden onderworpen; *PB L 344*, 28 december 2007, blz. 65; aangehaald als: aanbeveling van 2007.
- G30. [TOELICHTING 2007] EXPLANATORY NOTE Accompanying document to the Commission Recommendation on Relevant Product and Service Markets within the electronic communications sector susceptible to ex ante regulation in accordance with Directive 2002/21/EC of the European Parliament and of the Council on a common regulatory framework for electronic communications networks and services (Second edition) {{C(2007) 5406}}; bron: http://ec.europa.eu/information_society/policy/ecom/implementation_enforcement/eu_consultation_procedures/sec_2007_1483_2.pdf (geraadpleegd op 26/10/2011); aangehaald als: toelichting van 2007.
- G31. [OFCOM BUSINESS CONNECTIVITY REVIEW 17/01/2008] Business Connectivity Market Review - Review of the retail leased lines, wholesale symmetric broadband origination and wholesale trunk segments markets – Consultation – Publication date: 17 January 2008 – Closing date for responses: 27 March 2008; bron: http://stakeholders.ofcom.org.uk/binaries/consultations/bcmr/summary/bcmr_pt1.pdf (geraadpleegd op 10 januari 2012); aangehaald als: analyse OFCOM 2008.
- G32. [BESLUIT 30/01/2008] Besluit van de Raad van het BIPT van 30 januari 2008 betreffende de kwalitatieve aspecten van het BROTSOLL; bron: www.ibpt.be \ Telecom \ Publicaties \ Besluiten
- G33. [ERG CP PIB WHOLESAL ELL] ERG (12) 126 Common Position on Best Practice in Remedies Imposed as a Consequence of a Position of Significant Market Power in the Relevant Markets for Wholesale Leased Lines, 7/12/2012; bron: [http://berec.europa.eu/files/document_register_store/2012/11/BoR_\(12\)_126_Draft_WLL_CP_2012.11.26.pdf](http://berec.europa.eu/files/document_register_store/2012/11/BoR_(12)_126_Draft_WLL_CP_2012.11.26.pdf)

- G34. [ERG REPORT THREE CRITERIA] ERG (08) 21 Report on Guidance on the Application of the Three Criteria Test, 06/2008; bron: http://berec.europa.eu/documents/erg/index_en.htm.
- G35. [BESLUIT 03/09/2008] Besluit van de Raad van het BIPT van 3 september 2008 betreffende de kwantitatieve aspecten van het BROTSoLL; bron: www.ibpt.be \ Telecom \ Publicaties \ Besluiten
- G36. [ERG CP GEOGRAPHIC ASPECTS] ERG (08) 20 Common Position on Geographic Aspects of Market Analysis, 10/2008; bron: http://berec.europa.eu/documents/erg/index_en.htm
- G37. [NGN PRESENTATION 2008] Belgacom: NGN/NGA for Wholesale – Information to the wholesale market / October 09, 2008; bron: http://www.belgacomwholesale.be/wholesale/gallery/content/documents/ngn/NGN_presentation.ppt (geraadpleegd op 13/04/2009; aangehaald als presentatie van de NGN-migratie 2008).
- G38. [BESLUIT 18/03/2009] Besluit van de Raad van het BIPT van 18 maart 2009 ter aanvulling van het besluit met betrekking tot de analyse van markt 13(2003) wat betreft de indicatoren inzake kwaliteit van dienstverlening (KPI); bron: www.ibpt.be \ Telecom \ Publicaties \ Besluiten
- G39. [BESLUIT 08/04/2009] Besluit van de Raad van het BIPT van 8 april 2009 betreffende de pricesqueezetest van de Ethernet-huurlijnen; bron: www.ibpt.be \ Telecom \ Publicaties \ Besluiten
- G40. [BESLUIT 17/06/2009] Besluit van de Raad van het BIPT van 17 juni 2009 betreffende een wijziging van het BROTSoLL-referentieaanbod; bron: www.ibpt.be \ Telecom \ Publicaties \ Besluiten.
- G41. [ARREST 30/06/2009] Arrest van het hof van beroep van Brussel, 18e Kamer, repertoriumnr. 2009/5205 uitspraak doend over de arresten 2006/AR/2332, 2006/AR/2628, 2006/AR/2629, 2006/AR/3394, 2008/AR/425 en 2008/AR/427; bron: www.bipt.be\Geschillen\Rechtszaken\Arresten\Arrest van het hof van beroep van 30/06/2009; aangehaald als: arrest van 30/06/2009

- G42. [WET 18/05/2009] 18 MEI 2009. — Wet houdende diverse bepalingen inzake elektronische communicatie (1); *B.S.*, 4 juni 2009, blz. 39117; aangehaald als de wet van 18 mei 2009.
- G43. [RICHTLIJN 2009/136] Richtlijn 2009/136/EG van het Europees Parlement en de Raad van 25 november 2009 tot wijziging van Richtlijn 2002/22/EG inzake de universele dienst en gebruikersrechten met betrekking tot elektronische communicatienetwerken en -diensten, Richtlijn 2002/58/EG betreffende de verwerking van persoonsgegevens en de bescherming van de persoonlijke levenssfeer in de sector elektronische communicatie en Verordening (EG) nr. 2006/2004 betreffende samenwerking tussen de nationale instanties die verantwoordelijk zijn voor handhaving van de wetgeving inzake consumentenbescherming, *PB* L 337, 18 december 2009, blz. 11; aangehaald als: “burgerrechtenrichtlijn”.
- G44. [RICHTLIJN 2009/140] Richtlijn 2009/140/EG van het Europees Parlement en de Raad van 25 november 2009 tot wijziging van Richtlijn 2002/21/EG inzake een gemeenschappelijk regelgevingskader voor elektronische communicatienetwerken en -diensten, Richtlijn 2002/19/EG inzake de toegang tot en interconnectie van elektronische communicatienetwerken en bijbehorende faciliteiten, en Richtlijn 2002/20/EG betreffende de machtiging voor elektronische communicatienetwerken en -diensten, *PB*, L 337, 18 december 2009, blz. 37; aangehaald als: “beterregelgevenrichtlijn”
- G45. [BEREC REPORT NGA WHOLESALÉ] BoR (10) 08 BEREC Report on NGA wholesale products, 03/2010; bron: http://berec.europa.eu/documents/berec_docs/index_en.htm#board.
- G46. [BROBA II SDSL] Belgacom \ Reference Offer For Bitstream Access \ BROBA II SDSL \ Main Body; bron: http://www.belgacomwholesale.be/wholesale/en/jsp/dynamic/product.jsp?dcrName=news_broba; aangehaald als BROBA SDSL.
- G47. [COMMUNIQUÉ MOBISTAR 2010/04/02] Overname van KPN Belgium Business door Mobistar afgerond na groen licht door de raad van de mededinging;

- perscommuniqué van 2 april 2010; bron: http://corporate.mobistar.be/go/nl/media_center/nieuws/news_details.cfm?news_id=164 (geraadpleegd op 12 januari 2010); aangehaald als Communiqué van Mobistar over de overname van KPN BB.
- G48. [BESLUIT 15/04/2010] Besluit van de Raad van het BIPT van 15 april 2010 betreffende de nadere regels met betrekking tot de verplichting tot gescheiden boekhouding van Belgacom (toepassing en uitvoering van artikel 60 van de wet van 13 juni 2005 betreffende de elektronische communicatie); aangehaald als: besluit van 15/04/2010 betreffende de nadere regels inzake gescheiden boekhouding.
- G49. [BESLUIT 14/09/2010] Het vernieuwingsbesluit van de Raad van het BIPT van 14 september 2010 ter correctie van het besluit van 17 januari 2007 betreffende de marktanalyses met betrekking tot de huurlijnen; bron: www.ibpt.be \ Telecom \ Marktanalyses \ Cluster huurlijnen \ Eindbesluit; aangehaald als: vernieuwingsbesluit van 14/09/2010.
- G50. [BESLUIT 15/03/2011] Besluit van de Raad van het BIPT van 15/03/2011 betreffende de definitie van de markten, de analyse van de concurrentievoorwaarden, de identificatie van de operatoren met een sterke machtspositie en de bepaling van de gepaste verplichtingen voor markt 10, geselecteerd in de Aanbeveling van de Europese Commissie van 11 februari 2003 \ doorgiftdiensten op het openbare telefoonnetwerk; bron: www.ibpt.be \ Telecom \ Marktanalyses \ Cluster vaste telefonie \ Eindbesluit
- G51. [BELTUG 17/05/2011] BELTUG Study, Is there sufficient competition in the business market?; bron: <http://www.beltug.be/> (geraadpleegd op 21/02/2012); aangehaald als BELTUG-studie van 17 mei 2011.
- G52. [BESLISSING 01/07/2011] Beslissing van de Regulators voor de elektronische-communicatiesector (CRC) van 1 juli 2011 met betrekking tot de analyse van de breedbandmarkten; bron: www.ibpt.be \ Telecom \ Marktanalyses \ Cluster toegang \ Eindbesluit

- G53. [BELGACOM CARRIER & WHOLESALE SOLUTIONS] website van Belgacom, Belgacom Carrier & Wholesale Solutions: bron: <http://www.belgacomwholesale.be/wholesale/en/jsp/dynamic/productCategory.jsp?dcrName=explore&detailPage=explorefaq> (geraadpleegd op 17/04/2012); aangehaald als webpagina Carrier & Wholesale Solutions.
- G54. [BESLUIT 11/08/2011] Besluit van de Raad van het BIPT van 11 augustus 2011 betreffende de referentieaanbiedingen BRUO/BROBA/WBA VDSL2/BROTSOLL 2010 (Open Calendars, Certified Technicians en BROBA Ethernet Dedicated VLAN); bron: www.ibpt.be \ Telecom \ Publicaties \ Besluiten; aangehaald als: besluit van 11/08/2011
- G55. [NETWORK TRANSFORMATION OUTLOOK 2011-2016] Belgacom Network Transformation Network 2011-2016 For Information to the Belgian Institute for Postal Services and Telecommunications / Version 14 November 2011; bron: http://www.belgacomwholesale.be/wholesale/gallery/content/documents/OA11-0865-OUT-ANNEXE_1_network_transformation_plan_14-11-2011.pdf (geraadpleegd op 21/02/2011); aangehaald als Network Transformation Outlook 2011.
- G56. [HOW CONVERGENCE LEADS TO INNOVATION] Cisco Expo van 22 april 2008 http://www.cisco.com/web/BE/expo2008/pdfs/breakout1/Belgacom_Telindus.pdf
- G57. [COMMUNICATION (MAIP) NETWORK EVOLUTION - 2011 UPDATE] http://www.belgacomwholesale.be/wholesale/gallery/content/documents/OA11-0865-OUT-ANNEXE_1_network_transformation_plan_14-11-2011.pdf
- G58. [MAIP -BROBA ON ETHERNET WORKGROUP OF MAY 7TH, 2009: PRESENTATION] http://www.belgacomwholesale.be/wholesale/gallery/content/documents/ngn/Presentation%20to%20LOs_20090507.pdf
- G59. [BESLISSING OPTA LL 28/12/2012] OPTA, Marktanalyse hoge kwaliteit wholesale breedbandtoegang en wholesalehuurlijnen, 28 december 2012, OPTA/AM/2012/203111, zaaknummer 12.0124.23, openbare versie

---

<https://circabc.europa.eu/sd/d/4999c6e7-f968-4c3d-99cb-bb975273fe0c/Market%20analysis%20HQ-WBA%20and%20LL%20final%20-%20public%20version%20-%2028dec12.pdf> (geraadpleegd op 11 februari 2013)